

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

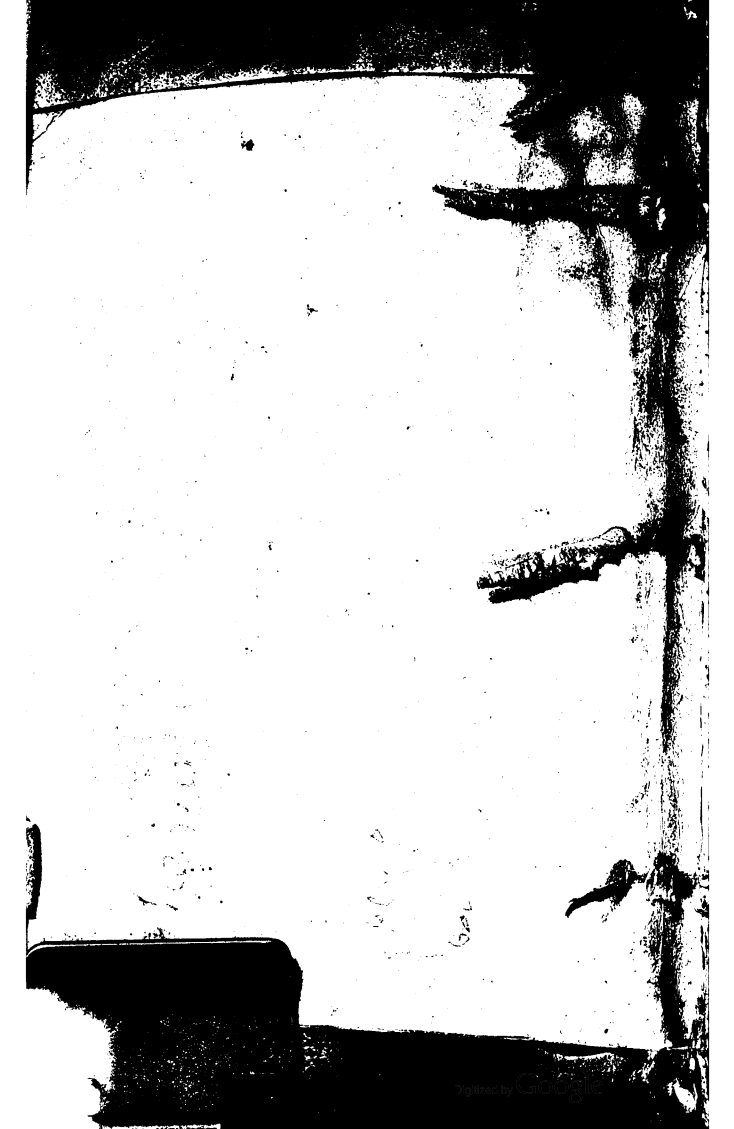
We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

113-9945

Xetri Alunle

111

M A R C I

399747

HIERONYMI

VIDAE CREMO,

NENSIS, ALBAE

EPISCOPI,

OPERA.

*Quorum catalogum sequens pa-
gella continet.*

*

VIRITE D'ACE

COMITE FORTUNA.

Mappien.

LVGDVNI APVD SEB.

GRYPHIVM,

1541.

VILLE DE LYON

biblioth. du Palais des Arts

eorum, quae in
hoc opere habentur
Catalogus.

M. HIERONYMI
VIDAE

Christiados,	lib. VI
De arte poëtica,	lib. III
De Bombyce,	lib. II
De ludo Scacchorum,	lib. I
Hymni cum nonnullis alijs.	
Bucolica.	
Epistola ad Io. Matthæum Gybertum.	

MAR·HIERO

NYMI VIDAE CRE

MONENSIS CHRI

STIADOS LIBER

PRIMVS.

VI mare, qui terras, qui cœlum
numine comples

Spiritus alme, tuo liceat mihi mune
re regem

Bis genitum canere, è superi qui
sede parentis

Virginis intactæ gravidam de-

scendit in aluum,

Mortalesq; auras hausit puer, ut genus ultus

Humanum eriperet tenebris, & carcere iniquo

Morte sua, manesq; pios inferret Olympo.

Illum sponte hominum morientem ob crimina tellus

Aegrâ tulit, puduitq; poli de uertice Solem

Affpicere, & tenebris insuetis terruit orbem.

Fas mihi te duce mortali immortalia digno

Ore loqui, interdumq; oculos attollere cœlo,

Et lucem accipere ætheream, summiq; parentis

Consilia, atq; necis tam diræ euolucres causas.

Iam propè mortis erant mctæ, finisq; laborum

CHRISTO aderat, Solymūq; ideo haud ignarus ad urbē

Phœnicum extremis remeans de finibus ibat.

Illum ingens comitum numerus iuuenesq; senesq;

4 2

Sponte

VILLE DE LYON

Musée de la Ville de Lyon

Sponte sequebantur, rerum quos fama trahebat
 Vndiq; collectos. nam magnas siue per urbes
 Ferret iter, seu desertis in montibus iret,
 Olli se innumeri iungebant usque, parati
 Iussa sequi, uellet quascunq; abducere in oras:
 Atq; nouos erat hic semper fas cernere coetus.
 Pinifero ueluti Vesuli de uertice primum
 It Padus exiguus sulcans sata pingui riuo,
 Hinc magis, atq; magis labendo uiribus auctus
 Surgit, latifluoq; sonans se gurgite pandit
 Victor, opes amnes uarij auxiliaribus undis
 Hinc addunt, atq; inde, suo nec se capit alueo
 Turbidus, haud uno dum rumpat in æquora cornu.
 Tum uero numero socios se iunxit ab omni
 Bissenos, sibi quos olim delegit, ut essent
 Tantorum memores operum, testesq; laborum.
 Atq; ubi secretos nemora in seclusa uocauit,
 Procera innitens cedro mœstissimus ore,
 E'q; imo rumpens suspiria pectore fatur.
 Ventum ad supremum socij: data tempora uitæ
 Exegi in terris: lux nunc infanda propinquat,
 Meq; p̃ij manes expectant. illius ergo
 En ultro infensam Solymorum ascendimus urbem.
 Illic informis leti mihi dira parantur
 Supplicia. immeritum me nunc coniurat in unum
 Sæua sacerdotum manus: ut non inscius ipse
 Prædixi toties, ac uobis cuncta retexi.
 Ibo: morte mea ueterum scelus omne piabo.
 His me prime malis oneras pater: ipse tulisti

Dulcia

Dulcia poma: mihi sed nunc tua furta luendum.
Cum tamen expulerit tenebras lux tertia rebus,
Aëreas cede abluta reuocabor in auras:
Vos etiam, quos non pertaesum deniq; nostri,
Funera acerba manent: audete, et lucis amori.
Istius aeternum uitæ immortalis honorem
Mecum omnes præferre. domus non hæc data, non hæ
Sunt uobis propriae sedes. uos ætheris alti
Lucida templa uocant, stellis florentia regna,
Pax ubi securæ, ac requies optata laborum.
Hic domus, hic patria: huc omnes contendite lati
Angustum per iter: uestras hic figite sedes.
Dixerat. at socij defixi lumina mœstis
Hærebant animis, ac tristia multa putabant.
Tum senior Petrus haud linguæ, uoci uè pepercit,
Et tali Diuum affatus sermone precatur.
Nate deo, quæ tanta deum te deniq; coeli
Vis agit, ut libeat letum crudele pacisci
Pro quoquam, aut certis ultro te offerre periclis?
Quin age te incolumi potius (potes omnia quando,
Nec tibi nequicquam pater est, qui sydera torquet)
Perficias, quodcunq; tibi nunc instat agendum,
Non adeo exosus lucem, ingratusq; salutis.
Hos animos, hanc confestim precor exue mentem.
Ipse tui miserere, tuum miserere: nec ultro
Proijce nos, qui te, tendis quocunq; sequemur.
Sic ille, increpuit dictis quem talibus heros.
Non pudet o nunquam sapiens mortalia semper
Voluere nube oculos pressum, cælestium inanem?

Nec potis es uanis unquam desuescere curis?
 Hæc ne tibi consulta mei suasere labores?
 Non hoc consilijs, non hoc autoribus istis
 Tempus eget: genitor iussis haud mollibus urget.
 At uos o, rebus spretis mortalibus omnes,
 Ferte uiri, & duros animo tolerate labores,
 Oblitiq; hominem cælo altas tollite mentes.
 Et cum mortales linguas in iurgia soluent
 Vos contra, falsis onerantes nomina uestra
 Criminibus, gaudete, ac firmo pectore ferte,
 Indignamq; ignominiam contemnite leti.
 Hinc fortunatos uos dicite, præmia quando
 Certa manent, oriturq; ingens hinc gloria uestra.
 Hæc fatus, montes aditum fert tristis in altos.
 Incedunt una socij, cum rege parati
 Cuncta pati, & iuuenis sortem indignantur iniquam.
 Et iam palmosæ subit Hierichuntis ad urbem:
 Zacchæi excipitur tecto, mensisq; paratis,
 Cui quondam componere opes per fasq; nefasq;
 Immensas amor acer erat: sed luce recepta
 Hospitis aduentu, cœpit malè parca luendo
 Reddere cuiq; suum, partiri cætera egenis,
 Tot facti, infectiq; auri congesta talenta.
 Hic subito non læta ferens grauis impulit aures
 Nuntius, atq; animum rumore momordit amaro.
 Lazarus haud procul hinc Bethanes regna tenebat
 Diues opum, clarus genus alto à sanguine regum:
 Nam pater ingentes Syriæ frenauerat oras,
 Viq; sibi captas quondam subiecerat urbeis.

Nemo

Nemo illo hospitibus facilis magis: omnibus illa
 Noctes atq; dies domus ultro oblata patebat.
 Huc etiam persæpe ipsum succedere CHRISTVM.
 Haud piguit, creberq; domus indulsit amicæ
 Hospitio, atq; deum posita se nube retextit.
 Hunc igitur postquam morientem accepit, & acri
 Vix, morbo correptum, auras haurire supremas,
 Et quasi iam leti portas luctarier ante,
 Demisit lacrymas, socijsq; hæc edidit ore.
 Cedamus: leto actutum reuocandus amicus
 In lucem, modò me summus pater audiat ipse,
 Atq; suas uelit hîc, ut sæpe, ostendere uires.
 Hæc ait, & gressum Bethanæ tendit ad urbem.
 Prosequitur comitum manus ingens, atq; uidendi
 Innumeri studio socios se protinus addunt.
 Interea longè mundi regnator opaci,
 Infelix monstrum, penitus non inscius illam
 Iam propè adesse diem, superi qua maximus ultor
 Imperio patris infernis succederet oris
 Manibus auxilio, ac sedes uastaret opertas,
 Sollicitus parteis animum uersabat in omnes,
 Si quæ fortè potis regno hanc auertere cladem,
 Moliriq; deo letum meditatur. ea una
 Deniq; cura animo sedet, hæc sæpe una resurgit.
 Demens, qui id propter tantum non uiderat ipsum
 Demissum cælo iuuenem, quo sponte piaret
 Morte obita ueterum culpam, & scelus omne parentum.
 Protinus acciri diros ad regia fratres
 Limina, concilium horrendum, & genus omne suorum
Imperat

Imperat. ecce igitur dedit, ingens buccina signum.
 Quo subito intonuit cæcis domus alta cauernis
 Vndiq; opaca, ingens antra intonuere profunda,
 Atq; procul grauidò tremefacta est corpore tellus.
 Continuo ruit ad portas gens omnis: et adsunt
 Lucifugi coetus, uaria, atq; bicorpora monstra,
 Pube tenus hominum facies, uerum hispida in anguem
 Desinit ingenti sinuata uolumine cauda.
 Gorgonas hi, Sphyngasq; obsceno corpore reddunt,
 Centaurosq; Hydrasq; illi, igniuomasq; Chimæras.
 Centum alij Scyllas, ac fœdificas Harpyias,
 Et quæ multa homines simulachra horrentia fingunt.
 At centumgeminus flamma nti uertice supra est
 Arbitr ipse Erebi, centenaq; brachia iactat
 Centimanus, totidemq; eructat faucibus æstus.
 Omnes luctificum fumumq; atrosq; procaci
 Ore, oculisq; ignes, et uastis naribus efflant.
 Omnibus intorti pendent pro crinibus angues
 Nexantes nodis sese, ac per colla plicantes:
 In manibus rutilaq; facès, unciq; tridentes,
 Quis fontes animas subigunt, atq; ignibus urgent.
 Nec minus illi etiam diuersis partibus orbis
 Conueniunt properi, qui terris omnibus errant
 Hortantes scelera, ac uarijs mortalia ludunt
 Pectora imaginibus, rectiq; obliuia suadent:
 Necnon uentorum, tempestatumq; potentes,
 Nubiuagum genus, haud certa regione locati,
 Nimborum in media consueti nocte uagari.
 Ergo animis prompti, atq; opibus coiere parati

Vnà

Vnà omnes. fremitu uario sonat intus opaca
Regia, rex donec nigram igne tricuspide dextram
Armatus coetu in medio sic farier orsus.
Tartarei proceres, cœlo gens orta sereno,
Quos olim huc superi mecum inclementia regis
Aethere deiectos flagranti fulmine adegit,
Dum regno canet, ac sceptris multa inuidus ille
Permetuit refugitq; parem. quæ praelia toto
Egerimus cœlo, quibus olim deniq; utrinq;
Sit certatum odijs, notum, & meminisse necesse est.
Ille astris potitur, parte & plus occupat æqua
Aetheris, ac pœnas inimica è gente recepit
Crudeles. pro syderibus, pro luce serena
Nobis senta situ loca, sole carentia tecta
Reddidit, ac tenebris iussit torquere sub imis
Immites animas hominum: illætabile regnum.
Haud superæ aspirare poli datur amplius aula.
Ingens ingenti claudit nos obice tellus,
In partemq; homini nostri data regia cœli est.
Nec satis: arma iterum molitur, & altera nobis
Bella ciet, regnisq; etiam nos pellit ab imis.
Id propter iuuenem ætherea demisit ab arce
Seu natum, siue alitibus de fratribus unum.
Iamq; aderit, frctusq; armis cœlestibus ille
Sedibus exitium uehet his, & regna recludet
Infera, concessasq; animas nostro eximet orbe.
Fors quoq; nos, nisi non segnes occurrimus, ipsos
Arcta in uincla dabit: uinctosq; inducet Olympo
Victor, ouans. superi illudent toto æthere captis.

Iste autem quamuis mortalia membra caducus
 Induerit; tamen est nostris imperditus armis.
 Nempe ego sepe adi, coramq; interritus urgens
 Tentavi insidijs nequicquam (non ea me res
 Falsum habuit, neq; enim nunc primum talia cerno)
 Quas non in facies, quæ non mutatus in ora
 Accessi incaßum? semper me reppulit ipse
 Non armis ullis fretus, non uiribus usus:
 Sed tantum ueterum repetito carmine uatum
 Irrita tentamenta, dolos, & uim exijt omnem.
 Ergo quæ mihi nunc surgit sententia pandam.
 Ille iter antiquas Solymorum instaurat ad arces,
 Sit licet inuisus magnæ primoribus urbis:
 Quippe sacerdotes odijs ingentibus illi
 Infensi insidias, ut cuiq; est copia, tendunt,
 Solliciti ueterum pro relligione parentum,
 Vt ferro incautum superent, & funere mulctent,
 Quandoquidem ille nouos ritus, noua sacra per urbes
 Instituit, priscasq; audet rescindere leges.
 Hic opibus uestris opus: en nunc confieri rem
 Tempus adest: in eum cuncti maioribus illos
 Inflammate odijs, & uera, & praua canentes,
 Pestiferumq; animis furtim inspire uenenum,
 Ne uicti, oblitq; iras corda aspera ponant:
 Sed sæui magis, atq; magis, stimulisq; subacti
 Acribus absistant nunquam, nisi cæde peracta.
 Si uerò, si quis socijs ex ipsius unum
 Bis senis capere, atq; dolis peruertere possit,
 Res confecta, metus penitus sublatu & omnis.

Præcipitate

Præcipitate moras: fluxis succurrite rebus:
Nunc testis opus insidijs, nunc uiribus usus.
Vix ea fatus: ubiq; ruentes iussa facessunt
Autores scelerum, portisq; ex omnibus altè
Diuersi rumpunt: tremit abdita murmure tellus.
Incubuerè auris: crinitas anguibus alas
Obscurum per inane mouent, terrasq; capeffunt.
Non tam olim densa sublimes nube per auras
Florilegæ glomerantur apes æstate serena
Nubifugo Borea, & madidis cessantibus Austris,
Siquando exorta est inter discordia reges,
Sæuaq; collatis inuadunt prælia signis.
Veh quibus institerint terris, quibus orbis in oris
Dira cohors: quantas populis feret illa ruinas?
Iamq; emensus iter multis comitantibus heros
Vera dei soboles Bethanes mœnibus instat.
Cernit ibi mœstas crinem laniare sorores
Muncra fraterno tumultu suprema ferentes
Expertem thalami Marthan, atq; urbis auitæ
Magdali dictam de nomine Magdalenam.
Progreditur, bustumq; petit: mœstissima Martha
Hunc simul ac uidit, comites, fratrisq; sepulchrum
Deserit, ac multo uenienti occurrit honore.
Insequitur soror inde, oculos ambæ imbre madentes,
Fœmineis ambæ plangoribus indulgentes.
Vt te post cari germani funera tandem
Accipimus uenientem? ut te sæpe ille uocabat
Magne hospes gelidi persusus frigore leti?
Atq; equidem credo, tunc fors te si qua dedisset

Nobis

Nobis, nunc etiam vitales duceret auras.
 Nunc quoq; (nil quando clari tibi rector Olympi
 Abnuìt) haud penitus nobis spes omnis adempta est.
 Talibus orabant: comites simul omnia luctu
 Miscebant: mœstis resonabant cuncta querelis.
 Ast heros tristes dictis solatus amicis
 Spondet opem, superas rediturum ad luminis auras
 Actutum fratrem incolumem, quem faucibus haustum
 Telluris quarto iam Sol non uiderat ortu.
 Diditur hæc totam confestim fama per urbem,
 Quæ cunctis incredibilisq; & mira uideri.
 Vicinis populi passim de montibus omnes
 Concurrunt studio uisendi, atq; omnia complent.
 Ventum erat ad tumultum: stat circumfusa iuuentus,
 Ipse autem in medio duplices ad sydera palmas
 Iandudum tendens, oculosq; immobilis heros
 Orabat, tacitusq; parentem in uota uacabat.
 Orantem obseruant taciti, intentiq; tuentur.
 Quid iubeat, quæ signa ferat, quò deinde cadat res.
 Bis toto color ore abiit: bis pectore anhelò
 Infremuit, nutuq; caput concussit honestum.
 Ecce autem tumuli tremere hostia uisa repente:
 Omnibus extemplò subita formidine sanguis
 Diriguit, penitusq; inuasit pectora frigus:
 Cùm tandem deus has effudit ad æthera uoces.
 Summe parens quamuis precibus nil abnuis unquam
 Ipse meis, quæcunq; petam, tamen hoc tibi grates
 Munere semper agam: tua quanta potentia, uidit
 Circumfusa manus, populi uidere frequentes.

Vos

Vos autem famuli properate, recludite marmor,
 Saxum ingens auferte, uiroq; exoluite uittas.
 Nec mora præceptis, patuerunt claustra sepulchri.
 Concursu accedunt magno, attonitiq; pauore
 Inspectantq; uidentq; intus deforme cadauer,
 Vixq; sibi credunt, nullo cogente moueri.
 Nec mora, clamantis ter uoce uocatus amici
 Erigitur, loquiturq; & cœli uescitur auris.
 Obstupere omnes: nec sat uidisse loquentem,
 Aut audisse semel, dum cuncta ex ordine narrat.
 Conuentu in medio, quæ funere passus in ipso est,
 Quanto anima instantis ui leti exclusa dolore,
 Terrenosq; diu eluctata reliquerit artus,
 Quas facies moriens, quàm obscœna aspexerit ora
 Terrentum iuxta furiarum, irasq; minasq;
 Ut uix sydereæ uolucres missi arce ministri
 Auxilio possent auidas inhibere rapinas.
 His addit scelerum poenas, ac læta piorum
 Præmia, quæ ue animas miseræ subiisse necesse est
 Arbitria, æternosq; nigris fornacibus ignes.
 His actis, deus orantis uicina Simonis
 Tecta subit, quem tota olim lacerum hulcere membra
 Eripuit morbo, atq; in pristina reddidit ipse.
 Dum uero mensas grati dignatus amici
 Accubat in medio procerum urbis, protinus ecce
 Ingreditur forma insignis, cultuq; puella
 Picta peregrinas tunicasq; sinusq; crepanti
 Argento saturos, atq; auro intertexto,
 Cui caput implicitum gemmis: it flexile collo

Aurum

Aurum ingens mixtis onerosa monilia baccis,
 Propexiq; nitent electro molle capilli,
 Nexilibus quos in nodos collegerat hamis,
 Aureaq; ex humero demissam fibula uestem
 Eois opibus grauidam, & Gangetide gaza
 Subnectit: media micat ardens fronte pyropus,
 Crebraq; consertis pendent redimicula gemmis:
 Qualis leta sinus cum tellus ueris honorem
 Pandit, opesq; suas gremio explicat alma uirenti.
 Hæc olim amissis utrisq; parentibus orba
 Restitit, & proles in opes successit auitas
 Vnica, quas pater immensas prædiues habebat.
 Dumq; ætas rudis, una illi super omnia cordi
 Religio fuit, & seruandi cura pudoris.
 Mox autem paulatim annis feruente iuuenta
 Sensibus illapsa est Veneris malesuada cupido,
 Que mentem immutans furijs subiecit iniquis
 Ab miseram. abiecto non obstat cura pudori,
 Non species, non fama mouet: cessit timor omnis,
 Religioq; oblita: domo iam nubilus exit:
 Iam conuiuia, iam spectacula leta frequentat,
 Vinculaq; contemptis rectoribus omnia rumpit:
 Ac ueluti ratis Aegeo sine remige in alto,
 Sublatos simul ac fluctus inflauerit aura,
 Nunc huc incerto, deinde illuc fluctuat æstu,
 Quò uentiq;, undeq; urgent spoliata magistro.
 Et iam freta opibus prædulces ambit amores
 Florentum iuuenum, si quis spectabilis ore
 Egregio, formaq; alios supereminet omnes.

Ergo

Ergo leta uirum præstanti corpore postquam
 Accepit uenisse, deum quem fama ferebat,
 Nullam passa moram studio correpta uidendi
 Venerat, ast ubi conspicuos deperdita uultus
 Hausit, et egregiæ diuinum frontis honorem,
 Diuinusq; oculos ardentis pabula amoris,
 Diriguit, penitusq; animo sententia uersa est,
 Atq; alias longè concepit pectore flammæ.
 Ecce autem subito uisæ spirantis ab ore
 Septem adeò circum offusa caligine, et atra
 Nube exire facies: ueluti cum torris obusti
 Vltima sursum flamma fugit, fumumq; relinquit.
 Hæc deus, hæc, inquit, capitum foedißima septem
 Corruptam miseræ mentem uexabat Erinnyes.
 Tum Maria (hoc illi nomen) mutata, nec illa,
 Argento quæ illusa sinus modò uenerat aureos,
 Iam capiti crinale aurum, colloq; monile
 Detrahit, et tunicas squalentes exuit auro:
 Iamq; sui piget, et curis mordetur honestis:
 Inde deum orabat urniam, genibusq; uolutans,
 Vt canis ad mensam procumbere suetus herilem,
 Lambebatq; pedes nudos, lacrymisq; rigabat
 Veste fouens, alios tulerat quam nuper in usus.
 Tum de marmoreis uarios deprompsit odores
 Thesauris: Casias, et Nardi mollis aristas,
 Aut turis lacrymam, atq; auram fragrantis amomi,
 Pronaq; permulsit nudas liquido unguine plantas.
 Suauis in æreas diffugit spiritus auras,
 Cuncta deus placida quæ mente accepit, et illam

Dignatus

Dignatus uenia monitis impleuit amicis.
 Interea circumpositis ex urbibus agrum
 Cernere uulgius erat conuentu accedere magno.
 Multi ibant oculis clausis, multi auribus orti
 Indociles, fandi ignari, quiq; agra trahebant
 Membra, ferebantur quos ue exagitabat Erinnys
 Captos mente, sui immemores, deus ipse iuuabat
 Auxilio, ualidiq; omnes, letiq; redibant.
 Tandem hinc digrediens Solymorum tendit ad arces.
 Hanc fundasse Semes soboles tua dicitur urbem
 Vitifator pater, exactis simul imbribus ingens
 Cessauit uastis stagnare paludibus orbis,
 Plurimaq; immensi compressa licentia ponti.
 Tum uenere, suo bellis qui gente subacta
 Urbem appellarunt de nomine Iebusæi.
 Protinus hinc reges, à prisco sanguis Iuda,
 Finitimis latè dominam coluere subactis.
 Hic templum Solomon per terras omnibus aris
 Euersis ope barbarica rex condidit olim,
 Templum opulentū, ingens, eductam ad sydera molem.
 Huc mensas, arasq; sacras, & ahenæ labra
 Transtulit, & ueteris uestes, ac munera templi,
 Ostro perfusas uestes, auroq; rigentes:
 Tum lychnos, lancesq; cauasq; inuexit acerras,
 Cymbiaq; & tripodas, fuluoq; ex ære lebetas,
 Inclusasq; sacro leges, ac foedera ligno,
 Quæ gemitu in silice omnipotens pater ipse notarat.
 Hic gentis rex, atq; omni cum gente sacerdos
 Sacra ferens pecudum fundebat rite cruorem.

Victima

Victimam non alias maculabat sanguine sedes:
 Undiq; mos erat huc populos ter adire quotannis,
 Et proprios genus Isacidum instaurabat honores.
 Ipse etiam huc heros crebro se ferre solebat:
 Iamq; uix plenius multis cum millibus ibat,
 Unde urbis poterant turre, atq; alta uideri
 Culmina: leti omnes ramos uiridantis Oliuæ,
 Quasq; manu gestent, palmas à stirpe refringunt.
 Præcedit peditum latè manus omnis: it ingens
 Ponè equitum globus: in medio pulcherrimus heros
 Haud acri prouectus equo, phalerisq; superbo
 Eminent: at sibi pauperiem ut placuisse beatam
 Admoneat socios, rex quadrupedantis Aselli
 Terga premit, uates quondam ut cecinere futurum.
 Nudus erat uertex: humeris demissa fluebat
 Ad talos uestis, quam festinauerat olim
 Ipsa parens, pueroq; dedit gestare: nec illa est
 Vllò attrita usu, nulla consumpta senectæ.
 Taurea nudatis circumdat tegmina plantis,
 Talis iter tendit, recipitq; ad mœnia gressum:
 Ante urbem pueri occurrunt, mixtæq; puellæ
 Floribus, ac uarijs ornatæ tempora fertis:
 Omnibus in manibus palmæ, omnes carmina leti
 Lætæ canunt, tonsis & inumbrant ora coronis,
 Certatimq; dei gaudent placida ora tueri.
 Tum demum portis urbem ingrediuntur apertis,
 Et propius regem, seruatoremq; salutant,
 Præduntq; manu thyrsos, oleasq; coruscant
 Frondentis: superas ingens it clamor ad auras.

b

Spargitur

Spargitur hic rumor subito, ac tota urbe uagatur.
 Consurgunt gentis primi: procul ecce per auras
 Pulveream cernunt tolli super æthera nubem,
 Ignari penitus rerum, causasq; requirunt
 Tam subiti motus: quemnam tam multa sequantur
 Millia ductorem: quis tantus clamor ouantum.
 Ast illi, quibus est Diui haud incognita fama,
 Occurrunt alacres regi, plausumq; sequentes
 Ingeminant: quaq; ingreditur, passim ecce rubenti
 Insternunt ostro sola, barbaricisq; tapetis,
 Intenduntq; uias fertis, & floribus augment.
 Vix ingressus erat, cum densam respicit ecce
 In biuio turbam, clamoremq; auribus haurit
 Ingentem, & secum admirans uestigia pressit.
 Vallis erat circum frondosis undiq; septa
 Collibus: in medio riuus, atq; imbribus humor
 Collectus semper stabat, laticesq; perennes,
 Quò solite innuptæ prædiuitis urbis aquari,
 Et potum pariter pecudes compellere prisca.
 Pastores, lympheq; gregem curare salubri,
 Vnde lacum fama est olim dixisse minores.
 Huc concursus erat certis de more diebus,
 Turbaq; adibat inops uarijs exercita morbis.
 Nanq; uidebatur magno quandoq; moueri
 Cum sonitu, medio unda lacu, & perculsa repente
 Sublato ad cœlum spumabant cœrula fluctu.
 Sed uulgo subiti quæ motus causa latebat.
 Impubes pueri tantum, innuptæq; puellæ
 Signa prius manifesta dabant, seseq; canebant

Cernere

Cernere pennatum puerum fulgere per auras
 Vndanti chlamyde, atq; auro radiantibus alis,
 Delapsūq; polo tranquilla impellere utraq;
 Stagna manu, lateq; uiam signare cadentem.
 Qualis stella, pater superū quam misit Olympo
 Aut nautis signum, aut populis in castra coactis,
 Præcipitat flammis longè, lateq; coruscis
 Scintillans: corda ignaris mortalibus horrent.
 Ergo expectabant densò miseri agmine circum
 E' cælo signum intenti, laticesq; quietos
 Scruebant oculis, atq; omnes auribus auras,
 Auditum ad signum subito ut se primus in undas
 Quisq; daret, stagnoq; sonanti immergeret artus.
 Quippe erat inde salus semper, non pluribus, uni,
 Qui subito impulsus prior exiliisset in æquor.
 Sicut ubi uacui tendunt medio æquore campi
 Viribus, & rapido iuuenes decernere cursu,
 Arrexere animos cuncti, signumq; parati
 Expectant: pulsat pavor intus pectora anhelus
 Omnibus, atq; locum spondet sibi quisq; priorem.
 Hos inter longo detentus brachia morbo,
 Brachiaq; & plantas, omnes & inutilis artus
 Ietrus erat, cui quondam & opes, & auita fuere
 Prædia opima, sed, ut iuuenili è corpore morbum
 Pelleret, heu nimium mendaci credidit arti,
 Dumq; uias omnis, medicæq; explorat opis uim,
 Pauperiem morbo adiecit miserandus iniquam,
 Osibus ad uiuum qui iam persederat imis.
 Iamq; frè demum in luctu quater egerat annum

Innumeris circumuentus morbisq; famēq;
 Quem postquam aspexit propius stellantis Olympi
 Rege satus, sic est ultro placido ore locutus.
 Infelix, quæ te segnis mora detinet unum
 Seruantem has frustra ripas, et tristibus undam
 Præsentem morbis, alij cum scilicet omnes
 Protinus hinc abeant leti, oblitq; laborum
 Accipiant solitas reparato in corpore uires?
 Ille sub hæc, largoq; genas simul imbre rigabat.
 Non hoc crimen aquæ: non uis mihi fontis iniqua est:
 Verum ego dum motum opperior salientis aquai,
 Præcipites dant saltu alij se in stagna priores
 Ad sonitum: inualidis nequeo ipse insistere plantis,
 Nec me tunc opis externæ dignatur egentem
 In stagno quisquam ante alios mersare salubri.
 Talia narrantem placido deus ore tuetur,
 Atq; ait: ipse tuis pedibus subsiste, ualensq;
 Carpe uiam, nec cuncta undis debere necesse est.
 Vix ea: cum subito cernentibus omnibus ecce
 Erigitur, stratumq; humeris, mirabile uisu,
 Ipse suis referens pedes omnes passibus æquat,
 Atq; suo solidæ respondent robore uires.
 Sicut ubi in syluis dum ramos colligit, anguem
 Frigore sopitum pastor, brumaq; rigentem
 Frondibus implicuit, admouitq; inscius igni:
 Nulla mora est, propius flammæ uix pertulit, et iam
 Attollitq; caput, iamq; ignea lumina torquet,
 Perq; domum serpens micat arduus ore trilingui.
 Parte alia ante fores templi, mediaq; ministri

Ingenti

Ingenti strepitu testudine dona sedentes
 Vendebant, quæ plebs aratæ imponeret aræ,
 Lanigeras pecudes, taurosq; paresq; columbas,
 Voti ut quisq; reus, rerumq; ut copia cuiq;
 Quos simul atq; heros ingressus uidit, & omnem
 Discursu, & clamore locum resonare profano,
 Haud tulit, & uerbis grauiter commotus acerbis
 Reppulit, intortum uibrans per terga flagellum,
 Verberaq; insonuit, sacroq; à limine abegit.
 Qualis ubi Arctois Boreas erupit ab antris,
 Aëreos rapido peruerrens turbine campos,
 It cælo ferus, & piceas toto æthere nubes
 Insequitur: dant uicta locum, & caua nubila cedunt.
 Sacra deo domus hæc, inquit, hæc numinis ædes:
 Vos autem uersam indignos scelerastis in usus.
 Sanguine respersum est aras, animaq; litatum
 Hactenus antiquis concessio more sacrorum:
 Indultum satis, atq; ouium iam cædis abundè est:
 Nunc pater omnipotens pecudum, uolucrumq; cruori
 Parcere uos posthac iubet, ac fumantibus extis:
 Vos diuersa manent mutatis orgia sacris:
 Discite iustitiam tantum, puraq; litate
 Mente, deumq; pijs precibus placate uolentem:
 Hi uestri ritus, ea deinde piacula sunt.
 Sic ait, & supplex demisso poplite ad aram
 Cernuus arcana prece patris numen adorat.
 Iamq; sacerdotum primis exarserat ingens
 Tristi in corde dolor, flammæq; iræq; coquebant:
 Nec nouus hic primum furor, hæc odia aspera surgunt:

Antiquæ irarum caussæ, antiquiq; dolores
 Haudquaquam exciderant animis, fixiq; manebant.
 Non tamen hîc ausi sunt illum surgere contra,
 Sed ueriti ultricem plebem, turbamq; sequentum,
 Excessere adytis nequicquam indigna minati:
 Quales nocte lupi stabulis cùm fortè reclusis
 Appetiere gregem: uerùm custodia pernox
 Obstilit, & canibus uocalibus inde reuulsi:
 Olli (dira fames stimulis agit intus) abacti
 Cedunt, & montes nequicquam ululatibus implent.
 Dum uerò affatur genitorem Diuus ad aram,
 Mirantes socij templum per singula lustrant,
 Suspectu molem uasto, artificumq; laborem,
 Cautibus excisas centum, centum ære columnas
 Omnes è solido, omnes altis montibus æquas,
 Tigna q;, & æterna ex cedro laquearia, ahenoq;
 Aeratas porro stridentes cardine portas,
 Sectilibusq; minutatim sola leuia saxis:
 Tum puro ex auro postes, mensasq; metallo
 E' simili, & fixos alta ad donaria curras
 Distinctos hebeno, & candenti elephanto.
 Quæ dum cuncta legunt, perfectis ordine uotis
 Improuisus adest, tacitusq; superuenit heros,
 Atq; ait: Hæc moles adeo hæc immania templa,
 Protinus ut uento radicitus eruta pinus,
 Versa repente dabunt labem, ingentemq; ruinam,
 Et tibi digna tuis Solyma instant præmia factis,
 Quæ uates ad te missos diuinitus ausa es
 Tot ferro petere, aut duris detrudere saxis.

ipse

Ipse tuos quoties, præsens ut uera monerem,
 Tentavi ciues incassum cogere in unum,
 Seu cristata suos dispersa examina foetus
 Singultu uolucris uocat, & plaudentibus alis?
 Ferro excisa cades: iam iam labentia regna
 Protinus arma ruent tua, uindexq; hauriet ignis,
 Et passim hæc largo sudabit sanguine tellus.
 Non ne uides, iam ut nunc res procubet inclinata?
 Et tibi iam uotis non profit necesse uota?
 Longè alias pater omnipotens sacra transtulit oras:
 Longà alia uult ipse coli, & placarier urbe.
 Atq; adeò hic altè depactus terminus esto.
 Sic factus monstrat miras in marmore formas,
 Argumentum ingens, senum monimenta dierum,
 Magna quibus magni compacta est machina mundi,
 Et ueterum euentus, & prisca ex ordine auorum
 Facta, haud humanis opus enarrabile uerbis.
 Non illic hominum effigies, simulachra'ue diuûm
 Arcanis sed cuncta notis, signisq; notauit
 Obscuris manus artificis, non hætenus ulli
 Cognita, non potuere ipsi deprendere uates.
 Hîc superûm sator informem speculatus aceruum,
 Aeternam noctemq; indigestumq; profundum
 Prima uidebatur moliri exordia rerum
 Ipse micans radijs, ac multa luce coruscus.
 Iamq; uidebatur fulua de nube creare
 Stelligeri conuexa poli, terrasq; fretumq;
 Et lucem simul undiuagam, mox unde micantes
 Et Solis radios, & cœli accenderet ignes.

b 4

Ipsi

Ipsi iam denso crepitare examine circum
 Autoremq; ducemq; suum, plausuq; sonare
 Aligeri fratres supera arce uolatile uulgu,
 Lucis opus primæ. necdum tamen æthera ab imis
 Flammiferum terris, terras discreuerat undis.
 Sed tantum confusa iacebant semina rerum.
 Nec mora: uix cœli extuderat septemplex orbem,
 Ordine cui uario rutilos affigeret ignes,
 Et iam cuncta nouam incipiebant sumere formam
 Paulatim, cœlumq; sua compage teneri.
 Cernere erat sicca in medio iam mole relicta
 Littoribus curuis circum maria humida fundi,
 Illisosq; uadis spumare ad sydera fluctus.
 Nondum pontiuagæ curuabant ampla carinæ
 Carbasa, nec liquido lentari in marmore remi,
 Lata sed innocui uerrebant æquora Cauri.
 Ecce autem iam sagiferi capita ardua montes
 Attollunt, infraq; iacent humiles conualles.
 Continuo tellus summittens Dædala germen
 Flore renidescit, & frondis explicat arbos.
 Iam uideas uiridi uestiri gramine campos,
 Iam colles densis frondere cacumina syluis,
 Illicibusq; oleisq;, & coniferis cyparissis.
 Nec mora: cæruleo flammis duo lumina cœlo
 Incipiunt teneris primum luceſcere rebus,
 Et sibi, ceu mundi uigiles statione uicissim
 Succedunt, certoq; suum dant fœdere lumen.
 Nam lucis fons dimensum Sol ambit Olympum
 Ipse die, terræq; nouo splendore colorat.

Nocte

Nocte suas uultu pallenti seruat in umbris
Luna uices fundens auratis cornibus ignem,
Lucidaq; exornant nocturnis athera gemmis
Sydera,perpetuo circunlabentia motu.
Tum bifidis passim uerrebant marmora caudis
Squamigerum mutæ pecudes,pelagoq; natabant.
At pictæ uolucres librare per aëra pennis
Corpora, & inter se curuis decernere rostris.
Nec procul hinc errant latos armenta per agros,
Lanigeriq; greges persultant pabula læta,
Iam latebras uideas meditari dira ferarum
Semina,iam longos per humum reptare chelydros.
Desuper hortari clara de nube putares
Cœlicolũ regem, lætasq; expromere uoces.
Crescite, propagate genus mea semina uestrum,
Seclaq; perpetuis generatim iungite seclis.
Tandem nudus homo emicuit tellure creatus,
Quem superũ sator affariq;, & edicere leges
Ore uidebatur coram, ac præponere regnis,
Qui terras immortalis ditione teneret:
Mansisset dictis, seruasset fœdera pacta.
At campum arboribus iuxta, ac uiridantibus herbis
Lucentem aspicias, stellantia floribus arua,
Poma ubi caruleo multum uigilata dracone:
In medio fons perspicuis argenteus undis
Quattuor aduersis uoluens regionibus amnes,
Qui terræ gremio infusi latè arua rigarent.
Atq; hîc cernere erat malesuadi fraude draconis
Deceptum iuuenem uetitos ex arbore fœtus

b 5

Gustare

Gustare edicti immemorem, legisq; seueræ.
 Et iam (uix pomum infelix admouerat ori)
 Pœnituisse putes se frondibus inuoluentem,
 Nec iam cœlituum regis graua ora ferentem.
 Nanq; uidebatur fuluæ inter uellera nubis
 Horribili super impendens mortalibus ore
 Dura redarguere, & sæuas indicere pœnas
 Pro meritis, quas ille olim, quas omnis ab illo
 Progenies lueret lucis uentura sub auras.
 Interea coniux, quæ capta libidine dira
 Iura prior, legesq; datas, ac fœdera soluit,
 Infelix fruticum frustra per densa latebat.
 At uictor, factusq; potens iam fraudis, athena
 Effulget squama, teretiq; uolumine serpens
 Ter superans stirpem, spirisq; ingentibus ambit
 Tortilis, & motis insultat desuper alis
 Virgineo irridens deceptos improbus ore.
 Nec procul hinc ideo uideas latè infera circum
 Regna, subobscuras sedes, lucemq; malignam
 Solis, ubi casti manes, animæq; piorum
 Sedibus exclusæ quondam debentis Olympi
 Vnius ob scelus expectabant ordine longo.
 Stabant hîc cani procures, uittatæq; uatum
 Agmina, tendebantq; manus ad sydera passas,
 Quos omnes humeris pater altè extantibus Abras
 Amplificam pandens chlamydem, portentaq; latè
 Brachia subnixus, dextra, lauaq; tegebat.
 Orantes illos credas, superûmq; parentem
 Supplicibus dictis affari, parceret iræ,

Parceret

Parceret unius noxa omnes perdere gentes.
Substitit hîc imo suspirans pectore Diuus,
Atq; ait, En nostrum deposcunt ista laborem:
In me nulla mora est: ego tantæ debitus iræ
Morte mea eripiam hos tenebris, & claustra refringam.
Quin ea, quæ subitò paucis deprensa sequuntur,
Sublegite infandum mihi portendentia letum.
Omnibus hîc pauci extinctis mortalibus ibant
Inclusi ligno summas impunè per undas.
Ingens latiuago fluitabat machina ponto,
Et uix extabant immani corpore montes,
Quos procul abruptus collisis nubibus ignis
Ingeminans creber cœlo rutilante petebat.
Hîc natum senior nudo Isacon ense petebat
Infelix pater, exequitur dum tristia iussa.
Aspiceres illum toto iam corpore niti
Dextram attollentem. nondum respexerat, & iam
Nuntius ecce aderat, cœli demissus ab arce,
Iussa ferens primis contraria. uictima iuxta
Pascebat pueri ignari pro cæde parata,
Candidus, & uillis aries argenteus albis.
Hinc fratrem inuisum narrata ob somnia fratres
Vendebant, misero mentiti dira parenti
Funera discerptumq; feris: pater ipse cruentam
Versabat gnati tunicam, lacrymisq; rigabat.
Hîc etiam, Pharijs dum ciues ducit ab oris,
Post longa exilia in patriam, promissaq; regna
Legifer auxilijs fretus cœlestibus heros,
Orta lues populum errantem misera repente

Serpem

Serpentum afflatu leto dabat, atq; iacebant
 Corpora tabifico passim morientia morsu.
 Dux uerò in medio campi suspendit ahenum
 Ingenti è malo colubrum, stratosq; iubebat
 Dirigere huc aciem intentos, lignumq; tueri,
 Quæ miseris erat haud dubiè uia sola salutis.
 Parte alia rostro terebrans sibi uiscera acuto
 Foeta auis implumes pascebat uulnere natos.
 Stant olli circum materno sanguine leti,
 Et pectus certatim omnes rimantur apertum.
 His animaduersis portis bipatientibus ibat
 Multa putans, necdum gradibus descenderat heros
 Omnibus, & magno iam longè urgente tumultu
 Ecce trahebatur passis per terga capillis
 Pallida longæui coniux Susanna Manassei,
 Quoi pater egregiam forma, & florentibus annis
 Haud placitis tædis inuitam, ægramq; iug arat.
 Namq; fidem ob thalami fœdatam ad iusta uocabant
 Supplicia, ingenti iuuenum spectante caterua.
 Et iam saxa manu pueri, uulguisq; tenebant.
 Ipse sed anteuolans prohibebat tela sacerdos,
 Donec porticibus CHRISTVM conspexit in amplis,
 Ad quem ubi concessit, miseramq; ad limina traxit,
 Ingressus uersare dolos: Hæc prodidit, inquit,
 Coniugium, thalamiq; fidem deprenta fefellit.
 Sontem iura neci tali pro crimine dedi
 Nostra iubent duris (sed quæ inclementia?) saxis.
 Teq; ideo uatum interpres mitissime adimus,
 Et tua quanam sit sententia quærimus omnes.

Dixerat,

Dixerat, atq; animo iam spes pascebat inanes
 His captum, implicitumq; putans sermonibus hostem,
 Præclusos abitus, non effugia ulla relictâ:
 Illam quippe neci si solueret interceptam
 Miti animo miseratus, cum turba omnis in ipsum
 Saxaq; & ultrices raptim conuerteret iras,
 Quod sanctas gentis leges euerteret illex.
 Si uerò ad pœnam iussset pro crimine duci,
 Sese odijs uulgi obijceret crudelis acerbis.
 Hæc agitans iam uictorem se mente ferebat,
 Pectora letitia multum tumefactus inani.
 Ac ueluti in somnis olim sibi uisus arator,
 Dum terræ attrito suspendit uomere terga,
 Auri ingens pondus campo effodisse subacto,
 Gaudia uana fouet: cernet somno ille relictus
 Pauperiem, duos & adhuc sibi adesse labores,
 Somnia, fortunamq; animo execratus inanem
 Ipse uiam deus inuenit (fallacia numen
 Nulla humana ualet contra) qua legibus illi
 Parceret, illæsis, nempe, ut defixa tenebat
 Ora solo, tandem attollens, turbamq; paratam
 Aspectans ait, Haud dubium, quin crimine letum
 Sit merita: id prisca quondam sanxere parentes.
 Ergo agite ò uestrum quicumq; est criminis expers,
 Saxa manu primus rapiat, feriatq; merentem.
 Ecquis erit tanto è numero, qui uulnera prima
 Dirigat, & sceleris purum se proferat ultro?
 Sic memorans omnis seruabat lumine pronus
 Obliquo, horrendumq; tuens, illumq; paratus

Inscrip

Inscrisisse solo, cui mens interrita nullum
 Esset ob admissum fœdè, securaq; culpæ.
 Stabat conspectu in medio tremebunda puella,
 Iam suffusa oculos mortis nigrore propinqua,
 Et positis terram genibus submissa petebat,
 Non minus exanimata metu, quàm in retia cerua
 Acta canum latratu, & longo exercita cursu,
 Cum iam consumptæ uires, cum se undiq; cinctam
 Hoste uidet, mortemq; instantem certa moratur.
 His autem auditis responsis, omnibus ingens
 Confestim cecidit furor, & uis fracta quieuit.
 Quisq; suam tacito uersant in pectore uitam,
 Inq; uicem spectant sese, atq; aduersa tuentur,
 Nec quisquam turba in tanta se prodidit ultro.
 Saxa cadunt manibus furtim labentia, & omnes,
 Quisq; sui, memores abeunt, templumq; relinquunt.
 Vt uerò deus aspexit uacua atria circum
 Linea detraxit pauitanti uincla puella,
 Atq; illam uerbis monitam dimittit amicis.
 I melior, ueterum famam iam extingue malorum.
 Talia dein socios sâtur conuersus ad ipsos:
 Heu durum genus: haud possunt desistere uicti:
 Nil linquunt intentatum, nihil prorsus inausum:
 Nempe ego nunc festis fas contra, & iura diebus
 Affero opem inualidis, egrosq; in pristina reddo.
 Nunc fontes, & sponte sua commissa fatentes
 Accipio, noxaq; animos, & crimine soluo.
 Nunc socij fruges tractant, & uina prius, quàm
 Dent manibus lymphas, cum uictu corpora curant,

Nec

Nec dapibus parcant, & quæ in uos plurima iactant.
Quinetiam me fraude petunt furta irrita adorti.
Vel cum Romanis astu me opponere tentant
Incautum, quæruntq; dolo, an fas pendere regi
Per capita argentum, edicto quod quisq; iubetur.
Nec cacos mea facta mouent ingentia, quæ non
Humanis fierent opibus, non artibus ullis.
Nec qua ui hæc agitem spoliati lumine cernunt,
Consilijsq; audent supremi obstare parentis.
Nec priscos tollo ritus, leges uel refigo.
Quippe alia arcanis longè sententia dictis
Indeprensa latet, longè altera sacra teguntur
Nube sub obscura uerborum. ut cætera mittam,
Quid suis horretis uetitis imponere mensis
Viscera: non animis labem sublimibus affert
Aut his, aut illis ieiunia soluere rebus:
Vobis intus obest mens ipsa, & dira cupido.
Sed quoniam gaudet cœno, immundaq; palude
Setigerum genus, & pecori huic innata libido est,
In sue adumbrantur Veneris mala gaudia fœdæ.
Quinetiam, ut iussis animos cœlestibus autor
Paulatim assuescens posset mollire colendo,
Nec nulla inciperet sub relligione tenere,
Indociles primùm populos, obtusaq; gentis
Pectora, iussit oues iugulare, & sanguine terram
Imbuere, immeritosq; aris mactare iuuenços:
Quæ tamen omnia erant, si cui mens alta uigebat,
Venturæ speculum mox relligionis, & umbra.
His actis, iam deuexum cum uester Olympum

Clauderet

Clauderet, egrediens malefida cecidit ab urbe.
 Tum genitorem obitus affarier ante propinquos
 Exoptans, coramq; arcanas promere uoces,
 Ignaros socios Taburi ima in ualle reliquit.
 Ipse autem ascensu superans capita ardua montis
 Constitit, aërea feriunt ubi sydera cedri.
 Addiderant comutes se tantum ex omnibus illi
 Fidus Ioannes cum fratre, Petrusq; uocati.
 Stabant orantes taciti, pariterq; supinas
 Tendebant sine uoce manus, ac lumina coelo.
 Ipse autem his magno genitorem affatur amore:
 O' pater, en insons nunc dira ad funera pergo
 Progenies tua, nec tot ferre indigna recuso,
 Quando certa tibi mens, atq; hac fixa uoluntas,
 Et tanti mortale genus: nil demoror, adsum.
 Hos saltem, qui me patriaq; suisq; relictis,
 Per uarios casus lectissima corda sequuntur,
 Aspice, & immeritos cæcis auerte periclis.
 Haud uereor, quod se his homines, gens impia passim
 Opponunt: nil facta hominum mortalia terrent.
 Ipsi etiam (nihil hoc moueor) moriantur ad unum,
 Aut potius se uo, si uis, tu fulmine perde
 Corruptos igni, & penitus res attere fractas
 Tu genitor, tanto finemq; impone labori,
 Si tanta est genus humanum coelo addere molis,
 Seclaq; mutatis in pristina reddere rebus.
 Tantum oro (scelus) inferno summissa barathro
 Gens pestem meditata uiris nil improba furtis
 Officiat, non infando præuertat amore

Insidijs

Insidijs captos, nec corda improvida fallat,
 Dum scelera hortatur, nostriq; obliuia suadet.
 Iam iam adierunt infandi hostes, armata dolis gens,
 Nondum animos satiata, graues nondum ulta dolores,
 Has fraudes, iamq; has fraudes, artesq; mouebunt.
 Quas non mentiti simulato corpore formas,
 Ut capiant genus innocuum, uertantq; uenenis
 Pestiferis? tu frange dolos, serq; irrita in auras
 Cuncta pater: tandem uictis edice quiescant.
 Sint, qui per terras gentes post funera nostra
 Iustitiam erudiant, et religionis amorem:
 Hanc ueniam concede: id gnati cedat amori.
 Filius hæc, genitor contra cui talia reddit.
 Nate patris uirtus, nostriq; simillima imago,
 Nulla tuis fraus (solue metum) nullæ ue nocebunt
 Insidia. quas nunc regni molitur operti
 Arbiter: incepti frustra irritus omnia tentat.
 Induat in facies centum, centum ille figuras
 Ipse adero, retegamq; dolos, sæcundaq; fraudis
 Agmina disijciam, et magna uirtute resistam.
 Unus erit tantum, cui mentem insania uertet,
 Infelix, iam nunc deuoto pectore uersat
 Infandum scelus, atq; tui iam poenitet ægrum,
 Secum indignantem, tua quod præcepta sequutus
 Exuerit blandum uitæ mortalis amorem,
 Malueritq; graues sub te tolerare labores,
 Omnia quæ mecum mundi ante exordia nosti.
 Hunc tamen indignum numero, coetuq; piorum
 Addidimus memores uatum, qui talia quondam

c

Prædi

Prædixere, tuis exemplum in signe futurum.
 Euadent alij insidias meliora sequuti.
 Omnes te propter contempto lucis amore
 Haud mortem horrescent, pergentq; in funera leti,
 Innumeramq; suo parient tibi sanguine gentem
 Proiectu uitæ, & mortis amore superbi.
 Efficiam cœlo dignos post aspera tandem
 Funera, deserti magnum ætheris incrementum.
 Quos tu olim aspicias hac relligione nepotes
 Surgere nate tibi? quàm pectora certa uidebis?
 Tu modò tu perge, & cœptum decurre laborem.
 Hi quos cernis enim uix nunc tua iussa sequutos
 Indociles, fandi ignaros (mora non erit) altos
 Pectore concipient sensus, doctoq; uerendas
 Ore canent leges afflati numine nostro,
 Et uastum in melius referent hortatibus orbem.
 Succedent alijs alij, sacriq; nepotes
 Victores tua signa ferent trans ultima claustra
 Oceani latus undis cohibentia terras,
 Clarescetq; tuum passim per secula nomen.
 Sponte sua inuicti reges tibi sceptrâ, tibi arma
 Subijcient sua per terras, arasq; sacrabunt.
 Atq; adeò grauida imperijs Roma illa superba,
 Appenniniuagi quæ propter Tybridis undam
 Ingentes populos frænât pulcherrima rerum,
 Summittet fasces, & quas regit, orbis habenas.
 Illic religio, centum illic maxima templa,
 Centum aræ tibi fumantes, centumq; ministri,
 Quiq; uiris latè, atq; ipsis det iura sacerdos

Regibus

Regibus, & summo te in terris reddat honore.
 Siqua tamen paulatim annis labentibus ætas
 Decolor inficiet mores, uersisq; nepotes
 Degeneres surgent studijs, per dura laboresq;
 Exercens lapsam reuocabo in pristina gentem.
 Illa malis semper melior se tollet ad astra.
 Sæpe solo uelut euersam, excisamq; uidebis,
 Quam modo prædixi, populorum incurribus urbem.
 Verum quo magis illa malis exercita, semper
 Altius hoc surgens celsum caput inseret astris,
 Mœniaq; in melius semper recidiua reponet.
 Nec nisi subiecto passim sibi desinet orbe.
 Sic placitum. nostri sedes ea numinis esto.
 Hæc ait, & natum dextra complexus inhaesit.
 Ecce autem subito rubra uibratus ab æthra
 Cum sonitu fulgor micat, & polus intonat ingens.
 Nam pater omnipotens manifestus ab æthere nubem
 Ostendit radijs illustrem lucis, & igni.
 Omnia collucent late loca. turbine CHRISTVS
 Corripitur rapido, mediaq; in nube refulsit,
 Verus & aspectu patuit deus, atq; per auras
 Diuinum toto spirauit uertice odorem
 Luminis ætherei specimen, genitoris imago.
 Nec secus emicuit roseo pulcherrimus ore
 Insolita circum perfundens omnia luce,
 Quam cum mane recens lucis fons aureus ingens
 Lumine Sol cælum exoriens rigat omne profuso,
 Oceani in speculo longè resplendet imago,
 Et croceæ effulgent aurata cacumina syluæ.

Talem se socijs mirantibus obtulit heros
 Amborum in medio uatum, quorum alter adiuit
 Flammiifero quondam inuictus cœli ardua curru,
 Et tranauit equis insultans æris auras:
 Isacidum Pharijs genus alter duxit ab oris
 Dux profugum, legesq; dedit, moremq; sacrorum.
 Nec non cœlicolum propius tum maxima pandi
 Visa domus, cœliq; ingens apparuit aula.
 Tum genitor nubis fulgens candentis amictu
 Oscula libauit nato, et uox lapsa per auras,
 Hic mea progenies: hic est mea magna uoluptas:
 Vni huic mortales omnes parete uolentes.
 Nec plura his: toto assonuit chorus omnis Olympo
 Cœlestum cantu uario, plausumq; dedere.
 Tum demum in faciem consuetam redditus heros
 Attonitos socios monstrisq;, metuq; sepultos
 Excitat, atq; hominis mortali apparuit ore,

M. HIERONYMI

VIDAE CHRISTIADOS

LIBER SECVN-

DVS,

T Solymi trepidi rerum, et formidine cæci
 Noctē illam patrū primi, templiq; ministri
 Insomnem duxere; animis adeo addita cura
 Incubat, ac nullā attonitis dat dira quietē.
 Omnibus ante oculos urbem ingredientis imago
 Lata dei, festiq; manus impubis honores,

Illiusq;

Illiusq; uident latè increbrescere nomen.
 Fama uolat, passimq; canit miracula rerum.
 Quid faciant: magis, atq; magis iam uera patefcunt,
 Quæ quondam prisca uates cecinere futura,
 Terras cœlesti regem de stirpe manere,
 Cuius in aduentu templum, Iudæaq; tandem
 Regna ruant, Solymeq; euersis desinat aris
 Antiquo de more sacros imponere honores.
 Ergo infracti animis omnes, terrore subacti,
 Tectis, quisque suo, septi, clausiq; manebant.
 Quales quæ solitæ florentia rura uolantes
 Carpere apes, ubi sæuit hyems, cœlumq; profusos
 Soluitur in nimbos, ex aquosus regnat Orion,
 Ocia lenta terunt, clausisq; aluearibus ægræ
 Cunctantur, circumq; fores, ac limina mustant.
 Tempus erat per membra quies cùm grata soporem
 Irrigat, ac positis affert obliuia curis:
 Et iam noctipotens manus into emissâ barathra
 Horribiles uisu formæ furialibus omnem
 Cœtibus obsedere urbem: pars turribus instant:
 Pars apicem templi, ex fastigia summa coronant:
 Cætera, perq; uias legio, perq; alta domorum
 Tecta uolant, tractimq; hærent per culmina tignis.
 Haud secus Italiam repetunt ubi uere tepenti
 Cærule aues longo fessæ super æquora cursu,
 Quæ prior occurrit tellus, hanc agmine denso
 Certatim arripiunt, procuruaq; littora complent.
 Principio spargunt occultum in pectora uirus,
 Vipereamq; uiris animam, cæcumq; furorem

Inspirant, odiumq; animis, & crimina linquunt.
 Multi etiam in facies hominum uertuntur, & omnem
 Protinus incendunt uarijs rumoribus urbem:
 Irrepunt tectis alij, somnoq; solutis
 Somnia dira ferunt uaria sub imagine rerum,
 Atq; hominum falsis simulachris pectora ludunt.
 Iamq; huius subeunt, iamq; illius alta potentum
 Limina, & attonitos dictis hortantur in hostem.
 Terrificantq; animos facta, atq; infecta canentes,
 CHRISTVM inferre facies, arisq; instare bipenni
 Armatum ærata, atq; adytis extrema minari,
 Et iam semusto in templo dominarier ignem.
 Quin ipsos templi mentiti ueste ministros
 Singula tecta adeunt, patresq; ad limina sacra,
 Conciliumq; uocant: nigri dux agminis ipse
 Impulit ærisono stridentes cardine portas.
 Hinc atq; hinc delubra petunt: concurritur ultro
 Vndiq; nec tenebris nox obstat cunctibus atra.
 Non aliter captam si rumor nuntiet urbem
 Nocte dolis intempesta, atq; latentibus armis
 Hostem inferre acies, & iam summa arce receptum,
 Culminibusq; immissa uoret fax atra penates,
 Plenis cuncta uijs feruent, trepidoq; tumultu
 Huc atq; huc itur, nec sat rationis eundi est.
 Præcedunt diræ facies, facibusq; nefandis
 Sufficiunt lucem, & summo dant uertice lumen
 Terrificas capitum quatientes undiq; flammæ.
 Nec miseri tamen agnoscunt: furor omnibus intus
 Eripuit mentem, lapsusq; in uiscera uirus.

Nec

Nec minus interea bis seni ex agmine missi
Bis senos CHRISTI ad socios, cvertere siquem
Possent, et furijs deceptum incendere iniquis.
Illi autem pleni monitis ducis (ante futura
Præscius ista suis prædixerat omnia) seruant
Inuictos animos, inapertaq; pectora fraudi,
Quanquam hostis species sese transformet in omnes
Nequicquam expertus, mentesq; indagine captet.
Vnus non ualuit sese his subducere uinculis
Iscarius pesti infandæ deuotus Iudas,
Lectorum procerum labes, et pestis Iudas.
Hic se olim addiderat socium uestigia Diui
Ingressus, patria, atq; opibus, carisq; relictis
Incerta exilia, incertas quacunq; paratus
Ire uias, taliq; necem pro rege pacisci.
At mox coëptorum piguit, duriq; laboris
Paulatim pertæsum. animo tum uoluere secum
Noctes atq; dies tacitus, siqua potis arctis
Legibus exolui, et prisca se reddere uita,
Indignans longum incassum cecidisse laborem.
Hos abitus, iamq; hos abitus, et furta parabat
Impatiens operum, rebus non letus egenis.
Talibus undantem curis, animoq; labantem
Iampridem, nigrae reperit dux ipse cohortis
Haud minus exultans animis, quam monte sub alto
Cum procul aspexit tendentem in pascua ceruum
Getulus leo, quem siccis exercet hiantem
Faucibus ex longo collecta insania edendi.
Ac prius in faciem Galilei uersus Ioræ,

Ipsi qui fuerat coniunctus sanguine Iudæ,
 Insomnem aggreditur uerbis: Tu nocte silenti
 Montibus in solis erras insane, potesq;
 Vltro seua pati sub nudo frigora cœlo,
 Atq; tibi alterius sub nutu degitur ætas,
 Dum sequeris (quis te tantus furor incitat?) istum
 Elatumq; animis, euersoremq; sacrorum,
 Quem tantum illuuias adeunt teterrima gentis
 Fœminei coetus, & semiuiri comitatus?
 Primi omnes infensi odijs concordibus ardent,
 Sacrilegoq; necem intentant: iamq; ille furorem
 Vesanum expendet, cedit fiducia tanta.
 Non illi auxilio magnarum gloria rerum,
 Quas mentitur, erit: nil contra obtendere densa
 Nubila, nil solitas accingi proderit arteis.
 Rumpe moras: eia instanti te surripe cladi.
 Sic ait, ardentemq; odijs instigat acerbis.
 Tum mutata acri percussit pectora thyrso,
 Et subito nocti ablatu se immiscuit atræ.
 Hinc miserum inuadens præcordia ad intima sese
 Ingerit, atq; imis dirum implicat osibus ignem.
 Olim, etiam in mentem ueniunt, quæcunq; sub illo
 Iussus dura tulit, quæcunq; exhausta pericla:
 Et piget, atq; nefas polluto uoluit amore,
 Immeritumq; animo sedet hosti prodere regem.
 Ah miser, ah male sane, deum non pectore sentis?
 Non oculis namen præsens, non auribus hauris?
 Quis te mutauit tantus furor? aspice quo nunc
 Culmine præcipitas, quamam trahis arce ruinam.

Nec

Nec qualis sentis tibi menti infederit error.
 Quid struis? aut quò te raptat tam dira cupido,
 Quæ nunc te male habet, mentisq; et lucis egentem?
 Quam nunc amittis sortem, irreparabile donum,
 Optabunt feri post secula mille nepotes.
 Atq; adeò quæ uota foues, quam mente secas spem
 Latitia elatos animos inflatus inani,
 Omnia discerpent, rapientq; per aëra uenti.
 Excute, dum licet, infandam de pectore pestem,
 Quæq; imis te nunc est addita cura medullis.
 Iamq; sacerdotes, totaq; ex urbe senatus
 Secretam in templi sedem concesserat omnis.
 Ipse sacerdotum primus, cui tempora sacra
 Infula cingebat, Caiphas in sede sedebat
 Celsior aurata: inde alij longo ordine ciues,
 Quos omnis circumsiliunt, acuuntq; furorem
 Tartaræ haud ulli uisæ sine corpore pestes.
 Nec mora, nec requies: sublapsæ in pectora cunctis
 Eripiunt mentem, atq; animis incendia miscent.
 Multa illi inter se uario sermone ferebant
 Solliciti: uasto strepit ingens murmure templum.
 Sunt qui ipsum iubeant utcunq; absumere CHRISTVM
 Seu ui, siue dolo, iuuenemq; inuadere ferro,
 Qui rursus in lucem nuper reuocatus ab umbris
 Venerat, et totam monstro concusserat urbem.
 Ast alij plebem metuunt, uulgiq; furorem,
 Nanq; sibi ingentis populos deuinxerat heros,
 Hos meritis, illos diuino affabilis ore.
 Hic Nicodemus erat pesti impenetrabilis unus

Primores inter gentis non ultimus ipsos,
 Cui longè menti melior sententia, sed non
 Audebat dictis contra omnes tendere solus.
 Ille deo quondam sese inscius intulit hostem,
 Atq; dolis frustra contra stetit: inde ubi numen
 Admonitus sensit, ueluti de nocte profunda
 In lucem reuocatus, ei se iunxit amore,
 Clàm tamen, insensæ uitans odia aspera gentis.
 Tum uerò illius de uita, & sanguine cerni
 Vt uidit, letumq; in fonti triste parari,
 Non tulit ulterius latebras, hæcq; edidit ore
 In medio: Non obscuram, non lucis egentem
 Rem serimus, neq; enim uereor iam uera profari
 Pro patria, quamuis mihi sint extrema ferenda.
 Cernitis hunc omnes manifesto numine ferri,
 Maioremq; homine, & nosmet nisi fallimus ipsi,
 Vera dei patuit soboles, uerus deus, ille
 Olim quem toties afflati numine uates
 Venturum cecinere, nefas quò triste piaret
 Commendans genus eterno mortale parenti.
 Hoc liquet, hoc ultra non in discrimen agendum.
 Huius ope innumeri, quos nox obscura premebat
 Luminibus captos, iucunda luce fruuntur.
 Multi etiam uoces obstructis auribus orti
 Accipiunt, redduntq; ægris quot reddita uenit
 Inesperata salus, qui lenta aut membra trahebant,
 Victa lue, aut subito correpti corpora morbo?
 Treis etiam (nostis) obita iam à morte reduxit
 Elatos idem in lucem: modò Lazarus omnem

Perculit,

Perculit, et monstro ingenti permiscuit urbem.
 Prò leuas hominum menteis, prò pectora cæca.
 Non hæc Pæonijs succis, non artibus ullis
 Conferri possunt: maior deus intus agit rem,
 Maius numen inest. quoties diuina loquentem
 Incassum contrà stetimus uerbisq;, dolisq;
 Instructi? quoties ausi uim tendere inermi
 Aut ferro, aut duris nequicquam perdere saxis?
 Nube caua eripuit caput, ex oculisq; recedens
 Aligerum se cœlesti subito agmine sepsit.
 Et quisquam illius certum non numen adoret?
 Quid molimur adhuc? quid nobis deinde relictum?
 Quin potius, quando nobis demissus Olympo
 Auxilio uenit, unà omnes adeamus, ab ipso
 Suppliciter pacem oremus commissa fatentes.
 Talia perstabat repetens: uiolentia cunctis
 Gliscit, et accensus semper per uiscera sensus
 Conflatur magis, et sæuos furor aggerat æstus,
 Paulatimq; animi turgescent tristibus iris.
 Exarsere omnes: pestis latet intus, et omnem
 Eripuit miseris lucem, uictisq; ueneno
 Pestifero nebulas offudit mentibus atras.
 Tum demum erumpit, quæ cunctos ira coquebat.
 Infremuere omnes contrà, gemitumq; dedere.
 Qualiter ære cauo dum sulfura pascitur atra
 Inclusus magis, atq; magis furit acrior ignis,
 Moliturq; fugam, nec se capit intus anhelans,
 Nulla sed angustis foribus uia, nec potis extrà
 Rumpere, materiam donec comprehenderit omnem:

Tum

Tum piceo disclusa uolat glans ferrea fumo:
 Fit crepitus: credas rupto ruere aethere cœlum:
 Iamq; illa & turres procul ecce strauit, & arces,
 Corpora, & arma iacent, latè & uia facta per hostes,
 Haud illi secus accensî meliora monentem
 Excludunt adytis, atq; extra mœnia trudunt.
 Tum uerò Caiphâs, ubi facta silentia linguis,
 Sic orsus, sibi quæ sedcat sententia, pandit:
 Haud equidem moror, o ciues, quòd uersus ad hostes
 Iste etiam infando captus perfugerit astu,
 Qui toties summa pro re, pro legibus olim
 Obiecit patrijs caput. ultro, ipsumq; premebat
 Obnitens contra nuper sermonibus hostem.
 Tanta est artificis pellacia, uis ea sandi,
 Vt quoscunq; uelit uertat superetq; uenenis.
 Scilicet hunc credam cœlo diuinitus actum
 Nobis uenisse auxilio, qui se impius ortum
 Patre deo canit, ac leges abolere parentum
 Antiquas cupit, atq; nouos inducere ritus:
 Seq; ultro ex cœdio templi uenisse fatetur,
 Quod nostri monitis olim cœlestibus acti
 Impensis tantorum operum struxere parentes.
 Quæ nouitas, aut religio, qui deniq; mores?
 Ille etiam, nequid sceleris sibi restet in assu,
 Sacrilegus fontes, & quorum crimina nota,
 Prosequitur uenia haud ueritus scelerata subire
 Limina, nec festis parcat de more diebus.
 Ergo agite, atq; illi insidias, letumq; merenti
 Maturate uiri: crescentem exstinguite flammam,

Ne

Ne mox subsiliat uictrix ad tecta domorum,
 Degustetq; trabes, perq; ardua culmina regnet.
 Subuertet solitis aliter totam artibus urbem
 Seditione potens, populos captabit, & omnem
 Subijciet sibi prodigijs fallacibus oram.
 Hinc quæ tot nobis annos tam prospera cessit
 Relligio, euersis actutum desinet aris.
 Tum metuo, ne Romulidæ non talia passi,
 Quidquid adhuc iuris superest, à gente reposcant,
 Et profugos patria iubeant decedere terra.
 Vnum pro multis detur caput, unius omnes
 Expiet, ac tutos mors tanta in turbine præstet.
 Hoc habet. hæc melior superet sententia ciues.
 Hæc illi ob numen dona, hunc reddamus honorem.
 Talia fatus erat, furijs stimulantibus intus
 Experti, passiq; senes eadem ore fremebant.
 Omnibus idem animus: sed qua ratione, quibusue
 Id fieri occultè queat artibus, exquirebant.
 Cum subito ecce suis clam se furatus Iudas
 Improuisus, adest cunctis mirantibus: illum
 Excipiunt trepidi spirantem immane, locantq;
 Sede inter primos, fariq; hortantur, & ardent,
 Quid ueniat, dubijs animis audire, silentq;
 Ille autem torquens huc flammea lumina, & illuc,
 Sic fatur, Scio uos Gallilæi facta furentis
 Formidare patres, patriæ qui legibus affert
 Exitium: moliri ideo uos plurima cerno.
 Si mihi, quæ posco, promittitis, omnia solus,
 Quæ nunc uos frustra exercent, dispendia tollam;

Ille

Ille manus faciam in uestras hodie incidat ultro.
 Dixerat: argenti leti pepigere talenta
 Ter dena, egregij pretium memorabile facti,
 Dimittuntq; alacres, atq; extra limina ducunt.
 Ille petit montes iterum, sociosq; reuisit.
 Fortè propinquabat genti sollemnis, et oræ
 Festa dies, ueterum cum religione parentum
 Immunes operum ducunt septem ocia soles,
 Perq; domos ouium foetus epulantur, et acri
 Fermento parcunt iussi, properataq; liba
 Expediunt, mensasq; onerant agrestibus herbis,
 Lætitiæ ueteris memores: hac luce ferebant
 Aegyptum priscos olim cœlestibus actos
 Prodigijs magna cum præda exisse parentes
 Ingressos pede iter salsas impune per undas.
 Ergo ingens tum sceptriferam concursus ad urbem
 Vndiq; erat, populiq; omnes ad sacra fluebant.
 Non effusa tamen turba huc sine more ruebat,
 Verum quisq; ducemq; suum, gentemq;, tribumq;
 Vnà ibant comitati. etenim licet omnibus idem
 Sanguis, cognataq; orti sint stirpe nepotes
 Omnes Isacidae, paribus sub legibus omnes,
 Scindit se tamen in bis senas una tribus gens,
 Atq; Palestinam latè est diducta per omnem,
 Libera gens olim multa munita uirum ui,
 Florentesq; urbes populis, opibusq; uigentes.
 Tunc autem patrijs de finibus exturbati
 Penè omnes aberant, et Cassia saxa colebant.
 Vix de bis senis tribus una intacta manebat,

Alteraq;

Alteraq; & patria sese tellure tenebant,
 Beniamidum gens, a' que ipso domus inclyta Iuda,
 Ambæ tunc etiam populis, opibusq; uigentes.
 Tantum autem imperio adiectam, ceu cetera passim
 Contuderat bello, & uictoricibus hauserat armis,
 Hanc quoque seruitio partem Roma alta premebat.
 Sceptra urbi tantum, sublataq; ademerat arma,
 Linquens sacra uiris, ac leges uictor auitas.
 Nunc tellus deserta iacet. tot clara fuere
 Mœnia tot populis pariter cum fortibus urbes,
 Hæ bello, hæ ualidis quassata uiribus æui.
 Usque adeo sæuas superum pater arsit in iras
 Nimbipotens, natiq; necem non passus inultam est.
 Non tamen indecorem tantæ solatia cladis
 Ipse sinam antiquam (superent modò carmina) terram.
 Ne penitus seclis obliuiscantibus ætas
 Deleat extinctam pariter cum nomine gentem.
 Regem illis superum profit regionibus ortum
 Vagisse, & cœlo primum reptasse, sub illo.
 Vos ideo aligeri coetus gens ætheris alti,
 Qui leuibus magnum pedibus pulsatis Olympum,
 Nam uos sæpe polo missi peragrastis & oram,
 Et gentis crebri hospitio indulsistis amicæ,
 Este duces mihi, dum tota regione uagantem,
 Raptat amor: longum uos mecum ferre per æuum
 Nomina, quæ cecidere, iuuat, deletaq; gentis
 Oppida, & antiquas antiqui nominis arces.
 Post autem uestra sublatus ad æthera penna
 Carmine mortales oras, uisusq; relinquam.

Vos

Vos me sublimi sistetis tramite uestum
 Auia per superum loca: me iuuat alite curru
 Aurea nubifugo, mulcentem sydera cantu
 Intactas primum ire uias mortalibus aegris,
 Et petere insolitam coeli alta è rupe coronam.
 Hæc olim audentem, ni deserat ætheris aura.
 Nunc mecum populos percurrite templa petentes:
 Non aliàs illuc aditum est maioribus unquam
 Et numero, & studijs. nec tantum sacra petebant,
 Quantum auidos CHRISTI uisendi traxerat ardor.
 Orti autem à magno primi ingrediuntur Iuda
 Per multos ductum reges genus: hæc tribus usque
 Et numero, & uirtute caput super extulit omnes,
 Tantum alias superans, quantum leo cuncta ferarum.
 Semina inexhaustis animis, & uiribus anteit.
 Littorea innumeri Gaza uenere, Sabeq;
 Engada deseruere, racemiferosq; recessus,
 Urbis Adulæ sedes humilemq; Raphean:
 Hic Lyde, atque Selis, uentosaq; Iamnia, & Hippa,
 Ascalo, Azoti; arces, Acharonq;, Sochonq;,
 Queq; fluentisonis Iope perfunditur undis,
 Proiectæ rupes, pontoq; minantia saxa.
 Parte alia antiquam ciues liquere Damascum,
 Primus ubi (ut perhibent) limo felice creatus
 Natus homo est, cœliq; nouas erupit in auras.
 Deseriturq; Emaus, Nepse; exhausta silescit,
 Quæsiuitq; suos Aegypti proxima regnis
 Anthedon, natiq; dei cunabula Bethle.
 Tum deserta silent & Galgala, Bessuraq; omnis,

Aruaq;

Aruaq; quâ Marethon, quâ proxima nubibus Ernie,
 Quâ Sigoris mirata nurum, dum incendia uersa
 Respicit humanos seruasse in marmore uultus,
 Concretiq; salis subitum traxisse rigorem,
 Quâ calet Asphaltis flammis infamibus unda,
 Ingentesq; palus ad cœlum exæstuat æstus
 Aëra contristans graueolenti sulfuris aura.
 Quondam hic læta seges, riguisq; rosaria campis,
 Nunc stat ager dumis, obductaq; sentibus arua,
 Crimen amor male suade tuum, uim tendere adorti
 Infandam indigenæ pueris cœlestibus olim
 Diuina capti facie, et florentibus annis,
 Fecissentq; fuga nisi se illi ad sydera lapsi
 Remigio nixos rapuissent præpetis alæ.
 Non tulit altitonans pater, atque ultricibus omnem
 Inuoluit flammis tractum, immerisitq; profundo.
 Squalet adhuc cinere, et putri latè ora fauilla.
 Infœcunda ideo terrâ, et sine frugibus agri,
 Difficilesq; aditus, et inaccessi secessus.
 Illic, ut fama est, nitidum florem educat arbos,
 Quem cupiunt iuuenes, cupiunt decerpse puellæ.
 At simulatque graui persflante euanuit austro,
 Succedunt poma hirsutis asperrima barbis,
 Que nulli iuuenes, nullæ cupiere puellæ.
 Hæc tamen aspectu solida, et syncera putares.
 Fœda sed illuuiæ intus, subitoq; fatiscunt
 Ad tactum cinefacta, hominum nihil usibus apta.
 Pallida item flauis cum uix seges albet aristis
 Dira immaturas messes interficit aura.

d

Protinus

Protinus hinc subeunt populi Symeone creati,
 Qui Saroën, Molodamq; uiri, Sicelechidaq; oram
 Felicem frugum, letosq; uligine campos,
 Qui Sipabota colunt, Asanesq; biuerticis arces,
 Quiq; Atharin quondam generosos palmitē colles,
 Remmona qui, cultisq; erectam in collibus Ain,
 Et quos turilegæ pascunt centum oppida Idumes,
 Ruraq; odoriferas Arabum uergentia ad oras,
 Ecce autem Isachari magno clamore nepotes
 Ingressi delubra petunt, aramq; salutant:
 Gens uictu facilis, contentaq; finibus arctis.
 Hic adsunt, quos Hermonius sub uertice pascit,
 Hermonius generator apum, generator equorum.
 Qui Taburi capita alta tenent, quibus ardua rupes
 Carmeli domus: hæc rapido gens turbine quondam
 Sublatum uatem cœli per aperta repente
 Vidit flammifero ferri super æthera curru.
 Sensena quos misit, quos Hennada, quos alit Affra
 Nobilis, in summis sitientes rupibus urbes.
 Qui Senum, & Reboten liquere, Remethiaq; arua
 Vitibus, & uarijs intersita littora pomis.
 At taciti incedunt gens Dani è sanguine creti
 Deiectiq; oculos, deiectiq; ora per urbem
 Tempia petunt, qualis, cum frigora prima laceßunt
 Autumnum, necdum ramis decussit honorem
 Bruma suum, coluber latebras meditat, iterq;
 Fert tacitum lapsu repens per saxa quieto,
 Sibilaq; ora premit, neque caudæ surrigit orbes.
 Iamq; uiros tristes credas, quod sanguine ab illo

Prædixere

Predixere ducem fore pleni numine uates,
 Qui genus humanum CHRISTI sub imagine falsa
 Terreat, atque hominum uitas, & crimina querat,
 Deterior fas, atque nefas ubi uerterit etas,
 Et rebus feret exitium mortalibus ignis.
 Protinus at multis aderit cum millibus ultor
 Vera dei soboles, uerus datus arbiter orbi.
 Illum nequicquam pugnantem, & uana mouentem
 Turbine corripens terræ ima in uiscera trudet.
 Insequitur iuuenum nimbus, genus Asere ductum,
 Spicæa queis capita obnubit de more corona
 Omnibus, & nexæ ludunt per tempora aristæ.
 Hi Betagumq; Hormamq; serunt: his Aphega sedes:
 Illos Ama dedit: illos misere Robææ.
 Non numero Arctipus Labanæ, non Aziba cessit.
 Hos iuxta seram in noctem soliti urere myrtos
 Littoreas ponti gens accola Zabulones
 Dona serunt: pars Ieptaphiles ab sede profecti:
 Pars Iedaba uenere: Canam hi liquere modò atra
 Miratam puras in uina rubescere lymphas.
 Hos Nazara tulit, tulit illos ardua Sembros,
 Quæq; modò aërias iterum uenisse sub auras
 Vidit morte obita puerum Galilœia Nais,
 Millia multa tulit, totidemq; uberrima Dotha,
 Aq; suis Nalole, Cathetiæq; alta relicta est.
 At quis Nephthalidum numerauerit oppida, & arces
 Innumeras, quas & Cedar, quas, & sacer altis
 Fert humeris Libanus cœli confinibus æquus.
 Qui celsam Nasona habitant, qui Nephthalis urbem,

Gens oris, fundiq; potens, sæcundaq; ueri
 Nascentem gemino Iordanem fonte salutat.
 Omnis ijt Galilea: omnis Samarea penates
 Descriuit studio gens tantum accita uidendi.
 Sæpe hac rege satius superum tellure moratus
 Sponte deum se detexit. miracula rerum
 Asseda nunc etiam meminit, meminere Caperna,
 Et, uetus amisit quæ nomen, Graia Sebaste.
 It Bethole, eductaq; ad sydera Bessais arce,
 Et quos piscosis Gennesara proluit undis.
 Leuigenæ uerò sacrum genus omnibus ibant
 Immixti, neque enim propria his regio ulla colenda
 Sorte data est, sed diuersas dux legifer olim
 Huc illuc oras æquæ est partitus in omnes,
 Præfecitq; sacros aris, proq; ubere glebæ
 Et iugulare dedit pecudes, atque exta cremare.
 At non contentus regnis, sceptrisq;, Manasseus,
 Sortitus quæ trans fluuium sibi iunxerat ampla,
 Protulit imperium, quæ Nepheca, Bersaq; surgunt
 Venatrix, pecorumq; altrix, & Dora ferarum.
 Olli etiam parent Tenachos; nemorosaq; Iebia,
 Et Magedos nulli populis, opibusq; secunda.
 Quasq; rigat Taphua clavis argenteus undis,
 Ver ubi perpetuum, scatebrisq; recentia prata.
 Succedunt qui trans Iordanis flumen opima
 Arua ferunt, tribus ipso etiam deducta Manasseo.
 Nec non Gade sati, nec non Rubene creati
 Belligero, fratrum cunctorum maximus æuo
 Qui fuit, unà omnes urbem ingrediuntur, ut olim

Vna

Vnà etiam sedem optarunt trans flumen eandem,
 Indigenis quondam regnata gigantibus arua.
 Argobia qui rura colunt, Basanidaq; oram,
 Qui saltus Galadina tuos, Ogiq; subactas
 Sexaginta urbes, Galaticaq; oppida, Iabin,
 Et Sebamam, Balmenq;, Ramotha, Golanq;, Nabenq;,
 Edrenq;, Selcamq;, & semirutam Cariathen.
 Hæc tunc nomina, nunc alio sunt nomine terræ.
 Tum qui Cedriseræ pascunt asperrima Arimnes,
 Omnes fronde caput tecti, omnes terga ueruti.
 Qui Bosorim, Rabathenq; tenet, qui Gaulida, & omnē
 Fortibus exercent tauris Bathaltidos oram,
 Et quos humectat præceps de montibus Arnos.
 Nec uos transierim, qui prata feracis Abille,
 Quiq; Eleale uiri metitis, uiridemq; Aserota,
 Seoniamq; Esebon saxis horrentia regna,
 Desertasq; Cades, quis Phasga habet arduus, & quas
 Hinc atque hinc Hermus præruptas sustinet urbes,
 Quas Abaris, cuius nimboſo è uertice quondam
 Pastores admirati uidere morantem
 Iordanem ingenti subsidere mole coacta
 Vndarum, & cursu cedentia flumina retro,
 Dum domus Isacidum promissa capeſſeret arua.
 Postremi subeunt aduecti è sede propinqua
 Beniamidæ, data sorte quibus latiſſima tellus,
 Maxima ubi & Solyme totius regia gentis,
 Altaq; Iarephile, Luzæq; binominis arces,
 Quæq; modò quarta regem iam luce ſepultum
 Bethane obſtupuit reuocari ad munera uite,

Et Tarela, & Samare, & lentiscifera Gabaotha,
 Gens infesta feris: ideo exuiasq; luporum
 Induti incedunt iuuenes, canibusq; fatigant,
 Quas sepire plagis iuuat usque, & frangere syluas.
 Atque adeo assiduo uenatu mane recentes
 Conuectant humeris prædas, quas uesper Olympum
 Claudit ubi, gaudent partiri, epulisq; fruuntur,
 Atque inter sese per agros conuiuia curant.
 Hic adsunt, queis Masspha domus, quibus arduus Hemen
 Difficiles colles, ac scabra crepidine terga,
 Qui liquere Recen, celsasq; Berothidos arces,
 Atque Sylum quondam gaudentem paupere templo,
 Qui longumq; Helephon, Auinq;, Amosamq;, Selamq;,
 Atque ululata Rhama passim Rachellidos arua.
 Qui Gabeone domo, quiq; Hierichunte profecti.
 Indigenas est fama uia, assiduiq; meatus
 Oblitum uidisse diu considerare Solem
 Imperio ducis, atque diem decedere serum.
 Hos inter facie egregia puer altior ibat,
 Qui prisco genus à Saulo, nomenq; trahebat.
 Iam tum illum uates uno omnes ore canebant
 Præstanti clarum eloquio, factisq; futurum.
 Quantis ille tamen mentem caligine pressus
 In nostros odijs primum, furijsq; feretur?
 Omnipotens aderit pater, & se pectore toto
 Altius infundet iuueni, excutietq; furorem.
 Protinus afflatus diuinitus ætheris aura
 Implebit terras monitis, laturumq; per orbem
 Mortalis meliora docens ad sacra uocabit,
 Nec letum horrescet pro religione cruentum.

Iam duodena tribus magnæ successerat urbi:
 Ipse etiam templo ut solito s inferret honores,
 Munere nec tali tam læta luce careret,
 Affatur socios CHRISTVS: Lux sacra propinquat,
 Omnis se dapibus festa domus apparat urbe.
 Ecquis erit uestrum, primus qui ad mœnia tendat,
 Siquis fortè opibus fessos inuitet abundans,
 Nos quoque ut ante meos obitus, ac funus acerbum
 Solennes epulas celebremus, & annua sacra?
 Nec longè quærendus: erit puer obuius ultro
 Vrnâ humero, lymphasq; ferens de fonte recentes.
 Quò tendat gressus, aut quò sese ille receptet,
 Obseruate, locumq; acie capite usque sequendo:
 Limina uos eadem accipiant, tectumq; subite.
 Tum dominum affati coram, hospitiumq; rogantes
 Exiguam sacris sedem nostrum edite nomen.
 Tectum auratum, ingens, pictisq; insigne tapetis
 Protinus ostendet, structas ibi ponite menses:
 Ipse adero, atque eadem socios ad limina ducam.
 Dixit: Ioannes mandata, Petrusq; facessunt,
 Et mœsti magnæ succedunt mœnibus urbis.
 Ibant incerti, atque oculis procul omnia obibant,
 Cùm puer urnam humero gestans, lymphamq; recentem
 Vicino ueniens de fonte occurit: eum usque
 Seruantes gressum ferret quacunque sequuntur,
 Quasq; subit, subeunt ipsi quoque protinus, edes.
 Huc atavis clarusq; Simon, & prole beatus
 Septena sese semper referebat ab agris,
 Siquando caris cum gnatis uiseret urbem.

d 4

Nanque

Nanque illum potius campis, ruriq; iuuabat
 Degere, ciuilesq; procul contemnere honores.
 Vmbrae illi nemorum cordi, riuuq; secantes
 Prædia, quæ centum diues uertebat aratris.
 Iam grauis argutasq; fides, & carmina amabat
 Fluminis in ripis, aut fontem propter amœnum.
 Norat enim cœli numeros, mensusq; uiasq;
 Sæpe deo plenus porrò uentura canebat
 Agricolis, quid Sol, quid menstrua luna pararet:
 Sudiq; pluuiæq; docens prænuntia signa.
 Tum sacris intentam igitur concesserat urbem,
 Ut de more dies festos celebraret auito.
 Dumq; alia famuli mensas, & dona pararent
 Parte domus, ueterum facta ipse canebat auorum,
 Nunc citharæ leuibus digitis, nunc pectine eburno
 Percurrens molli attactu uocalia fila.
 Præcipue à prima reuocabat origine, quenam
 Has ex more epulas, atque hæc solennia priscae
 Religio intulerit genti. uerum ecce canenti
 Improuisus adest Petrus, & sacra carmina rumpit:
 Rex ait est nobis, quo nusquam iustior alter,
 Aut pietate prior, CHRISTVM omnes nomine dicunt.
 Is tua nos ultro supplex ad limina mittit.
 Exiguam sacris sedem, mensisq; rogamus.
 His ille auditis, gauisus nomine tanto,
 Imperat haud hærens animo tectum omne recludi.
 Hinc hilares totis adolere penatibus ignes,
 Et pingui suffire Arabum iubet atria sylua,
 Interiusq; uiros media in penetralia ducit.

Inde

Inde locum ostendit mira testudine pictis
 Auleis circumuclatum, ostroq; rubenti.
 Luxuriant sola strata, nitent argentea eburnis
 Fulcra torisq; scyphiq; auroq; è simplice lances,
 Et passim domus, argentoq; auroq; renidet:
 Atque hæc deinde refert: Non hoc mihi nomē ad aures
 Nunc primum uenit: illius sed cognita fama
 Iam pridem uirtus, neque enim mihi cernere coram
 Fas fuit, aut uocem diuinam hausisse loquentis.
 Adueniat: placidus tectis assuescat amicis.
 Vos hic expectate: uiros, qui exacta reportent
 Omnia, dimittam, meaq; illum ad limina ducant.
 Atque utinam libeat longum his in sedibus olli
 Degere, & hospitij dignetur nomine tectum,
 Quod nostros iuuat interdum memorare nepotes,
 Hospitibusq; locum felicem ostendere seris.
 Interea aduentu uestro intermissa sequamur
 Carmina, & antiquos patrum repetamus honores,
 Dum nigra roriferis nox terras obruat umbris.
 Sic ait, ac neruis socians concordibus ora
 Obloquitur numeris: quæ concinit, ordine picta
 Cuncta putes, aut textilibus simulata figuris.
 Nempe Paretonijs cantu deducit ab oris
 Isacidum genus, arrepta maris æquora uirga
 Vt profugum dux findat, aquasq; impune per altas
 Vt sine nauigijs icrint, pelagiq; profunda
 Sicco calcarint pede. nanque induruit humor
 Aridus, & liquidas latè est uia secta per undas.
 A't ergo tota ex Aegypto curribus hostes

d 5

Quadrij

Quadrijugis uesti instabant fulgentibus armis.
 Iamq; pios canit emenso pelago alta tenere
 Littora, littoreisq; metu se condere syluis.
 Nulla mora est: iterum telo tellure recussa
 Diuino redeunt in se maria ecce refusa,
 Que media ingenti dirimebat semita tractu.
 Inde hostes ruere, & salsis in fluctibus arma,
 Armaq; quadrupedesq; & corpora mersa uiro-
 rum.
 Aspiceres magis, atque magis subsidere in undis
 Semper, & absumptos uelut euanescere currus,
 Qui medij extabant, medios salis hauserat aestus.
 Addit, ut omnipotens rerum sator aethere ab ipso
 Paucrit in uasta gentem regione locorum
 Errantem dape coelesti miseratus egenos.
 Cernere ibiq; putes epulas niuis instar ab aethra
 Defluere ad terram subitas, coetusq; paratis
 Accinctos dapibus latis epularier aruis.
 Proinde etiam duras cautes pulsabat eadem
 Dux coelum aspectans uirga, cum protinus amnis
 Profilit, & dulcem saxa erupere liquorem:
 Atque hausere nouis populi de fontibus undam,
 Quos sitis ex longo collecta urebat hiantes.
 Tum canit, ut primus Solymorum conditor arcis
 Dona laborata frugisq; recensq; reperti
 Pocula plena meri obtulerit campestribus aris,
 Cessite quas uiridi, sectaq; extruxerat orno.
 Atque ea dum intentis hauribant auribus omnes,
 Haud rerum ignarus CHRISTVS de montibus altis
 Cesserat, in senaeq; iterum successerat urbi:

Et iam

Et iam declinui cum Sol properaret Olympo
 Hospitis intrauit socijs comitantibus aedes
 Regifico instructas luxu, dapibusq; paratis
 Discubuerunt omnes, una inter dirus Iudas
 Dissimulans sedet, et uultu mentitur amorem.
 Iamq; heros puras fruges, properataq; liba
 Accipiens, frangensq; manu partitur in omnes.
 Inde mero impleuit pateram, lymphaq; recenti,
 Et laticis mixti dium sacrauit honorem,
 Spumantemq; dedit socijs: mox talia fatur:
 Corporis hæc nostri, hæc uera cruoris imago,
 Unus pro cunctis quem fundam sacra parenti
 Hostia, ut antiquæ noxæ contagia tollam.
 Vos ideo, quoties positas accedere mensas
 Contigerit, sacrasq; dapes libamina iussa,
 Funeris his nostri moestum referetis honorem,
 Et nunquam istius abolefcet gloria facti.
 Nec plura, ex illo mox seruauere minores
 Hunc semper ritum memores, arisq; sacramus
 Synceram Cererem, et dulcem de uite liquorem
 Pro ueterum tauris, pecudum pro pinguibus extis.
 Ipse sacerdotum uerbis eductus ab astris
 Frugibus insinuat sese regnator Olympi,
 Libaturq; Dei sacrum cum sanguine corpus.
 In summos hæc relligio successit honores.
 Ergo ubi pulsa fames socijs, sese ocyus heros
 Exuit insignem tunicam, et mantilibus albis
 Succinctus poscit flammis undantia abena,
 Tum gelidam irrorans dextra, laeuq; sonoris

Pertentans

Pertentans labris feruentem temperat undam.
 Hinc genibus positus Petro reliquisq; suorum,
 Plurimà quanquàm ille attonitus nouitate recuset
 Dat pedibus lymphas, & molli siccatur amictu
 Accuruus, socijs linguens imitabile factum.
 Mox gemitus imo ducens de pectore satur:
 En mihi summa dies socij, quamq; ipse propinquam
 Prædixi toties, nox illa aduenit acerba.
 Vos linquam, & moriens genitoris iussa capeſſam.
 Vnus erit ueſtrum (uix o uix credere tantum
 Fas scelus) inſidijs prodet qui me hoſtibus ultro.
 Haud me animi fallit: furias iam perſidus ille
 Concipit, inſidiasq; animo meditatur auaro.
 Id pietas mea magna, mei meruere labores.
 Non tamen ipſe diu pulchro letabere factò,
 Quisquis eris: ſatius, ſi nunquàm lucis amorem
 Guſtaſſes, dulcis nec uitæ limen iniſſes.
 At uos eſte pij, inq; uicem (quæ exempla reliqui)
 Inter nos alijs alijs parete uolentes,
 Summiſſisq; animis faſtus abolete ſuperbos.
 Non Erebi in tanto ceſſabunt cardine diræ
 Veſtra poteſtates præuertere corda timore.
 Peruigiles quæſo iam cuſtodite, proculq;
 Conſulite. hic animos, atque illos promite ſenſus,
 Quos toties mihi polliciti, ne cedite peſti.
 Vos ſeruate uiri noctem non amplius unam,
 Extemplo turbati omnes, gemitumq; dedere,
 Suſpenſi quem cæcum adeo, furijſq; ſubactum
 Ore premens ſignet uenturi præſcius heros.

Quem

Quem senior tali aggreditur sermone precando:
O cœli decus, in quemquam tam immane putandum est
Posse scelus cadere? quisnam fœdisimus ille?
Faxo hodie nunquam nobis illudat inultis.
Non adeo effugit cum sanguine uiuida uirtus
Pulsa annis, nec dextra mihi tam frigida languet.
Sic ait, et pariter uagina liberat ensem,
Dux autem signis manifestis prodidit hostem;
Sed cunctis mentem eripuit, uoluitq; latere,
Donec res perfecta: dehinc hæc edidit ore:
Immo omni ex numero mihi nemo hac nocte suprema
Vestrum non infidus erit, solusq; relinquitur.
Tu quoque, magnanimo cui nunc ea copia fandi
Sub tecto, atque amplis tendis super æthera dictis
Omneis irritans uentos, omneisq; procellas,
Hinc atque hinc circumfusus ubi uideris hostes
Me capto, quæres latebras, iaciesq; salutem
Mendaci in lingua, pedibusq; fugacibus acer.
Atque ubi curriculo mediam nox humida metam
Attigerit, ter me tibi notum ille ipse negabis
Futiles, incutietq; metus tibi fœmina inermis.
Dixerat: ille animi robur magis usque, magisq;
Spondebat, turpiq; metu impenetrabile pectus.
Fœda alios seruet fuga: nec tu me antè timoris
Argue, quàm terga urgenti dare uideris hosti.
Quò te cunque feres, adero: sequar ultima tecum:
Nulla tuis poterit me uis abiungere rebus.
His deus exactis mensas, urbemq; reliquit,
Et se cum socijs pura sub nocte, uirentes

Translulit

Transtulit in colles olea, & loca sola petiuit,
 Atque omnes secum iussit uigilare: sed illi
 Assiduis noctisq; dieq; laboribus hausti
 Haud poterant inuictum oculis defendere somnum,
 Et gelidi in summo recubantes æquore saxi
 Infusum toto proflabant ore soporem.
 Interea curis confectus tristibus heros,
 Cœlesti uelut oblitus se semine cretum,
 Indignos animo euentus, indigna labanti
 Supplicia, atque genus leti uersabat acerbum,
 Horrebatq; id enim matris de corpore traxit,
 Vt quæcunque hominum mortalia pectora terrent,
 Ipse etiam hæc eadem mortali corde paueret.
 Mens immota tamen, uirtusq; inuicta manebat.
 Ergo iterum, atq; iterum genitorem affatus, & ambas
 Ad cœlum tendens palmas hac uoce rogabat:
 Omnipotens talin' pater ò me funere obire?
 Me'ne aliena malis tantis commissa piare?
 Eripe me infirmi leto, & tua flecte seuera
 Consilia in melius, duosq; auerte dolores.
 Si tamen id fixum sedet, atque hæc certa tibi mens
 Nec generi humano gnati nisi morte sequestra
 Placaris: non fas orbis me deesse saluti.
 Ibo ultro: crimen generis commune refellam.
 Dixerat, atque graues euras sub corde premebat
 Multa agitans: toto simul ibat corpore sudor
 Proruptus, simul & sanguis, uel sanguinis instar,
 Ecce autem effulgens subito dilapsus ab axe
 Stelligero pictis iuxta puer astitit alijs

Dicta

Dicta ferens patris, in tanto solatia rerum
Turbine, mulcebatq; ægrum, curasq; leuabat
Abstergens toto fluidum de corpore rorem.
Hortator uerò, scelerisq; inuentor Iudas
Composito interea uocat hostes, uertice ab alto,
Seq; ultro comitem, atque ducem uenientibus offert.
Ergo adsunt improuisi illum in uincla petentes,
Longius æra micant tremulai lumine lune.
Iam clypei resonant, iam ferri stridit acumen,
Pinguiaq; exuperant noctem funalia longo
Ordine, multifidæq; faces, quas unguine supra
Obduxit manus, et ferro inspicauit acuto.
Fit strepitus: uasto circum mons undique pulsu
Armorum sonat, atque uirum clamoribus omnis.
Quos his nil trepidus compellans uocibus heros,
Heus, inquit, iam state uiri, quem queritis, adsum.
Quò ferrum, flammæq; palam conspectus in urbe
Conuentu cecini magno præcepta pauentis:
Cur non unà omnes uos tunc tenuistis inermes?
Ista sub obscurum noctis cur agmina cerno?
Quòd si me tamen ad mortem deposcitis armis
Insontem, et uobis adeò obstat gloria nostra,
Hos finite illæsos. nihil hi meruere, nec ausi.
Tantum dilecti comitis mandata facessunt,
Vnus ego uestras explebo deditus iras.
Hæc ait, et bis se querentibus obtulit ultro.
Illi autem ad uocem toties (mirabile uisu)
Procubuerunt, soloq; ingentem fusa dedere
Arma sonum, atq; oculis subito nox plurima oborta est.

Consurgunt

Confurgunt tandem somno, uinoq; grauatis
 Assimiles, hærentq; obliti, donec Iudas,
 Qui nusquam somno noctu se strauerat illa,
 Signa dedit manifesta, hostiq; obiecit amicum.
 Nanque pij scelus id prætexens nomine amoris
 Composuit sese, & ficto dedit oscula uultu.
 Ille dolum præsensit, & hæc presso edidit ore:
 Hæc uerò meruit comitum fidissime noster
 Oscula amor? tanton³ scelere ulla ad præmia tendis?
 Haud equidem hæc tecum pepigi commercia quondam.
 Vix ea fatus erat, cum circumfusa iuuentus
 Cæcaruit, densaq; omnes indagine cingunt:
 Non aliter, quàm coniectum cum in retia rara
 Ceruum, aut fulmineis metuendum dentibus aprum,
 Pastorum circum sæuit manus: ilicet hastas
 Comminus agglomerant certatim: ad sydera uoces.
 Undique eunt: reboant montes clamore propinqui.
 Sic iuuenem obsesum longè fulgentibus armis
 Sæua cohors premere, atque omnes incumbere inermi.
 Hi prensare manu, hi stupea uincula collo
 Inijcere, & nunc huc, nunc illuc ducere captum.
 Perfurit ante alios, & sese turbidus infert
 Malchus Idumæis missus captiuus ab oris:
 Nulli ferre manum, nulli contendere suetus.
 Non ea uis illi, non tanta in pectore uirtus:
 Verùm, ut se Caiphæ præstantem ostendat in armis,
 Cui datus hærebat famulus: nam tuta uidebat
 Omnia, & audenti nullum hic obstare periculum,
 Audet, cedentemq; ultro petit improbus hostem

Ventosam

Ventosam nequicquam acuens in iurgia linguam,
Et uix ille suas tumefactus corde capit spes.
Non tulit hoc præceps animi Petrus, arripit enssem,
Et super incumbens inhonesto uulnere tempus
Occupat, ac patulam dicto ocyus amputat aurem.
Quod deus aspiciens subito dextramq; tetendit,
Decisamq; ab humo madido cum puluere partem
Sustulit, applicuitq; manu medica, unde resecta est,
Affixitq; loco: nullo hæsit fixa dolore,
Vlla nec apparent uestigia uulneris usquam.
Mox socium increpitans uim dextra arcere uolentem
Condere tela iubet, uetito neq; fidere ferro.
Ni faciat, senior nequicquam magna locuto
Strictum ardens illi per costas exigit enssem.
Non istis opibus, non istis nitimur, inquit,
Viribus. est genitor, qui me si funere acerbo
Eripere, et fuso nati sine sanguine uellet
Placari generi humano, centum agmina posset
Coelicolum, mihi centum acies summittere ab arce
Sydereæ, infensum qui coetum hunc ense trucidant.
Militiam ne adeo superum, pugnataq; bella,
Atque potestates uarias, et nomina nescis?
Nunc sine me imperijs magni parere parentis,
Quæ me sola premunt: hominum nil demoror arma.
Talibus auditis senior uix desinit ire
Inuitus: ueluti aspexit si forte Magistri
Assuetum imperijs ceruum media urbe Molossus,
Syluestrem ratus insequitur. uix uoce coercet
Venator rabido instantem ceruicibus ore.

c

Ergo

Ergo sponte sua uictum, nec uiribus usum
 Corripiunt cuncti (heu species indigna) trahuntq;
 Inualidum, & dictis lapsantem immutibus urgent.
 Hac pater omnipotens superum regnator Olympo
 Tam lentus cernis, nec calo tartara mifces?
 Ecquando horrificum dextra iaculabere fulmen,
 Si nunc immoto facies innubila mundo est?
 Fœdere iam rupto rerum confusa laborent,
 Atque repente elementa ruant, ruat arduus ather.
 Cur tua dextra uacat? cur non face terra trifulca
 Iamumat? quos flamma uorax feruatur in usus?
 Non genus humanum, non tanti regia cœli
 Alitibus supplenda choris, non aurea gens, quæ
 Mox hinc se tollet pietate insignis ad astra.
 Ne nostri tanto te cura incendat amore,
 Iactari ut tali patiaris turbine natum
 Vnigenam, desertum, inopem, atque extrema ferentem.
 Diffugere metu comites, syluisq; teguntur,
 Spumiferi ut suis aduentu, sæuiq; leonis
 Semianimes: passim insequitur ferus hostis euntes.
 Aspiceres hunc iam captum, iam ueste relictæ
 Elapsum manibus rapido petere ardua cursu:
 Illum speluncas, & sicubi, operta subire
 Per syluam loca, saxorumq; in fornice condi.
 Nec mora, nec requies, cursu nemora auia feruent,
 Et uasto intonsi colles clamore resultant.
 Iamq; sacerdotis summi tectæ ampla subibant:
 Protinus huc tota passim concurritur urbe:
 Primores adsunt procerum, pœnasq; reposcunt

Vni

Vni infensi omnes, atq; illum toruà tuentes
 Perterrent, uinctumq; minis crudelibus urgent.
 Tum gentis primus Caiphas ita deniq; fatur:
 Res hodie bene gesta uiri: non artibus ullis
 Infandum euasit caput: illi nulla supersunt
 Effugia: instaurandi animi, & quod restat agendum.
 Nunc est illa dies qua gloria maxima sese
 Ostendit nobis: sed opus properantibus astu.
 Accipite, & linguis omnes, animisq; fauete.
 Nulli fas nostrum quenquam demittere morti:
 Romani ducis arbitrio stat quisque, cadit ue:
 Queramus leti causas, & crimina primum,
 Inde ducem instructi uerbis adeamus, ut ipse
 Audiat, & morti indefensum destinet hostem.
 Sic ait: hinc captum alloquitur: T u'ne ille supremi
 Vera dei soboles, uerus deus, æthere ab alto
 Quem uates oriturum orbi cecinere priores?
 Per patris obtestor numen, qui sydera fulcit,
 Fare age, ne te dissimula querentibus ultra,
 Discussisq; palàm qui sis nunc nubibus ede,
 Ne te diuino ignari fraudemus honore.
 Dixerat: ille autem in medio defessus, inermis
 Conspectu paulum sustollens lumina fatur:
 Sum quod ais: quid me studio tentatis inani,
 Hæc eadem toties scitatis? parcite tectis
 Insijs, uictiq; dolis desistite tandem.
 Ipse palàm fateor: nec iam mora longior obstat,
 Cum mihi sublimis cedit plaga lucida Olympi
 Regnanda: ætherea iam iam cernetis in aula

Amplexum dextram patris omnipotentis, & inde
 Mox iterum terras petere aspicietis eundem
 Fulgentem clara in nebula, quem mille sequuti
 Cœlicolæ auratis impellent æthera pennis.
 Vix ea dicta, humeris sibi cùm de more sacerdos
 Abscindens tunicam, inquit, Eget quid lucis adhuc res
 Indicijs tot clara? palàm scelus ipse fatetur.
 Non ne deo quicunque audet se fingere natum
 Fas & iura iubent multari funere acerbo?
 Tollite: ferte moras: Romani ad præsidis ædes
 Abripite hunc iubeo, meritasq; reposcite poenas.
 Interea casu Petrus perculsus iniquo
 Prosequitur mœrens, longe q; observat amicum.
 Iamq; sub ingentis deuenerat atria templi
 Tecta sacerdotis magni, solusq; sedebat
 Tristis, inops animi ante fores nocturnus apertas.
 Olli serua, domus cui curæ ianua herilis,
 Id quod erat rata, Tu ne etiam fugis, inquit, & isti
 Iunctus eras scelerum consors, ideoq; per umbras
 Explorator ades, quando omnia nocte quiescunt?
 Dirigit Petrus ad uocem formidine turpi,
 Oblitusq; sui est (quæ uitæ tanta cupido?)
 Nec iam scit subita turbatus imagine rerum
 Quid faciat, quò se uertat, quas aduocet arteis.
 Qualis ubi dulci uirgo decepta sopore
 Paruula, quam mater campis ignara reliquit
 In solis abeunte die sub tecta reuertens
 Confestim rupto circumtulit humida somno
 Lumina, nec comites, nec matrem conspicit usquam

Sed

Sed loca sola metu uidet exanimata, uiarumq;
 Immemor, atque horrere nigra circum omnia nocte.
 Talis erat miser ille animo confusus, & hærens.
 At cari nomen tandem abiurauit amici,
 Pro quo sponte neci modò se deuouerat ardens.
 Quin etiam, quò se tegeret, succedere tectò
 Hostili tulit, & famulis se immiscuit amens.
 Nec latuit tamen. illum omnes inimica tueri
 Suspectum, & latebras uerbis urgere fouentem,
 Terq; adeò obiectum nomen, patriamq; magistri
 Audierat, ficto ter dissimulauerat ore,
 Cum matutino mediæ iam noctis abactæ
 Edebant cantu cristatæ signa uolucres,
 Auroram in tectis solitæ acri uoce uocare.
 Tum monitus uerborum, heros quæ extrema canebat,
 Ingemuit, rupitq; imò suspiria corde,
 Et penitus duris tristi dolor ossibus arsit.
 Tum sese miser incusans, turpemq; timorem,
 Erepsit furtim foribus, solusq; per urbem
 Totam illam ingemuit somni sine munere noctem
 Menti caniciem demissam in pectora uellens.
 Quin illum hanc perhibent mox semper flesse sub horam
 Admissi memorem, dum uixit, eum athera pandens
 Sæpe oriens, solis sæpe ater uesper in antris
 Inuenit luctu indulgentem, eademq; querentem.
 Dum nulla admittit mœsto solatia amanti.
 Deserti subeunt monita usque nouissima regis,
 Ac se perculsum muliebri uoce recursat.
 Et iam tempus erat, cum nondum Aurora relato

Orta die albentes cœli discriminat oras.
 Iamq; Deum uinctis manibus post terga trahebant
 Præsidis ad sedem, quò crimina quæreret ipse,
 Quem penes arbitrium, & morti damnaret acerba.
 Illo Iudeam frenabat tempore missus
 Caesaris imperio Tiberi Pilatus opimam
 Pontius insigni Romanus origine gentis,
 Quem furibunda manus trepido est aggressa tumultu
 Vociferans: Hunc dede neci: trabe fige merentem
 Infamæ autorem scelerum, fraudumq; potentem.
 Hæc crebra ingeminant, densiq; ad limen inundant.
 Ille autem iuuenis proccro in corpore fixos
 Intentusq; oculos, intentusq; ora tenebat.
 (Nondum illi dulcis flos prorsum euauit æui)
 Insolitam speciem, insolitos miratur honores
 Oris, & expleri nequit: hunc è stirpe fatetur
 Aut diuûm, aut saltem magnorum è sanguine regum,
 Et secum sortem capti miseratur iniquam,
 Iamq; fauet, tacitusq; agit, si qua potis illum
 Impune eripere, & ruptis exoluere uinctis.
 Quem sic alloquitur: Quæ te commissa fatigant?
 Fare age, qui casus? unde hæc effusa repente
 Tempestas tibi? num tantis scelera impia mersum
 Implicuere malis? an diuûm tristior ira?
 Vnde domo? quo te memoras è sanguine cretum?
 Aut quibus aspiras sceptris? quæ debita regna?
 CHRISTVS ad hæc paucis: Non huc ego criminis ergo
 Protrahor: haud turpi mihi mens obnoxia facto:
 Sed patris, immensi cœli cui regia paret,
 Iussa sequor: nec regna moror mortalia, quanuis

*Haud equidem clara me regum è stirpe negarim.
 Hæc tantum. ille autem admirans decus oris honesti.
 Nunc hoc, nunc alio sermone affatur, et omnem
 Explorat: sed responso non amplius heros
 Dignatur sæuo curarum exercitus æstu.
 Tandem illum dux, ut turbam compescat acerbam,
 Scruari iubet, atque domo interiore recondit.*

M. HIERONYMI

VIDAE CHRISTIADOS

LIBER TER-

TIVS.

E Ama uolās iam finitimas impleuerat urbes,
 Exceptum insidijs heroa, dolisq; suorum:
 Obscurus tamen, atque incerto autore uagari
 Rumor adhuc, necdum matris penetrarat ad
 aures,

*Cuncta licet nunquam illa animo secunda timeret
 Præfago: nempe audierat, uatumq; tremenda
 Terrebant monita, pro libertate piorum
 Natum sponte sua subituum finus acerbum.
 Ast ubi Iosephus senior præsensit (ei olim
 Alma parens fuerat superum concredita iussis)
 Nazaren linquens Solymorum se intulit urbi.
 Vix introgressus uidet omnia feruere multo
 Concurso populi sublustri nocte per umbras,
 Mœniâq; ingenti misceri tota tumultu.
 Ecce autem elapsus manibus, telisq; cohortis*

Fidus Ioannes pallenti tristior ore
 Occurrit: sed uix amens agnouit amicum,
 Dum trepidat, casusq; animo ducis hæret acerbis.
 Cui senior: Heus siste gradum: quò te rapis? inquit:
 Quo res nostra loco? sine te nunc uester ubi dux
 Patre deo satus? aut strepitus quis tantus in urbe?
 Hei mihi, non fallunt pauidam præsagia matrem.
 Sic ait: illum autem iuuenis complexus, & hærens
 Tantum fundebat lacrymas, gemitusq; ciebat.
 Tandem pauca refert: Nostra heu spes occidit omnis,
 Atque absumpta salus: dux foedè carcere captus
 Clauditur: inuidia primores urbis in illum
 Conspirant, pœnasq; graues cum sanguine poscunt.
 Fidi omnes petiere fugam terrore subacti.
 Mater ubi est? miseræ ne adeò iam nuncius aures
 Perculit? hîc utinam tecum nunc afforet ipsa.
 Pontius aspiciens lacrymas, gemitusq; parentis
 Forsitan indigni casus miseresceret ultro.
 Ire tamen libet, ac pacem, ueniamq; precari,
 Et populi inuidiam, atque odium crudele profari.
 Sic memorans gressum Syriæ rectoris ad ædes
 Tendit: ei senior comitem se iungit, & ambo
 Incedunt pariter tristes: ceu forte boues cum
 Agricola amisit pauper, quos hostis abegit
 Depopulatus agros, quesitum protinus illos
 Longum iter ingreditur: natorum maximus olli
 It comes: hîc illic sæpe ambo ignota per arua,
 Siquos forte suis similes uidere uagari,
 Subsistunt flentes, atque anxia questibus implent.

Haud

Haud illi secus, & iam uentum ad limina tecti,
 Quod regum quondam fuit antiquissima sedes
 Cum res incolumi regno Iudæa maneret,
 Sed tum Romulides oræ moderator habebat.
 Feruere cuncta uident strepitu, patresq; sub ipso
 Vestibulo ante fores dissensu tendere magno.
 Iamq; sacerdotes paulatim cedere ab aula
 Romano uelut inensos, ac dira minantes.
 His animum arrecti paulum lenire dolorem
 Incipiunt, rebusq; aliquam sperare salutem:
 Atq; ita Ioannes: Mihi se nonnulla aperit spes:
 Solue metum, atque uirum pro nato affare, deiq;
 Dissimula sobolem, & causas innecte precandi.
 His dictis, pariter succedunt ædibus ambo,
 Atque ducem senior, qui re suspensus eadem
 His super in medio procerum consulta rogabat,
 Alloquitur genua amplexans, supplexq; precatur:
 Optime Romulidum, quem clari rector Olympi
 Iustitia uoluit Syriam frænare superbam,
 Parce pijs, sæuumq; hominum compesce furorem.
 Hinc ratio penitus sublata est: ui geritur res.
 Illi ego sum genitor, quem primi gentis in unum
 Coniurant omnes, & ficto crimine terrent.
 Iamq; tibi, ut scelere ante omnes immanior unus,
 Traditus, immeritis quo pendat sanguine pœnas.
 Illum autem uirtus tantum, & benefacta per orbem
 His mersere malis, sua dum gens effera laudi
 Inuidet eximæ, nec fert surgentis honorem.
 Talibus orabat: largo simul imbre rigabant

Ora senis lachrymæ placido quem Pontius ore
 Accipit, atque ambos uerbis solatur amicis,
 Depositumq; senem molli locat ipse sedili:
 Atq; hæc deinde refert: Vt uos hic tempore adestis
 Optati: ne c enim forsân uenisse pigebit:
 Tu modò uera mihi scitanti ediffere pauca
 Nunc pater haud ueritus: fidei te credere fas est
 Omne meæ: cœlum & cœli uaga sydera testor,
 Sollicito mihi cura tui est nunc maxima nati,
 Quem tibi mente agito incolumem seruare, furoremq;
 Et rabiem, ut potui, compressi gentis iniquæ.
 Fare age (nanq; mihi haud nunc primum uenit ad aures)
 Quæ fortuna uiro, unde domo, quo sanguine cretus.
 Ede tuum, matrisq; genus: non ille creatus
 Stirpe humili, mihi si uerum mens augurat: ut se
 Incessu gerit? ut uultuq; & corpore toto est
 Humana maior species: ut lumina honorum
 Plena? ut regifici motus? uerba inde notauī,
 Nil mortale sonat: sensi illo in pectore numen:
 Aut certè deus ille, aut non mortalibus ortus.
 Discite uos: nam me scitanti auertitur ipse,
 Et uix responso tacitus dignatur amicum,
 Contemptorq; illi est animus lucisq; meiç.
 His dictis, senior paulisper substitit anceps,
 Se'ne ultra tegeret querenti, an proderet illi
 Et Diui genus, & uerum sine fraude parentem:
 Cùm breuiter comes admotus sic fatur ad aurem:
 Regia progenies, Nymphæ dignate superbo
 Coniugio, quid adhuc hæres? assiste uereri:

Omnia

Omnia sublatis aperi iam nubibus ultro.
 Pone metus, & rumpe moras: uideo omnia tuta,
 Dixerat: ille igitur missa formidine cœpit:
 Dicam equidem: nec dux tibi magna arcana silebo.
 Sed, quando genus insedit cognoscere nostrum,
 Id primum, neque te suspensum ambage tenebo:
 Quamuis res inopes opera ad fabrilia uersum
 Exercent, tamen est mihi regum à stirpe propago,
 Admotumq; genus superis, clariq; parentes.
 Principio innumerae pater Abras gentis, & autor
 Maximus ille tuas non, ut reor, effugit aures,
 Qui generi legesq; tulit, moremq; sacrorum.
 Isacon hic dedit: Isacides Iacobus ab illo,
 Bis senos qui mox procures genuit, quibus omnis
 Nostra domos in bis senas gens secta, tribusq; est.
 Hos inter pietate olim quàm maior Iudas,
 Tam sese sobole egregia super extulit omnes,
 Iudæamq; suo dixit de nomine terram.
 Hinc (licet in medio series longissima patrum)
 Dauides ortus, regum pater, unde meorum
 Per bis septem exit genus actum ab origine reges.
 Verùm longè aliud iuueni genus: ille parentes
 Quamuis mortales mortalibus editus oris
 Dignatur, tamen est Diuo cœlestis origo,
 Estq; Deo genitore satus, gaudetq; parente,
 Cui mare ueliuolum, cui tellus pareat, & æther.
 Illum autem aëreas in luminis edidit auras
 Nunquam mixta uiro mulier, foetæq; remansit
 Virginitas, olim ut uates cecinere futurum.

Nam

Nam pater omnipotens fecunda desuper aura
 Afflatam impleuit: tumuit diuinitus aluus.
 Quod uerò genitor uulgo sum creditus ipse,
 Haud ita res, mihiq; alma parens accreditata tantum
 Quicum animi posset curas, durumq; laborem
 Partiri: mox me fama, niueoq; pudori
 Permetuens, eadem dignata est nomine ueri
 Coniugis immeritum, nec tali munere dignum.
 Hæc erat (ut reuocans rem cunctam ab origine pandam)
 Iudeas inter uirgo pulcherrima nymphas,
 Centum optata procis (Mariam dixere) parentum
 Vnica progenies, urbe edita Nazarea.
 Ipsa autem eterno præ uirginitatis amore
 Oderat & thalamos, & se sacrauerat aris.
 Anna tamen grandæua parens haud nescia uatum,
 Plenâq; uenturi è gnata præuiderat olim
 Egregiam factis sobolem, regemq; futurum,
 Qui populos magnos magna ditione teneret.
 Id cælo fixum esse, pios id prodere uates.
 Sæpe illam in somnis monuit uox missa per auras
 Iungere connubio natam, generosq; uocare.
 Iamq; erat apta uiro, iam nubilus. hætenus autem
 Distulerant superum monitis parère parentes,
 Cum media ecce iterum sublimes luce per auras
 Vox audita: Viro properate ò iungere natam:
 Nec generi longè optandi: de sanguine uestro
 Querantur de more: omnis mora segnis abesto.
 Continuò paruam uulgatur fama per urbem:
 Tum consanguinei pulchræ spe coniugis omnes

Conueni

Conueniunt iuuenes: com plentur uirginis ades.
Ipse etiam patri consanguinitate propinquus
Acceſſi quanuis æui maturus, ut ipſi
Aequæuo natæ ob thalamos gratarer amico.
Stabant innumeri forma, atque ætatibus æquis
Florentes, cœlum cui munera tanta pararet
Incerti, & sortem ſibi quiſq; optabat amicam.
Dum ſpes ambigæ, dum turba ignara futuri,
In ſecreta domus omnes euasimus altæ
Tectæ, ubi Ioachides numen placare ſolebat
Virginis ore pater: fuit ara ueterrima, noſtræ
Quam gentis primû poſuere, metuq; ſacratam
Ter centum totos atauit coluere per annos.
Hanc humiles circum, & proſtrati fundimur omnes
Orantes pacem ſuperos, ſuperûmq; parentem,
Det ſignum cœlo placidus quem poſcat ab alto.
In medio aſtabat lacrymans pulcherrima uirgo
Flauenteis effuſa comas, demiffaq; largo
Rorantes oculos fletu: pudor ora pererrans
Canaroſis ueluti miſcebat lilia rubris.
Qualis, uirgineos ubi lauit in æquore uultus,
Luna recens, ſtellis latè comitantibus, orta
Ingreditur gracili cœli per cœrula cornu,
Talis erat uirgo iuuenum ſtipata corona
Multa deum uerbis teſtata, deiq; miniſtros
Aligeros non ſponte ſua hæc ad munera flecti.
Hortatur pauidam pater, & lacrymantia tergit
Lumina iuſſa docens ſuperûm, ſimul oſcula libat.
Ecce autem, ut præſens aderat quoque pronuba, cœtu

IN

In medio Anna parens subito correpta furore,
 Plena deo tota (uisu uenerabile) in æde
 Bacchatur, tollitq; ingentem cælo ululatum
 Vnum in me conuersa oculos, me fertur in unum
 Nil minus hoc ducentem animo, nil tale uerentem,
 Corripiensq; manu, salus tu posceris, inquit:
 Annuit hoc uni superum tibi connubium rex.
 Obstupuere omnes: nec tunc ex agmine tanto
 Exortem quisquam seniori inuidit honorem.
 Ipse æui quod eram seris minus integer annis,
 Multa recusabam, multa huc uenisse pigebat.
 Aequales aderant fidi, simul & renuentem
 Hortari, atque animum mihi blandis addere dictis.
 Cedo igitur uictus, tandemq; uxorius illam
 Accedo, & lacrymans lacrymantem ad limina duco.
 Et iam nox aderat stellis fulgentibus apta
 Suffundens umbras mundo nigrantibus alis:
 Secretis thalamis pariter succedimus ambo:
 Flebat sponsa: solum lacrymis iuxta omne madebat,
 Ac ueluti, cum uere subest uberrimus humor
 Arboribus, lentæ uitis si fortè cacumen
 Falce putans stirpem feriat malè prouidus unca
 Agricola, immeritam, & uiolarit uulnere matrem.
 Ipse aderam, & dictis solabar mitibus ægram
 Virginis haud cupidus primum decerpere florem:
 Cum sic longa trahens suspiria pectore ab imo est
 Orsa loqui: Non relligio mihi uana suafit
 Et thalamos odisse, & uirginitatis amorem
 Aeternum colere: intus agit uis ætheris intus,

Longæ

Longeuam responsa licet contraria matrem
 Sollicitent, uatumq; minæ, sunt & mea contra
 Vatum iussa mihi, nulli succumbere labi,
 Nullis uirgineam tædis summittere mentem.
 Antè retro primos properet reuolutus ad ortus
 Iordanis, sistantq; suos uaga sydera cursus.
 Hæc ait, inq; genas stillantes undique honestæ
 Ex oculis simul incipiunt turgescere gemmæ.
 Nec mora, deinde mihi insinuans quatit ima repente
 Ossa timor: genua ægra labant: nox plurima oborta
 Ante oculos: ter sum conatus pauca profari,
 Ter frustrata sono lingua est, nec turba sequuta.
 Tum quoque uox audita: Toro, thalamisq; paratis
 Parce: tamen concessa tibi connubia serua.
 Exurgo, atque oculos iandudum in uirgine fixus
 Horrenda, tali sum tandem uoce loquutus:
 Quis mihi te uirgo inuito coniunxit Olympo?
 Qui tantis (non hos equidem quæsiui hymenæos)
 Immeritum implicuit monstris: haud talia quondam
 Prædixit puero genitor ludibria uates
 Iam senior uates idem, templiq; sacerdos.
 Ille quidem aut nullos thalamos, mihi nulla manere
 Connubia, aut certè clarum fore me inde canebat.
 Verùm age quæ menti surgat sententia pandam.
 Quandoquidem superi mihi te iunxere, sed idem
 Absterrent monstris, licet, & mox usque licebit
 Virgineum serues intacto corpore florem.
 Haud tamen ipse ausim iniussus dissoluere sacri
 Connubij uincla ista: domo de gemus eadem,

Ipse

Ipse tibi ut genitor, mihi tu ceu filia semper,
 Teq; adeo casus iam nunc complector in omnes.
 Hoc tua religio uelit, hoc mea serior ætas.
 Annuit his, aliâq; domus in parte puella
 Secubuit. mitto totam quæ monstra per illam
 Sum passus, quàm mira horrens insomnia noctem.
 Iamq; dies pulsus tenebris inuicta rubebat,
 Et face Sol rosea nigras disiecerat umbras,
 Corripio è stratis artus, sponsamq; reuiso.
 Vix thalami impuleram bipatentis cardine portas
 Cum lux ecce oculis ingens offusa repente:
 Collucent summi radijs laquearia tecti,
 Collucentq; trabes, uisumq; ardere cubile.
 Ipsa autem thalami in medio sedet aurea uirgo
 Attonitæ similis, nec enim me multa rogantem
 Dignatur: nihil illa meo sermone mouetur.
 Tantum fixa oculos cœlo, palmasq; tenebat
 Aut stellæ similis, aut Puniceæ aurora.
 O illa à solita quantum mutata figura?
 Quantus honos oculis, quantus decor additus ori?
 Haud aliter, quàm cum simulachrum excidit acernum
 Artificis manus è syluis in sede locandum
 Sacrata, quod plebs dehinc supplex omnis adoret,
 Si, postquam effigiem poliens trunco extudit arte,
 Extremum super imposito decus induat auro.
 Immotam penitus circumdat lucida nubes
 Solis inardescens radijs, stellæq; uidentur
 Lucentes capiti circum aurea tempora pasci,
 Sub pedibusq; deæ lumen dare candida luna.

Pertinui,

Pertinui, & mira stupefactus imagine rerum
Talia uoce dabam: Pater his ò me exue monstris
Omnipotens: non hæc superi sine numine uestro.
Vestra hæc portenta, agnosco, manifestaq; signa.
Aspirate animo placidi, dubiumq; monete
Quid sequar, aut quenam uobis sententia constet.
Tantum effatus eram: tandem pulcherrima uirgo
Ad sese redit, abrupto uelut excita somno
Susspirans, lacrymisq; sinus humectat obortis.
Accedo, atque rogo noua per connubia supplex,
Atque illum æternæ per uirginitatis amorem,
Vnum quem niueo colit intemerata pudore,
Admittat socium curarum, & magna recludat
Rerum arcana, nihil metuens, mihiq; omnia credat.
Illa solo uultum, atque oculos deiecta nitentis,
Rore uelut demissa caput rosa matutino,
Cunctatur: demum incipiens sic ora resoluit:
Dicam equidem pater: haud patiar te nostra latere
Gaudia: sed quæ nunc, aut unde exordia sumam?
Nam quis narranti rerum miracula credat
Tantarum? per ego has lacrymas, quas excutit ingens
Lætitia, obtestor, quæ fabor, pectore condas,
Ne prius incipiant in uanum serpere uulgus,
Quàm deus ipse alijs uulgauerit omnia signis.
Iam monitrix operum stellas aurora fugarat,
Et Sol pallentes lustrabat lampade terras:
Ipsa reuoluebam uatum monimenta priorum
Dicta animo recolens: sed præ tunc omnibus unum
Fortè mihi ante oculos (neque enim sine numine certo
f Oblatum

Oblatum reor) immotum, fixum'ue manebat,
 Quod cuncti pariter super omnia prædixere
 Affore, concubitu nullo cum regia uirgo
 Impatiens, exorsq; uiri (mirabile dictu)
 Coelicolum regem sub luminis ederet auras,
 Cuius in aduentu latentur cuncta per orbem
 Protinus, & toto surgat gens aurea mundo.
 Illam felicem tacite mecum ipsa uocabam,
 Quam pater omnipotens tanto cumlaret honore.
 Iamq; dei matrem uenerabar mente futuram,
 Infantiq; deo, si forte his ille diebus,
 His si forte oris nascatur, dona parabam.
 Talia dum mecum euentus ignara uoluto,
 Ecce mihi noua lux oculis oblata repente:
 Suspicio: liquidas sine nube remetior auras:
 (Mira loquar) uideo medium discedere coelum,
 Pennatasq; acies populos felicitis Olympi
 Exultare polo, superumq; applaudere regi.
 Non obstant clausi postes, non pariete tectum
 Marmoreo circumseptum, uideo ignea coeli
 Sydera, sydereosq; globos, superum aurea tecta,
 Tum mihi se puer ante oculos allapsus Olympo
 Ora deo propior radiantibus obtulit alis,
 Et placidus tendens candentia lilia dextra
 Me sic affari, letasq; expromere uoces:
 O una ante alias coelo acceptissima matres:
 Magnus adest tibi presenti regnator Olympi
 Numine: tu niris felix magis omnibus una.
 Hic mihi uix paucis auditis talibus ingens

Miranti

Miranti gelidos subito tremor alligat artus:
 Tum sic ille animum diuino pignore firmat.
 Parce metu uirgo: placuisti ex omnibus una
 Cœlituum regi, faciat quam prole parentem:
 Et iam concipies puerum grauis: ille erit ingens,
 Progeniemq; patris summi secla omnia dicent.
 Et quoniam multis olim feret ipse salutem,
 Seruabitq; pios, patrio dic nomine IESVM,
 Sedibus infernis iam nunc lacrymabile nomen.
 Supra homines, supra aspices se tollere & ipsos
 Cœlicolas fama insignem, ac præstantibus ausis.
 Nam pater omnipotens atauorum in sceptrâ reponet
 Pristina regnantem latè, regumq; sedebit
 In folio, neque enim metas, neque tempora regni
 Accipiet: toto æternùm dominabitur orbe.
 Dixerat: ipsa autem paulatim abeunte timore
 Subijcio, sed qua uerò ratione, quod inquis,
 Conferri poterit? nam mens mihi denique fixa,
 Atque immota manet nunquam uiolare pudorem
 Virgineum, semperq; uirum commercia fugi.
 His ego finieram paucis, his ille sequutus.
 Te superum pater afflabit cœlestibus auris
 Desuper, afflatu quo solo plena sine ullo
 Concubitu, exacto grauis edes tempore partum.
 Atque ideo, quem foeta dabis, deus ille feretur
 Aeterno genitore satus, qui temperat orbem.
 Quæ ne uana putes, scis, quæ tibi sanguine iuncta est,
 Helisabe sobolis ut degerit hætenus exors,
 Ut sterili secla iandudum effœta senectus

f 2

Spem

Spem cunctam abstulerit partus, proliſq; creandæ,
 Plena uiro pariet tamen illa, & tempore luna
 Perſecto grauidæ iam ſextum circuit orbem.
 Cuncta poteſt etenim, qui me tibi mittit ab alto
 Aethere ſyderei rex idem, atque autor Olympi.
 Hac ait, & paribus ſe in cœlum proripit alis.
 Quem ſupera aſpiciens tali ſum uoce ſequuta.
 Quiſquis es ô cœli iuuenum pulcherrime præpes
 Obſequor, ac uotis, quod rex iubet, omnibus opto.
 Interea nubes maculoſo diſcolor auro
 Demiſſa ad terram croceis me amplectitur alis.
 Diſſulgent intus radij q; igni q; coruſcæ
 Scintillant ueluti ſquamæ uario ordine circum.
 Squamæ q; ſtellæ q; auri fulgore micantes,
 Aduerſo quales imitatur Sole colores,
 Cùm picturato cœlum diſtinxit amictu,
 Nubicolor liquidis effuſis imbribus arquus.
 Hanc ſimul omnipotens genitor perſlauit ab alto,
 Continuo ruit ecce uoluta liquentibus aſtris
 Aura potens, quæq; illa uenit, procul undique circum
 Scintillæ abſiliunt radijs uiſſantibus aureæ.
 Turbine corripior rapido, uiſq; illa per omnes
 Auræ uiſ omnipotens mihi diditur artus,
 Aethereusq; uigor toto ſe corpore miſcet,
 Viſaq; prædulci mihi corda liqueſcere amore.
 Qualis ſecreto naturæ fœdere tellus
 Concipit, & uario clâm fœtu plena graueſcit,
 Matris ubi in gremium deſcendit plurimus æther,
 Auræq; fœcundos aſſlauit uerna tepores.

His actis clarum sonuere per aethera coetus
 Aligeri cantu uario, plausumq; dedere.
 Hinc tonitru ingenti tremuerunt ardua Olympi,
 Crebraq; per coelum hic illic rima ignea fulsit.
 Talia narrabat uirgo: simul ora rigabat
 Latitia illaerymans: tum tendo ad sydera palmas,
 Multa orans, animi ambiguus: nec credere quibam
 (Mens adeo mihi laeva fuit) tam mira ferenti,
 Quandoquidem iuuenes plerunque innectere si audeas
 Virginibus soliti incautis, et fallere furto
 Ah faciles dictis aurem praeberere puellas.
 Quin etiam hanc uolui (scelus) olim linquere demens.
 Verum eadem in somnis pueri redeuntis imago
 Visa mihi, uultusq; habitusq; similimus illi,
 Ipsa sibi modò quem memorabat sponsa loquutum.
 Nudus erat roseos humeros: tantum aurea laevo
 Pendebat demissa chlamys, quam fibula subter
 Ilia tergemino mordebat rasilis auro,
 Rubraq; compactis pendebant cingula bullis,
 Molles à tergo tractim succrescere plumæ,
 Ac sensim geminas humeris assurgere in alas:
 Tum furas gemmis inclusit: cætera nudus.
 Oris multus honos, gratiq; in corpore motus
 Haud nostri puerum generis testantur adesse,
 Sed cœli sobolem, atque aulae stellantis alumnum.
 Nec minus ipsa etiam mira spectabilis arte
 Vestis erat baccis superas illusa per auras.
 Textile mæandro duplici infra circuit aurum
 Admirabile opus: tres hîc impunè per ignes

f 1

Leti

Lati ibant pueri intexti, pariterq; canebant
 Coelicolum regi conuersi ad sidera laudes.
 Cernere erat medijs acres fornacibus ignes
 Parcere corporibus, longeq; ab sistere flammās.
 Mirabar tacitus, cum sic pulcherrimus ore
 Affatur trepidum iuuenis: Sate sanguine regum
 Quod tantum irrepsit menti scelus? omnia non te
 Signa mouent, haud hæc fieri sine numine certo?
 Ne dubita, nam uera canit sanctissima uirga.
 Iam nunc congressus nunquam perpeffa uiriles
 Concepit, grauis aetherea diuinitus aura.
 Nam pater omnipotens coelesti afflauit ab arce,
 Atque uterum impleuit dilapsum numen ab astris.
 Casta fides nobis colitur: desiste uereri.
 Hæc uates olim uestri cecinere futura,
 Cuncta sed obscura implicuere ambage tegentes.
 Nanque hæc illa quidem coeli in penetralibus altis
 Porta ingens clausa æternum, nec peruia gressu
 Vlli hominum: tantum omnipotens Deus ipse per illam
 Itq; reditq; uiam, nec claustra immota resignat.
 Hanc tibi commendat summi regnator Olympi
 Coniugio adiungens stabili, sed coniugis usum
 Effuge: securum tecum sponsa exigit æuum,
 Quamuis tuta deo iam nunc sit præside uirgo.
 Sic fatus subito in tenues euauit auras
 Pernici liquida arua fuga per nubila carpens.
 Et simul incussit mihi blandum in pectus amorem.
 Utq; rigor ferri rutilo lentescit in igne,
 Sic mihi cor rapido sensi mollescere motu.

Consurgo

Consurgo, et ueniam conuersus ad æthera posco.
 Meq; ipsum inuiso amens, et lux reddita menti,
 Inq; dies magis, atque magis cœli alta pateſcunt
 Conſilia, antiquis quæ uatibus omnia quondam
 Obscuris uera inuoluens Deus ostendebat.

Hæc uirgo est rubus ille, procul quem in monte uidebas

Ardentem uates igni crepitante cremari

Corniger, attactu cùm nullo innoxia flamma

Lamberet, et frondes illæſæ in ſtirpe uirerent.

Hæc eadem niuæ quondam impenetrabile lænæ

Nimbis uellus erat, cum latè cuncta maderent

Imbribus effuſis circum, tellusq; nataret

Humida, ni ueterum uana eſt prudentia uatum.

Hæc mecum, et toto penitus nox pectore abacta eſt.

Haud mora prodigijs tantis facit ipſa fidem res:

Iam diſfuſa canit Galilæa per oppida fama

Inuentam (portentum ingens) in montibus altis

Nuper anum, quæ ſuprema iam affecta ſenecta

Plena uiro attulerit ſobolis ſpem: cùm tamen acta

Infœcunda illi fuerit, ſterilisq; iuuenta.

Tum mihi ſponſa: Puer cœli demiffus ab oris

Hoc, inquit mihi, prædixit: nam cuncta recordor.

Hæc anus eſt, hæc Helifabe mihi ſanguine iuncta,

Cui ſextum luna grauidæ iam circuit orbem.

Nec plura: extemplò placet ire, et ſtirpe propinquam

Viſere anum, gradimurq; ambo ſuper alta locorum,

Teſtaq; Zacchariæ petimus procul ardua uatis.

Vix primum attigeram limen (mirabile dictu)

Occurrit tremebunda anus, intrantiq; puellæ

f

4

Optatos

Optatos dedit amplexus. Deus amplexantem
 Inuasit, subitusq; sub ossa repente cucurrit
 Ima calor, talesq; dedit uenerata loquelas.
 Longè una ante alias tu fortunata parentes,
 Tuq; uteriq; tui uirgo sanctissima pondus.
 Vnde repente mihi tanta indulgentia coeli?
 Vnde hæc affulsit seræ tam clara senectæ
 Tempestas? fas ecce Dei uidisse parentem,
 Et coram affari lectam de millibus unam
 Dignantem has sedes, meaq; ultro in tecta profectam.
 Nam mihi (uix primum attigeras hæc limina) pectus
 Emicuit, saliensq; utero signum edidit infans.
 Felix diua parens superum gratissima regi,
 Syncera spectata fide, quæ credere ueris,
 Dum tua nondum animo præ sagis gaudia dictis
 Haud uerita es. promissa manent pueri alitis ecce
 Certa tibi. iam nunc ades, orbisq; aspice casus
 O' coeli regina hominum miserata labores.
 Dixerat, at teneri qualis rosa plena pudoris,
 Haud animis elata tumentibus aurea uirgo
 Cœlicolum regi laudes lætata canebat,
 Quod se tam propè sydereo aspexisset Olympo
 Indignam bonus, atq; humilem, nil tale merentem,
 Exultansq; suos sibi uaticinatur honores
 Promissos ataus, priscisq; parentibus olim.
 Ex illo quanta immensum portenta per orbem
 Terruerint hominum mentes, præ sagaq; signa,
 Limina dum uitæ omnipotens attingeret infans,
 Longa renarrare est mora. iam tunc Caspia regna

Responsis

Responsis uatum horrebant: iam Nilus, & omnis
 Aegyptus trepidare, omnes orientis & urbes.
 Vestri etiam audierant (si uera est fama) per oras
 Ausonias iam iam uenturum lucis ad auras
 Inuictum regem, cui passim cederet orbis
 Regnandus, qui se patria uirtute potentem
 Sequi suumque genus sublimi inferret Olympo.
 His tandem certus signis ego numinis instar
 Plenam utero supplex sponsam uenerabar, & ultro
 Parebam. uictum grauida, & diuina ferebat
 Pocula de coelo uolucer puer. illum ego saepe
 Intranctum thalamum manifesto in lumine uidi.
 Iamque optanti animo diuini tempora partus
 Expectabam ardens, sed spem mora iniqua trahebat,
 Et saepe haec cupido repetebam pectore mecum.
 Si modo, si mihi coelestis se ostendere coram
 Non fugiat puer ante obitus, quando omnia de se
 Rettulit ipsa mihi uirgo pulcherrima uera.
 Purpureos flores metite, & candentia plena
 Lilia ferte manu, uenienti ad limina lucis
 Dona parate deo, puerumque inuisite regem.
 O mihi si quoque tam longe suprema senectæ
 Pars maneat, quantum ualeam tua cernere facta
 Sancte puer, cum sublata formidine mundum
 Pacabis, patrioque deus regnabis Olympo.
 Tum pax alma colet terras, pietasque, fidesque,
 Quaeque labat nunc religio, atque resurgere ubique
 Iustitiam in melius uersus mirabitur orbis.
 Tum serus in falces curuas conflabitur ensis,

f 5

Aureaque

Aureâq; incipient mundo succedere secla.
 Sic ego sæpe moras mecum lenire solebam,
 Et magis usque animo mihi spes accensa uigebat.
 Fortè recognoscens populos numerare iubebat
 Augustus Cæsar, rerum cui summa potestas.
 Ipse igitur ueteris repetebam moenia Bethles,
 Vnde genus duco, quo me quoque ciuibus urbis
 Insererem, nomenq; meum, nomenq; meorum.
 Sponsa sequebatur Nazarea ab sede profecta.
 Vix patriæ intraram muros, & rara domorum
 Tecta, soporiferis cum nox cœlum abstulit umbris.
 Est sedes deserta humilem ingredientibus urbem
 Horrenti culmoq; & carice tecta palustri,
 Agricolis olim statio gratissima, siquos
 Rure procul patrio nox deprendisset in urbe.
 Namque alijs procul à tectis summotâ recedit.
 Huc igitur fessi pariter succedimus ambo
 Seu casu, seu sic rector sortitus Olympi,
 Vt potius reor, & potius fas credere duco.
 Natum etenim non solùm extrema per omnia uitam
 Ducere, & in terris indignos uoluere casus:
 Verumetiam tecto uoluit sub paupere eundem
 Nasci, humiliq; domo miserabilè, & omnium egenum.
 Principio in stabulis pandum ad præsepia sisto
 Quadrupedem, auxiliumq; uia, onerumq; leuamen,
 Quem iuxta in stipulis sese locat inclÿta uirgo.
 Quippe alia interior domus ulla haud parte uacabat.
 Bos erat à læua tepidum flans ore uaporem,
 Quem pauper campis luce exercebat arator,

Pauca

*Pauca soli curuo suspendens iugera aratro,
Nec sera nisi nocte domum repetebat ab agro
Conducto, uitam ut posset tolerare labore
Ipse sua, atque famem paruis auertere natis.
Et iam nox medium spatium confecerat horis,
Cum mihi, qui saxo herebam iam lumina uictus,
Somnus abit, neq; enim mersum tunc me altus habebat.
Ecce oculos fulgore nouo lux occupat ingens:
Diffulgent intus latè magalia, quæq;
Stramina tetra modò horrebant, nunc aurea cernas.
Exurgo: aspicio iuxta præsepia nudum
Infantem radijs illustrem, ac luce coruscum:
Quem uirgo tenerum in duris modo pauper auenis
Ediderat nullo nixu, nullo ægra dolore.
Astabant taciti bos hinc, hinc tardus asellus,
Pabulâq; obliti pariter capita alta tenebant.
Ipsa etiam radijs fulgebat mater utroq;
Poplite subsidens, oculos demissa nitentis,
Ab nudum lacrymis paruum spectabat obortis,
Tendebatq; manus suffuso lumine iunctas.
Astrorum qualis facie rorantibus umbris
Post imbrem, siccis Boreas ubi frigidus alis
Ingruit, ac cœlum populans caua nubila differt,
Talis uirgineo species accesserat ori.
Quid facerem? partem subieci ambobus amictus
Ipse mei, atque olidæ substravi terga bidentis
Pro picturatis cunis, pro murice, et auro.
Cætera pauperies, noxq; intempesta uetabant.
Nec dum clara dies merso diluxerat orbi,*

Iam

Iam conferto aderant pastores agmine, & antri
 Floribus, ac uarijs auxerunt limina sertis
 Rustica multifori fundentes sibila canna.
 Vt stabula ingressi, ad præsepia lumina uertunt
 Summissi, terramq; petunt, & numen adorant.
 Mirabar mecum tacitus, fama unde per agros
 Hæc subito exisset, deq; ipsis quærere cœpi.
 Vnus quærentem sic est affarier orsus:
 Pastores sumus: in uicinis saltibus omnes
 Pascimus: insomnem ut nobis mos ducere noctis
 Haud partem exiguam, atq; gregem seruare coactum,
 Nocte ferè media uigilantibus astitit ingens
 Lux cunctis supra caput, attonitisq; pauore
 Ingenti talis uox est audita per auras.
 Ne trepidate uiri, uobis noua gaudia porto.
 Ille pijs toties promissus uatibus olim
 Finibus his hodie natus Deus. eximct ille
 E' tenebris hominum genus, atque in pristina reddet.
 Illum uicinia fas uobis cernere in urbe
 Effultum stipula, atque humile ad præsepe iacentem.
 His moniti uicinam oculos torquemus ad urbem.
 Ecce autem uolucer pictis exercitus alis
 Cœlestes supra pueri toto æthere uisi
 Nubibus impositi liquidas equitare per oras,
 Et mirum in morem celeri proludere coetu.
 Atque ubi ter cœlum ternis toto agmine uersi
 Lustrauere choris, ter lustrauere choreis,
 Concentu petiere polum: longè ardua Olympi
 Responstant: lætis dissultat plausibus æther.

Talia

Talia narrabant, nec sese explere corusci
 Infantis facie poterant, fixiq; manebant
 Hærentes oculis, hærentes pectore toto.
 Fulgebat puer ore, oculis, ac corpore ab omni
 Diuino longè circum loca lumine complens,
 Qualis puniceo se pandens ore, rosarum
 Cum primùm dias flos uisit luminis oras,
 Aut ubi sole nouo roseis orientis in oris
 Enituit uerni species patefacta diei.
 Nos uerò interea, quanquàm indubitabile numen
 Nouimus, atque Deum nec opis, nec lactis egentem,
 Paruum alimus tamen, ut mortali semine cretum,
 Vbera siccantem matris, tenerumq; fouemus,
 Inualidumq; artus: mortalem quippe creatus
 Mortali matris traxit de corpore partem.
 Atque ideo, ut ueterum mos est antiquus auorum,
 Imprimimus generis signum, Samiaq; putamus
 Exiguam testa pellem genitalia circum:
 Addimus et nomen, memoresq; uocamus IESVM,
 Vt quondam admonuit puer actus ab æthere præpes.
 Idem etiam quòd sit regum de stirpe sacerdos,
 Gentibus est Graio dictus de nomine CHRISTVS.
 Quin etiam, quamuis nullo intemerata remansit
 Concubitu mater, tamen intra tecta morata est,
 Vsque quater denos dum Solis cerncret ortus.
 Tum demum sacram Solymorum aduenimus urbem
 Cum puero, quò se lustraret regia uirgo,
 Torquatasq; aræ attulimus de more columbas.
 Stabat sacra ferens altaria ad ipsa sacerdos

Succinctus

Succinctus lino albeni, capitisq; bicorni
 Tegmine, peruigilem adseruans penetralibus ignem.
 Hunc circum ante aram natorum intonsa corona
 Fundebant pateris uituli, ut tunc fortè cruorem,
 Quem pater ut fontis populi commissa pideret,
 Mactarat sererum regi, ueniamq; precatus
 Suppliciter solitos aris adolebat honores.
 Circunfusi aderant primores gentis, & omnes
 Tempora tangebant dextris uitata iuueni.
 Iamq; leui fusum delibans ille cruorem
 Terq; quaterq; sacram digito irrorauerat aram,
 Araeq; impositam flammam, & septem ordine lychnos,
 Linteaq; ampla, quibus sacrorum arcana teguntur.
 Et iam finis erat sacris, fessusq; sacerdos
 Cum gnatis dapibus sese accingebat opimis.
 Tunc humili gressu uirgo procedit ad aram
 Infantem lacua gestans, dextraq; uolucres.
 Quid memorem, quæ signa polo pater edidit alto
 Testatus ueram sobolem? quantum ipse sacerdos
 Horruerit pueri aspectu? quàm mira repente
 Ignibus insolitis lux circumfulserit aram?
 Ter tura accensos uenerans coniecit in ignes,
 Ter subiecta tholo subito ingens flamma reluxit.
 Ille tamen collo patrio de more uolucres
 Immolat intorto, atque effundens rite cruorem,
 Porricit & plumas, & aperti gutturis exta
 Solis ab occasu nitidos conuersus ad ortus,
 Diffringitq; alas. tum sacros suggerit ignes
 Visceribus. grato uapor it super æthera fumo.

Araq;

Araq; Pantheos flagrans exhalat odores.
Ecce hominum subito turbantur pectora casu.
Nomen aui Simeon referens erat oblitus annis,
Quo nemo tota urbe fuit seruantior equi.
Huic, ut erat longè uenturi præsciis, olim
Aethereæ uis omnipotens promiserat auræ
Visurum sese antè deum, autoremq; salutis
Expectatum orbi, quàm lucis linqueret auras.
Iamq; erat hunc uitæ pertæsum, ægerq; senectæ
Optabat duos leto finire labores.
Sed spes illa animo cupido usque infixæ manebat.
Ergo ubi adesse deum præsensit numine plenus,
Qualis ubi gressum per agros comitatus herilem
Fortè canis leporem ui longè sensit odora,
Continuò intenditq; aures, atq; aëra captat
Naribus, et cœptum rumpens iter auis errat,
Atque oculis incerta feræ uestigia lustrans,
Nunc hos, nunc illos cursus fert, atque recursus
Incertus: longè latratibus arua resultant:
Talis erat senis in templo exultantis imago.
Tum puerum tremulis correptum amplectitur ulnis,
Atque arctè premit: hinc lacrymis ita fatur obortis,
Macte infans uirtute, dei indubitata propago,
Mundi opifer, qui nostra uenis, ueterumq; parentum
Sponte admissa tui larga lauere amne cruoris,
Et liquidas aperire uias ad sydera cœli,
Exoptatus ades, nec me tua maxima fallunt
Summe pater promissa: mori me denique fas est.
Nunc ò me nunc ad requiem, finemq; laborum

Corporis

Corporis exutum uinculis dimittis, ut olim
 Pollicitus, iam uiderunt mea lumina, quem tu
 Auxilium mundo misisti, ut gentibus esset
 In tenebris lux, Isacidos noua gloria prolis.
 His dictis, matrem uersus mox fatur ad ipsam:
 O' cui te forma assimulem? cui laudibus æquem?
 Quas' ue tibi referam grates, quæ sola salutem
 Felici peperisti utero mortalibus ægris?
 Quanquàm etiam exitio multis hunc affore partum,
 Et tempus fore prædico, illætabile tempus,
 Cùm tibi cor gelidum gladius penetrabit acutus
 Ah misera, & magno uirgo dotabere luctu,
 Mutataq; fluet Iordanis decolor unda.
 Tum serus, segnisq; dies nascetur, & agrè
 Lutea uix terris ostendet pallidus ora,
 Atque graui tellus optabit mole relinqui
 Ipsa sua, & rupto per inania fœdere labi.
 Hæc ubi, confestim ueluti cedentia somno
 Lumina demisit, placidaq; ibi morte quieuit.
 Obstupuere alij: sed nos, queis cætera nota,
 Terremur magis, inq; uicem disquirimus ambo
 Solliciti quos nam matri denuntiet enses,
 Aut quibus exitio tantum puer ipse futurus.
 Haud longum fuit in medio dehinc tempus: utrunque
 Exitus edocuit, dubiosq; ambage resoluit,
 Ni nobis maiora etiam nunc uulnera restant,
 Atque alia ex alijs semper grauiora parantur.
 Illis extremo quippe ex Oriente diebus
 Tres adeo magni reges ditione profecti

Huc

Huc sese intulerant puero dona ampla ferentes
 Aurumq; , & turis glebas, stactæq; liquorem.
 His uis astrorum, ac ratio uoluentis Olympi
 Monstrarat regem nostris in sinibus ortum,
 Quoi cœli, terræq; paterent debita sceptrâ.
 Sancti igitur partus studio huc uenere uidendi.
 Stella facem ducens uenientibus usque coruscant
 Dux erat, atque uiam signabat lumine largo,
 Ceu quondam patribus deserta per auia nostris
 In patriam tandem Pharia redeuntibus ora
 Precurrens monstrabat iter nocte ignea lampas
 Desuper, & mirum spargebat lucida lumen.
 Iamq; urbem ingressi sedes adiere tyranni
 Herodis, causamq; uie docuere, rati olli
 Hanc sobolem, quod erat rex his in sinibus, ortam.
 Obstupuit simul, atque animo perterritus ille est.
 Nec mora, permetuens sibi ne succederet hæres
 Quæsitus puer in regnis externus auitis,
 Indigenas uates iubet intra mœnia cogi
 Regia, scitariq; omnes, tempusq; , locumq;
 Nascentis pueri, patriamq; , domumq; requirit.
 Illi autem Bethlen ueterum monimenta mûnari
 Cuncta docent, dux unde ortus se tolleret olim
 Fama ingens, clavis ingens super æthera factis.
 Tum magis, atque magis curarum fluctuat æstu,
 Sollicitamq; gerit cassa formidine mentem.
 Tandem his affatus reges dimittit Eoos.
 Quæ uos causa uiri nostris nunc applicat oris,
 Hæc eadem longè spe nos suspendit auentes

Cernere promissos pueri tot uatibus ortus.
 Haud procul hinc saxo Bethle fundata uetusto
 Vrbs colitur nostris: natum illuc querite regem.
 Mox iubeo, inuentum nobis qui nuntiet, inde
 Mittite, nostro etiam puer accumuletur honore.
 Sic ait, et falso simulat noua gaudia uultu.
 Verum longè aliud malè amico pectore agebat.
 Demens, qui cœli regem, cui sydera parent,
 Crederet in terris mortalia regna morari.
 Ergo iter instaurant conspecto sydere lati.
 Iamq; propinquabant magna stipante caterua,
 Cum subito supra tectum ingens substitit astrum
 Irradians, largoq; mapalia lumine complens,
 Quales cum belli motus, aut funera regum
 Portendunt, crinem irato sparsere minacem
 Aethere, ni diri rubeant lugubre Cometa.
 Treis adeò angusti subter fastigia tecti
 Pauper ego excepi reges in rebus egenis,
 Vidi illos auro illustres, ostroq; decoros
 Ante pedes pueri sese demittere pronos
 Suppliciter, genibusq; pie procumbere matris.
 Dum sua quisque facit sortiti ex ordine dona,
 Barbarici ante fores expectabant comitatus
 Interea, Tyrioq; instratus murice terga
 Stans sonipes teres exercebat dentibus aurum.
 His dehinc perfectis abeunt, letiq; sequuntur,
 Quod longo irradians aperitur tramite sydus,
 Sed non inde uia moniti referuntur eadem
 Regia linquentes à læua mœnia longè,

Rursus

Rursus Idumæi sedem ne regis adirent.
 Ille autem, ut sese delusum denique sensit,
 Accensus furijs suspectam misit ad urbem
 Mille uiros ferro instructos, qui moenia furto
 Per noctem ingressi teneros, quicunque reperti,
 Infantes matrum iugularent ubere raptos,
 Quo numero in tanto caderet quoque regius hæres.
 Ipse sed in somnis uisus sum uoce moneri
 Præcipitem celerare fugam, loca linquere nota.
 Surge age, rumpe moras, puerû tecû arripes, matremq;
 Et septengemini cursu pete flumina Nili,
 Hinc terram cole, quæ procul his haud dissidet oris,
 Nec refer inde pedem, nisi te prius ipse uocaro,
 Rex etenim letum infanti molitur acerbum.
 Consurgo, et plenus monitis matri omnia pando.
 Vidisses uisu exanguem, exanimemq; puellam
 Huc illuc trepidare fuga, et uix fidere nocti.
 Iam tum illi pectus gladius traiecit acutus
 Ah misera, ingenti labefactaq; corda dolore.
 Cedimus, et taciti malefidam linquimus urbem
 Per noctem, ac propero petimus nemora auia gressu.
 Et iam palmosæ saltus, atque ardua Idumes
 Præteruectus eram, ueteris iam moenia Elusæ,
 Quaq; Asiam Libycis disiungit finibus omnem
 Mæsa ferax oleæ: ingredior pluuiæ inscia regna,
 Regna Phari, quibus est cœli uis cognita primum,
 Astraq; Lunaiq; globus, Solisq; meatus.
 Ignotos passim monteis, ignota saluto
 Elumina, turrigerasq; legens præteruehor urbes.

Iamq; papyriferi ripis Anthedonis ibam.
 Auræ omnes terrent pauidos, capitiq; timentes
 Tam caro. at puero blandiri murmure syluæ
 Lauricomæ, & ramis capita accuruare reflexis,
 Aurarumq; leues animæ indulgere susurro.
 Ipse etiam nobis cautes, ipsiq; uidentur
 Verticibus leuiter motis alludere montes,
 Signaq; lætitiæ dare stagna loquacia circum.
 Audires blandum fessas erroribus undas
 Perstrepere, & molli lapsu per saxa sonare,
 Humida saxa super nitido uiridantia musco.
 Precipue ripis uolucres, & fluminis alueo
 Assuetæ liquidis mulcebant uocibus auras,
 Et iactu alarum resonabant corpora plausa.
 Sese etiam omnifero gremio. uenientibus offert
 Leta dei aspectu tellus. flant gramina odorem
 Cuncta suum, & mollem prætexit amaracus umbram.
 Nec uero incerta latebrosus origine Nilus
 Non manifesta dedit salienti flumine signa
 Aduentante deo, lætis se sustulit undis
 Stagna arcana ciens, fundoq; apparuit imo.
 Ad biuias nobis fauces, flexusq; uiarum
 Increpitans clypeo, fulgentiq; ense per auras
 Ocyus usque aderat cælo pulcherrimus ales,
 Et monstrabat iter. sibi per diuortia nota,
 Ne recta regione uia deprenderet hostis.
 Cæruleis huic terga notis suffusa rubebant,
 Multum illi assimilis, qui me connubia quondam
 Soluentem increpuit, tenebrasq; à mente fugauit.

Supra

Supra nos alij pendentes aëre pennis
Ibant, & noctis resupini infantis ab ore
Humorem arcebant lentum, plumâq; tegebant.
Iamq; ego perplexum per iter propè fida tenebam
Arua legens sistris bacchata sonantibus, & iam
Tutus erat longè nostris à finibus infans,
Attamen Aegypti penetro interiora, nec ulla
Fida satis tellus mihi uisa, aut regis iniqui
Sat sceptris diuisa. animo timeo omnia tuta.
Nec placet Hermopolis, nec centum per uia portis
Visa satis Thebe tanto procul esse periculo.
Nos igitur regum turritis clara sepulchris
Accepit Memphis: hac demum sede quieui
Paupere sub tecto ueteris securus amici.
Iam uerò Pelusiacas uulgata per oras
Fama Palaestinum subito serit undique regem
Florentem teneris orbasse nepotibus urbem,
Quos frustra insontes passim ferro impius hausit
Dulcia linquentes uagitu lumina uitæ.
Palluit, applicuitq; sinu perterrita mater
Infantem, atque animum sceleris perstrinxit imago.
Quos ibi tum gentis fletus, quali ue per urbem
Funestam credis matres errasse ululatu?
Sanguine diluta est tellus, caua tecta natarunt.
Non si fortè olim incautis pastoribus orta
Ingruerit subito tempestas omnibus aruis,
Omnibus & syluis, tot fusi grandine dira
Spectentur per humum afflictis cum matribus agni,
Corpora quot passim puerorum abiecta iacebant

Per fora, perq; uias urbis, sic denique multis
Exitio fuit, ut uates prædixerat, infans.
Nunc etiam lugent orbæ sua pignora matres.
Non tamen ille diu scelere est lætatus ab illo:
Nam membra immundo correptus tabida morbo
Illaudatam animam paruo post tempore fudit.
Ipse iterum in somnis diuina uoce coactus
Linquere monstri feri septenflua flumina Nili,
In patriam redeo, atque memor uestigia retro
Obseruata legens, pignus cum matre reduco.
Forſitan & puero fuerit quæ cura requiris,
Quæ mens, an uirtus illi maturior æuo,
Ecquid non puerile annis puerilibus ausus.
Si tibi nunc, quæcunq; olim admiranda notauī,
Primæuo dum flore uirens adoleſceret ætas,
Enumerare uacet, me uox prius ipſa relinquat
Deſeſſum, atque diem clauiſo nox condat Olympo.
Nam quoties dictis tener haud mortalibus ambos
Terruit? aut quoties ſanctos expauimus ignes,
Flammarumq; globos, & terrificos fulgores,
Sæpe quibus uiſus puer eſt ardere nitentem
Cæſariem, cœli dum ſplendet luce coruſca?
Nec reſtram quoties genitorem audiuiſus illum
Affari ſolum, arcanaſq; expromere uoces.
Alma parens tenues arguto peſtine telas
Percurrens ſæpe humana ſub imagine cœtus
Cœlituum teſtum intrantes exterrita uidit
Blandiri puero, & piſtis colludere plumis,
Aut uiolis tegere, & nimbo uestire roſarum.

Nos

Nos tamen interea custodes ille uereri
Summissus, caræ, & mandata facessere matris,
Nostraq; & implebat ueri genitoris amorem,
Dum membris habilis uigor, & uis firma ueniret.
Et iam bis senos crescens exegerat annos,
Necdum se populis signo detexerat ullo.
Tum primum coepit Iudæa per oppida uulgo
Illius apparere, palamq; est prodita uirtus.
Fortè dies aderat genti solennis, & urbi
Huic magnæ sacer ante alias, quo regia mecum
Venerat & uirgo, atque sequens sese aureus illi
Implicuit dextræ puer. & iam ritè litatis
Ipse domum sacris magna cum matre redibam.
Iamq; labore uicæ fessis lux prima peracta,
Et piceam clauso nox cœlo inuoluerat umbram.
Defuit hic puer, & genitricem, meq; fefellit.
Tum consanguineos frustra, & scitatus amicos
Terq;, quaterq; uiam repetens clamore repleui.
Flebat se incusans unam pulcherrima mater
Flauentem fusa crinem per eburnea colla.
Ora decent lacrymæ, disiecti colla capilli,
Qualis uirginea cum mollis amaracus urna
Et pluuiam, & uentos pariter perpeffa procaces
Demisit turbata comas, iterumq; resurgens
Extulit os cœlo, ac priscum meditatur honorem.
Dumq; uiam relego, inuitum comes agra sequuta est.
Treis adeo incerti soles errauimus urbe
Nequicquam: quarta est uix demum luce repertus.
Nanque mihi, & miseræ cum spes sublata parenti

Cuncta foret penitus, in mentem uenit utrique
 Templâ iterum petere, atq; preces effundere ad aram.
 Vix ingressus eram limen, cum protinus ambo
 Ecce sacerdotum in medio conspeximus illum
 (Prima rudimenta, & uirtutis signa futura)
 Alta recensentem uatum monimenta, patrumq;
 Primores ultro scitantes obscura, docentemq;
 Illum omnes admirari, haud uulgata canentem
 Supra aciem, captumq; hominis, mentemq; uigentem,
 Humana non ui edoctum, non arte magistra,
 Maturumq; animi nimium puerilibus annis.
 Nec minus insigni cunctis spectantibus ore
 Gratus erat: neq; enim poterant se explere tuendo
 Flagrantesq; dei uultus, blandosq; serena
 Luce oculos magis, aut propexum uerticis aurum,
 Et florem grati, qui uix inceperat, æui.
 Nam quocunque caput circum torsisset honestum,
 Luce recens orta, uel sydere pulchrior aureo,
 Læta serenato ridebant omnia mundo,
 Et toto dulcem iactabat corpore amorem.
 Inculti qualis nitet inter gramina campi,
 Purpureus se cum primum folijs narcissus
 Exeruit, ruptoq; caput detexit amictu:
 Aut qualis nitidi species micat alma smaragdi,
 Cum tenui argento, tenui ue includitur auro.
 Prima mali fuit hinc nobis scintilla, puerq;
 Ex illo formidata primoribus urbis
 Virtute inuisus fuit, & corda aspera mouit,
 Atque hoc deinde ingens succensa est fomite flamma.

Inq;

Inq; dies gliscens furor, atque insania creuit,
 Omnia quæ porro ipse uidens, metuensq; futuri
 Orabam impavidum, ne uitæ prodigus hosti
 Obijceret, ne se perdendum proderet ultro.
 Verum luce prius lateant in montibus arces,
 Aut nocte in summis celetur turribus ignis
 Obruta quàm longum iaceat sine nomine uirtus.
 Non tamen ille odijs magis ussit pectora acerbis,
 Quàm cum terdenis iam uir uoluentibus annis
 Fontis aquam latices Bacchi conuertit in atros.
 Fortè Canam mecum Galilææ aduenerat urbem,
 Mater & ipsa aderat, ueteri dum accitus amico
 Obsequor, intactam genero qui iungere natam
 Conuentu procerum magno de more parabat.
 Iamq; omnes circum positos discumbere mensis,
 Atque alacres epulari, & uina reposcere leti.
 Necdum finis erat dapibus, cum murmur ubique
 Exoritur, totasq; auditur triste per ædes
 Letitiæ causam exhaustis liquentia uina
 Defecisse cadis, turbariq; omnia uisa.
 Tum res alma parens tenues miserata puellæ
 Innuit, & gnatum summissa uoce precata est,
 Ferret opem. uidi hic iuuenem primum ore moueri
 Turbatum: caræ precibus tamen inde parentis
 Annuit, & fesso rerum succurrit amico.
 Sex, ut erant ibi tot numero, carchesia lymphis
 Impleri iubet actutum, mensisq; reponi,
 Quæ simul aspexit propius Deus, omnibus ecce
 Mutatus subito nigrescere cernitur humor,

Vinaq; pro pura mirantes hausimus unda.
 Audisti dux & genus, & cunabula nati
 Primitiasq; Dei. ne cetera deinde requiras,
 Hanc omnem erexit factis florentibus oram.
 Quæ si audire tamen tibi nunc fert corde uoluptas,
 Is longè memoret melior (simul ore sedentem
 Signat Ioannem) uidit nanque omnia præsens,
 Errabunda ducis semper uestigia seruans,
 Dum mihi cura domi seruande uirginis hæret.
 Dixit, & hîc factô defessus fine quieuit.
 Immo ait: istius causas ab origine partus
 Exequere, aut quæ religio, si uera per oram
 Percepi, Iudæa Deum non amplius unum
 Aeternum colit, haud mortali semine cretum,
 Indigetesq; suis diuos altaribus arcet.
 Inde tibi noti recolens ex ordine Diui
 Cetera mira refer: nanque hunc in corpore uires
 Deficiunt, teq; auxilio iubet ipse subire.
 Pontius hæc: cuncti intenti simul ora tenebant.

M. HIERONYMI

VIDAE CHRISTIADOS

LIBER IIII.

IC iuuenis, facie quo tum non gratior alter,
 Puberibusq; annis erat ingrediente iuuenta,
 Multa prius ueniã præfatus, multa recusans
 Verba diu premit, inde aîo mortalia lingēs
 Paulatim, oblitusq; hominem penetralia diuûm

Mente

Mente subit cœlum peragrans, fruiturq; beato
 Cœlituum aspectu, omnipotentiq; ætheris aura,
 Admissus superam depasce lumine lucem,
 Inq; Deo tota defixus mente moratur:
 Qualis ubi alta petens terris aufertur ab imis
 Alituum regina, uagas spatiata per auras
 Dat plausum gyro, atque in nubila conditur alis,
 Aetherea iamq; illa plaga leuis instat, & acrem
 Intendens aciem criniti lumina Solis
 Suspicit, obtutuq; oculos fixa hæret acuto.
 Illum adeo tacitum interea mirantur, in unum
 Versi omnes uelut exanimum, somnoq; grauatum,
 Et crebri excutiunt. demum sibi redditus ipse
 Cum gemitu ex imo sic fari pectore coepit.
 Principio pater omnipotens rerum sator, & fons,
 Ingens, immensus, solus regnabat ubique:
 • Nondum sydereos mundi procuderat orbes:
 Nondum mundus erat, necdum ibant tempora in orbem.
 Nullaq; cæruleo radiabant lumina cœlo.
 Quidquid erat, Deus illud erat, quodcunq; ubicunq;
 Complexus circum, penitus sese omnis in uno.
 Filius huic tantum, quem non effuderat ulla
 Vel dea, uel solito mortalis scœmina partu.
 Ipse sed æterna genitor conceperat illum
 Aeternum æternus (dictu mirabile) mente.
 Haud olli terreni artus, moribunda'ue membra,
 Sed sine corpore erat patris alta ut mente supremi
 Conceptum, arcanoq; latens in pectore VERBUM,
 Quod nondum in uolucres uox edita protulit auras,
 • Omnipotens

Omnipotens uerbum, finisq;, & originis expers,
 Quo mare, quo tellus, quo constat maximus æther.
 Utq; pater Deus, æque etiam Deus unica proles.
 At geminos tu proinde deos fuge credere porro,
 Numen idem simul ambobus, Deus unus uterque est.
 Quin etiam, quo inter se ambo iunguntur, amorem
 (Nanq; ab utroq; uenit conspirans mutuus ardor)
 Omnipotens æque numenq;, Deumq; uocamus
 Afflantem maria, ac terras, cœliq; profunda.
 Afflatu quo cuncta uigent, quo cuncta mouentur,
 Treisq; unum esse Deum, ter numen dicimus unum.
 Quo ue magis mirere, Deus quem cernimus ipsi
 Factum hominem, atq; hominum mortali corpore cœtum,
 Non minus, ac prius, ætherea nunc regnat in aula
 Cum genitore, pari simul omnia numine torquens.
 Nempe locis nullis, spatij non clauditur ullis,
 Omnibus inq; locis idem omni tempore præsens
 Suffugiens nostras acies, sensuq; remotus
 Cuncta replet deus, ac molem se fundit in omnem.
 Lux humiles ueluti perfundens lumine terras
 Solis ab orbe uenit, suppositaq; circuit arua,
 Non tamen æthereo diuisa ab Sole recedit
 Illa usquam, quamuis longinquas ambiat oras,
 Nec sine Sole suo est lux, nec sine luce sua Sol.
 Quid uerò impulerit tantos adijisse labores,
 Atque hæc ferre deum, dum morti obnoxius errat,
 Dicam equidem, & repetens altas ab origine causas
 Expediam. cœlum, & cœli quos suspicis, orbes
 Vix opifex rerum extuderat, terrasq; iacentis,

Cum

Cum simul aligeros populos, sanctosq; uolucres
 Ter ternas acies, celerem, & sine corpore gentem,
 Qui cœli incolerent ipsos septemplex orbis,
 Condidit æterno genitor succensus amore,
 Ut sua, qua fruitur solus, natusq; per æuum,
 Communis foret, & multis concessa uoluptas.
 Continuò, fuerat quos æquum dicere laudes
 Auctoriq; deoq; suo, ac persolvere grates
 Regnandi uesanus amor (quis ferret inultus?)
 Haud partem exiguam inuasit, furijq; subegit
 Ut cuperent summo sese præferre parenti
 Immemores, animis uicti, cæciq; furore.
 Non tulit omnipotens sator, & meliora sequutos
 Armavit contra. nulla hinc mora, talia adortos
 Indecòres cœlo sedes detrusit in imas,
 Noctis ubi horrifera nigror, æternæq; tenebræ.
 Primus natus homo hinc, terris quem maximus auctor,
 Et liquidis latè dominum præfecerat undis,
 Quò mox pro superis excussis astra teneret,
 Desertasq; domos ipse, & genus omne suorum,
 Omnigenumq; uni subiecit secta animantum,
 Squamigerum pecudes, & pennis picta uolantum
 Corpora, montiuagumq; simul genus omne ferarum.
 Tantum floriferis dominum cum imponeret aruis,
 Arboris unius foetu illum parcere iussit.
 At uetito captus mali infelicitis amore
 Coniugis hortatu, quam fraude illexerat anguis,
 Immemor heu superi uiolauit fœdera regis.
 Vix auido arreptum pomum fœdauit ore,

Cum

Cum pater imbripotens iam fulua è nube tonare
 Desuper auditus, sæuasq; indicare poenas
 Iratus, quas ille olim, quas omnis ab illo
 Progenies lueret lucis uentura sub auras.
 Continuo ingenti cœlo sunt addita claustra.
 Impia tum primum proles exorta repente.
 Et subito tellus scelere est imbuta nefando.
 Emersit fraus, emerfit malefuada libido.
 Hinc durus generi humano labor additus. hinc fons
 Curarum, & tristis patèfacta est ianua leti,
 Morbiq; & dolor, atque fames, & turpis egestas,
 Cum genus humanum curis sine degere posset,
 Plurimaq; in terris uiuendo uincere secla.
 Ex illo sine more homines, sine lege per agros
 Degebant: tantum placabant sanguine fuso
 Cœlicolum regem, bonus ut gregibusq; sibiq;
 Afforet, atque satis uim cœli auerteret aruis,
 Indociles, rerum ignari, ac rationis inanes.
 Isq; ferè status annorum bis millibus orbi
 Constiterat, iam iamq; magis pater optimus iras
 Oblitus ueteres paulum mitescere coepit.
 Nondum homini tamen æthereum patefecit Olympum,
 Sed genus humanum fingens, acuensq; monendo
 Et leges dedit, & ritus, moremq; sacrorum,
 Instituitq; genus nostrum discriminis ergo
 Lege iubens testa circum præcidere acuta
 Exiguam, unde uiri sumus, omni in corpore, partem.
 Tum uatum impleuit uenientis pectora ueri,
 Qui populis latum canerent demum affore tempus,

Ianua

Ianua aperta pijs cœli cùm sponte pateret.
Casti autem interea manes, animæq; piorum
Sub terram umbrosa expectabant ualle sedentes.
Iam uatum memores numerabant tempora, & ambas
Tendebant paribus uotis ad sydera palmas
Cœlestum regem orantes, desisteret ira,
Parceret unius genus omne extinguere noxa.
Parce pater, parce omnipotens, uox omnibus una,
Nos promisso olim, longè disiungimur unde
Luminis expertes blandi, memor affere cœlo.
Haud nos eduxi nequicquam lucis ad auras.
Siqua tamen ueteris superant uestigia culpæ,
Dilue rore tuo facilis, fontesq; reclude
Diui nos. ò quis superùm cœlestia tandem
Flumina, cœlestes nobis bonus irriget imbres.
Vos ò flammiferi labentes ætheris orbes
Irrorate: uagæ nobis succurrite nubes:
Optatam pluuiam, felicem effundite rorem.
Tuq; adeò quem iam expectant tot secula uotis
Promissum, inferni cui nutant mœnia mundi,
Summi uera patris soboles, cœli aureus imber
Rumpe moras age, sydereos rumpe ocyus orbes,
Ætheris huc fractis ui multa allabere portis.
Talibus orabant omnes, eademq; canebant,
Quos pater omnipotens superùm sarcire ruinas
Iam meditans cœli penitus miseratus ab arce est.
Cùm uerò æthereas nutu recludere portas
Posset, & alitibus potius de ciuibus unum
Mittere, qui regnis manes diuelleret atris

In su

In superum referens sedes, stellantia templa,
 Ipse sui ut memores magis, ac maioribus arctos
 Vinciret meritis homines, qui cuncta piaret,
 Factum hominem è summo natum ipsum misit Olympo.
 Ne tamen ignaris mortalibus appareret,
 Ignotusq; nouusq; suis ne ue ilicet illum
 Finibus arcerent pulsum, quod se ipse dei met
 Progeniem leges contra memoraret auitas,
 Præmisit uatem egregium his in finibus ortum
 Nomine Ioannem, Helisabe quem numine plenum
 Zacchariæ extrema parit infœcunda senecta,
 Gentibus ipse deum ut natum prænuntius ore
 Proderet, atque sua spes fesso ostenderet orbi.
 Ille hominum primus uitans uestigia ab annis
 Horridus in solis agitauit montibus æuum
 Montibus, & syluis, & littoribus desertis.
 Speluncæ tectum horrentes, uictum aspera nullo
 Arbute terra dabat cultu, aut sudantia truncis
 Mella cauis: liquidi præbebant pocula fontes.
 Vestis erat pellis hirsutis horrida uillis.
 Tantum letificas gaudebat spargere uoces
 Affatus nemora, & montis, ac littora ponti.
 Tanta sed haud latuit uirtus tamen. ilicet ingens
 Fama uiri circumfusas penetrauit ad urbes.
 Iamq; illum cælo demissum credere gentes,
 Qui, tot ueridice ut quondam cecinere Sibyllæ,
 Humanum genus horrificis educeret umbris.
 Et iam concursu populi illum accedere magno
 Scitatum, quisnam, unde domo, quid ferret, an ipse.

Afforet

Afforet è cœlo, miseris qui gentibus olim
Auxilio uenturus, eum bis terq; rogabant.
Ille sed umbrosis repetebat talia ab antris.
Gaudete ò tenebris iandudum, ac nubibus atris
Obductæ gentes: lux ecce optata propinquat.
Ne uerò, ne me ignari uos credite lucem
Promissam (immeros neque enim furamur honores)
Tantum ego, ceu Solem nascentem lucifer ante
Exoritur, nitidoq; diem denuntiat astro,
Prædico actutum uobis iubar affore uestrum.
Iam iam aderit deus, ecce deus mortalibus oris
Seu mortalis adest: uenienti occurrite leti:
Fronde uias festa decorate, tapetibus agros,
Et numen digno uenerati agnoscite honore:
Discite iustitiam interea, atque assuescite recto.
Et duce me scelus infectum lauите amne liquenti.
Ipse autem ætherea diuinitus eluet aura
Omne malum, ac ueteris penitus contagia culpæ,
Seclaq; mutato succedent aurea mundo.
Talibus auditis, cunctis ex urbibus ibant
Finitimi, quæ Iordanis fluit agmine dulci,
Orantes pacem, atq; ultro commissæ fatentes,
Quos uates puro nudos lustrabat in amne
Ritè cauis capiti inuergens sacra flumina palmis.
Ecce autem deus ipse etiam, ceu cætera turba,
Lustrandi sese studio clàm tendit ad amnem,
Nil ut inexpertum moribundo in corpore linquat,
Mortali quod fas homini, ex subiisse necesse est,
Ni pigeat seros imitari facta nepotes.

h

Abstinuit

Abstiniuit primùm uates, tactusq; refugit,
 Agnoscensq; deum, palmas utrasque tetendit
 Supplex, accuruusq; uadis mirantibus ipsis.
 Paruit inde tamen iussus, diuinaq; membra
 Horrescensq; tremensq; liquenti perluit amne.
 Protinus aurifluo Iordanis gurgite fulsit,
 Et superùm uasto intonuit domus alta fragore.
 Insuper & cœli claro delapsa columba est
 Vertice per purum candenti argentea pluma
 Terga, sed auratis circum, & rutilantibus alis.
 Iamq; uiam latè signans super astitit ambos,
 Cœlestiq; aura pendens afflauit utrunque.
 Vox simul & magni rubra genitoris ab æthera
 Audita est nati dulcem testantis amorem,
 Interea aligeri iuuenes gens incola cœli
 Missi aderant liquido pendentes aëre circum,
 Carbaseosq; sinus, mantiliaq; alba ferebant,
 Iussa ministeria, ut nati membra humida herilis,
 Rorantemq; sacro siccarent flumine crinem.
 His actis deus euasit, fluuiumq; reliquit,
 Quem uates longo ripam ordine circumfusus
 Ostendit, taliq; abeuntem est uoce sequutus.
 En, ego quem terris toties iam iam affore quondam
 Pollicitus, deus, ecce deus, qui crimina nostra
 Turicremas agnus ueluti mactatus ad aras
 Morte luet, superoq; uolens cadet hostia patri.
 Hunc optate ducem, hunc uobis optate magistrum.
 Ex illo uates nemora, & loca sola relinquens
 Vrbes per medias ibat, populisq; canebat

Adueni

Aduenisse deum, promissum numen adesse.
 Credita res paucis, donec se ostendere coram
 Supra hominem coepit deus ipse ingentibus orsis.
 Nam primum numero ex omni delegit amicos
 Bis senos, quibus cum curas, durumq; laborem
 Partiri, et casus posset deducere in omnes.
 Antè quidem solus terdenos egerat annos.
 Sed ne fortè putes multis è millibus illi
 Nos ideo placuisse, dolis quòd, et arte magistra
 Spectatos longè ante alios deprenderit omnes,
 Aut opibus, claraq; domus à stirpe potentes,
 Omnibus obscurum genus, et sine luce penates,
 Atque humilis fortuna, nec astu prædita uita.
 Quinq; adeò sumus exigua Bessaide creti.
 Nobis ars erat insidias piscosa secundum
 Flumina squamigerum generi hamo tendere adunco,
 Atque innare salum, fecundaq; piscibus arua.
 Tunc etiam, cum nos ad se primum ille uocauit,
 Humida littorea sarcibam retia arena.
 Ipse Iacobus adhuc salientes littore pisces
 Seruabat frater: nec tum procul inde secabant
 Andreas, paruaq; Petrus uada salsa carina
 Isdem acti fratres studijs, eadem æquora circum.
 Tum mihi coniunctus patriaq;, domoq; Philippus
 Accitus pisces, et retia torta reliquit.
 Addunt se socios Thomas, Thaddæus, eademq;
 Arte Simon, Cana quem genuit Galileia amicum
 Fluminibus patrijs, mutisq; natantibus hostem.
 Nanque Iacobus ei cognato sanguine fretus

h 2

Alphæo

Alphæo natus patre se subiunxerat antè.
Vt genus indecores penè omnes, sic quoque nostræ
Nomina dura uides, insueta, atque aspera dictu.
Haud facies sola est impexis horrida barbis.
Tres alij neque enim longè meliore sequuti
Fortuna addiderant sese, Matthæus, & auo
Iam grauis, effœtisq; Petri iam proximus annis
Barptolemaeus, & ipse mali fabricator Iudas.
Vix memorem, quæcunq; oculis, quæcunq; sub illo
Auribus his hausi repetens miracula rerum
Tempore tam paruo (uix terna hyberna peracta,
Ex quo illi socij dignatus nomine iungor)
Nec me tam uastum nunc currere oporteat æquor.
Pauca sed è multis, & ea haud mihi mollia fatu,
Ingrediar tamen, & breuiter tua iussa capeffens
Expeditam. mitto modò quæ monimenta reliquit
Finitimas (tibi nota reor) non parua per urbes.
Nanque omnem egregijs factis insignijt oram.
Quis nescit nuper reuocatum ad munera uitæ
Palmistræ regem Bethanes, lumine quarto
Quem uidit Sol extinctum, impositumq; sepulcro:
Vt fileam innumeros, quibus ipse in limine leti.
Affuit, & duræ de mortis fauce reuulsit?
Nam prius enumerem, quot ponto aquilonibus undæ
Spumescant uasto, quot inundent littora arenis,
Quàm quot opem morbos uarios in corpore passis
Supplicibus tulit, & ualidos, letosq; remisit.
Multi capiti oculis, clausis multi auribus orti,
Ne possent ullas audire, aut edere uoces:

Claudi

Claudi alij imparibus uix agrè passibus ibant:
His rigor ex longo immotos sopiuerat artus:
Illis semeso serpentia corpore hiabant
Hulcera, & illuies membris immunda fluebat.
Nec deerant, tumefacta quibus præcordia, & aluus
Insyncera sitim miseris adduxerat acrem,
Nullæ artes poterat, quam nulla extinguere aquæ uis.
Tum quibus assiduis concussa tremoribus usque
Nutabant, tremuloq; lababant corpore membra,
Ignea quos febris, aut corrupti corporis humor,
Et quos præterea uis cæci incognita morbi
Versabat lecto totos distracta per artus,
Quos uè animis captos agitans malè habebat Erinny
Omnibus aspectu solo, tactu uè ferebat
Diuus opem subito linquebant corpora morbi,
Et stratis ipsi surgebant protinus agri.
Atque ideo quacunque uiam obseruatus agebat,
Semper cum opperiens turba ingens strata iacebat,
Per fora, perq; uias, sanctiq; ad limina templi.
Nondum aliquem tamen infernis reuocauerat umbris
Morte obita, cum Sidonia remearet ab ora,
Et Naim ingressus socijs comitantibus altam est.
Ecce autem ingentem longo procedere pompam
Ordine flammarum aspicimus, mœstamq; per urbem
Audimus luctum, causam tum deniq; luctus
Cernimus egregij iuuenis miserabile corpus
Impositum molli pheretro, quem mersit acerba
Morte dies, dulci cum uix pubesceret æuo,
Atque omnem uultu florenti dempsit honorem.

h 3

Qualis,

Qualis, quem pede pressit agro bos signa relinquens,
 Paulatim lassâ languet ceruice Hyacinthus,
 Aut rosa, quam molli decerpens pollice uirgo
 Vepribus in densis lapsam sub sole reliquit.
 Vrbe furens tota genitrix miseranda, capillos
 Scissa, genasq; ambas manibus fœdata cruentis
 Ibat: eam circum pariter per densa uiarum
 Pulsabant sæuis matres plangoribus astra.
 Ipsi orbam ciues miserantur, ei unica proles
 Ille relictus erat uidui solatia lecti.

Vt Deus ex animis iuuenili in corpore uidit
 Pallorem, & molli pictas lanugine malas,
 Parcere lamentis iubet, & considerare pompam,
 Admotusq; manu mulcens immobile corpus,
 Rursum animam gelidis membris innexuit. ecce
 Erigitur puer, & (cunctis mirabile uisum)
 Prosiluit raptim in medios, uacuumq; pheretrum
 Liquit, & amplexans solatus uoce parentem est.
 Nec uerò multis etiam post mensibus idem
 Egregiam amissa donauit luce puellam,
 Cui calor, & toto de pectore fugerat omnis
 Halitus æreas penitus dilapsus in auras.
 Virginis ipse pater factum testatur Iarus
 Largus opum, pollens lingua, & popularibus auris
 Quid repetam, purum uiuo cum è fonte liquorem
 In uinum conuertit, opes miseratus amici?
 Fortè olim ærei spectans de uertice montis,
 Cum Sol emenso depressior iret Olympo,
 Ingentem uidit numerum effluxisse sequentum

Matres,

Matres, atque uiros, quos per deserta locorum
 Duxerat oblitosq; sui, oblitosq; suorum.
 Substitit hinc miseratus: eos iam tertia nanque
 Muneris expertes Cereris lux acta uidebat.
 Hic neque erant fruges, uicina nec oppida, possent
 Vnde dapies petere argento, uictumq; parare.
 Arboreos necdum foetus decoxerat aestas.
 Vix tandem inuentus puer est ex agmine tanto,
 Quinq; uia auxilium, qui secum liba ferebat,
 Atque duos, dederat quos huc pia mater eunti
 Inclusos myrto, & bene olenti gramine pisces.
 Sed quid enim haec adeo tam multis millibus autem?
 Et iam diffisi socij mussare querentes,
 Quos bonus affatu CHRISTVS solatus amico
 In coetum uocat, ac paucis ita deinde profatur:
 Nemo hodie numero e tanto non letus abibit.
 Hinc supplex tali genitorem uoce precatur:
 Summe parens, ope cuius alit terra omnia, quiq;
 Et Sole, & liquidis foecundas imbribus agros,
 Si quondam Isacidum generi per inospita eunti
 Diuinis epulas caelo es largitus ab alto,
 Semine si nullo constant, quaecunq; creasti,
 Et nihil omnino fuerant coelum, aequora, tellus,
 Adsis, obscenamq; famem tot millibus arce.
 Haec tantum: dehinc gramineo discumbere campo
 Imperat effusos coetus, dapibusq; parari.
 Inde in frustra secat leto Cerealia uultu
 Liba minutatim, & populos partitur in omneis.
 (Millia quinq; hominum campis saturanda sedebant)

b 4

Ecce

Ecce (incredibile auditu, mirabile uisu)
Omnibus in manibus uisa succrescere partes
Exiguae, dapibusq; epulati largius omnes.
Et frugum pariter, laticumq; expleta cupido est.
Quin & reliquias mensis superantia frustra
Vix caua congestas bis sex cepere canistra.
Accipe nunc aliud, quod paucis antè diebus
Vidimus: arbor erat folijs densissima in agro
Deserto, unde olim pendentia poma uiator
Carpebat sitiens: heros qui hac fortè tenebat
Puluerulentus iter, quæsiuit in arbore foetus
Incaustum, infœcunda comas nam, & brachia tantum
Luxurians latè circum tendebat opaca.
Non tulit, ac uerbis sterilem execratus acerbis:
Continuò (manifesta audis) exaruit arbos,
Et folia aërcas uolitarunt lapsa per auras.
Nec minus est olli imperij maris æquora in alta
Vni omnes unde assurgunt, fluctusq; quiescunt
Vnius edicto. uidi, uidi ipse furentes
Illius hybernos ad uocem ponere Coros,
Vimq; omnem, motas quæ flabris asperat undas.
Nondum Luna suum ter cursum plena peregit,
Cum subito in lento deprensus marmore nobis
Nocte serè media, dum retia ducimus, orta est
Turbida tempestas, & pontus inhorruit ater
Fluctibus elatis, & concursantibus undis,
Inflictamq; ratem iam iam salis hauserat æstus.
Nos trepidare metu leti discrimine paruo,
Cum procul ecce ducem, quem nuper liquimus alto

Litto

Littore spectantem fluctus scopulo illidentes,
 Ferre iter aspiciamus medias impune per undas
 Suspensum, tumidoq; pedes haud tinguere ponto.
 Horruimus visu subito, nec credere quibam
 Me ueram faciem, haud simulatum cernere corpus
 Tam celeres egisse uias sine remige in undis,
 Ni sese, uerbis dum nos hortatur amicis,
 Vltro ostendisset: Quonam fiducia uobis
 Iam nunc pulsa mei cecidit: timor omnis abesto:
 Indubitare meis tandem dediscite dictis.
 Sic ait, atque ratem, quæ iam superantibus undis
 Cesserat, insiliens solo tumida æquora nutu
 Placauit, posuitq; minacia murmura pontus.
 Sic terre in tutum positis ad nauimus undis
 Incolumes, celeriq; uolauimus æquora cursu.
 Nec mora, uix siccum attigerat tellure potitus:
 Ecce aliud dictu magis, ac mirabile visu.
 Nanque magistratus aderant in littore missi
 Aera repositas, quæ pendere lege quotannis
 Regibus antiqua, pro sese quisq; iubemur.
 Accipit hos placidus, quos dum sermone moratur,
 Petrum ad se uocat, & fidam summissus ad aurem
 Vade ait, & iacto quem primum traxeris hamo
 Aequoribus, piscem cultro scrutabere acuto.
 Intus erit, regi quod iussi pendimus ambo.
 Iussa facit senior: trahit hamo ad littora prædam,
 Argentumq; uiris dat piscis in ore repertum.
 Horresco, quoties stimulis immitibus actus
 Quidam animo subit, idem illo quem tempore uidi,

h s

Dum

Dum legerem expositos hoc ipso in littore pisces,
Obsessum furijs, atque ore immane furem.
Hunc olim (ut perhibent) uetito genuere parentes
Concubitu iuncti, atque inconcessus hymenæis.
Quippe torum ascendere, dei cum sacra uetarent,
Cum scenis gens indulget nostra omnis opacis.
Sed non gauisi scelere illi tempore longo.
Nam subito amplexus interq; , et gaudia adulter
Sacrilegam tenues animam exalauit in auras
Infelix, sceleriq; eadem nox prima nefando,
Et pariter suprema fuit discrimine paruo.
Illam autem æthereis flammis diuinitus ignis
Corripuit, cum iam maturi pondera partus
Urgerent, eademq; duos leto hora dedisset,
Infans ni foret exactæ genitricis ab aluo
Exemptus, paruum patris eduxere sorores.
Ipse etiam mox immeritus scelerata parentum
Facta luit iucunda oculorum luce negata,
Obstructæq; aures penitus mansere, nec illi
Aut ullas haurire datum est, aut reddere uoces.
Quin etiam simul atque adoleuit, protinus ægrum
Arripuit furor, infernæ uis effera gentis.
Centum illum furia, centum illum (flebile) pestes
Victum exercebant, Erebi legio acta latebris,
Horrendasq; hominis singultus ore cientes
Edebant uoces, ac terrificos mugitus.
Illum omnes exclamantem, atque insueta frementem
Horrebant, trepidiq; fuga se in tecta ferebant,
Siquando nodis, ruptisq; immane catenis

Incautis

Incautis liber custodibus euasisset:
 Iamq; ille oblitus fratres, iamq; ille sorores
 Amplius haud gressum patris intra tecta ferebat.
 Verum more ferae syluis degebat, & antris,
 Sicubi saxa caua, aut euo consumpta sepulchra,
 Ater, egens, corpusq; abiecto nudus amictu.
 Talem igitur nodo manibus post terga reuinctis
 CHRISTI ad conspectum, si fors miseresceret ipse,
 Vi multa consanguinei, cari q; trahebant.
 Ille autem obniti contra, dum rumpere nodos
 Tendit, & horrendos clamores tollere ad astra.
 Qualis ubi longis pugnator taurus ad aras
 Funibus arripitur, seuo fremit ore per urbem,
 Et spumas agit, & cornu ferit aëra adunco.
 Instant hinc famuli, atque illinc, & uerbera crebri
 Ingeminant, quassantq; sudes per terga per armos.
 Diffugiunt uulgus trepidum, in tutumq; recepti
 Porticibus gaudent longè spectare periculum.
 Talis erat iuuenis species immane furentis,
 Quem tandem ante Deum fessi statuere rogantes
 Ferret opem, saltem furijs tam tristibus illum
 Solueret, excuteretq; animo crudelia monstra.
 Hic heros palmas in coelum sustulit ambas,
 Concupiensq; preces genitorem in uota uocauit.
 Ecce autem magnum, subitum, & mirabile monstrum,
 Auditi exululare Lupi, latrare Canes ceu,
 Tam diras iactat uoces lymphatus ab ore.
 Non tam immane sonet sese frangentibus undis
 Rupibus ex altis ingens decursus aquarum,

Rumpantur

Rumpantur claustra alta lacus si fortè Velini,
 Totaq; præcipitent ualles stagna ardua in imas.
 Omnis ea ut regio fiat mare, & oppida circum
 Mersa natent, metuâtq; sacris Roma obruta templis.
 Nunc cœli crepitus imitantur, cùm superùm rex
 Fulminat, & tonitru quatit ætheris aurea templa.
 Nunc ferri sonitum, aut ruptarum mole catenarum
 Ingenti horrificum stridorem, aut murmura ponti.
 Circum omnis tellus, circum cœlum omne remugit.
 Instat ui multa deus, increpitatq; morantes.
 Iamq; illi trepidare intus, pacemq; precari.
 Quid nunc uera dei, atq; indubitata propago
 Concesso in pœnas nos o de corpore trudis?
 Egressis saltē pecora hæc inuadere detur.
 (Setigeri tum fortè sues ea littora propter
 Pascebant) nos ne horrifero sic merge barathro,
 Ne' ue iube terræ inferioris operta subire.
 Annuit: extēplō uideas procul ecce nigrantem
 Mollibus haud stimulis furiarum errare subactum
 In diuersa gregem nunc huc nunc protinus illuc.
 Nec mora, nec requies: intus uis effera sæuit,
 Donec præcipites sese alta in stagna dedere,
 Et cunctis pariter uita est erepta sub unda.
 At iuuenis fessos subito collabitur artus
 Exemptus tandem nodosis brachia uinclis.
 Mordicus ora solo impressus cunctatur, adhucq;
 Singultans, pectusq; laceßit anhelitus ingens,
 Expiransq; animam pulmonibus eger agebat.
 Quem iuxta genitore deo satus astitit, oraq;

Attin

Attingens dextra, atq; oculos, auresq; reclusit,
 Iamq; uidet, loquiturq; & corda oblita residunt.
 It uulgi clamor super aurea sydera ouantis,
 Supremuq; patris sobolemq; deumq; fatentur.
 Sed quid non ipse eualeat? quin nos quoq; missos
 Aegris iussit opem ferre, auxilioq; leuare
 Praesenti: mortis multos de faucibus atris
 Non opibus hominum, nulla reuocauimus arte.
 Verum implorato ter tantum uoce magistri
 Nomine surgebant stratis, ibantq; refecti.
 Omni autem ex numero sese uix obtulit unus,
 Quem stimulis actum saeuis, coecoq; furore
 Incassum uicti tentauimus, acrior illum
 Usque adeo magis, atq; magis uis intus agebat.
 Cui cum ferret opem Diuus mox optimus ipse
 Iratus, quod parua sui fiducia nobis,
 Corporibus tales facile, inquit, pellere pestes.
 Parcendum dapibus tamen, e caeloq; petendum.
 Nec solis uero haec uobis concessa facultas:
 Sed nomen quicumq; meum uulgauerit, omnia
 Fas audere, mei modo ne fiducia desit.
 Ille etiam iussos immani corpore montes
 Transferet, & uerso sistet uaga flumina cursu.
 Ite animis igitur certi confidite, ne ue
 Instabili titubate fide. iacite aurea ueri
 Semina ubiq; orbem uestra perfundite luce
 Obductum tenebris, atq; alta nocte sepultum.
 Vos hominum lux, uos squalentis lumina mundi.
 Sic fatus nobis alios subiunxit, ut essent

Consortes

Consortes tantorum operum, socijꝫ; laborum,
Et septem elegit decies, tamen ipse dolebat
Exiguum numerum, neq; tot satis esse ferebat
Tanto operi, ac ueluti qui centum uertit aratris
Tellurem, & campos rastris exercet auitos,
Cum matura seges iam flauis canet aristis,
Si desint, qui messem operis (quæ plurima) condant,
Fluctuet, atq; uiros alijs conducat ab oris.
Quid memorem, ut mentes hominum, curasq; latenteis,
Quod fieri certo nequeat sine numine, cernat?
Quippe animis dubios, taciti dum uana timemus,
Castigans dictis nos sæpe erexit acerbis
Mirantes. quoties ipsis etiam hostibus olim
Prædixit, quos mente dolos, quæ furta pararent
Incassum, dum cæci odijs agitantur iniquis?
Foemina nec latuit bis senos passa per annos
Sanguinis immundi manans de corpore flumen.
Illa quidem ardentis morbi confecta dolore
Ponè sequebatur, si quæ illum tangere posset,
Hanc unam rata nempe uiam restare salutis.
Ergo dum pubes fluit undiq;, & agmina inundant,
Illa subit, leuiterq; extremum apprehendit amictum.
Ad tactum ueter effugit de corpore morbus.
Iamq; abitum latuisse putans clàm mente parabat.
Præsensit deus, & pauidam, seseq; tegentem
Affatus placidè monitis impleuit amicis.
Vidi oculos ante ipse meos mortalia nuper
Aut membra exutum, aut perfusum luce supernè
Non infra solis speciem dare corpore lumen.

His,

His, multisq; alijs, ego quæ creberrima uidi,
 Per terras patuit signis deus: haud tamen unquam
 Sese hominem oblitus moribundo corpore cretum
 Multa tulit quoq; mortales quæ ferre necesse est.
 Atq; id sponte quidem, nobis imitanda relinquens.
 Sæpe hilares mensas ideo, & conuiuia adiuit,
 Nec cætus bonus est hominum aspernatus in urbe.
 Sæpe etiam insidias inimicæ gentis, & iras
 Suffugiens ut homo malè tuti limina templi
 Exijt, obiecitq; cauam pro corpore nubem,
 Nec se in conspectum latebris dedit abditus atris,
 Dum fremerent hostes nequicquam, & saxa pararent.
 Atq; equidem memini (uix actus uoluitur annus)
 Nuper Ioannis comperta cæde recenti,
 Quem rex uxorem præreptam reddere fratri
 Admonitus tenebris ferro obruncarat in atris,
 Urbibus his abiit cautus, populisq; relictis
 Digressus: syluæ elapsum accepere profundæ.
 Nec rex ipse Erebi generis fœdissimus hostis
 Humani, nostras qui recto auertere mentes
 Nititur, abstinuit domino'ue, deo'ue pepercit.
 Fortè enim comitum strepitus, turbamq; sequentum
 Dum fugeret quondam, se clàm subduxerat heros
 Cœtibus, & solus lucis degebat in altis.
 Iamq; quater denos frugum sine munere soles
 Condiderat, totidemq; famem pes inhospita noctes
 Pertulerat, cum iam tempus ratus ecce nocendi
 Affuit extemplo multis cum millibus hostis
 Noctipotens, quos tartareis ducebat ab antris

Flammea

Flammea semiferi capitis gestamina quassans.
Iamq; sui frustra spe præmia percipit astus,
Ergo illi meditans nequicquam illudere dictis
Talibus aggreditur: Superi tu certa parentis
Progenies, uerusq; deus, tibiq; omnia parent,
Quid durare fame confecto corpore pergis?
Nec subito in totidem conuertere adorea liba,
Hæc circum quæ saxa uides ingentia, tentas?
Non diuum latuere doli, atq; hæc reddidit ore.
Sunt mihi mortali tostæ pro munere frugis
Sermones patris auditi, diuinæq; uerba,
Quæ quoties animo repeto memor, effugit omnis
Pulsa fames subito, mensæq; oblita cupido.
Dixerat: his tamen auditis haud destitit hostis
Congressu uictus primo, pugnamq; retentat,
Atq; alijs super, atq; alijs assultibus instat.
Terq; novos semper coepti irritus integrat astus,
Nequicquam nunc regnorum, nunc laudis inani
Immotum tentans animum præuerrere amore.
Vt cum sollicitum tollunt mare fluctibus Euri,
Crebrâ ferit, seuitq; minaci uerbere in alta
Littora, sed saxis allisa reuertitur unda.
Nec deus, hæc subito quamuis præsentiat, arcet
Conantem, patiturq; dolos sibi nectere uanos.
Nunc se marmorei supra fastigia templi,
Nunc rupem supra, scabrumq; crepidine saxum
Subuectari ultro finit, & spem accendit inanem.
Cum uerò uicisse ratus iam gaudia dira
Conciperet frustra ille inhians, se protinus heros

Ipse

Ipse deum claro confessus numine coram
 Irrita furta, dolosq; exhibat semper apertos.
 Qualis, ubi excussis per plana euasit habenis,
 Liber equus ludit famulos hinc inde sequentes,
 Sæpe hic dissimulans, atq; illic improbus hæret,
 Perq; uiam oblatas interdum pascitur herbas.
 Ast ubi iam uidet instantes, elabitur, alteq;
 Emicat, & spatia transmittit maxima campi.
 Quam speciem expertus nequicquam ubi deniq; sensit
 Hostis atrox, abiit uictusq; deumq; reliquit,
 Cui uolucres centum pluma pernice ministri
 Astabant missu genitoris, opemq; ferebant.
 Si uerò causas odiorum, ac semina quæris
 Tantorum, cur gens omnis opponitur uni,
 Hæc norint ipsi. certè non talia gessit,
 Quæ capto affingunt odijs crudelibus acti.
 Non homines inter magis est affabilis alter,
 Non pietate prior, uenia complectitur omnes.
 Hostis, ciuis ei nullo discrimine habentur.
 Multi impune ideo digna, atq; indigna ferenti
 Obiecere, omnes nutu cum perdere posset.
 Sera olim cum Sidoniam sub nocte per oram
 Ferret iter fessus, nos parua exclusit ab urbe
 Gens fera, nec tecto est dignata heroa precantem.
 Nos igitur tristes supremum orare parentem
 Aspiceret cælo, nec gnatum ferret inulcun,
 Sed populum inमितem cœlesti protinus igni.
 Corriperet, subitis & inhospita mœnia flammis.
 Non tulit, ac uerbis nos indignatus amaris
 i Increpuit,

Increpuit, potiusq; urbem miseratus iniquam est.
 Sæpe etiam autores scelerum haud ignarus adibat,
 Infamesq; domos, scelerataq; tecta subibat,
 Quo moniti exuerent fastus, moresq; sinistros,
 Et secum inciperent paulatim assuescere recto.
 Sic Matthæus, agri diues sic noster & ipse est
 Zacchæus, centumq; alij ad meliora uocati.
 Nec tamen id faceret dum creber, defuit olim
 Qui falli ratus incautum, pro crimine magno
 Obijceret quoddam non fugeret contagia dira.
 Ipse sed, ut medicam ucluti languentibus ægris
 Ferret opem, totam quærebat sponte per urbem,
 Sicubi mortales mentem caligine pressi,
 Quos nocte eriperet bonus, ad lucemq; uocaret
 In tenebris cæco miseratus pectore uolui.
 Id superis, superum id magno cordi esse parenti,
 Seq; ideo claro missum memorabat Olympo.
 Insuper & cælum compleret quanta docebat
 Latitia, ætherei quanto gens incola regni
 Acciperet plausu, si quis mortalibus oris
 Inuentor scelerum, atq; pij contemptor, & æqui
 Iustitiam colere inciperet, rectumq; tueri.
 Sicut ouem incautus pastor qui è millibus unam
 Amisit seræ oblitam decedere nocti
 Cum gregibus, ubi per rupes, perq; aspera tristis
 Quæsiuit dumeta diu loca cuncta uolutis
 Conuissens oculis, demum si fortè reposta
 Pascentem ualle inuenit, subito arripit illam,
 Sublatamq; humero stabulis latissimus infert.

Intranti

Intranti dulces occurrunt oscula nati
 Præripere, & reducem plausu domus excipit omnis.
 Iccirco neque colloquijs muliebribus heros
 Abstinit, nuperq; legens Samaritidos oræ
 Rura sub antiquis Sicharææ mœnibus urbis,
 Viderat ad fontem uenientem ut fortè puellam,
 Implorauit aquam supplex, putealiaq; hausit
 Munera, qui pelago, qui fluminibusq; sonoris
 Imperat, & uastum largis rigat imbribus orbem
 Cuius ad imperium populis sitientibus olim
 Delicuit rupes, atq; undis plurima fluxit.
 Secreti nos interea mirarier omnes,
 Ipse sed admonitam, atq; ultro commissâ fatentem
 In lucem è tenebris, altaq; è nocte uocabat.
 Sæpe illi pueros, æuo & florente puellas
 Flore comam pressos, & molli fronde reuinctos
 Summisere piæ, metuunt dum cuncta parentes,
 Quò teneris animis pulchræ uirtutis amorem
 Inscreret, stimulisq; rudes impleret honestis.
 Impubem turbam affatus placido ore monebat,
 Lustrabatq; manu, ne carmina dira nocerent,
 Ne'ue ulla infernis premeret uis edita ab oris.
 Quin etiam elatos animo super omnia acerbis
 Urgebat dictis, rebusq; exempla reliquit.
 Mecum olim socij, absentem dum querimus illum,
 Tendebant, fessi q; uia concedimus omnes
 Speluncæ ante fores, densis quam plurima opacat
 Frondibus, & flexu ramorum protegit ulmus.
 Multum hic inter nos quærentes uana moramur,

Quis nostrum foret è numero præstantior omni,
 Dilectus uè ipsi magis, acceptus uè magistro.
 (Mira loquar) nos ut primum ipse in limine uidit:
 Hæsit acerba tuens, iterumq; iterumq; rogauit,
 Quis sermo foret, aut quenam certamina nobis.
 Nos contrà taciti nihil hiscere, dum piget omnes
 Verborum memores, fuerant quæ plurima uana,
 Tum subito ostendens puerum, cui mollibus annis
 Laudis adhuc erat, & tumidi mens nescia flatus,
 Nulli fas, inquit, superum aspirare beatis
 Concilijs, si non fastus dediscat inanes,
 Et penitus famæ exuerit contemptor amorem,
 Ceu puer hic nullam suspirat pectore laudem.
 Non aliter cælum pateat, prius æquore falso
 Esse queant nubes, aut pisces uiuere in aruis,
 Arboris aut stirpes frondescere in ætheris oris.
 Horret adhuc animus, mihi cum, fratriq; poposcit
 Illum præcipuos frustra pia mater honores,
 Scilicet ætherca superi genitoris ut aula
 Cœlicolum in medio celsa cum sede sederet
 Subnixus, propior nostrum resideret uterq;
 Dextram alter iuxta amplexus, læuæ alter inherens.
 Extemplo grauis ille, obtutuq; asper acerbo
 Non matrem (quid enim mater pietate merebat?)
 Sed nos, qui uano ignaram summissimus astu,
 Corripuit meritos uerbis haud mollibus urgens.
 Vsque deum premere elatos, longeq; superbos
 Auerti, quos famæ agit, laudumq; cupido.
 Ipse ideo haud impar genitori cum sit, & illa

Quæ

Quæ pater, æque eadem possit, tamen ora canentum
Sæpe sibi laudes genitorem uertit in ipsum,
Nil se audere hominem supra confessus, ab alto
Ni pater omnipotens uires aspires Olympo.
Iccirco grauibz morbis quencunq; leuasset,
Plerunq; edixit, ne factum proderet usquam.
Quo'ue suas tegeret uires, cum tabida posset
Hulcera corporibus solo depellere nutu,
Aegros sæpe tamen medicas legabat ad undas,
Vt uitium exuerent omne auxiliari aquæ ui.
Quid referam, quot eum populi, quot mœnibus urbes
Optauere sibi, & uoluere imponere regem
Mittentes trabeam, sceptrumq; sacramq; tiaram?
Ipsi etiam comites hortatu instare frequentes,
Armatus Syriæ regnandam inuaderet oram,
Mox fore continuo, ut sua sub iuga mitteret armis,
Quodcunq; Oceanus terrarum anfractibus ambit,
Immensumq; nouis frænaret legibus orbem.
Cum uerò hortantes urgerent, protinus ipse
Occuluit sese, montesq; aufugit in altos.
Immanes tamen inuidia, & crudelibus isti
Insurgunt odijs, pœnasq; uno ore reposcunt,
Vniusq; petunt caput omnes. scis quibus illum
Huc furijs traxere, quibus clamoribus omnem
Implerunt trepidi captam uelut hostibus urbem.
Ipse patris mandata obiens tulit omnia certus
Digna, indigna pati, nam se quærentibus ultro
Obtulit, & noctis cum munere posset opacæ
Defendi, bis se manifestum prodidit ipse.

Vidi

Vidi illos tamen ad capti procumbere uocem
 Attonitos, terramq; graui consternere casu.
 Nec uerò sacris, aut templo demit honorem,
 Nec gentis leges, ueterum'ue edicta refigit,
 Quamuis uisceribus monet, & lustralibus extis
 Parcendum posthac, nec iam ultrà cæde litandum.
 Verum alios longè ritus, moremq; sacrorum
 Indicat obscura uerborum ambage latere,
 Legiferiq; aperit uoces animumq; magistri,
 Quodq; magis mirere, sciunt, & scire fatentur
 Aëreas uatem uenturum lucis ad auras,
 Vnus qui nobis cœli inuia claustra recludat,
 E' tenebrisq; pios uehat alta ad sydera manes,
 Id patribus promissum, omnes id uoluere uates,
 Hunc animis certi expectant. miseri quibus atris
 Non datur in tenebris præsentem agnoscere lucem,
 Et medijs largi sitiunt in fluminis undis.
 Nam quem non moueant, nisi prorsum auersa uoluntas,
 Tanta uiri uirtus, tot facta ingentia, talis
 Oris honos? ipse ut uidiq; hausi q; loquentem,
 Et dulcem toto iactantem corpore amorem,
 Fortunas, patriam, genitricem, cuncta reliqui:
 Id socij fecere: neq; hunc me deinde secutum
 Poenituit, uerum quantum ingens saepe fauilla
 Surgit ab exigua, semperq; fit acrior ignis,
 Huius amor tantum uisus mihi crescere in horas,
 Et mage cor dulci semper flammescere cura.
 Quiq; adiere semel, ualidis compagibus hærent.
 Nec nos aut donis, aut uerbis fallere crede
 Pollicitis blandis illectos: omnia nobis

Aspera promittit, cunctos diuersa manere
 Scilicet exilia extorres, passimq; uagantes.
 Promissis nec uana fides: adeo usque malorum
 Pullulat ex alia, atq; alia densissima sylua.
 Vnius ferro tantum caput excipit: unum.
 (Quisquis is est) placida clausurum lumina morte:
 Ast alios cædes omneis instare cruentas.
 Nostra iubet nos interea contemnere, opesq;
 Partiri, atq; inopi miserorum impendere turbae,
 Quos circumueniunt morbiq;, algorq;, famesq;
 Pauperiemq; pati, rebusq; assuescere egenis.
 Multi nos ideo uiderunt saepe per agros
 Aut silice in nuda proiectos ducere somnos,
 Aut grauidas fessas rerum decerpere aristas,
 Indomitisq; famem solari frugibus, undamq;
 Alta haurire cauis pronos ad flumina palmis,
 Aut si quos usquam tellus dabat arida fontis.
 Non mihi perpetuam si centum pectore alieno
 Sufficiant uocem linguae, percurrere possem,
 Quantas quoq; modo ærumnas, quantosq; labores
 Hoc ducente animis durantes hausimus æquis.
 Nam licet interdum penuria adaxit edendi
 Exhaustos, rerumq; inopes, quas flagitat usus,
 Regum opibus tamen usque animos æquauimus altos,
 Et mens in paruis aderat ditissima cuiq;
 Nec minus ingentem huc comitum aduentare nouorum
 Cernere semper erat numerum, matresq;, uirosq;
 Omnibus idem animus quibus, et mens certa, sequendi.
 Haud secus ac bellum si cui rex maximus urbi

Indixit, iamq; arma ciet, iamq; agmina cogit.
 Cladem ora, exitiumq; ferens, populisq; ruinas,
 Non tantum iurata manus, lectaq; cohortes
 Incedunt: sed præterea quos dirus habendi.
 Duxit amor uaria cupidos ditescere præda,
 Agglomerant multi, atq; iniussi castra sequuntur.
 Non sat erant latæq; uia, campi; patentes.
 Tot populis, iret quacunq; sequentibus ultro.
 Sæpe heros sese ingenti subducere turbæ,
 Et montes petere, et desertos querere saltus.
 Atq; equidem memini, cum propter stagna profectus:
 Ferret iter, passimq; manus prætexeret ingens
 Littora, et urgeret supra densissima morem,
 Proripuit sese, ac cymbam, quæ fortè parata,
 Insiliit, subitoq; iubens præcidere funem.
 Teli intra iactum liquidum processit in æquor.
 Constitit hinc, terramq; aspectans, plenaq; circum
 Littora, diuinis affari uocibus orsus,
 Iustitiæq; aperire uiam, et uestigia recti.
 Hic illic stabant erectis auribus omnes
 Interclusi undis, inhiabantq; agmine longo
 Attoniti, miraq; animos dulcedine capti.
 Ipse loquebatur, circum sedata silebant
 Aequora, ubiq; modò spirantibus incita flabris,
 Frondiferæq; domus auium sine murmure circum
 Sabant innotæ procuro in littore syluæ.
 Sed non interea longæuæ parcere matres
 Vocibus: illum omnes mirari insueta loquentem,
 Felicemq; uteri matrem felicia matris.

Hubera

Hubera clamabant, quæ talem enixa tulisset,
 Et teneris immulisset plena ubera labris.
 Nanq; docebat humi sædè, in tenebrisq; uolutas
 Ad cælum mortale genus sustollere mentes,
 Et lucem aspicere, & uanis desuescere curis.
 Tum pacem hortari: Placidam super omnia mites
 Pacem optate uiri, tumidosq; remittite flatus,
 Demissiq; animis nil uanæ laudis egentes,
 Mortales contemnite opes, contemnite honores,
 Et duris uitam assueti, paruoq; beati
 Pauperiem tolerate: breuis quæcunq; uoluptas
 Ista adeò, atq; diu nihil est mortalibus ægris.
 Vobis haud propriæ hîc sedes, concessaq; longum
 Regna, manet meliora, graues ubi soluerit artus
 Mors anima, uos stelligera pater optimus aula
 Protinus excipiet letos melioribus oris,
 Pax ubi tranquilla, & cunctarum opulencia rerum,
 Et secura quies, nunquam peritura uoluptas.
 Et dubitet tanta quisquam mercede laborem
 Ferre breuem, terrisq; sequi me sponte relictis?
 Ad ueras emergere opes, emergere honores
 Tendite, quos nulli casus, nulla auferat ætas.
 Este pij: inter uos mentem exercete benignam,
 Inq; uicem placati animis miserescite uestri.
 Tum longè prohibete iras, odijsq; ferendo
 Parcite, rumoresq; uagos contemnite uulgi.
 Nulli fas ideo accepto pro uulnere uulnus
 Reddere: præstiterit uerò pulsantibus ultro
 Sese offerre, genisq; ictum expectare secundum.

Vana alij certent armis pro laude, nocensq;
 Ferrum acuant, pulchramq; petant per uulnera mortem.
 At tu mortales nullo discrimine amare
 Disce omnes, pacemq; inglorius hostibus opta,
 Nec tibi uentosa sint tanti murmura fāmæ.
 Omnibus in primis sit mens interrita leti,
 Nullaq; uos animis duros uis auocet æquo.
 Terrenos artus homines, moribundaq; membra
 Interdum extinxisse queant, & perdere ferro.
 Tuta anima ipsa manet duræ haud obnoxia morti.
 Et uos omnipotens cœlo pater aspicit alto,
 Auertitq; malis, cuius sine numine uestrum
 Haud hominum quisquam ualeat diuellere crinem.
 Summissos uos hunc unum fas usque uereri,
 Huic ò ritè preces, huic digna piacula ferte,
 Cui mare, cui tellus, campisq; patentibus aër
 Obsequitur, nitidiq; tremat plaga lucida cœli.
 Huic procumbite humi, prostrati huic pandite uota.
 Vos siquidem æternis etiam post funera pœnis
 Ipse potest fontes sub tetro urgere bærathro.
 Nec timor admissos cuiquam sit adire leones,
 Seclaq; pictarum sæuissima pantherarum.
 Ite mei obiectu protecti nominis: ite
 Aduersum intrepidi: mansuescent protinus ursi,
 Vestraq; parcentes allambent uulnera lingua.
 Quin humiles uictus animis secludite curas.
 Obseruate genus pecudum, genus altiuolantum,
 Nullæ illis artes, nulla illis cura futuri.
 Non tamen aut tegimen, uictus aut copia desit.

Omnia

Omnia diues alit rerum sator, omnia curat.
Ille etiam iniussu tellurem gramine uestit
Floribus appingens sata uersicoloribus arua,
Arboribusq; comas, atq; umbras montibus addit.
Fraudes, insidiæq; absint, ac fœda libido,
Né ue modum supra mensis gaudete paratis
Desidiasq; animis, atq; ocia pellite uestris.
Nec uetitos thalamos, inconcessumq; cubile
Affectate, sitisq; alieni desinat auri.
Quisque suis opibus contenti uiuite, & ultro
Spes interdictas, & inania ponite uota.
Né ue autem scelerum facies nunc prosequar omneis,
Quid dicam, quibus est cordi fraus, atque libido
Dira iuuat, ficto simulant tamen ore latentes
Virtutem, subeuntq; dolis, & crimina obumbrant?
Ne iubeo, ne talem animis assuescite pestem.
Nil adeò latet, ipsa dies quin detegat ultro.
Præterea cohibete oculos: ne querite uestris
Vulnera sponte animis: fandi hinc compescite amorem,
Sæpe olim incautos non lingua coërcita merfit.
Discite iamq; ideo posthac haud falsa profari,
Iamq; nouos purgati animis inducite mores.
Siqua tamen ueteris culpæ uestigia restant,
Diluite, & sacris contagia uincite lymphis.
Ipse ego fons ueluti liquidam purissimus undam
Sufficiam: properate ad aquas: haurite liquentem
Matres, atque uiri sitientes protinus amnem.
Ferte pedem huc omnes: nec opus potantibus auro,
Argento ue: mei fontis patet omnibus unda.

Sic

Sic leti uitate uias, ita sydera aditur,
 Sydereasq; domos, mutari nescia regna,
 Hæc mihi prædixit genitor, quæ uoce monerem:
 Veridica: sunt fonte mihi uerba omnia ab illo.
 Talia dicta dabat, cœli super omnia regem
 Placandum non uisceribus, non sanguine cæso,
 Sed uotis, precibusq; iubens exposcere pacem.
 Et modus orandi quisnam foret ipse canebat.
 Omnipotens genitor, sedes cui lucidus æther,
 Sic nomen, laudesq; tuæ celebrentur ubique,
 Et promissa orbi incipiant procedere lustra,
 Cum tua non minus in terris gens iussa faceßat.
 Mortalis, quàm coelicolæ tibi in æthere parent.
 Nos diuina hodie cœlo dape reffice ab alto.
 Parce dehinc bonus, ut nostris ignoscimus ipsi
 Hostibus, ac nullis aduersus obijce inermes
 Tentando, prohibe à nobis sed cuncta pericla.
 Addidit & uentura canens, fore cum uagus olim
 Sol claram speciem concreto lumine testus
 Exuat, & subito stellanti nocte perempta
 Sufficiat nullam luna orbi argentea lucem
 Sanguineis faciem maculis perfusa nigramem,
 Præcipitentq; polo passim turbata labanti
 Sydera, quæ lapsu certo, spatio ue feruntur.
 Visq; ea, quæ cœli irrequietos conciet orbes,
 Desinat in certo rapiantur ut omnia motu,
 Atque propè auulso absiliat de cardine mundus,
 Dum terras ueluti rapidum per inania fulmen
 Ipse iterum petat, & multis cum millibus idem

Adueniens

Adueniens hominum uitas, & crimina quærat.
Vt res promisso simul ac succenderit igni
Flammæ totum tempestas sparsa per orbem,
Continuò tellure noua, cœloq; recenti
Defunctas animas uita in sua corpora rursus
Euocet ad blandum lumen, populosq; sepulchris
Eliciat, secumq; pios educat ad astra,
Quos pater à prima præuidit origine rerum
Mente suos fore, & æthereo transcripsit Olympo.
Ibunt aligeri iuuenes, cœlumq; profundum
Horrifico sonitu implebunt, atque ære recuruo
Quatuor à uentis excibunt undique gentes.
Iudicis ad solium properabitur æthere toto:
Ipse altè effultus, montisq; in uertice summo
Arbiter effulgens circumferet ora tremenda,
Secernetq; pios, dextraq; in parte locabit:
Læua autem coget fontes, quæ plurima turba.
Qualis post hyemem exactam, cum gramine molli
Pascua læta uocant stabulis armenta reclusis,
Ipse greges pastor nitidos missurus in agros
Sortitur: placidas primo legit ille bidentes
Dinumerans, olidasq; iubet procul esse capellas.
Cernere erit liquidas longè fulgere per auras
Corpora clara hominum, quibus atræ obnoxia morti
Abluet omnipotens pater, æternumq; manebunt
Amplius haud rerum subiecti casibus ullis.
Nemo illam ante diem speret cum corpore sedes
Ætheris, exceptis paucis quos ipse sepulchro
Exurgens secum superis deus inuehet oris,

Solæ

*Sole animæ interea tali statione fruuntur.
Contrà autem fontes tenebris, ac nocte prementur
Acterna, et meritis pendent per secula poenas,
Omnia quæ sera nuper mihi nocte canebat,
Cum caput ipsius in gremio mœrore grauatum
Vna eadem accumbens sponda, admotusq; loquenti
Sæpe reclinarem, mœsti solamen amoris.
Quid repetam, quæ sæpe uagi Iordanis ad undas
Ediderit? quæ Iudææ sub montibus altis
Nunc cæcis uera inuoluens ambagibus ultro,
Nunc manifesta palam claro sermone loquutus,
Dum populi circunsistunt, stipantq; frequentes?
Nunc se principium rerum, finemq; canebat,
Nunc ueri fontem, atque hominum lucemq; uiamq;
Nos fortunatam prognatam hoc tempore prolem:
Nos felix tellus, nos secula leta tulere.
Nobis diuinam uocem diuina loquentis
Verba haurire dei propius sæpe obtigit unis.
Scilicet hinc lustris ueniet labentibus atas,
Cum feri optabunt eadem uidisse nepotes.
Talia Ioannes cunctis mirantibus ore
Perstabat memorans: cum protinus esse tumultu
Ingenti Solymum irrumpit manus impia, et urbis
Rectorem appellant, poenasq; uno ore reposcunt.
Diffugiunt ambo, et magnam stat adire parentem,
Ignaramq; diu tantarum fallere rerum.*

M. HIE

M. HIERONYMI

VIDAE CHRISTIADOS

LIBER QVIN-

TVS.

Insonti uerò Romanus parcere capto
Toto corde petens, huc mētem diuidit, atq;
huc.

Fama uiri, uirtusq; aīo, egregiūq; recursat
Oris honos, nec iam obscurum genus esse deorum.
Omnia respondent auditis. denique ad ipsos
Conuersus Solymos fremitu tectum omne replentes
Ite ait, et posito mox huc certamine adeste.
Sit qui pro cunctis numero delectus ab omni
Fando aliquis doceat, quo tandem is crimine morte
Mulctandus, quod tantum obstat scelus ordine pandat
Insonti. simul hæc simul illi abiere frementes
CHRISTO animis certi nunquam desistere uiuo.
Parte alia, regem qui fœdē prodidit hosti,
Mutatus scelus agnoscit periurus Iudas
Ah miser, insectum quā uellet posse reuerti?
Nulla quies animo: scire in pectore diræ
Vltrices, cæcasq; ob noxam sumere pœnas.
Nec capit insanos curarum pectore fluctus,
Hinc secum. ara manu sceleris causam attulit amens,
Quæ Solymi magno dederant in munere pacta,
Atque sacerdotum sacrata ad limina uenit
Vociferans: Vestrum hoc argentum, hæc munera uestra,
Accipite: en scelerum pretium. exitiale repono.

HEU

Hen heu quid demens uolui mihi? quo scelus ingens.
 Inductus pretio admisi? uera dei ille
 Progenies, uerusq; deus, nunc denique cerno,
 Discussaq; abeunt tenebrae, & mihi reddita mens est.
 Sic fatus, simul argentum coniecit in ipsos.
 Olli autem flentem risere, ac sera uidentem.
 Infelix abit hinc amens, cæcusq; furore
 Multa putat, curæ ingeminant, scuitq; sub imo
 Corde dolor, cœliq; piget conuexa tueri.
 Tum secum huc illuc flammantia lumina torquens,
 Hem quid agam infelix? quænam quæ secula porro
 Sera adeo tantum scelus unquam oblita filebunt?
 Accedam ne iterum supplex, crimenq; fatebor,
 Atque ausim ueniam sceleri sperare nefando?
 Quo uero aspiciam uultu, quo ue alloquar ore,
 Quem semel indignum decepimus, inq; merentem?
 Hinc igitur longè fugiam, quantum ire licebit,
 Ignotusq; alijs agitabo in finibus æuum?
 Hinc me præcipites me me hinc auferte procellæ,
 Quò fugit usque dies à nobis luce peracta.
 At quis erit tutus tandem locus? omnia præsens
 Aspicit, ac terras deus undique fulmine terret:
 Et me conscia mens, atque addita cura sequetur,
 Siue iter arripiam pedibus, seu puppe per undas.
 Quos? quibus? at moror, & ludunt insomnia mentem.
 Vos precor o mihi uos magnæ nunc hiscite terræ.
 Quid dubito? nunc te tangunt scelera impia Iuda
 Infelix: tunc debueras, tunc ista decebant,
 Cum reuocare pedem, cum fas occurrere pesti.

Nunc

Nunc morere, atque nefas tu tantum ulciscere dextra
 Sponte tua, lucemq; uolens, hominesq; relinque.
 Talia iactabat certus iam abrumpere uitam
 Inuisam, & seuum leto finire dolorem,
 Curarum hanc unam metam ratus, atque laborum,
 Fluctuat, atque sibi semper tellure uidetur
 Absumi, aut rapido de coelo afflari igni.
 Vsque adeo ante oculos capti obseruatur imago.
 Pallor in ore, acies circumlita sanguine, & artus.
 Argentes tremunt, instantis uestigia leti,
 Et nox multa caua faciem circunuolet umbra.
 Omnia nigrescunt tenebris caliginis atræ.
 Demens, qui potius ueniam sperare fatendo
 Non ausus, neque enim precibus non flectitur ullis
 Rex superum, & iustæ bonus obliuiscitur iræ.
 Ergo ille inceptis perstans, & sedibus hærens
 Iisdem abiit, syluæq; tremens successit opacæ,
 Regia quæ propter frondebat plurima tecta,
 Atque ibi dum trepidat, qua tandem morte quiescat
 Incertus, latebras ne animæ scrutetur acuto
 Fortiter, & pectus procumbens induat ense,
 An se præcipiti iaciat de culmine saltu,
 Ipse quæ attonitum, mortisq; cupidine captum
 Ducebant semper furæ, insensæq; præibant,
 Informem prona neccentes arbore nodum
 Ostendere uiam: collo nanque inde pependit,
 Ut meritis, laqueoq; infamæ extrema sequutus
 Spiramenta animæ eliso gutture rupit,
 Et totos subito pendens extabuit artus.

k

Nondum

Nondum picta nouo cœli plaga manè rubebat,
 Iamq; sacerdotes concursu cuncta replentes
 Vestibulum iuxta astabant, longisq; fremebant
 Porticibus: nempe antiquo de more licebat
 Nulli luce sacra pollutum insistere limen.
 Tandem Romulides iuuenum stipante caterua
 Fascibus egreditur patrijs, ostraq; superbus,
 Et solio ante fores sedit sublimis eburno.
 Consedere patres pariter iuxta ordine & ipsi,
 Atque diu siluere: orsus dux denique fatur;
 Dicite quo tandem demitti crimine morti
 Poscitis egregium iuuenem: quæsiuimus ipsi
 Et genus, & uitam: nil dignum morte repertum;
 Sed potius factis fama illum ingentibus effert.
 Vt propius uinctum uidi, audiuiq; loquentem,
 Vt stupui? ut uisus mihi nihil mortale sonare,
 Cuncta deo similis uultum, uocemq; oculosq;
 Aut certè deus ille, dei aut certissima proles.
 Cedite: ne regem uestrum ignorate uolentes.
 His dictis cunctis penitus dolor ossibus arsit
 Ingens: infrequere omnes, gemitumq; dedere,
 Tum senior surgit fandi doctissimus Annas
 In medio, & dictis exorsus talibus inquit:
 Si tibi non alijs per se manifesta pateret
 Res signis Romane, uel hinc dignoscere promptum
 Cuique foret, teq; in primis dux multa moueri
 Conuenit, huc cum tot collectos undique ciues
 Conuenisse uides unius crimina contra.
 Hic autor fandi multos sermone sefellit,
 Et facie (ne cede dolis) mentitur honesta

Virtutem: scelerum tegit alto in pectore amorem.
 Non ne uides, hæc religio quò se noua uertat,
 Orgia quò, coetusq; et nocturni comitatus?
 Seditione potens Iudeas suscitât urbes
 Ausus se passim terrarum dicere regem,
 Progeniemq; patris summi, cui sydera parent:
 Atque ideo ueluti Deus ultro crimina fasâs
 Dat ueniam, poenâq; metum post funera soluit,
 Quod scelus haud aliter poterit quàm morte piare,
 Sic ueteres sanxere: sed et uetera ipse retractans
 Iura, nouas figit simulato numine leges,
 Instituitq; nouos ritus, noua sacra per urbes,
 Quæ seruent feri uentura in secla nepotes.
 Quin ipsas haud obscura, prò, uoce minatur
 Deiecturum aras, seq; igni templa daturum,
 Templo olim impensis tantorum structa laborum.
 Et iam iam uolet ipsum etiam restinguere Solem,
 Syderaq; obsessio uerbis deducere cælo.
 Haud scelus ille tamen fallaci pectore quiniit
 Dissimulare diu; neque enim scelerata subire
 Tecta horret, nec se uetitis conuentibus aufert
 Admonitus, socijq; epulis capiuntur opimis.
 Quin etiam, interdum si qua tota impius urbe
 Inuentus fama ante alios ob crimina notus,
 Continuo paribus gaudens adit impiger illum,
 Nec requies, donec sibi conciliarit amicum.
 Tantus amor scelerum, tantum illi fallere cordi,
 Tum, festis cum fas nihil exercere diebus,
 Ipse tamen pellit morbos, ægrisq; medetur.

k 2

Quid

Quid memorem, ut socij uetitis impune per ædes
 Vescantur dapibus, Cereremq; & pocula tractent
 Haud prius ablutis manibus sine more, sine ullis
 Legibus immundi, contactuq; omnia fœdente
 Scilicet omnipotens placitos tot secula ritus
 Retrahet pater, & mentem sententia uertat.
 Quæ noua tempestas? eâne inconstantia cœlo?
 Dede neci, ne turicremas, quibus imminet, aras
 Destruat, & posthac non ausit talia quisquam.
 Dede neci: pœnas sceleri impius hauriat æquas:
 A sacris prohibe infâdos altaribus ignes.
 Dixerat, atque omnes eadem simul ore fremebant.
 Romulus at dictis nequicquam flectitur ullis:
 Nec noua primum audit nunc crimina: cuncta nefando
 Scit fabricata odio, dum CHRISTI gloria, & ingens
 Sacrilegos stimulis uirtus exercet amaris.
 Atque ait: Hæc coràm fama est uos sæpius illi
 Obiecisse, quibus semper sermone paratus
 Restitit, & uera uictor ratione refellit.
 Nec se progeniem superi negat ipse parentis,
 Quem uos promissum cœlo diuinitus olim
 Venturum tandem auxilio mortalibus agris
 Non latet, ut ueteres genitoris molliat iras
 Concilians generi uestro, culpamq; parentum
 Ipse sua uirtute luat: sic ferre priorum
 Accepi monumenta, patres id prodere uestros,
 Et rebus probat ipse: adeò circum oppida lustrans
 Arrexit totam monstris ingentibus oram,
 Quæ non ullæ artes hominum, non ulla potest uis.
 Quin etiam in lucem quosdam reuocauit ab umbris,

Queis penitus iam mors totos immissa per artus
 Soluerat hærentes animæ de corpore nexus.
 Quare agite ò odijs miseri desuescite iniquis.
 Ne frustra pugnate, Deum sed discite uestrum.
 Dixerat: at magis, atque magis uiolentia gliscit
 Omnibus, ingenti clamore insistere, & unâ
 Infrangi sæuire, humerisq; abscindere amictum.
 Nec secus increuere animis ardentibus iræ,
 Quam cum Atesim'ue, Padum'ue undis læta arua parantē
 Diluere agricolæ subiti compescere tendunt
 Aggeris obiectu, præceps magis æstuat amnis
 Insultans, uictorq; altas ruit agmine moles.
 Fortè autem rex, & soboles hoc tempore regum
 Herodes studio sacrorum aduenerat urbem.
 Munere Romulidum pars huic amissa paterni
 Reddita erat regni, Galilæaq; oppida habebat.
 Quem postquam accepit rector Romanus adesse,
 Solueret ingrato quò sese munere tandem,
 Transmisit Galileum illi uinctum Galileo,
 Atque ipsum iussit, uitamq; & crimina siqua,
 Querere, pro meritisq; uiro decernere pœnas.
 Tum uerò audito CHRISTI rex nomine letus,
 Duci intro iubet, ingenti correptus amore
 Compellare uirum, ac propius uera ora tueri.
 Quem dehinc aggreditur uario sermone: sed ille
 Nil contrà, atque oculos nusquam auertebat Olympo.
 Ergo illum nil supra hominem miratus, & ultro
 Irridens, iterum iubet ad prætoria duci,
 Et rursum haud læto Romano redditur insons.

Hic me deficiunt animi, mens labitur ægra.
 Horresco meminisse, dei quæ uera propago
 Pertulerit mala factus homo Deus, autor Olympi,
 Quem mare, quem tellus, uacuiq; patentia tractus
 Atria, nec capit immensi plaga lucida cœli.
 Aura tuo omnipotens uires mihi refice lapsu,
 Aura polo demissa, tuo hic me numine firma.
 Hæc animi uictus quoties euoluere tento,
 Omnia me circum nigrescunt, pallida cerno
 Astra, caputq; atra roseum ferrugine Solem
 Occulere, et mœstum in lachrymas se soluere cœlum.
 Tanta ne te pietas miserantem incommoda nostra,
 Tantus adegit amor cœli ò lux clara sereni,
 Vera Dei ut soboles, uerus Deus æthere missus
 Tam graui hæc uelles, perpeßuq; aspera ferre,
 Diuinumq; caput terrena mole grauatus
 Subijceres tot sponte malis? hæc præmia ferres,
 Nostra tua bonus ut deleres crimina morte?
 Nos dulces uetita decerpimus arbore foetus,
 Tu trunco infando pendens crudele luiti
 Supplicium, ò nimium nostros miserate labores.
 Tu quamuis Deus, atque Dei indubitata propago.
 Heu nunc hæc hominum, nunc cogeris illa subire
 Arbitria in uinculis, et iudicis ora uereri,
 Qui toti aduenies olim datus arbiter orbi.
 Pontius ut uinctum sua rursus ad limina reddi
 Conspicit, arbitrio nec se subducere tristi
 Posse uidet, se uis curarum tunditur undis,
 Iamq; his, iamq; alijs iterumq; iterumq; retentat

Crudeles

Crudeles animos, & parcere nescia corda
 Irritus, ac studio frustra aduersatur inani.
 Quàm magis ille animis tendit sermone mederi
 Nunc supplex, placidusq; minis nunc asper acerbis;
 Tam magis accensis crudeſcunt cordibus ire.
 Tandem ait: Hæc redeunt (ueſtrorum antiqua parentum
 Vana ſuperſtitio) certis cum ſacra diebus,
 Vnum ego de multis incluſis carcere ſueui
 Reddere, & ex arctis impune emittere uinclis
 Hunc igitur uobis ipſum ſolui ne iubetis
 Inſontem? nam quem potius dimittere poſſim?
 Et iam pœnarum ſatis, ac ſeruitutis abunde eſt.
 Aut ſoluo, aut porro uos hinc abducite, & atræ
 Ut libet, immeritum ſine me demittite morti.
 Non tulit, & medium ſermonem abruptit acerbans
 Crimina falſa cohors, & pœnas ingrauat ore.
 Fortè illis Barabas populo, patribusq; diebus
 Inuiſus, quo non ſcelere uſquam immanior alter,
 Iandudum in uinclis pœnam expectabat acerbam.
 Nulla fuge ſpes prorſus; ei uia nulla ſalutis.
 Huic igitur præſes uellent ne, an parcere CHRISTO
 Scitatur ſperans ita tandem euadere poſſe.
 Illi autem uiſtiq; odijs, cæciq; furore
 Exolui Barabam poſcunt, ueniamq; præcantur
 Vni omnes, CHRISTVM QVE abſumi ſunere tendunt;
 Atque obſtant ſumma ſtudijs rectoris opum ui.
 Ille autem loris cædi, uirgiſq; ſalignis
 Diuinum mandat (uiſu lachrymabile) corpus.
 Fors ait, innocui potero hac extinxeris cruoris

Arte sitim: sic innititis miserebitur hostis,
 Et lacerum totos cernentes comminus artus,
 Ipsi ultro satiati, animos à morte reducent.
 Iam largo undabat foedatum sanguine corpus,
 Perfusiq; artus tabo, liuentia colla
 Collaq; brachiaq;, et detectæ uerbere costæ,
 Atque eiectabat crassum roseo ore cruorem.
 Talem in conspectu populi statuere, cruentos
 Nudum humeros, pectusq;, ambasq; à poplite plantas,
 Nam medium texto uelabat carbasus albo.
 Palluit aspectu cœlum: conterrita fugit
 Cornibus obtusis sub terram argentea luna,
 Nimbo soq; diu latitans euanuit ore,
 Et pariter uisa astra polo cecidisse sereno.
 Non tamen hostiles expleuit sanguine pœnas:
 Sed magis, atque magis crudescunt corda precando,
 Quæ non ullæ artes, quæ uis non mitigat ulla.
 Immerito letum intendunt, extremaq; poscunt
 Supplicia infensi: resonant clamoribus alta
 Atria: certatim se cuncti hortantur in iras.
 Eumenides, missiq; inferna è nocte ministri
 Tartarei, tenues animæ, sine corpore uitæ
 Circumeunt, stimulosq; acuunt ardentibus acres,
 Et lucem cripiunt miseris, agitantq; furentes.
 Romanum interea monet ipsa exterrita uis
 Per somnum coniux, iuuenis ne sanguine sese
 Polluat: abstineat capto: portenta minari
 Magna deum in somnis: is erat, is candidus ille
 Agnus ait (nunquam ludunt me somnia uana)

Quem

Quem circumfusiq; canes, sudibusq; petebant
 Pastorum globus omnis: eum mox omnia ademptum
 Pascuaq; & notis flebant cum saltibus agri.
 At pater altitonans manifesta percitus ira
 Desuper autores cædis seuibat in ipsos.
 Turbatum extemplò uisum ruere undiq; cælum,
 Et campos latè, ac sylvas quaterre horrida grando.
 Tum subito audita ex alto, uoxq; acta per auras.
 Parce Deo Romane, hominum compesce furorem.
 Credo equidem hunc (non te fallit) genus esse deorum.
 Parce manus scelerare: pio uir parce cruori.
 Ipsi hæc cœlicolæ placidi portenta refutent,
 Iudæosq; petant solos, generiq; minentur.
 Talibus auditis, Solymos animo acrior urget
 Romulides certus uesano obstare furori.
 Iamq; minis agit, & dictis haud amplius arcet
 Mollibus insanos, & non toleranda frementes,
 Iamq; uidebatur demptis dimittere uinculis
 Velle uirum, & tantis se tandem soluere curis.
 Sensit atrox Erebo umbrarum regnator in imo
 Aeternam seruans memori sub pectore curam.
 Ingemuit, uinciq; animo indignatus amaro est.
 Protinus horrifera latebroso ab sede Timorem
 Euocat atrum, ingens, & ineluctabile monstrum.
 Tristior haud ulla est umbrosis pestis in oris
 Scilicet, atq; hominum egregijs magis æmula cœptis.
 Frigus ei comes, & deiecto Ignauia uultu.
 Extemplò hanc superas torpentem ascendere ad auras
 Imperat, intonsi quàm molli uertice surgunt

k s

Phœnicum

Phœnicum montes, Solymorumq; alta subire
 Mœnia, ut Ausonij flectat ducis aspera corda
 Deiciens, subigatq; metu desistere cœpto.
 Iussa facit: sibi nigranteis accommodat alas
 Nocturnarum auium: inq; atros se colligit artus.
 Iamq; emensa uia tractus obscœna uolueris
 Purpurei crebra ante oculos se præsidis ecce
 Fertq;, refertq; uolans circum importuna, sonansq;
 Nunc pectus, nunc ora nigris euerberat alis,
 Immisitq; gelu, & præcordia frigore uinxit.
 Dirigit uisu subito, atque exalbuit ille,
 Surrectæq; comæ steterunt, gelidusq; per ossa
 Horror ijt: gœna ægra labant: uox faucibus hæsit.
 Quem simul ac ciues sensere insueta timentem,
 Pallentemq; genas, & toto corpore uersum
 His subitò arrepto clamantes tempore dictis
 Aggressi: iste ausus uulgò se fingere regem:
 Aspirat sceptris, regisq; affectat honores.
 Quem si fortè neci mauis subducere, nec te
 Crimina tanta mouent, Iudæas protinus urbes
 Seditione potens Romanis legibus, omnemq;
 Artibus auertet Syriam ditione Quiritum.
 Res igitur tibi si curæ Romana, decusq;
 Cæsaris, hanc superis pestem citus aufer ab oris,
 Hauriat ut meritas haud uno crimine pœnas,
 Ne gentem repant contagia dira per omnem.
 Talia perstabant uno omnes ore frementes.
 Dux uero expertus genus intractabile, regis
 Palluit ad nomen (præcordia ad intima seuit

Subdita

Subdita pestis enim) nec iam superantibus obstat
Amplius, & sese uictus, cedensq; remittit,
Haud ultra potis insano pugnare furori.
Ceu cum rostrata sese opposuere triremi
Protinus aduersi medijs in fluctibus Euri,
Luctatur primum celsa de puppe magister,
Hortaturq; uiros ualidis insurgere tonsis:
Demum ubi se niti contra intolerabile coelum
Incassum uidet, ac uentos superare furenteis,
Vertit iter, quocunq; uocat fortuna per aquor
Multiuium, atq; auris parens subremigat ager.
Haud tamen abstinuit uerbis, uoci ue pepercit.
Verum, uincor, ait, nec habet uestra ira regressum:
In me nulla mora est: moriatur crimine falso
Damnatus, uos triste manet, speroq; propinquum
Supplicium: uos sacrilego, seriq; nepotes
O' miseri meritis pendetis sanguine poenas.
Sic effatus aquam plena iubet ocyus urna
Affferri, abstergensq; manus hæc addidit ore.
Vt nunc his manibus maculæ absunt, sic mihi nullum
Hac in cæde nefas, meq; omni crimine soluo.
Dixit, & exurgens solio intra tecta recessit.
Illi autem Deus hæc nobis, gnatisq; reseruet,
Instauretq; graues poenas, quasq; meremur.
Hæc dum porticibus populo spectante geruntur
Vestibulum ante ipsum, famuli ducis ædibus intus
Armati illudunt capto, irridentq; silentem,
Quodq; illum populi regem optauere per urbes,
Purpureis ornant tunicis, ostroq; rabenti,

Atq;

Atq; altè effultum sublimi sede locarunt.
 Pro capitis crinali auro, regumq; corona
 Sentibus obnubunt flauentia tempora acutis.
 Pro sceptro datur insigni fluuiialis arundo.
 Tum populo leti portis bipatentibus omni
 Ostendunt plausu magno, regemq; saluant.
 Haud aliter ludo pueri cum ex omnibus unum
 Delegère ducem, socijs qui sponte subactis
 Imperitet, leto cuncti stant agmine circum
 Condensi, assurguntq; omnes, regisq; superbi.
 Iussa obeunt ludicra, ingens it ad æthera clamor.
 Tali intus famuli indulgent manus effera ludo.
 Dehinc iuueni uestis obtentu lumina inumbrant,
 Diuinumq; caput palmis, & arundine pulsant.
 Hic digitis uellit concretam sanguine barbam,
 Ille oculos in sydereos spuit improbus ore
 Immundo, & pulchrum deformat puluere corpus.
 Nec mora, nec requies, uersantq; agitantq; ferentem
 Omnia, nec uerbis ullis indigna querentem,
 Nec dare permittunt iam lumina fessa sopori.
 O' dolor, heu species inhonesta, indignaq; uisu.
 Non syluis auibus frondes, non montibus antra
 Quadrupedum generi desunt, ubi condere sese
 In noctem, atq; suos possint educere foetus.
 At rerum auctori, cœli cui regia seruit,
 Omnibus in terris desit locus, omnibus oris,
 Quo caput acclinat, fessusq; in morte quiescat.
 Tum uerò Solymi uictores cuncta parare
 Supplicia, atq; omnes poenarum exquirere formas,
Perferat

Perferat ut seuos crudeli morte dolores.
 Iamq; illum erecto properant distendere ligno
 Affixum, & lenta paulatim perdere morte.
 Nec mora, diffundunt malos: sonat acta securis,
 Altaq; quadrifidis fabricatur roboribus CRUX,
 Tormenti genus: hac olim scelera impia reges
 Urgebant poena, fontesq; hac morte necabant,
 Difficiles miserorum obitus, longiq; dolores.
 Tum neq; honos erat, infami neq; gloria trunco.
 At nunc numen habet: sanctum, & uenerabile lignum
 Suppliciter cuncti colimus, sacrisq; minores
 Argento, atq; auro contextum imponimus aris,
 Et letum ex illo memores celebramus honorem.
 Illa etiam cœlo fulgebit lampadis instar
 Aetherae, & totum lustrabit lumine mundum,
 Cum dabit exitio una dies animalia cuncta,
 Interitumq; feret rebus mortalibus ignis.
 Vix terris lux alma aderat, cum iam undiq; tota
 Vrbe ruit studio uisendi accita iuuentus,
 Implenturq; uiae, concursuq; omnia fruent.
 Et iam purpureos habitus insignia ludicra
 Exutum, uinctumq; manus clamore trahebant
 Dirum ad supplicium magna sectante caterua.
 Per medios longis raptatus funibus ibat
 Semianimisq; artusq; tremens, plagisq; cruentus
 Nocturnis, humeroq; trabem duplicem ipse gerebat
 Precisis grauidam nodis, ac robore iniquo,
 Qua super infando mortales liqueret auras
 Supplicio, & duros finiret morte labores.

Armati

Armati circumsistunt, clypeataq; iuxta
 Agmina densantur. collucent spicula longè
 Spiculaq; & rubris capitum caua tegmina cristis,
 Aereaq; alterno conspirant cornua cantu.
 Pars pedes insequitur: pars sese lucidus altis
 Fert in equis: resonant colles clamore propinqui.
 Multi autem, quorum melior sentetia, flebant:
 Præcipuè matresq; piæ, mitesq; puella
 Cernentes nudis pedibus per scrupea saxa
 Tendere, & offendi crebrò ad salebrosa uiarum,
 Dum monte aduerso protrudit robur iniquum,
 Ad quas suspirans heros sic ore loquutus,
 Ne uerò, ne me matres indigna ferentem
 Flete piæ: uobis potius deflete propinquum
 Exitium, & uestris hinc debita præmia natis,
 Sic fatus linquit non æquis passibus urbem.
 Interea superùm rex tanto in cardine rerum
 Verticis ætherei sublimem euasit ad arcem,
 Mortalis nati letum ut crudele uideret
 Ipse sui spectator. cum gens incola cœli
 Aligeri stipant cunei, & comitantur euntem.
 Est templum gemmis interlucentibus auro
 E' solido factum sublimi in uertice Olympi,
 Tectum immane, ingens, superi penetrabile parentis
 Sydera deficiens subterlabentia mundi:
 In medio cliuius duro ex adamante tumescit
 Paulatim exacuens instar fastigia pinus;
 Multiplices circum sedes, subterq; supraq;
 Dispositæ, gradibusq; nouem super æthera surgunt.
 Conueniunt

Conueniunt huc coelicolæ, regemq; canendo
 Ingressi Thiasis lustrant: se sedibus inde
 Omnes composuere suis, tumulumq; corusci
 Ter latè circum terna cinxere corona
 Secreti ordinibus certis: neq; enim omnibus æqua
 Conditio, uiresq; pares, eademq; potestas.
 Verum, alijs alij ut præstant, ita ritè locantur,
 Munere quisque suo contenti, ac sorte beati.
 In medio pater omnipotens solio aureus alto
 Sceptra tenet, lateq; acie circum omnia lustrat
 Totus collucens, totus circum igne corusco
 Scintillans, radijsq; procul uibrantibus ardens,
 Mox autem infauis Iudæe lumina tantum
 Defixit terris, tristemq; ante omnia collem
 Spectabat, gens mœsta simul spectabat Olympi,
 Collem infelicem, sacram egredientibus urbem
 Qui prior occurrit humanis ossibus albus,
 Autores scelerum pœnas ibi morte luebant
 Informi: circum pendebant corpora passim
 Arboribus truncis incocto lurida tabo.
 Huc simul atq; emensus iter miserabilis heros
 Peruenit, sensitq; sibi crudele parari
 Supplicium, atq; trabem uidit iam stare nefandam,
 Deictos oculos porro huc iactabant, & illuc
 Omnia collustrans, comitum si fortè suorum,
 Siquem fortè acies inimicas cerneret inter.
 Fidum in conspectu nullum: uidet agmina tantum
 Seuæ uirum, campi; armis fulgentibus ardent,
 Cari deseruere omnes diuersa petentes,

Non

Non aliter, quàm cùm cœlo seu tactus ab alto
 Pastor, siue feræ insidijs in ualle peremptus,
 Continuo sparguntur oues diuersa per arua
 Incustoditæ, resonant balatibus agri.
 Iamq; trabem infandam scandens, pendensq; per auras
 Horruit, atq; decum ueluti se oblitus, acerbi
 Pertimuit dirum leti genus, æstuat intus,
 Atq; animum in curas labefactum diuidit acres,
 Tristitia multa agitans animo, totosq; per artus
 Pallentes mixto fluit ater sanguine sudor,
 Et patriam crebrò reminiscitur ætheris aulam.
 Tum cœlum aspectans hæc imo pectore fatur.
 Heu quianam extremis genitor me summe periclis
 Deseris? aut gnati quò iam tibi cura recessit?
 Audijs has summus uoces pater, audijs omnis
 Cœlestum chorus: ipse (alta secum omnia mente
 Versabat genitor, nutu haud oblitus agi rem
 Nempe suo) stetit immotus, seseq; repressit,
 At circumfusus cœtus gentem ætheris alti
 Aligeram iniussos potis est uis sistere nulla.
 Omnibus exarsit subito dolor, omnibus ingens
 Aestuat ira: uolunt nato succurrere herili,
 Et prohibere nefas, duroq; resistere ferro.
 Bella cient: arma ingeminant arma acrius omnes.
 Hic puer haud uolucris extremus de gente recuruo
 Aere uocare acies quo non magis utilis alter,
 Ascensu superat celeris ardua culmina præpes,
 Tum super axe sedens, roseiq; in uertice cœli
 Signa canit belli: latus dissultat Olympus

Vndiq;

Undiq; & insolito tremuerunt sydera motu.
 Audijt & sonitum, siquem procul orbe remoto
 Distinet incedens humili luna humida gressu.
 Audiucere, quibus generis custodia nostri
 In terris olim sorti data, uastaq; tellus
 Protinus ingenti tremuit concussa fragore.
 Tum quos rex superum uarias legarat in horas,
 Aëreos relegunt tractus, mandataq; linguunt
 Imperfecta, fugaq; poli super ardua tendunt.
 Ac uelut in pastus celsa quæ sede columbæ
 Exierant uarios, cum tempestate repente
 Vrgenti cæco misceri murmure cælum
 Incipit, & nigra cinxerunt æthera nubes,
 Continuò linguunt arua undique, & ardua pennis
 Tecta petunt, celeresq; cauis se turribus abdunt.
 Iam passim ingentis properatur uertice Olympi,
 Et toto ancipitis ferri cælo ingruit horror,
 Aeratiq; sonant currus, gemitusq; rotarum
 Audiri, sonitusq; armorum desuper ingens.
 Tam uastos motus axis miratur uterq;
 Miranturq; ignes, cœliq; uolubilis orbes,
 Cum tenues animæ, cum sint sine corpore uita,
 Sensibus à nostris quibus est natura remota.
 Sæpe autem, seu mortales mittuntur ad oras,
 Siue opus in fratres olim capere arma rebelles,
 Corporis affecti sibi quisq; accommodat alas,
 Aëreosq; artus simulachrumq; aptat habendo,
 Spiritus ut queat humanos admittere uisus.
 Ergo illi rapido circundant turbine densa

1

Corpora

Corpora sub nostros etiam uenientia sensus.
 Circundantq; humeris desueta micantibus arma
 Aetheris ærisono subito de poste refixa
 Coelicolum exuias, belli monimenta nefandi,
 Quod socios olim contra gessere furentes.
 Hic bonus amatur iaculis, hastamq; trabalem
 Crispat agens, rapit ille faces, rapit ille sagittas,
 Suspenditq; humeris lunatum ardentibus arcum.
 Atq; alius palmas insertat cæstibus ambas.
 Pars tereti funda dextram implicat: omnibus ensis
 Aureus in morem uagina pendet eburna:
 Infrenant alij cœli per cœrula currus:
 Cætera pars pictis librare celerrima pennis
 Corpora: non eadem uis omnibus ipsa uolandi:
 Mobilitate uigent uaria: pars remigat alis
 Binis alternante humero, pars ordine ad auras
 Tollunt se triplici pennatis undiq; plantis,
 Haud unam in faciem, sed nec color omnibus idem:
 Nanq; hos punicea cernas effulgere pluma
 Flammipedes, igni asimiles rutilantia terga.
 Herbarum hos speciem, uiridesq; referre smaragdos.
 Terga illis croceo lucent circumlita luto.
 Centum alijs alij pinxere coloribus alas.
 Qualis ubi, exactos post æstus arbore ab omni
 Exornat pomis se uersicoloribus annus,
 Et caput Autumnus circumfert pulcher honestum.
 Et iam pennipotens liquidis exercitus ibat
 Tractibus, ac uolucris cingebant agmine cœlum,
 Millia quot nunquam nascentum ab origine rerum

Vifa

Visa hominum in terris coïssse, ter agmina terna,
 Terq; duces terni: toto dux uertice supra est
 Nuper Iapygij Gargani è uertice uestus
 Armipotens, ueteris quem quondam gloria pugnae
 Sublimem, longeq; alios super extulit omnes,
 In medio ibat ouans, galea, cristisq; superbis
 Aureus, & longè gemmis lucentibus ardens,
 Nunc etiam spolia edomiti, fuluamq; draconis
 Pellem ostentabat spiris ingentibus, ipsumq;
 Innixus tergo pedibusq; hastaq; premebat.
 Arma procul radiant: umbo uomit aureus ignes:
 Stellantiq; procul micat ensis iaspide fulgens.
 Ventum erat ad coeli portas: hinc omnibus iræ
 Incalucere magis, belli ut monimenta prioris
 Sunt oculis oblata: uident nam turribus altis
 Pendentes currus, suspensaq; postibus æra,
 Spiculaq; & clypeos uictis de fratribus arma
 Olim immane nefas cœlo crudeliter orsis.
 Dum frustra aspirant sceptris felicitis Olympi
 Inmemores, uictiq; animis, & uana tumentes,
 Quos ipsi contra steterant meliora sequuti,
 Aethereq; expulerant certamine debellatos.
 Quam pugnam in foribus quondam cælarat ahenis
 Artificum manus, atq; operoso impresserat auro.
 Cernere erat liquidas cœli pendere per auras
 Hinc acies, atq; hinc acies certamen adortas,
 Nunc huc, nunc illuc ultro, citroq; uolare,
 Aetheraq; in medio uenientibus obscurari
 Missilibus, iam iam certari comminus armis,

Miscriq; acies, et iam, queis spicula deerant,
 Crinibus implicuere manus hostilibus uncas,
 Suspendosq; comis circum per inane rotabant.
 Iamq; hos paulatim concedere, desuper illos
 Vrgere aspicias, donec toto æthere uersi,
 Palantesq; fugæ simul hostes terga dedere
 Præcipiti æsimiles nimbo, atq; procacibus austris.
 Nam pater omnipotens armatus fulmine dextram
 Deturbabat agens, flammisq; sequacibus arce
 Sydereæ: excussos Erebi domus atra recepit.
 Pugnae igitur superi admoniti, ueterisq; trophæi
 Aetheris ardebant fractis erumpere portis.
 Iamq; adeo euassent omnes, terrisq; potiti
 Sontem incendiissent oram, iamq; urbibus igni
 Corruptis Iudæa nocens commissa luisse,
 Ni pater altitonans stellanti nixus Olympo
 (Motus enim tanto subito flagrante tumultu)
 Cœpta redargueret, uerbisq; inhiheret acerbis
 Bellum importunum cunctis haud mollia mandans.
 Nam circumspectans sibi centum astare ministras
 Virgineas uolucrum humana sub imagine formas
 Hinc, atq; hinc uidet, et nutum obseruare paratas.
 Quarum quæ placido mutis Clementia uultu est,
 Eligitur numero ex omni, cui talia mandat.
 Vade ait, et uolucris per cœlum labere curru:
 Fratribus hæc ser dicta tuis: non ætheris illis,
 Non illis uasti commissas orbis habenas,
 Ut ferro iniussas meditantes edere pugnas
 Omne ausint miscere meo sine numine cœlum:

Terramq;

Terramq; & tantos animis accendere motus.
 Confidant, positisque adsint huc ocyus armis.
 Dixerat: illa uiam raptim secut alite curru,
 Et patris ingentes passim denuntiat iras,
 Ni redeant, positisque quiescant protinus armis:
 Addunt se comites Pietas, Paxq; aurea: it una
 Spesq; Fidesq; pijsq; parens placidissima amoris.
 Omnibus in manibus rami canentis Oliuæ.
 Quaq; egere uiam, uideas procul ilicet arma
 Projicere, & studijs cunctos mitescere uersis.
 Iamq; in conspectu positus exercitus armis
 Regis adest dicto parentes: sede locarunt
 Ordine sese, quisq; sua, pariterq; quierunt.
 Hic tum nimbipotens genitor circumtulit ora
 Ter torquens illustre caput, ter cardine moto
 Terribilem increpuit sonitum: dein farier inquit.
 Quæ superi uetitum contra hæc insania ferri?
 Quò ruitis? quia ne auxilio subsistere nostro
 Non queat ille, meæ aut sint fractæ deniq; uires?
 Ne sæuite animis, atq; hanc deponite curam,
 Quandoquidē haud fert hæc nostro sine numine natus,
 Scitis enim, ut moriens crimen commune refellat.
 Sic generi humano clausum stat pandere Olympum.
 Illum ideo duros uolui exercere labores,
 Atq; agere in terris extrema per omnia uitam
 Finibus exactum cunctis, inopem, omnium egentem.
 Iamq; ad supremum uentum: manet exitus illum
 Hic hodie grauis insontem irrevocabile letum,
 Et morti caput ipse sua sponte obuius offert,

1 3 Nunc

Nunc autem subito uisu horruit, & timor illi
Confusam eripuit leti ipso in limine mentem.
Quippe deum uelut exutus, mortalis, inermis
Restitit, & telis mansit uiolabile corpus.
Nil aliter uis diuinos ualuisse in artus
Vlla hominum, & cunctis foret impenetrabilis armis.
Non adeò uires, non parua potentia nostra,
Vt nequeam, si uersa retro sententia, natum
Eripere in medio uersantem turbine leti.
Contra illum insurgant omnes, ab origine rerum
Quidquid ubiq; hominū natum, extinctumq; per ænum.
Non ita me experta est Babylon, ubi ad astra gigantes
Tentauere uias educta turre sub auras.
Et poterant magnos manibus diuellere montes.
Nunc etiam fumant præfractæ fulmine turres,
Vt nimborum acies tempestatumq; quiescant,
Quæ uastum rapiant conuulsum à cardine mundum.
Ipse manu terras quaterem, cœlum omne cierem
Diluuiο cuncta inuoluens, me me ignibus atris
Nunc nunc accinctum, teloq; tricuspide dextram
Armatum mortale genus seuire uideret,
Hunc difflare globum, hæc passim metere agmina ferro.
At sinite, adueniet (neq; enim mora longior) urbi
Tempus ei, frustra hunc cū magno optauerit emptum
Haud tetigisse, genus cui ducitur æthere ab alto.
Sic ait, & moto tremefecit uertice mundum:
Terrifico quatiens tonitru cœlestia templa.
Continuò superūm furor acer, & ira quieuit.
Prosequitur tantū uotis chorus omnis amicis
Atq; deum è summo taciti miserantur Olympo.

Sicut ubi inclusi septis uacuo æquore campi
 Pro laude, ac decore accensi certamina miscet
 Inter se æquatis iuuenes duo communis armis,
 Hinc spectat procul, atq; hinc circumfusa iuuentus:
 Tum si fortè alter minus, ac minus utilis, ore
 Palluit, aut terra cecidit deceptus iniqua,
 Confurgant fidi æquales, studijsq; sequantur,
 Quàm uellent, nisi pacta uentent, succurrere amico:
 Stant ægri, & casum longè execrantur acerbum:
 Haud secus indefensus, inermis restitit heros.
 Illum nudum humeros, nudum omne à uertice corpus,
 Directum longo malo applicuere furentes.
 Nuda dehinc tendunt transuerso brachia ligno,
 Diuersaq; ambas affigunt cuspide palmas
 Hinc, atq; hinc: mucrone pedes terebrantur eodem
 Confixi: largum manat de stipite flumen.
 Instant ui multa: ferro ardua robora adacto
 Dant gemitum: reboat diro stridore supinus
 Mons circum ingeminans, ictusq; resultat imago.
 Tum supra caput & nomen, patriamq; necisq;
 Inscriptere notis uarijs in stipite causam.
 Dextra autem, leuaq; duos gemina arbore fixos
 Addiderant socios, quos ob commissa merentes
 Leges supplicium ad iustum, poenamq; uocabant.
 Verum ipsum amborum in medio longè altius arbor
 Extulerat, ueluti scelerum exhortator, & autor,
 Aut furtis foret ante alios immanior omnes.
 Infelix Solyma, infelix Iudæa propago
 Vltro infesta pijs, non ipsis uatibus æqua,

1 4

Hec

Hæc digna hospitia, has sedesq; torosq; parasti
 Cœlicolûm regi? hos socios, hunc addis honorem,
 Qui mortale genus propter delapsus Olympo
 Sponte sub humana lustrauit imagine terras?
 Hic genus ipse tuum Pharijs eduxit ab oris,
 Et pedibus falsas dans ire impune per undas
 Marmoreum tibi strauit iter, pontumq; diremit.
 Idem etiam te cœlesti dape pauit euntem
 Per deserta tuos miseratus uasta labores.
 Huius ope hausisti dulcem de caute liquorem,
 Cum procul & fontes, & liquida flumina abessent.
 Hic te posthabitis alijs longè omnibus unam
 Gentibus elegit, meritis quam ad sydera ferret,
 Muneribusq; suis sublimi æquaret Olympo.
 Promeritum his cumulas donis? hæc digna rependis?
 Non uatum uoces, non te miracula rerum
 Vlla mouent, aut non præsentia numina sentis?
 Cui unquam scelerum autori tam dira parasti
 Supplicia? aut usquam quis tam crudeliter hosti
 Acceptus tales luit alter corpore pœnas?
 Iamq; trabi applicitus tergo altè hærebat: in illum
 Versi omnes obseruabant, quæ funere in ipso
 Signa daret, quæ spes, aut quæ fiducia uicto.
 Ille autem tacitus iandudum cuncta ferebat,
 Immotusq; decor roseo nondum omnis ab ore
 Cessit: adhuc oculis diuinum est cernere honorem.
 Tantum resperfusq; genas, pallentiaq; ora
 Humectat cruor, & mixto cum puluere sudor
 Plurimus, infectiq; rubent in sanguine dentes.

Qualis

Qualis, qui modò cærulea perfusus in unda
 Lucifer astrifero radios spargebat Olympo,
 Si mundi species uioletur clara sereni,
 Et subita incipiat cælum pallescere nube,
 Nondum omne occuluit iubar, obtusâq; nitescit
 Pulcher adhuc facie & nimbo tralucet in atro.
 Interea matris, quam magnam nuper ad urbem
 Traxerat incertus rumor certissimus aures
 Nuntius impleuit natum extra mœnia duci,
 Ad mortemq; rapi captum, insidijsq; subactum.
 Palluit infelix, medijsq; in uocibus artus
 Dirigit: licet hæc patris sciat omnia certo
 Consilio fieri, atq; ipsius numine nati,
 Altius ingenti tamen exuperante dolore
 Cuncta oblita ruit: resonant plangoribus ædes
 Fœmineis: frustra lacrymantem, & acerbâ gementem
 Solantur fidæ comites. iamq; illa per urbem
 Atq; huc, atq; illuc errat, tristemq; requirit
 Indefessa locum, nunc hic, nunc hæsitat illic
 Vestigans oculis, atq; auribus omnia captans,
 Sicubi concursus, uoces aut hauriat ullas.
 Ac ueluti pastu rediens ubi uespere cerua
 Montibus ex altis ad nota cubilia foetus
 Iamdudum teneri memor, omnem sanguine circum
 Sparsam cernit humum, catulos nec conspicit usquam,
 Continuo lustrans oculis nemus omne peragrat
 Cum genitu, tum siquâ lupi, siquâ illa leonis
 Raptoris signa in triuijs conspexerit, illac
 Insequitur tota obseruans uestigia sylua,

l s

Perq;

Perq; uiam passim linquit pede signa bisulco.
 Haud aliter, simulatque iugo prospexit in alto
 Collis oliuiferi, latè qui maximus urbi
 Incubat, ingentem concursum, & lucida circum
 Spiculaq;, clypeosq;, & fulgentes equitatus,
 Per medios ruit, & cursum extra mœnia torquet.
 Illam porticibus spectant, altisq; fenestris
 Effusæ matres, longè & miserantur euntem.
 Iamq; hos, iamq; rucns cursu præuertitur illos,
 Ungula crebra licet uolucrum proculcet equorum.
 Addunt se flenti comites, pariterq; sequuntur
 Fidus Ioannes cum matre, atque innuba Martha,
 Et soror, & Salome, & coniux agra Cleopha,
 Cunctæ atro pariter uelatæ tempora amictu.
 Ecce autem uidet infando iam proxima monti
 Ereftamq; trabem, & scalas, defixaq; signa.
 Quamuis nescit adhuc, quæ sint ea robora porro,
 Horrui illa tamen metuens, & pectus honestum
 Terq;, quaterq; manu tundens pectusq;, caputq;.
 Hei mihi nescio quid moles, atque illa minatur
 Machina triste, inquit, gentis scio acerba furentis.
 Circunfusa odia, & genus undique Iudeorum
 Iandudum nobis insensum exposcere pœnas.
 Hoc erat, hoc tota in somnis quod nocte uidebar
 Cernere signum, olim Isacida quo summa notarunt
 Limina, quisque suum, fuso agni ritè per ades
 Sanguine post longa exilia, indignosq; labores
 Niliacis moniti furtim decedere terris.
 Hæc memorans simul ibat : eam sine more ruentem,
Rumpentemq;

Rumpentemq; aditus per tela, per agmina densa
Reijciunt clypeorum obiectu, & longius arcant.
Iam magis, atque magis non uani signa timoris
Clarescunt, propiusq; in uertice conspicitur CRUX,
Ingens, infabricata, & iniquis aspera nodis.
Ut uerò in formi multatum funere natum,
Affixumq; trabi media iam in morte teneri
Affexit coram infelix, ut uidit abena
Cuspide traiectas palmas, palmusq;, pedesq;,
Vulnificisq; genas, scedatq; tempora fertis,
Squalentem ut barbam, turpatum ut sanguine crinem,
Deiectosq; oculos dura iam in morte natantes,
Inq; humerum lapsos uultus, morientiaq; ora,
Alpino stetit ut cautes in uertice surgens,
Quam neque concutiunt uenti, neque saeva trifulco
Fulmine uis coeli, assiduus neque diluit imber,
Hispida, cana gelu, longoq; immobilis æuo.
Ipsi illam montes, ipsa illam flumina longe
Videre ingentem fessæ miserata dolorem,
Eq; sacro aëreæ lachrymarunt uertice cedri.
Filius at postquam pinu conspexit ab alta
Dilectam genitricem, animi miseratus in illa,
Ut potuit, subito morientia lumina fixit
Semianimis, dulcemq; oculis respondit amorem.
Mox sic exanguem uisu, uictamq; dolore
Affari extremum, curasq; auertere dictis.
Hactenus ò mulier stetimus: non te tamen ægram
Tantus edat tacitè dolor: haud sine mente parentis
Hæc ferimus, solo qui temperat omnia nutu.

Hic

Hic tibi pro nato (admotum nam fortè parenti
 Vidit Ioannem lacrymantem, & multa gementem)
 Semper erit: iuuenem mox idem affatur amicum.
 Hæc tibi erit genitrix: oro, tutare relictam
 Tu saltem, & matris serua communis amorem.
 His dictis lacrymas percussis mentibus hostes
 Non ipsi tenuere: seræ ingemuere cohortes.
 • Hic demum matri redijt uox faucibus ægræ,
 Ingentemq; dedit gemutum. tum robora largo
 Tristis, inexpletum lacrymans lauit humida fletu,
 Et tales amplexa trabem dabat ore querelas.
 Nam quem te miseræ matri pulcherrime rerum
 Nate refers? talin' uoluisti occumbere leto?
 Nec tibi noster amor subiit, ne funera adires
 Talia, ne culpam alterius hac morte piores,
 Et letale dares miseræ sub pectore uulnus?
 Heu quem te nate aspicio? tuâ ne illa serena
 Luce magis facies aspectu grata? tui ne
 Illi oculi? quæ tam scelerata insania tantum
 Ausa nefas? heu quàm nato mutatus ab illo,
 Cui nuper manus impubis, omnisq; iuuentus
 Occurrit festam uenienti lata per urbem,
 Perq; uiam ut regi uelamina picturata,
 Arboreasq; solo frondis, & olentia ferta.
 • Sub pedibus strauere, deum omnes uoce fatentes?
 His exornatum gemmis, hoc murice cerno?
 At non certè olim præpes demissus Olympo
 Nuntius hæc pauidæ dederat promissa puellæ.
 Sic una ante alias felix ego? sic ego cœli

Incedo

Incedo regina? mea est hæc gloria magna?
Hic meus altus honos? quò reges munera opima
Obtulerunt mihi post partus? quò carmina læta
Cœlestes cecinere chori, si me ista manebat
Sors tamen, & uitam cladem hanc uisura trahebam?
Felices ille natos quibus impius hausit
Infantes regis furor ipso in limine uitæ,
Dum tibi uana timens funus molitur acerbum.
Ut cuperem te diluuiò cecidisse sub illo?
Hos hos horribili monitu trepidantia corda
Terrificans senior luctus sperare iuebat,
Et cecinit fore, cum pectus mihi figeret ensis.
Nunc altè mucro, nunc altè uulnus adactum.
Saltem hunc ferte oculos uos ò quicumque tenetis
Hæc iter, & comitem dulci me reddite nato,
Quando nulla mihi superant solatia uitæ,
Atque meo maior nusquam dolor. addite me me
Huic etiam, si qua est pietas, & figite trunco.
Aut uos ò montesq; feri, quæq; ardua cerno
Me supra frondere cacumina, parcite quæso
Vos saltem. uos ò nostro exaturata dolore
Respicite, & misere tandem succurrite matri.
Nunc nunc præcipiti casu conuulsa repente
In me unam ruite, & tantos finite labores.
Hos uirgo, atque alios dabat ore miserrima fletus,
Nec comites possunt flentem illam abducere fide,
At tamen armati morienti illudere pergunt,
Estq; hosti duro in bello multo optimus hostis,
Crudeli quassant risu caput: undique circum

Insultant

Insultant, tolluntq; has leti ad sydera uoces.
 En, qui se coelo missum, superiq; parentis
 Progeniem iactat, temploq; urbiq; minatus,
 Seq; deum fictor fandi mentirier audet.
 I, sequere, illiusq; pius nunc numen adora.
 Qui multos leti eripuit de faucibus olim,
 Non potis ipse sibi tali in discriminè adesse.
 Falsus abest illi longè, nec talia curat
 Nunc genitor. sanè infami nunc liber ab orno
 Desiliat, si numen habet, uincla omnia rumpat.
 His quoque nos signis missum credemus Olympo.
 Talia iactabant, mediaq; in morte dolore
 Semianimem hoc etiam cumulabant. cuncta ferebat
 Ille animi inuictus: senis clementius æquo
 Hostibus orabat ueniam, patremq; rogabat,
 Parceret ignaris rerum, cecisq; furore.
 At uerò inter se aduersis decernere dictis
 Auditi, poenas qui iuxta ob furta luebant
 Supplicio æquali iuuenes gemina arbore fixi.
 Alter enim furijs, longisq; doloribus actus
 Ipse etiam uerbis morientem herosa superbis
 Stringebat miser, ac tales dabat ore loquelas:
 I nunc, & templi multa constructa uirum ui
 Demolire adyta, & post treis rursum erige lucas.
 Nunc, tibi si genus è summo traheretur Olympo,
 Eq; deo genitore fores, ut te ipse ferebas,
 His te, nos pariterq; malis prohibere liceret.
 Verum, omnes quando iactasti uana per urbes,
 Nobiscum moriere, dei mentita propago.

Non

Non tulit hæc alter, dextra qui in parte propinquus
 Iam morti pendebat, & hæc extrema profatus:
 Infelix quæ tanta animo dementia sedit?
 Nos ambo meritò luimus peccata: sed insons
 Proditur hic odijs: quin nos commissa fatentes
 Aequius hic fuerat ueniam, pacemq; precari.
 Sic ait: hinc Diuum conuersus lumina in ipsum
 Talibus orabat: Superi tu certa parentis
 Progenies (nam celsa manent te sydera) ab alto
 Respice me, & dexter morienti protinus adsis.
 Annuit, & uerbis deus est dignatus amicus.
 Tu partem laudis capies, tu gaudia mecum.
 Quæ me cunque hodie, una eadem te regna beatum
 Accipient, ait: astra alacri iam concipe mente.
 Vix ea, nam uitæ labentis fine sub ipso,
 Dum luctante anima fessos mors exuat artus,
 Aestuat: it toto semper de corpore sudor
 Largior, & siccæ torret sitis arida fauces.
 Tum uix attollens oculos iam morte grauatos
 Exiguum sitiens laticem suprema poposcit
 Munera: uix tandem corrupti pocula Bacchi
 Inficiunt felle, & tristi perfusa ueneno,
 Ingratosq; haustu succos, inamabile uirus
 Arenti admorunt morientis arundine lingæ:
 Quæ, simul extremo libans tenuis attigit ore,
 Respuat, atque diu labris insedit amaror.
 Interea magno lis est exorta tumultu,
 Dum tunicam, nato genitrix quam neuerat olim,
 Partiri inter se famuli certamine tendunt,

Exuiasq;

Exuiasq; petunt. sed erat haud sutilis ipsa
Vestis, & in parteis ideo non apta secari,
Sorte trahunt igitur concordēs: sic fore quondam
Prædixere sacri corda haud improvida uates.
Iamq; ferè medium cursu traiecerat orbem,
Cum subito ecce polo tenebris caput occulit ortis
Sol pallens, medioq; die (trepidabile uisu)
Omnibus incubuit nox orta nigerrima terris,
Et clausus latuit densis in nubibus æther,
Prospectum eripiens oculis mortalibus omnem.
Hic credam, nisi cœlo absint gemitusq; dolorq;,
Aeternum genitorem alto ingemuisse dolore,
Sidereosq; oculos terra auertisse nefanda.
Signa quidem dedit, & luctum testatus ab alto est.
Emicuere ignes: diffulsit conscius æther,
Concussuq; tonat uasto domus ardua Olympi,
Et cæca immensum percurreunt murmura cœlum:
Disiluisse putes diuulsi mœnia mundi:
Sub pedibus mugit tellus: sola uasta mouentur:
Tecta labant: nutant succussæ uertice turres:
Obstupuere humiles subita formidine gentes,
Et posita extremis terrarum partibus urbes.
Causa latet, cunctis magnum, ac mirabile uisum,
Et populi aeternas mundo timuere tenebras
Attoniti, dum stare uident caligine cœlum.
Ipsam autem propior Solymorum perculit urbem,
Ac trepidas strauit mentes pauor: undique clamor
Tollitur in cœlum: scelcris mens conscia cuique est.
Templa adeunt subito castæ longo ordine matres:

Incedunt

Incedunt mixti pueri, intactæq; puellæ,
 Perq; aras pacem exquirunt, quas ture uaporant
 Suppliciter, sacrisq; adolent altaria donis.
 Ecce aliud cælo signum præsentius alto
 Dat pater altitonans, & templum seuit in ipsum:
 Velum latum, ingens, quod uulgi lumina sacris
 Arcet inaccessis, in parteis finditur ambas.
 Et templi ruptæ crepuere immanè columnæ.
 Iamq; deus rumpens cum uoce nouissima uerba
 Ingenti, horrendumq; sonans, En cuncta peracta,
 Hanc infontem animam tecum pater accipe, dixit,
 Supremamq; auram ponens caput expirauit.

M. HIERONYMI

VIDAE CHRISTIADOS

LIBER VI.

Amq; nigrescenti, pperabat uesper Olympo:
 Corpora adhuc stabant inhumata, inflectaq;
 cano
 Vertice, stipitibusq; etiã nunc fixa manebat.
 Talia Iosephus ueniens Arimathide ab ora.
 Non tulit egregiusq; animi, præstansq; iuuenta,
 Et bellis assuetus, agri ditissimus idem,
 Atq; auri. is CHRISTI miratus maxima facta
 Addiderat comitem modò se, quocunque uocaret.
 Ergo dam syluis alij formidine turpi,
 Speluncisq; uagi passim conduntur in altis,
 Protinus ipse animi intrepidus, fretusq; iuuenta

m

Aggredi

Aggreditur gentis rectorem, ac talia fatur:
 Optime Romulidum te cari in cæde magistri,
 Quem gens nostra odijs leto multauit iniquis,
 Fama pijs seruasse manus, cæcumq; furorem
 Aduersus totis nequicquam uiribus isse.
 Scis falsa exceptum sub proditione, quod illis
 Obstaret coram sceleraurgens impia uerbis.
 Quod potes, exanimum terræ succedere corpus
 Da saltem, socijs casus solamen acerbi.
 Ipse nouo condam, mihi quod de more parauī,
 Funera mecum animo dum uerso incerta sepulchro.
 Pontius hæc contrà: Vt potius concedere uiuum
 Nunc corpus cuperem, uos ueri conscia testor
 Numina, tentauī uersans mecum omnia, siquā
 Infontem morti excipere, ac dimittere possem,
 Et nobis pietas colitur, sanctiq; penates:
 Sed nihil inuita tandem profecimus urbe:
 Crudelis uicit gentis furor. ite, sepulchro,
 Muneribusq; pij exanimum decorate supremis.
 Dixerat: ille gradus monteis contendit in altos,
 Cui sese comitem iungit Nicodemus, et ipse
 Multum animo cari concussus funere amici.
 Iamq; propinquabant paribus uestigia curis
 Figentes, unde infaustus de colle uideri
 Iam poterat locus. ecce autem fulgentia circum
 Arma uident, cinctumq; armato milite cliuum.
 Nam, ne luce sacra pendentia corpora truncis
 Solennem funestarent lætæ urbis honorem,
 Primorum missu armati uenere ministri.

Semine

Semineces qui stipibus de more reflexos
 Hoc ipso iniecta tumularent uertice arena.
 Stabant, supplicium meritum qui hinc inde luebant
 Semianimes, & adhuc spirantes funere in ipso
 Optabant duos leto finire labores,
 Et montem implebant lacrymosis uocibus omnem.
 Protinus hinc, atque hinc longis hastilibus instant
 Armati, franguntq; uiris tabentia crura,
 Et miseris mortem properant, trabibusq; refigunt,
 Deinde caua infodiunt proiecta cadauera terra.
 At simul exanimem, qui nostra ob crimina poenas
 Pendebat, uidere, manum abstinuere, nec ultra
 Sunt passi scire in cassum lumine corpus
 Mirati properos obitus, collapsaq; membra
 Tam cito, & ora modis iam tum pallentia miris.
 Quidam etiam uidisse ferunt pendere per auras
 Coeliuagos iuuenes feralia robora circum
 Plaudentes alis, niueaq; in ueste doruscos
 Diuinum multo stillantem è uulnere rorem
 Suscipere, & superas pateris perferre sub auras.
 Hic ausus solus, lato cui lancea ferro,
 Longinus sanctos uiolare ignobilis artus.
 Irruit, & longa transuerberat abiete costas.
 Intepuit ferrum, sanctum ebibit hasta cruorem.
 Vulnere quo perhibent bicoloris fluminis instar
 Et purum laticem, & rorem exiliisse rubentem.
 Diluta est humus: erubuerunt gramina circum.
 Huc sese in medios Arimathes urbis alumnus
 Infert, conscenditq; trabem, atque exangue magistri

m 2

Detrahit

VILLE DE LYON

Biblioth. du Palais des Arts

Detrahit, & densis procul aufert corpus ab armis
 Veste tegens, modò quàm tales mercatus in usus.
 Huc uolucres pueri, cœliq; effusa iuuentus
 Ferte pedem: æterni largum date ueris honorem:
 Pallentem uiolam calathis diffundite plenis,
 Narcissi q; comas, ac mœrentes hyacinthos,
 Et florum nimbo diuinum inuoluite corpus.
 Ecce autem latè reboant plangore propinqui
 Fœmineo montes: ressonant flebile saltus.
 Omnia flere putes sola lamentabile letum.
 Ipsa sedet uiuo genitrix mœstissima saxo
 Aegro corde comis passis, totoq; cruentum
 Heu uatum complexa sinu, miserabile corpus.
 Atque oculos fouet ore, patensq; in pectore uulnus.
 Nec iam ullos gemitus, nec iam ullos amplius edit
 Singultus: magno sed enim exanimata dolore
 Frigida, muta filet, gelidoq; simillima saxo.
 Circumstant aliæ tunc omnes pectora palmis.
 Pars calidis corpusq; lauant, & uulnera lymphis.
 Textilibus membra inuoluunt pars squalida donis.
 Hæc siccant fuso rorantia genua capillo
 Vulneribus superaccumbens, hærensq; cruentis.
 Oscula dat manibus, pedibusq; rigentibus illa
 Indulgent omnes lacrymis, tristici; ululatu
 Cuncta replent, uix inde uiri diuellere possunt
 Ipsi etiam guttis humentes grandibus ora.
 Tum corpus miseras solati exangue sepulchro
 Condunt marmoreo, atque affati extrema recedunt,
 Et magnam comites genitricem in tecta reportant.

At

At Solymos penitus nondum omnis cura reliquit,
 Sollicitos sed adhuc timor acer corda premebat.
 Sæpe etenim audierant socijs mœrentibus hostem
 Sese olim superas rediturum lucis ad auras
 Promississe, palamq; sacros id prodere uates.
 Id ueriti armatos subito misere uiros, qui
 Noctes, atque dies seruarent flebile bustum,
 Ne fortè auferret furto quis nocte sepultum,
 Et totam impleret falsis rumoribus urbem,
 Defunctum uita rediisse ad luminis oras,
 Vitalesq; auras haurire, atque æthere uesci.
 Aura ueni afflanti patris omnipotentis ab ore.
 Aura potens cœli numen, superumq; uoluptas,
 Quicquid adhuc superat mihi dira è cede dolorum
 Mente fuga, letosq; animi nunc reffice sensus,
 Et placidos per membra riga mihi numine motus.
 Sit fas lætitiæ sentire in pectore lapsus,
 Lætitiæ, qua gens fruitur felicitis Olympi,
 Larga ubi latifluo passim torrente redundant
 Gaudia, nec fines nouit diffusa uoluptas.
 Vertitur hîc rerum facies: hîc gaudia nostra
 Incipiunt: longè in melius uersa omnia cerno.
 Iam Deus, ut sacros uates, et sancta piorum
 Concilia educens tenebris inferret Olympo,
 Corporeis liber uinclis concesserat imos
 Spiritus ad manes, animarum regna silentum,
 Per cecos aditus, et præcipites anfractus
 Solis inaccessos radijs, loca nocte perenni
 Obsita, terrificam cæcæ formidinis aulam.

Hic stabulant, uiuisq; tenent imperuia regna
 Noctiuagi fratres, superi quos ira parentis
 Cælo immane nefas animis excussit adortos,
 Tartareisq; genus miserabile mersit in antris,
 Quando illos tenuit regnandi tanta cupido.
 Nunc miseros pœnis manes miseri magis ipsi
 Exercent, uinctosq; tenent nigrantibus oris.
 Interiora habitant barathrum irremeabile clausæ
 Crudeles animæ, ad superos dum uita manebat.
 Nunc merita expendunt uasta fornace sepultæ
 Supplicia, undantemq; ferunt caligine fumum:
 Ignis ibi æternus, semper noua flamma renascens.
 Innocuæ circum sedes, secretaq; longè
 Atria circuitu longo: hic incendia nulla,
 Nulli obsunt penitus flammis ultricibus ignes:
 Umbrarum sed iners requies, penitusq; silentis
 Mundi temperies. secretæ his sedibus æuum
 Infontes degunt animæ, quibus haud sua damno
 Admissa: at primi scelus exitiale parentis
 Detinet hic clausas, nostræ nil lucis egentes,
 Pœnarum prorsum expertes, nisi luce carerent
 Iucunda, qua gens gaudet stellantis Olympi.
 Hic patres sanctum genus antiquissima proles
 Qui uitam uinclo nullo, non legibus ullis
 Compositam incultos primi degere per agros
 Inter oues patrio tantum se more tenentes,
 Iustitiæ memores ultro, rectumq; colentes.
 Hic uatesq; pij, qui quondam numine pleni
 Ventura intrepide magnas cecinere per urbes,

Quiq;

Quiq; dedere orbi leges diuina reperta,
 Quosq; datis olim iuuit parère uolentes,
 Matronæ, atque uiri, uitæq; in limine rapti.
 Omnibus unus amor, cœliq; arrecta cupido.
 Et iam promissi memores tum fortè per umbras
 Secla recensabant tacitis uoluentia lustris,
 Ducebantq; animis finem aduentare malorum.
 Atque hæc inter se læti sermone serebant.
 En tandem uoluenda dies, en imminet illa,
 Cùm lucem liceat supera & conuexa tueri.
 Hanc claro pater omnipotens manifestus Olympo
 Ostendit nobis diuino numine plenis.
 Nos alijs subito mortalibus ore canentes
 Optandam uotis uenienti liquimus æuo.
 Iam iam aderit lux nostra, Dei indubitata propago.
 Ille erat, ille feri sub imagine sæpe leonis
 Ostensus nobis oculos caligine pressis,
 Vnus pro multis qui sese proderet ultro
 Morti, defensosq; daret nos hoste subactò.
 Vicit iò tandem leo magni à sanguine Iudæ
 Dauidæ genus: ò passim gaudete beati
 Mortales, gaudete animæ iam corpore functæ.
 Iam uos astra uocant: nunc, quæ tot clauditur annos,
 Ianua syderei nobis aperitur Olympi.
 Iamq; erit, ut, nostris promissum uocibus olim,
 Lætitiæ exilient montes, collesq; resultent
 Pampineis uincti formosa cacumina sertis,
 Quales creber agris aries, ouiumq; minores
 Subsiliunt foetus, molliq; in gramine ludunt,

Balatus matrum dum per iuga longa sequuntur.
 Ipsi iam fontes, ipsa & uaga flumina passim
 Melle fluant, niueo passim uaga flumina lacte,
 Lacte mero, & dulci distillent nectare rupes.
 Talia perstabant memorantes: cuncta fremebant
 Intus letitia ingenti, plausuq; secundo.
 Sicut ubi ciues longa obsidione tenentur
 Urbem intra, & uallum, portarumq; obice tuti,
 Dum circum sonat, atque in muros arietat hostis,
 Tum si fortè acies procul auxiliariis armis
 Aduentare uident socias è turribus altis,
 Consurgant, animosq; alacres spe ad sydera tollant.
 Ecce autem foribus succedens maximus ultor
 Haud cunctatus adest diuina luce coruscus.
 Porta ingens aduersa manet centum aerea uastis
 Vectibus, eterni postes. hanc nulla neque igni
 Vincere uis ualeat, neque duri robore ferri.
 Constitit hinc Deus, ac dextra stridentia claustra
 Impulit: intremuit quò latè exterrita tellus
 Impulsu, uaga contremuerunt sydera mundi,
 Regiaq; umbrosis immugijt atra cauernis.
 Ad sonitum horrifico aduentu de uallibus imis
 Lucifugi raptim trepido adsunt agmine fratres
 Humana facie crurum tenuis, inde Dracones.
 Tum rudere insuetum, dirumq; è faucibus ignem
 Efflare, atque domum piceo omnem inuoluere fumo.
 Continuò patuere fores: procul ecce repentè
 Sponte sua absiliunt conuulsi à cardine postes.
 Apparet confusa intus domus, altaq; circum

Atria,

Atria, rarefcunt tenebrae, & nox caeca receffit.
Nam deus haud fecus obscuris confpectus in antris
Perstringens oculos diuina luce refulget,
Quàm cum gemma ignes splendore imitata corusco
In noctem thalamis lucet regalibus, atrasq;
Exuperat tenebras, largo & loca lumine uestit
Purpurea circum perfundens omnia luce.
Vt uerò in medijs Diuum penetralibus hostes
Vidère, & faciem inuisam agnouere per umbras
Ardentem radijs, ac mira luce coruscam,
Protinus aspectu subito terrentur, & imas
Coniiciunt sese in latebras, linguaq; remulcent
Commiffas utero caudas, stratiq; tremendum
Nequicquam umbrofis in speleis ulularunt,
Quales, quæ celsis habitantes alpihus Euros
Semiferae gentes semper patiuntur, & imbres,
Romanas si fortè procul fulgentibus armis
Ora exertantes antris uidere phalangas,
Fumosa extemplò palantes tecta relinquant,
Dispersiq; iugis, siqua altius exit in auras,
Rupe sedent, longeq; duces mirantur euntes.
At casti circum manes fulgore repentè
Lustrati passas tendunt ad sydera palmas,
Letitiâq; fremunt subita, lacrymasq; dedere,
Nec saturare queunt animos, oculosq; tuendo.
Tum leto ultorem propius clamore salutant
Vnâ omnes: Vt te cœli lux clara sereni
Optatum aspiciamus, nec nos spes nostra fefellit,
Qui reuehis mundo primo concessa parenti

m 5

Munera

Munera, & humanum genus omne in pristina reddis,
 Ignotasq; uias aperis ad sydera coeli?
 Venisti. æthereæ facies tua lampadis instar
 Diffulsit, tandemq; oculis lux reddita nostris.
 Sed quibus exhaustum ærummis, quantisque procellis
 Iactatum accipimus? (nigras ea fama sub oras
 Detulit) indigno quis sanctum uulnere corpus
 Fœdauit? quenam hasta tuo intepuisse cruore,
 Quod ferrum tulit? an tantum mortalibus ullis
 In terris licuit scelus? o quæ clausa remotis
 Aequora littoribus terrarum cingitis orbem,
 Quæ uos, quæ tenuere moræ? quibus abdita claustris,
 Leto opifex tam crudeli cum uester obiret?
 Vos tum diluuium mortalia cuncta decebat
 Obruere, & terras penitus delere nocentes.
 Nos ne per hæc superi soboles certissima regis
 Vulnere seruamur? non o non præmia tanti,
 Non tanti ipsa salus erat olim nostra. tua ingens
 Hæc pietas. adeon? tibi curæ incommoda nostra
 O hominum dulcis requies, superumq; uoluptas?
 Nos patris auersi nostro irritauimus iras
 Crimine: tu diras soluisti sanguine pœnas.
 Talia per campos iactabant undique inanes.
 Tum leti obscuro pariter se carcere promunt,
 Vltoremq; deum supera ad-conuexa sequuntur,
 Sedibus ut placidum degant stellantibus æuum
 Felices animæ gens iam defuncta periculis
 Humanis, secuta operum, secreta laborum.
 Primus it ipse hominum generis pater antè, nec ora

Conscius

Conscius antiquæ noxæ audet tollere cælo:
Primores procerum inde alij non uana futuri
Pectora, quæis niuca uelantur tempora uitta.
Ingemuere illi, quos ob commissæ cremandos
Sorbet in abruptum, fundoq; exercet in imo
Tartarus, eructansq; incendia dira caminis,
Vnde animis miseris nullo patet exitus æuo.
Præcipuè rex ipse aulæ illatibilis alto
Cum socijs mœrens ducit suspiria corde,
Et fortunatis sedem, quam liquerat ipse,
Inuidet ætheream furijs immanibus ætus.
Illi iter ad cœli debentia regna tenebant
Aëra per tenerum læti, regemq; caneant
Felices animæ, quibus est in secula uitæ
Iam nunc parta quies, præclusaq; ianua læti.
Applaudunt uolucres purum tranantibus auræ.
Subsidunt Euri, fugere ex æthere nimbi,
Arridetq; procul clari liquidissima mundi
Tempestas: cœlo arrident rutila astra sereno.
Assurgit matutinis aurora uolucrum
Cantibus: assurgit rubefacta uester ab æthra.
Atque ea dum longè uastum per inane geruntur,
Iam lux Eois properabat tertia ab oris,
Et pater omnipotens nato immortalia membra
Illustrans penitus diuinum afflauit honorem,
Quodq; fuit mortale modo, & uiolabile corpus,
Immortale dedit. non tanta luce sereno
Sydera clara polo, non aureus ipse nitet Sol.
Ceu qui per noctem imposito cinere obrutus ignis
Delitet,

Delitet, & nusquam tecto se lumine prodit,
 Siquis eum flabris exsuscitet arida circum
 Nutrimenta serens, subitis ad tecta fauillis
 Emicet, & totas lustret splendoribus aedes.
 Talis, ubi turpe irrepsit senium, unicus ales,
 Congessitq; sibi ramis felicibus altum
 Summo in colle rogam, posuitq; in morte senectam,
 Continuo nouus exoritur, nitidusq; iuuenta
 Effulget cristis, & uersicoloribus alis.
 Innumera circum uolucres mirantur euntem.
 Ille suos adit Aethiopas, Indosq; reuisit.
 Iamq; adeo in terris hominum miranda pauentes
 Terruerant animos uisa, umbris orbe fugatis
 Sole recens orto moestissima Magdalene
 Amissi desiderio perfixa magistri
 Cum socijs ibant prima sub luce ferentes
 In gremijs molles patriæ felicitis odores,
 Myrrhamq; & costum, spicæq; unguenta Cilissæ
 Supremum tumulo munus, uarioq; serebant
 Multa inter sese tristes sermone per agros.
 Nos miseræ, quas non secum lacrymabilis heros
 Duxerit ad letum: uigiles quis fallere nobis
 Custodes dabit? aut quis grandia saxa sepulchro
 Euoluet clauso, ut saltem fungamur inani
 Munere deserto solucentes debita busto?
 Talia fundentes tumultum uenere sub ipsum,
 Lactantesq; oculos faciles huc plurimæ, & illuc
 Milite conspiciunt collem, & custode uacare
 Claustraq; mirantur secum patefacta sepulchri.

Accedunt:

Accedunt: at ubi tumultum confluxit inanem,
 Naribus unde ingens fluctus se euoluit odorum,
 Hoste putans clàm sublatum pulcherrima uirgo
 Flebat, inornatum uellensq; à uertice crinem
 Et nemora, & montes gemitu, syluasq; replebat,
 Cui iuuenis subito effulgens in uestibus albis
 Aligerum genus, & cœli de gente, quid inquit
 Queritis ò matres! longo iam parcite luctu,
 Atque animis mœstum tandem reuocate timorem.
 Latitiam certa iam spe præsumite uestram,
 Quandoquidem, quem uos adeò lugetis ademptum,
 Funestaq; trabi fixum, ut scelus omne piaret,
 Vestraq; sponte sua deleret crimina morte,
 Vnus pro cunctis Erebi iam rege subactò
 Manibus ex imis has rursus lucis in oras
 Victor ijt, supera; etiam nunc uescitur aura,
 Corporis ablutus, quæcunq; obnoxia morti.
 Hæc ait, & nubi uolucer se immiscuit atræ.
 Ipsa etiam res ecce oculis oblata repentè
 Firmauit dubiumq; animum, tenebrasq; resoluit.
 Nanque moræ impatiens, atque acris saucia amore
 Dum uirgo sedet, ac miratur inane sepulchrum,
 Artificumq; manus, uidet ipso in marmore fictum
 Littus arenosum, porrectum in littore piscem,
 Fluctiuomum, ingentem, nant æquore qualia in alto
 Mole noua ignaros nautas terrentia cete,
 Monstrum turpe, atrum, spatiosi bellua ponti,
 Cuius ab undiuomo uates imperditus ore
 Redditus æreas rursus ueniebat ad anras.

Tum

Tum secum: Superi nunc ò nunc uisa secudent
 Præsentem: ueterum agnosco non uana futuri
 Signa inquit: nempe, ut monstri deformis in atro
 Treis uates latuit luces, treis gutture noctes:
 Ingluuiem passus, uastæq; uoraginis antrum,
 Sic heros multum ad superos defletus amicis,
 Inclususq; cauo saxo, terraq; sepultus
 Delituit, sæpe ut (memini) prædixerat ipse,
 Ad cælum redijt, saxumq; reliquit inane.
 Talia uersanti subito sub imagine falsa
 Ignoti agricolæ sese deus obtulit ipse,
 Et tumulum iuxta astat, mox fariæ orsum
 Virgo amens animi agnouit, conuersaq; luce
 Respicit ecce noua illustrem, radijsq; coruscum.
 Corruit, ac genua amplexans satis ora tueri
 Clara nequit, corpusq; oculis obit omne uolutis,
 Et mœstum aspectu dulci saturauit amorem.
 Continuò tristi penitus de pectore mœror
 Omnis abit, redijtq; decor suus illicet ori
 Marmoreo: sed adhuc turgentibus humida gemmis
 Lumina, inornatiq; fluunt per colla capilli.
 Sic ubi rore madens pluuios rosa languida honestum
 Demisit caput, atque comam largo imbre grauatam
 Tum si purpureo Sol lumine uestiat arua,
 Et redeat madido facies innubila cœlo,
 Protinus attollens sese rursum illa resurgat,
 Puniceiq; sinus diuinum pandat honorem:
 Talis erat posito uirgo pulcherrima luctu.
 Ardet amans ipsum affari regemq; deumq;

Et

Et coràm solitas haurire, ac promere uoces.
Dum trepidat, quæ prima hærens exordia sumat,
Mortales uisus adopertus nube reliquit.
Fama Palæstinas subito hæc impleuerat urbes.
Iamq; sacerdotes trepidare, & querere, siquæ
Multiplici uulgi sermoni occurrere possint.
Rumoremq; astu premere atq; extinguere famam.
Custodes busti in primis, qui cuncta canebant,
Muneribus superant, subiguntq; haud uera profari,
Sublatum furto intempesta nocte cadauer.
Sed non ulla datur uerum exuperare facultas.
Quoq; magis tendunt serpentem sistere famam,
Amplius hoc uolat illa, omnemq; exuscitat oram.
Sunt etiam, qui se ore canant uidisse patentes
Sponte sua tumulos, multosq; exisse sepulchris,
Quorum iampridem tellus acceperat ossa.
Interea socij, quos in diuersa pauentes
Iandudum terror longè disiecerat omnes,
Tabescunt mœsti: cœlo cecidisse uidetur
Omnibus extinctum æterna caligine Solem,
Et penitus mundo iucundum lumen ademptum.
Tandem conueniunt, & adhuc loca nota frequentant,
Tecta q; quæ uiuo sibi quondam rege fuissent
Dulcia, sed casu nunc desolata recenti.
Dux nusquam: miseris nusquam datur illa tueri
Ora, illos uel oculos aspectu luce serena
Iucundos magis, aut cœlo radiantibus astris,
Et cunctis nomen dulce obuersatur ad aures.
Aegrescunt mœsti: squalent circum omnia luctu.

Haud

Haud secus atque olim exemit cum subere pastor
 Cereæ dona cauo, uacuumq; alueare reliquit.
 Tunc etiam, fumus quas longè dispulit ater,
 Hinc illinc glomerantur apes, & inania frustra
 Tecta adeunt denso uolitantes agmine circum,
 Direptosq; fauos agræ, populataq; passim
 Mella uident nequicquam hyemi congesta futura.
 Ecce uiros autem tali mœrore sepultos
 Attonitæ miris matres rumoribus implent,
 Vidisse aligeros cœli de gente missistros,
 Regem ipsum uidisse nouo fulgore micantem,
 Et uacuum porro tumultum, uestesq; relictas.
 Protinus ergo alij montis petere ardua cursu
 Contendunt rapido festini, ubi inane sepulchrum.
 Ast alijs incredibile, ac mirabile uisum,
 Et primò ancipites delusos credere matrum,
 Effigie pauitantum oculos, & imagine falsa,
 Ut nobis sæpe in somnis spectare uidemur
 Absentum uultus, simulacraq; luce carentum,
 Donec sera illis sub luce in tecta coactis
 Ingrediens sese ostendit manifestius heros
 Voce, habituq; deum confessus imagine nota
 Diuinum toto iaciens de corpore lumen.
 Hinc Thomas aberat Didymus uicina pererrans
 Oppida, quò metus impulerat duce nuper adempto.
 Isq; ubi dein rediens est sacræ redditus urbi,
 Acceptusq; domo, socios uidet ecce recenti
 Attonitos casu, ac cæco terrore silentis,
 Quales aut templum, domini aut ubi diuitis ædes
Marmoreæ

Marmoreas petijt ruptis de nubibus ignis,
 Terrificisq; locum impleuit splendoribus omnem.
 Stant intus pauidi ciues: quatit omnibus horror
 Pectora: uix longo post tempore corda residunt.
 Obstupuit uisu ignarus, causamq; requirit,
 Et socios dictis Didymus demulce tamicis,
 Quem senior Petrus amplexus, lacrymisq; profusis
 Menti caniciem humectans sic denique fatur:
 Vidimus (ò iam nos felices) uidimus ipsum,
 Ut soliti, regem spirantem, aurasq; trahentem
 Cœlicolum regem, qui nos modò morte reliquit.
 Hæc ait: exultansq; animo cœlum usque tuetur.
 Ille autem (neque enim narranti talia credit).
 Ipse ne rursus, ait, cœli hoc spirabile lumen
 Aspicit? an potius simulachri apparuit umbra,
 Atque oculos fallax uestros elusit imago?
 Immo, ait, illum ipsum diuino illa ipsa gerentem
 Vulnera, & antiquam seruantem corpore formam
 Vidimus, ac ueros manibus tractauimus artus.
 Vidi oculis, uidi ipse meis, & uulnera noui.
 Vesper erat, clausæq; fores, clausæq; fenestrae.
 Nos intus pauidi latitare, & corpora uictu
 Curare, ac positis mœsti discumbere mensis.
 Ecce autem tecti in medijs penetralibus ipse
 Improuisus adest, & inobservabilis heros
 Effulget clausis ingressus limina portis,
 Improuisus adest, inopinâq; gaudia portat.
 Continuò ad lucem uisum tectum omne cremari.
 Nos trepidare animis, subitoq; horrescere uisu

n

Attoniti

Attoniti. uerum ille metus, uanumq; timorem
 Increpitans uetuit trepidos exurgere mensis.
 Ipse ego sum: pacem unanimes agitate, metusq;
 Soluite: tentandosq; dabat simul omnibus artus,
 Vulneraq; insigni quæ corpore quina gerebat.
 Quin etiam parcis nobiscum accumbere mensis
 Non fugiens solito est coram de more loquutus,
 Ceu mortalis adhuc quæ uerba nouissima nuper
 Ad mortem properans nobis memoranda reliquit.
 Tum demum liquidis abiens se immiscuit auris.
 Hæc senior, socijque eadem simul ore canebant.
 Necdum finis erat uerbis, cum protinus ecce
 Cum clamore ruit Cleophas fidiſſimus unus
 E multis, quos his senis subiunxerat heros,
 Atque hæc dicta dabat: Vos o iam soluite luctu:
 Viuit adhuc socij leti iam lege solutus:
 Viuit adhuc: uidi his oculis, uidi ipse, deiq;
 Auribus his hausi uocem, consuetaq; uerba.
 Audiſt hic etiam mecum, uidiq; loquentem,
 (Atque manu, nutuq; propinquum Amaona signat)
 Nam modo forte animis mœſti dum incedimus ambo,
 Quæ se demiſſi incipiunt subducere montes,
 Extulit aëreas Emaus ubi turribus arces
 Aduena in ignota nobiscum ueste proſectus,
 Externosq; gerens habitus comes additur ultro.
 Tædia dumq; uia uario sermone leuaret,
 Interdum eruptis roramus fletibus ora,
 Et gemitus imis dolor exprimit oſibus ardens:
 Ille egros dictis solari, & querere causas

Crebra

Crebrà resurgentis luctus: nos ordine cuncta
Pandimus, atque ducis letum crudele profamur,
Quo moriente simul perierunt gaudia nostra.
Ut factis, uerbisq; animos spe arrexit ingens
Ingenti: sed dehinc nos morte sefellerit omnes.
Non tulit ulterius, contraq; hæc reddidit ille:
Non pudet ò semper cæcos, & lucis egentes?
Non ne ducis uestri quondam crudelia uates
Funera prædixere omnes, casusq; nefandos
Tot ueterum monimenta docent haud credita uobis?
Sponte sua leto caput obuius obtulit ipse
Unus pro multis, patrias quò flecteret iras,
Atque iter ipse suo signaret ad astra cruore.
Haud ita uos ille erudit: nam sæpe futura
Hæc eadem de se longè antè retextit amicis.
Atque equidem, memini, nuper media urbe canebat,
Obscura sed uerborum rem ambage tegebat.
Nunc autem manifesta patent, nunc omnia aperta
Nube palàm ablata, nec spes fouistis inanes.
En rex, qui positas conseruat ordine uites
Prædens sepem insidijs hominumq; ferarumq;
Omnibus immixtis incassum ex urbe ministris,
Quos leto dedit insontes manus effera agrestum,
Demum infelices natum ipsum misit in agros.
Nam pater omnipotens post tot fera funera uatum
Ipse suum iussit natum descendere Olympo.
Ecce Palæstini furijs immanibus acti
Natum etiam hauserunt crudeli funere herilem,
Haud impune tamen: rex urbe ultricibus armis

Iam iam aderit, flammisq; feros agitabit agrestes,
 Et pangenda alijs credet uineta colonis.
 Sic fatus cœpit uoces ex ordine uatum
 Obscuras, ueterumq; euoluere facta parentum,
 Cuncta docens letum CHRISTO crudele minari
 Quo mortale genus tenebris educeret atris.
 Vt clara antiquis portendi hæc omnia signis
 Monstrabat ratione, oculis caligine abacta;
 Vt nostros mira inflexit dulcedine sensus?
 Vt resoluta nouo ardebant præcordia amore?
 Qualiter aut æris rigor acri soluitur æstu,
 Aut glacies concreta nouo sub Sole liquescit.
 Non illum tamen immemores agnouimus antè,
 Quàm uentum ad sedem, paruamq; subiimus urbem.
 Nanque iter ulterius fingentem, seq; ferentem
 Longè alias sedes petere, ambo orauimus, iisdem
 Nobiscum haud asper tectis succederet hospes,
 Id quoque præcipiti suadebat uesper Olympo
 Iam piceo terras infuscans noctis amictu.
 Paruit, & mensas comitum est dignatus egenas.
 Vt primum fruges tostas Cerealibus liba
 Attigit, & solito fregit de more, repente
 Nox abiit, tandemq; oculis lux addita nostris.
 Agnosco, & supplex manifestum numen adoro.
 Sed subito uolucres abiens ceu fumus in auras
 Respuit humanos uisus, sensusq; refugit.
 Talia narrabat Cleophas, quæ credita cunctis
 Vera negat Thomas, & cœptis perstat in iisdem.
 Hæc mihi (dicam iterum) nemo persuaserit unquam,

illum

Illum ipsum his oculis clara nisi luce uidendum
 Hausero, & his manibus nisi uulnera contrectaro.
 Sic fatur: simul ecce Deus cum lumine largo
 Improuisus adest iterum, sociosq; reuifit,
 Et clausæ mansere fores, mansere fenestræ.
 Non aliter uitri, quod tectis sum mouet auras,
 Lumine Sol penetrat splendentes aureus orbes
 Insertim radios iaciens in opaca domorum,
 Nec tamen ulla uia apparent uestigia adacta
 Luce, sed illæso sæpe, itq; reditq; metallo.
 Sternunt sese omnes terræ, genibusq; salutant.
 Vt uero Didymus manifesto in lumine uidit
 Vulnera monstrantem, & se nomine compellantem,
 Horrui, & prono confestim corruit ore.
 Multaq; se incusans animo sic denique fatur:
 Vera mihi facies, uerus Deus, omnia noui.
 Haud equidem (fateor) uiuum te credere quibam
 Post obitus cœli hoc iterum spirabile lumen,
 Has auras haurire. animo tua dicta labanti
 Exciderant penitus, modo quæ suprema dedisti.
 Demens, qui te obita non posse huc morte reuerti
 Crediderim, cum quarta alios iam luce sepultos
 Ad superas cœli nuper reuocaueris oras,
 Et memini, atque aderam: sed me mens læua tenebat.
 Forsan at hæc tamen haud uestro sine numine tanta
 Credo equidem uenit dementia. forsitan olim
 Proderit hîc seris hæsisse nepotibus unum,
 Et manibus uoluisse prius contingere corpus,
 Ne facies, aut uana oculos eluderet umbra.

Talibus orantem Deus, & lux ipsa reliquit
Nunc hos, nunc adiens alios, & pectora firmans.
Nec prius euasit mundi mortalibus oris,
Quàm quater exoriens densa sol luce rediret.
Fortè igitur Petrus, & socij uada salsa secabant
Remigijs lembum subigentes, dum sibi uictum
Arte parant solita, piscesq; in gurgite captant.
Et iam per totam uano, quàm longa, labore
Defessi noctem frustra madefacta legebant
Retia, cum iuuenem egregium uidere liquenteis
Fluctifrago tractus è littore prospectantem.
Nec primo agnouere Deum, diuinâq; membra,
Quandoquidem se mortali celauerat ore.
Ipse dehinc tali compellans uoce natantes
Dextram, ait, affectate uiri: huc appellite puppim:
Hâc dabitur uanum non effudisse laborem.
Nec mora, præceptis parent, dextraq; per undas
Detorquent alacres cursum, nodosaq; lina
Proijciunt: moti sonuit plaga cæcula ponti.
Iamq; senex tacito socijs Petrus innuit ore,
Auxilioq; uocat nutuq; manuq; silentes
Significans prædam innumeram: uix retia cuncti
Plena trahunt: capti saliant per uincula pisces.
Sensit Ioannes hîc numen, & heus prior inquit
O socij, non fallor, adest Deus, ille magister
Ille quidem: agnosco diuinos oris honores.
Latitiam ut iactat uultuq;, oculisq; decoris:
Quod simul accepit Petrus, haud cunctatus, ab ipsa
Desiliit rate, & æquoreas se iecit in undas,

Quò regem falsos per fluctus primus adiret,
 Quamuis multà timens gliscentibus equore uentis.
 Cetera deinde manus terræ aduertuntur, & omnes
 Reminagà siccum cupidi tenuere carina.
 Tum uictu ut uires reuocent, Cerealìa mensis
 Dona onerant iussi, uiuosq; in littore pisces
 Vnà omnes torrere parant, succensaq; pruna
 Suggestitur circum: teter petit æthera nidor.
 Vt compressa fames, surgit rex optimus ipse,
 Confessusq; Deum socijs ita denique satur.
 Pacem optatè uiri, pacem laudate quieti.
 Saluete æternum socij, æternumq; ualete.
 Este mei memores: ego claro poscor Olympo:
 Iamq; adeo duris animos aptate, ferendo
 Omnia, nec propius sæuos adiisse tyrannos
 Sit timor, atque duces affari, & uera monere.
 Non uos maiestas soliorum, aut sceptrà superba
 Terrificent regum lucis nil huius egentes.
 Haud longè tum quærendum, quæ tempora fandi,
 Quis modus aptus: ego præsens adero omnibus, ora
 Vestra regens: dabitur uerborum copia cuique.
 Nec cœlo uires uos, & solamen ab alto
 Deficient. cùm Sol decimo iubar aureus ortu
 Extulerit, pater afflabit cœlestibus auris,
 Diffusumq; animis numen diuinitus addet,
 Præside quo freti reges, rerumq; potentes
 Nil ueriti, nostrum uulgabitis undiq; nomen.
 Tum sanctum sese genus aurea tollet ad astra,
 Densus agens ueluti laxis se palmes habenis

Luxuriat, folijsq; simul, foetuq; grauescit.
 Denique, cum suprema dies illuxerit orbi,
 Omniaq; eliciam patefactis ossa sepulchris,
 Atque iterum in lucem emergent, quos terra tegebat,
 Hanc uallem, densa hos implebunt agmina colles
 Matres atque uiri, uixq; hausta luce perempti,
 Ipse ego iura dabo, mediaq; in ualle sedebo
 Quæsitur, uitas populorum, & crimina pendens.
 Vos etiam mecum bis senis sedibus ipsi
 Sublimes mortale genus censebitis una,
 Bis senaq; tribus gentis tum uestra subibunt
 Arbitria, & uestros mirabitur orbis honores.
 Interea Petre te (nulli pietate secundum
 Noui etenim) his rerum summam, clauumq; tenentem
 Præficimus cunctis, ultro qui nostra sequuti
 Imperia: hoc te præcipuo insignimus honore.
 Tu regere, & populis parcens dare iura memento.
 Summa tibi in gentes iam nunc concessa potestas.
 Iamq; pios tege pace: uoca sub signa rebelles.
 Quencunque in terris scelus exitiale perosus
 Admonitum frustra iusta deuoueris ira
 Colloquio absterrens hominum, coetuq; piorum,
 Idem erit inuisus cælo, non ille beatis
 Sedibus aspiret, nisi tu placabilis idem
 Dignatus uenia meliorem in pristina reddas.
 Iamq; adeo tibi concessum mortalibus ægris
 Claudere syderei portas, ac pandere cæli.
 Talia mandabat terras, hominesq; relinquens.
 Sic natis moriturus oues, & ouilia pastor

Commendans

Commendans caris furta, infidiasq; luporum
Edocet, & pecori contraria pascua monstrat.
Sic socijs æuo iam fessus nauta biremem
Credit, inexperto sq; docet uarias maris oras,
Et breuia, & Syrtes, & nauifragas Syrenas.
His animaduersis totius lucida circum
Palmiferi nubes collis capita ardua textit,
Et curua æthereis fulserunt littora flammis.
Interea totum exercent noua gaudia cœlum
Alituum coelestium acies, sanctiq; uolucres
Dant manibus plausus, & multicoloribus alis,
Instaurantq; choros, fremitu ætheris atria feruent.
Pars pendent speculis, & propugnacula leti
Cœli summa tenent, & moenia celsa coronant.
Obuia pars portis parat ire patentibus, & se
Quisq; auris credunt, ac pennis æthera obumbrant.
Hi plectro indulgent, fidibusq; his tibia cantus
Dat bifores: alij caua cornua flatibus implent,
Raucifonasq; tubas, & ahenea cymbala iactant.
Atque ubi ter patris ad solium pernice chorea
Indulsere choris, ter ludo lucida regna
Lustrauere, poli q; è uertice decurrere,
Non aliter sunt ingressi uolucris agmine contra
Concentu uario, & multifono modulatu,
Quàm, prolapsa Remi cum nondum urbs alta iaceret,
Tarpeiaq; arces starent, lateq; subactis
Iura daret populis rerum pulcherrima Roma,
Consul uictor, ouans pugnatis undique bellis,
Intrabat rediens, Capitoliâq; alta subibat.

Talis nubiugo tendebat ad æthera gressu
Vera Dei soboles, ut uerò flectere quiret,
Iratus quoties genitor mortale pararet
Exercere genus meritis ob crimina poenis,
Omnia fert secum cædis monimenta nefandæ,
In primis duplicemq; trabem, infandamq; columnam,
Brachia cui uinctus tulit aspera uerbera, & acres
Virgarum fasces, insectaq; sanguine lora,
Hastamq;, & calamo pendentia pocula leui.
Treis deinde ingentes, & acuta cuspide uectes
Cernere erat, quibus effosus palmasq; pedesq;
Sertaq; nexilibus uepribus conferta rigeant.
Illic & longo Romani signa senatus
Hastili suspensa, cauoq; latentia cornu
Lumina, quod superas abies tollebat ad auras,
Quamq; manu rex pro sceptro gestauit arundo,
Omnia quæ pueri cœlestes antè gerebant,
Singula quisque, poli; arcem per inane petebant.
Suspexere uiri attoniti, acieq; sequentes
Alituum nubem, ac regem uidere per auras
Tollentemq; manus, cœliq; serena secantem,
Cum subito rutila hæc uenit uox reddita ab æthra.
Ne trepidate. quid hæretis supera alta tuentes?
Cum genitore deus regnandum accepit Olympum.
Nec mora: carminibus cœli domus ardua longè
Auditur resonare, modisq; per astra canoris.
Contra etiam plausere, atque hæc alterna canebant
Lata uiri, cœlumq; oculis, animisq; petebant.
Omnes ò plausu gentes, linguisq; fauete,
Atque deum canite ascensu supera alta tenentem.

Quadrupedum, uolucrumq; genus, mutæq; natantes
Exultent, tractus terrarum ubicunque patentes.
Ipsi dent montes, ipsa & dent flumina uocem
Leta suam, & scatebris uoluentes flumina fontes,
Quodq; ambit longis terras anfractibus æquor.
Cuncta suum agnoscant autorem, & carmina dicant,
Semper ut idem ingens regnarit originis expers
Cum genitore deo deus omnia numine complens.
Vt nullis mox principijs, aut semine nullo
Omnia condiderit, cœlum, terrasq;, fretumq;,
Quæq; uago passim subsunt animantia cœlo.
Vt terras ponto discluserit, æthera terris,
Luciferis cœli lustrauerit atria flammis,
Tellurisq; sinum uarijs appinxerit herbis,
Sufficiatq; satis fruges, & uitibus aliquid
Humorem, tu cuncta moues: tibi maximus æther,
Quiq; super latices concrescunt æthere, parent:
Nubila te, uentiq; timent: te uesper, & ortus
Obseruant, obeuntq; tuo sua munera nutu:
Et tibi monstri feri obsequitur plaga cærule ponti.
Tu manibus ualidis terrarum pondera libras,
Atque grauem uacuo suspendis in aëre molem,
Rerum elementa locans æterno fœdere, ut omnia
Concordi in medium tendant nitentia motu.
Tu liquidas per inane uias is nubibus actus,
Aurarumq; sedens ueheris pernicibus alis.
Non tibi tempus equis fugit irreuocabile adactis.
Semper idem ante tuos oculos, præsensq; moratur,
Quodq; est, quodq; fuit, simul & quod deinde sequetur.
Ipse etiam parens tibi cœli in uertice fixus

Sol stetit: ipsa etiam surgens in cornua luna:
 Atque suos penitus requierunt sydere cursus.
 Te mandante suam uim sæpe innoxius ignis
 Dedidit: pueri in medijs fornacibus astant
 Illesi, iactantq; tuas ad sydera laudes.
 Tu mare nauigerum concreta diuidis unda,
 Et populis medios das ire impune per æstus.
 Tu rapidos flectis ripis mirantibus amnes.
 Tu largam tactis è cautibus elicis undam,
 Idem largifluos fontes, & flumina sistens.
 Ipsa tuo tremit aspectu conterrita tellus,
 Quosq; procul tangis fumant ad sydera montes.
 Assurgunt reges pauidi, tibi sceptrâ, tibi arma
 Deponunt, longeq; tremunt, & numen adorant.
 Tu sordis aures, oculos tu lumine captis,
 Et uocem mutis, & uires sufficis ægris.
 Tu reuocas in uitam obita iam morte sepultos,
 Et rursum potes amissos accendere sensus.
 Non te uis crudi perterruit horrida leti,
 Non Erebi confusa domus loca foeta timoris.
 Te manes tremuere. plagæ regnator opacæ
 Vmbrarum passim populantem immitia regna
 Non tulit, atque imus trepidus se condidit antris,
 Prostratæq; metu procul Eumenides latitarunt,
 Dum superas præda ingenti uehereris ad arces:
 Nunc ubi iam uictor regnas, superumq; beato
 Concilio imperitas, prouisâq; tempora longè
 Disponens reparas fugientia secula mundo,
 Nec requiesse sinis Solis uoluentia lustra.

Salue

Salve opifex rerum, uastiꝑ; salutifer orbis,
Aspice nos propius, propius genus aspice nostrum
Morte tua patet ætherei cui ianua Olympi,
Et ueteres tandem pater obliuiscitur iras.
Talia littorea læti sub rupe canebant
Vndeni proceres, omnisq; effusa iuuentus.
Non tamen exuerant uanum inter tanta timorem,
Gaudia nondum animos firmati numinis aura
Aetherea, sed adhuc latebras, cauāq; antra petebant.
Sicut ubi accipiter celsa de sede columbam
Sustulit apprensam, quam rostro euisceret unco.
Diffugiunt aliæ huc illuc: mox turribus imis
Condunt se celeres, & inania murmura miscent,
Haud illi secus attoniti post funera regis
Inclusi tecto stabant promissa magistri
Cælo expectantes uenturum numen ab alto.
Iam aderat promissa dies, deciesq; tenebras
Flammifera Sol exoriens face ab orbe fugarat,
Cum pater omnipotens cœli regione serena,
Sydera purpureo reficit quâ purior æther
Lumine, cœlicolûm in medio media arce sederet
Tempora dispensans, secretaq; fœdera mundo.
Cui se tum exutus moribundos filius artus
Diffulgens radijs, ac mira luce coruscus
Obtulit, & magno genitorem affatus amore est.
O' pater & socijs tandem succurrere nostris
Tempus, ait, quos amisso duce protinus omnes
Acer agit timor huc illuc, atque omnia terrent
Imbelles, quoniam mortali corpore creti.

Discute

Discute terrorem hunc animis, & pectora firma,
 Ne casus nequeant alacres procurrere in omnes.
 Illis me propter Solyme, Iudæaq; passim
 Insidias infensa odijs molitur iniquis,
 Tu tamen hos olim fore, qui præstantibus ausis
 Per gentes canerent nostrum indelebile nomen,
 Quacunque Oceano terrarum clauditur orbis,
 Et populos noua conuersos ad sacra uocarent,
 Pollicitus genitor, tibi nec sententia nutat.
 Hos (quando cœli demum non abnuis arcem)
 Ipse ego sæpe tua fretus pietate labantes
 Firmaui, impleuiq; animis. siquidem affore Olympi
 Promisi auxilium subito, & tutamen ab arce,
 Quo freti reges, regumq; minacia iussa
 Contemnunt, alacresq; ruant in funera leti
 Sponte sua ueræ pro religionis amore,
 Sic fatus palmas ferro ostentabat acuto,
 Traiectosq; pedes, & hians in pectore uulnus,
 Sertaq; & hamatos uepres, quos hostia gessit.
 Annuit oranti, delibansq; oscula nato
 Reddidit hæc pater æterno deuinctus amore.
 Iam concessa petis: dabitur tibi nate, quod optas.
 Promissa (ne tende manus) afflabimus aura,
 Quos uis, atque uiros nostro flammabimus igni,
 Vt pro te blandæ proiecto lucis amore
 Non ferrum, aut flammæ metuant, morsus'ue ferarum,
 Aut crinita rotis circum laniantibus haustra,
 Quiq; reformidant nunc omnes æris auras,
 Obijcient certis alacres se sponte periclis

Pugnando,

Pugnando, & claras animas de corpore reddent
 Contemptu necis, & uera uirtute superbi.
 Non illos æstus, non illos frigora sistent,
 Letiferum aut campos cum sydus findit hiulcos,
 Carulea aut glacie cum nectit flumina bruma.
 Verum ultra Gangem auditi, Bactra ultima supra,
 Ismara, Bistoniasq; plagas, Serasq; remotos
 Gadibus, & uirides penetrabunt uoce Britannos.
 Implebunt terras monitis, & cuncta nouantes
 Tempa pererrato statuent tibi maxima mundo,
 Ad tua mutatae properabunt nomina gentes,
 Diuisa penitus toto orbe per æquora gentes,
 Seclaq; conuersis procedent aurea rebus.
 Quæ tibi sæpe ego pollicitus, scisq; omnia mecum.
 Nec tantum tua nate pijs hæc uulnera Olympum
 Nunc pandi meruere, nigra quos nocte premebat
 Infontes primi scelus exitiale parentis.
 Verum alios mox, atque alios per secula cœlo
 Efficient dignos, sua quos commissa piacula
 Sydereis procul arcebant à sedibus olim.
 Tanta tuæ merces, ea uis, ea gratia mortis.
 Atque adeo, quodcunque homines ab origine rerum
 Admisere, alijs quidquid peccabitur annis,
 Huc coëat, satis illa tui pars parua, superq;
 Omnia diluere, prorsusq; abolere cruoris.
 Quin etiam mox tempus erit, cum scilicet olim
 Ter centum propè lustra peregerit æthereus Sol,
 Tum ueri Graium obliti mendacia uates
 Funera per gentes referent tua carmine uerso,

Atque

Atque tuis omnes resonabunt laudibus urbes,
 Prasertim letam Italiae felicitis ad oram,
 Addua ubi uagus, et muscoso Serius amne
 Purior electro, tortoq; simillimus angui,
 Quà rex fluuiorum Eridanus se turbidus infert
 Mœnia turrigera stringens malè tuta Cremonæ,
 Ut sibi iam tectis uix temperet unda caducis.
 Illic tum niuei uelut inter nubila Cygni
 Omnibus in ripis pueri, innuptæq; puellæ
 Carmina casta canent, mxtiq; in gramine molli
 Laudibus incipient certatim assuescere nostris,
 Et teneri prima cœtus te uoce sonabunt.
 Hæc tibi certa manent, hæc uis mouet ordine nulla.
 Sic fatus dulcem nato inspirauit amorem.
 Interea scelus infandum pellacis Iudæ
 Multa execrantes socij se ad iussa parabant
 Munera diuersas sortiti protinus oras,
 Quas peterent, moresq; nouos, noua sacra docerent.
 Quo uè autem patribus bis senis cætera, ut antè,
 Pareret pubes, numerum, sanctumq; senatum,
 Quod superest, suppleant, socijsq; ex omnibus unus
 Sortitu gaudes tanto prælatus honore
 Matthia, obscurum genus, et sine luce propago.
 Tum cuncti inter se mœsti sic ore precari.
 Si nunc, si nobis aurai coelitus almæ
 Halitus omnipotens patefacto aspires Olympo,
 Quando quidem toties nobis Deus omnibus illum
 Auxilio fore pollicitus. sanè omnia uera
 Prædixit: defit ueris hoc hætenus unum.

Talia

Talia suspensi secum ægra mente ferebant.
 Ecce autem cœli ruere ardua uisa repente,
 Et superum tonat ingenti domus alta fragore.
 Suspiciunt : noua lux oculis diffulsit, & ingens
 Visus ab æthereo descendere uertice nimbus
 Lucis inardescens maculis, tectumq; per omne
 Diuersi rumpunt radij: tum innoxius ignis
 Omnibus extemplo supra caput astitit ingens,
 Et circum rutilis incanduit aura fauillis:
 Stricturis ueluti crebræ crepitantibus olim
 Dissiliunt scintillæ, acres dum incudibus ictus
 Alternant Chalybes, robustaq; brachia tollunt
 Candentem curua uersantes forcipe massam.
 Nam pater omnipotens, superaq; æquæuus ab arce
 Filius aspirant unâ omnipotentibus auris,
 Infunduntq; uiris numen. Deus ecce repente,
 Ecce Deus: cunctis diuinitus algida corda
 Incipiunt afflata calefcere. numine tacti
 Implentur propiore uiri, sacrumq; furorem
 Concepere, dcumq; imis hausere medullis.
 Nec mora, nec requies: ter scintillantibus igneis
 Terrifico radijs fulgore, ter alitis auræ
 Turbine correpti blando flammantur amore,
 Ignescuntq; animis, atque exultantia cunctis
 Exercent acres stimulus præcordia motus.
 Diffugiunt animis terrores: mira loquuntur,
 Mira canunt. eadem uarijs (mirabile dictu)
 Gentibus accipitur uox haud obscura, sibiq;
 Quisq; uidebatur patrias haurire loquelas,

o

Multi

Multi ut tunc ierant uarijs hinc partibus orbis
 Sacrorum studio, uisendæq; urbis amore,
 Solennem quæ luce illa celebrabat honorem
 Quinquaginta actis post orgia prima diebus,
 Orgia, cum mensis epulandum apponimus agnum.
 Hic sua uerba audit tellure Libyside cretus,
 Hic Galli sua, Romulidæ, Parthiq; Scythæq;
 Nec non subiecti glaciali sydere Thraces,
 Afriq; Cretesq; Phrygumq; è gente profecti,
 Atque Indi, atque Arabes, & areniuagi Garamantes,
 Mirantur cuncti circum, mirantur & ipsi.
 Nanque hominem uelut exuti, moribundaq; membra,
 Mentē domos cœli peragrant, atque æthera apertum
 Intenti, & superum taciti sermone fruuntur.
 Iamq; canunt uentura: animis Deus expulit atram
 Lustrans corda intus nubem, quæ corpora circum
 Caligatq; hebetatq; humanas humida mentes.
 Quosq; modò duræ mortis formidine turpi
 Speluncis atris terrebant omnia clausos,
 Liberior nunc luce palam, atque licentius audent
 Terrorum expertes: nec iam mortalia curant.
 Non ferrum, aut flammæ metuunt, morsus uel ferarum,
 Sed regem uulgò testantur morte peremptum
 Immerita, genus æthereo deducere Olympo.
 Iamq; pudet metuisse omnes, animosq; leti
 Spes magis, atq; magis uiget acris numinis haustu.
 Haud secus ac crebris cum rimis terra dehiscit,
 Cum sitit omnis ager, tum quæ morientia languent
 Gramina, cæruleus si cœlo uenerit imber,

Continuo

Continuò attollant rursus capita, aruaq; ponant
 Squalorem, redeatq; decor suus omnibus agris.
 Ergo abeunt uarias longè, lateq; per oras
 Diuersi, laudesq; canunt, atque inclyta uulgo
 Facta ducis, iamq; (ut uates cecinere futurum
 Antiqui) illorum uox fines exit in omnes.
 Audiſt & si quem medio ardens æthere iniquo
 Sydere desertis plaga diuidit inuia terris,
 Quiq; orbem extremo circumsonat æquore pontus.
 Continuò ponunt leges, moremq; sacrorum
 Urbibus. infectum genti lustralibus undis
 Eluitur scelus, & ueteris contagia culpæ,
 Relligioq; nouas noua passim exuscitat aras,
 Protinus hinc populos CHRISTI de nomine dicunt
 Christiadas. toto surgit gens aurea mundo,
 Seclorumq; oritur longè pulcherrimus ordo.

F I N I S.

SI QUID HIC FACTVM DICTVMVE
 CONTRA SANCTORVM PATRVM SCITA:
 INFECTVM INDICTVMVE ESTO.

QVISQVIS ES

AVTOR TE ADMONITVM VULT, SE
NON LAUDIS ERGO OPVS ADEO
PERICVLOSVM CVPIDE AGGRESSVM,
VERVM EI HONESTIS PROPOSITIS
PRAEMIS A DVOB. SVMMIS PONTT.
DEMANDATVM SCITO LEON. X.
PRIVS, MOX CLEM. VII. AMBOB.
EX ETRVSCOR. MEDYCVM CLARISS.
FAMILIA: CVIVS LIBERALITATI
ATQ. INDVSTRIAE HAEC AETAS
LITERAS AC BONAS ARTIS, QVAE
PLANE EXTINGTAE ERANT, EXCITA
TAS ATQ. REVIVISCENTES DEBET.
ID VOLEBAM NESCIVS NE ESSES.

MARCI HIE-

RONYMI VIDAE CRE-
MONENSIS

POETIC.

AD

FRANCISCVM, FRAN-
cisci Regis Franciæ filium,
Delphinum, Li-
ber I.

IT fas uestra mihi vulgare arcana
per orbem
Pierides, penitusq; sacros recludere
fontes,
Dum uatem egregium teneris educe-
re ab annis,

Heroum qui facta canat, laudes ue Deorum,
Mente agito, uestriq; in uertice sistere montis.
Ecquis erit iuuenum, segni qui plebe relictæ
Sub pedibus pulchræ laudis succensus amore
Ausit inaccessibleæ mecum se credere rupi,
Lætæ ubi Pierides, cithara dum pulcher Apollo
Personat, indulgent choreis, & carmina dicunt?
Primus ades Francisce, sacras ne despice Musas,
Regia progenies cui regum debita sceptræ
Gallorum, cum firma annis accesserit ætas.
Hæc tibi parua ferunt iam nunc solatia dulces,
Dum procul à patria raptum, amplexuq; tuorum,

o 3

Ah

Ah dolor, Hispanis fors impia detinet oris'
 Henrico cum fratre. patris sic fata tulerunt
 Magnanimi, dum fortuna luctatur iniqua.
 Parce tamen puer ô lacrymis. fata aspera forsan
 Mitescent, aderitq; dies Letissima tandem,
 Post triste exilium patrijs cum redditus oris,
 Letitiam ingentem populorum, omneisq; per urbes
 Accipies plausus, et letas undique uoces,
 Votaq; pro reditu persoluent debita matres.
 Interea te Pierides comitentur. in altos
 Iam te Parnassi mecum aude attollere lucos.
 Iamq; adco in primis ne te non carminis unum
 Prætereat genus esse. licet celebranda reperti
 Ad sacra sint tantum uersus, Laudes'ue Deorum
 Dicendas, ne religio sine honore iaceret,
 Nam traxere etiam paulatim ad cætera Musas,
 Versibus et uarijs cecinerunt omnia uates.
 Sed nullum è numero carmen præstantius omni,
 Quàm quo post diuos heroum facta recensent,
 Versibus unde etiam nomen fecere minores,
 Munere concessum Phœbi uenerabile donum
 Phœmonoës, quæ prima dedit (si uera uetustas)
 Ex adyto haud alijs numeris responsa per orbem.
 Tu uerò ipse humeros explorans consule primum,
 Atque tuis prudens genus elige uiribus aptum.
 Nam licet hic diuos, ac dijs genitos heroes
 In primis doceam canere, et res dicere gestas,
 Hæc tamen interdum mea te præcepta iuuabunt,
 Seu scenam ingrediens populo spectacula præbes,

Sine

Siue eligis iuuenum lacrymas, quibus igne medullas
Vrit amor, seu pastorum de more querelas,
Et lites Siculi uatis modularis auena,
Siue aliud quodcunque canas, quo carmine cunq;
Nunquam hinc (ne dubita) prorsum inconsultus abibis.
Atque ideo quodcunque audes, quodcunque paratus
Aggrederis, tibi sit placitum, atque arriserit ultro
Ante animo, nec iussa canas, nisi fortè coactus
Magnorum imperio regum, si quis tamen usquam est,
Primores inter nostros qui talia curet.
Omnia sponte sua, quæ nos eligimus ipsi,
Proueniunt, duro assequimur uix iussa labore.
Sed neque cum primum tibi mentem inopina cupido,
Atque repens calor attigerit, subito aggrediendum est
Magnum opus. adde moram, tecumq; impensius ante
Consule, quicquid id est, parteisq; expende per omnes
Mente diu uersans, donec noua cura senescat.
Ante etiam pelago quam pandas uela patenti,
Incumbasq; operi incipiens, tibi digna supellex
Verborum, rerumq; paranda est, proq; uidenda
Instant multa prius, quorum uatum indiget usus.
Illis tempus erit mox cum letabere partis.
Sponte sua, dum fortè etiam nil tale putamus,
In mentem quædam ueniunt, quæ forsitan ultro,
Si semel exciderint, nunquam reuocata redibunt,
Atque eadem studio frustra expectabis inani.
Nec mihi non placeant, qui fundamenta laborum
Cum iaciunt, ueterum explorant opera inelyta uatum
• Noctes atque dies, passimq; accommoda cogunt

Auxilia intentiq; aciem per cuncta uolutant.
 Quin etiam prius effigiem formare solutis,
 Totiusq; operis simulachrum fingere uerbis
 Proderit, atque omneis ex ordine nectere partes,
 Et seriem rerum, & certos tibi ponere fines,
 Per quos tuta regens uestigia tendere pergas.
 Iamq; hic tempus erat dare uela uocantibus Euris,
 Condendiq; operis primas præscribere leges:
 At prius ætati teneræ quæ cura colenda
 Dicendum, quantus puero labor impendendus.
 Nulli etenim insignem dabitur gestare coronam,
 Pieridum choreas, teneris nisi norit ab annis.
 Postquàm igitur primas fandi puer hauserit artes,
 Iam tunc incipiat riguos accedere fonteis,
 Et Phœbum, & dulces Musas assuescat amare.
 Ille autem, paruum qui primis artibus antè
 Imbuit, atque modos docuit, legesq; loquendi,
 Syncerus uocis cupcrem, ac purissimus oris
 Contigerit, fandi ne fors puer, atque nefandi
 Nescius imbiberit male gratæ semina lingue,
 Quæ post infecto ex animo radicitus ulla
 Non ualeas meliora docens euellere cura.
 Iccirco mihi ne quisquam persuadeat oro,
 Vt placeat qui, dum cupiunt se numine læuo
 Tollere humo, & penitus iactant se ignota docere,
 Conuentu in medio, septiq; impube corona
 Insolito penitus fandi de more magistri,
 Obscuras gaudent in uulgum spargere uoces
 Irriſi, fœdam illuuiem, atque immania monstra.

Non

Non minus à recta mentis ratione feruntur
Decepti, quam qui, liquidi cùm pocula fontes
Sufficiant, malunt graue olentem haurire paludem.
Ne mihi ne teneræ talis se admouerit auri,
Sed procul ò procul ista ferat, natosq; Getarum
Imbuat, aut si qua est gens toto obtusior orbe.
Iamq; igitur mea cura puer penetralia uatum
Ingrediatur, & Aonia se proluat unda.
Iamq; sacrum teneris uatem ueneretur ab annis,
Quem Musæ Minci herbosissæ aluere sub antris,
Atque olim similem poscat sibi numina uersum,
Admirans artem, admirans præclara reperta.
Nec mora: iam fauet Ascanio, tactusq; dolore
Impubes legit æquales, quos impius hausit
Ante diem Mauors, & acerbo funere merisit.
Multa super Lauso, super & Pallante perempto
Multa rogat, lacrymas inter quoque singula fundit
Carmina, crudeli cùm raptum morte parenti
Ah miseræ legit Euryalum, pulchrosq; per artus
Purpurcum, leto dum uoluitur, ire cruorem.
Nec non interea Graios accedere uates
Audeat, & linguam teneris assuescat utranque
Auribus exercens nunc hanc, nunc impiger illam.
Nulla mora est: nostro Aeneæ iam conferet igneis.
Æaciden flagrantem animis, Ithacumq; uagantem,
Atque ambos sæpe impellet concurrere uates.
Nunc geminas puer huc aures, huc dirige mentem.
Nam quia non paucos parte ex utraque poëtas
Nostrosq; Graiosq; tibi se offerre uidebis,

Quos hîc euites, quibus idem fidere tutus
 Eualeas, dicam, ne quis te fallere possit.
 Haud multus labor autores tibi prodere Graios,
 Quos inter potitur sceptris insignis Homerus.
 Hunc omnes alij obseruant, hinc pectore numerum
 Concipiunt uates, blandumq; Heliconis amorem.
 Felices quos illa ætas, quos protulit illi
 Proxima. diuino quantò quisque ortus Homero
 Vicinus magis, est tantò præstantior omnis.
 Degenerant adeò magis, ac magis usque minores
 Obliti ueterum præclara inuenta parentum.
 Iamq; ferè Inachiae restincta est gloria linguæ
 Omnis, et Argolici iussi concedere auitis
 Sunt pulsî reges solijs, ciuesq; coacti
 Diuersa exilia, atque alienas quærere terras:
 Huc illuc inopes errant, habet omnia uictor
 Barbarus, et uersis nunc luget Græcia fatis.
 Nostri autem ut sanctum diuas Heliconæ colentes
 Cœperunt primum in Latium transferre, fluebant
 Versu incomposito informes, artisq; Pelasgæ
 Indociles Musa fundebant carmina agresti
 Syluicolas inter Faunos. tunc omne sonabat
 Arbustum fremitu syluæ frondosæ.
 Nondum acies, nondum arma rudi pater Ennius ore
 Tentarat, qui mox Graio de uertice primus
 Est ausus uiridem in Latio sperare coronam.
 Tum rerum causas naturæ arcana latentis
 Explorare ausi, cecinerunt carmine dulci
 Omnia Pierio spargentes nectare uates.

Atque

Atque ita deinde rudes paulatim sumere uersus
Cœperunt formam insignem, penitusq; Latini
Agrestem exuerunt morem, liquidissima donec
Tempestat ueluti cœli post nubila, & imbres
Extulit os sacrum soboles certissima Phœbi
Vergilius, qui mox ueterum squalore, situq;
Deterso in melius mira omnia rettulit arte
Vocem, animumq; Deo similis. date lilia plenis
Pierides calathis, tantoq; assurgite alumno.
Vnus hic ingenio præstanti gentis Achivæ
Diuiuos uates longè superauit, & arte,
Aureus, immortale sonans. stupet ipsa, pauetq;
Quamuis ingentem miretur Græcia Homerum.
Haud alio Latium tantum se tempore iactat.
Tunc linguae Ausoniæ potuit quæ maxima uirtus
Esse fuit, cœloq; ingens se gloria uexit
Italiæ, sperare nefas sit uatibus ultra.
Nulla mora, ex illo in peius ruere omnia uisa,
Degenerare animi, atque retro res lapsa referri.
Hic namq; ingenio confusus posthabet artem.
Ille furit strepitu, tenditq; æquare tubarum
Vocē sonos, uersusq; tonat sine more per omnes.
Dant alij cantus uacuos, & inania uerba
Incassum, sola capti dulcedine uocis,
Pierides donec Romam, & Tyberina fluenta
Deseruere Italiam expulse protinus oris.
Tanti causa mali Latio gens aspera aperto
Sæpius irrumpens. sunt iussi uertere morem
Ausonide uicti, uictoris uocibus usi.

Cessit

Cessit amor Musarum, artes subiere repente
 Indignæ, atque opibus cuncti incubuere parandis.
 Iam pridem tamen Ausonios inuisere rursus
 Cœperunt Medycum reuocata munere Musæ
 Thufcorum Medycum, quos tandem protulit atas
 Europæ in tantis solamen dulce ruinis.
 Illi etiam Graiæ miserati incommoda gentis,
 Ne Danaûm penitus caderet cum nomine uirtus,
 In Latium aduectos iuuenes, iuuenumq; magistros,
 Argolicas arteis quibus esset cura tueri,
 Securos Musas iussere, atque ocia amare.
 Illi etiam captas latè misere per urbes,
 Qui doctas tabulas ueterum monimenta uirorum
 Mercati pretio adueherent, quæ barbarus igni
 Tradebat Danaûm regnis, opibusq; potitus.
 Et tentamus adhuc sceptris imponere nostris
 Externum, necdum ciuiles condimus enses.
 Hæc atas omnis, uatum hæc fortuna priorum.
 Ergo ipsum ante alios animo uenerare Maronem,
 Atque unum sequere, utq; potes, uestigia serua,
 Qui si fortè tibi non omnia sufficit unus,
 Adde illi natos eodem quoq; tempore uates.
 Parce dehinc puer, atque alios ne quære doceri.
 Nec te discendi capiat tam dira cupido.
 Tempus erit, tibi mox cum firma aduenerit atas,
 Spectatum ut cunctos impune accedere detur.
 Interea moniti uos hîc audite parentes.
 Querendus rector de millibus, eq; legendus
 Sicubi Musarum studijs insignis, et arte,

Qui

Qui curas dulces, caniq; parentis amorem
 Induat, atque uelit blandum perferre laborem.
 Illa suis niti nondum ausit uiribus ætas,
 Externæ sed opis, alienæq; indiga curæ est.
 Nam puerum, ni præsentis uis fida regentis
 Adsit, & hunc dulcem studiorum infundat amorem,
 Illecebræ sacris auertant mille camœnis
 Deceptum falsa melioris imagine curæ.
 Sic quoq; ubi cultis plantas defodit in hortis
 Agricola, & teneras telluri credidit almæ,
 Fraxineas, contos subito erigit, & sua cuiq;
 Robora, ut innixæ uentos, cœliq; ruinam
 Contemnunt, surgantq; leues impune per auras.
 Ille autem, pueri cui credita cura colendi
 Artibus egregijs, in primis optet amari,
 Atque odium cari super omnia uitet alumni.
 Ne fortè & sacras simul oderit ille camœnas
 Imprudens, & adhuc tantæ dulcedinis expers,
 Deficiantq; animi studiorum in limine primo.
 Ponite crudeles iras, & flagra magistri
 Fœda ministeria, atque minis absistite acerbis.
 Ne mihi ne quæso puerum quis uerbera cogat
 Dura pati, neque enim lacrymas, aut dulcis alumni
 Ferre queunt Musæ gemitus, ægræq; recedunt,
 Illiusq; cadunt animi, nec iam amplius audet
 Sponte sua quicquam egregium, ingratumq; laborem
 Inuitus trahit ægrè, animoq; ad uerbera durat.
 Vidi ego qui semper leuia ob commissâ uocabat
 Ad pœnam pueros, furijs insurgere, & ira

Terribi

Terribilem, inuisos ueluti sæuiret in hostes.
 Hinc semper gemitus, hinc uerbera dira sonabant.
 Atque equidem memini cùm formidatus iniquis
 Urgeret pœnis, solitoq; immanior ille
 Terreret turbam inualidam, miserabile uisu,
 Fortè puer prima signans nondum ora iuuenta
 Insignis facie ante alios exegerat omnem
 Cum socijs ludens lucem, oblitusq; timoris
 Post habuit ludo iussos ediscere uersus.
 Ecce furens animis multa increpat ille, minisq;
 Insurgens sæuo pauitantem territat ore
 Horrendum, et loris dextram crudelibus armat.
 Quo subito terrore puer miserabilis acri
 Corripitur morbo. paruo is post tempore uitam
 Crescentem blanda coeli sub luce reliquit.
 Illum populifer Padus, illum serius imis
 Seriaesq; diu Nymphæ fleuere sub undis.
 Tempore iam ex illo, uatem cùm dura iubentem
 Phœbigenam Alcides animo indignante peremit
 Vocali inuisam feriens testudine frontem.
 Debuerat sæuos factum monuisse magistros.
 Vos tamen o iussi iuuenes parete regentum
 Imperijs, ultroq; animos summittite uestros.
 Siquem igitur clari formandi gloria uatis
 Digna manet, uerbis puerum compellat amicis
 Sæpe rogans, laudisq; animum pertentat amore.
 Quandoquidem hunc imis postquam semel osibus igne
 Implicuit, labor inde leuis, sese excitat ardens
 Sponte sua, duosq; uolens fert ille labores,

Et taci

Et tacito uiuens crescit sub pectore flamma.
 Quid memorem? socium nam mos æqualibus annis
 Iungere, cui paribus studijs contendat alumnus,
 Aemula cùm uirtus stimulis agitarit honestis:
 Præsertim si uictori sua præmia rector
 Pollicitus celerem uel canem, pictam uel pharetram.
 Continuo uideas studio gestire legendi
 Ardentem, ac sera sub nocte urgere laborem,
 Dum timet alterius capiti spectare coronam.
 Ast ubi sponte sua studia hæc assuerit amare,
 Iam non laudis amor, non illum gloria tantum
 Sollicitat, sed mira operum dulcedine captus
 Musarum nequit auelli complexibus arctis.
 Non ne uides duri natos ubi sæpe parentes
 Dulcibus armorum studijs, & discere auaras
 Iusserunt arteis, mentem si quando libido
 Nota subit, solitaq; animum dulcedine mouit,
 Ut leti rursus irriguos accedere fontes
 Ardescant studijs, & nota reuisere Tempe?
 Exultant animis cupidi, pugnantq; parentum
 Imperijs, nequit ardentes uis ulla morari.
 Sic assuetus equus iam duris ora lupatis
 Fortè procul notis si armenta aspexit in aruis,
 Huc ueterum ferri cupit haud oblitus amorum,
 Atque hinc atque illic hæret, frænisq; repugnat:
 Quo uel magis stimulis instas, hoc acrius ille
 Perfurit, it tandem multo uix uerbere uictus
 Coeptum iter, ipsa tamen respectans crebra moratur
 Pascua, & hinnitu latè loca complet acuto,

Ah

Ah quoties aliquis sacros reminiscitur æger
 Fontes incassum, & lucos suspirat amatos
 Dulcibus ereptus Musis puer, atria ut alta
 Incoleret regum rebus præfectus agendis?
 Tybure quàm mallet, gelido aut sub Thusculo iniquam
 Pauperiemq; pati, & uentos perferre niuales?
 Contrà autem uanum multi effudere laborem,
 Quos frustra excoluisse solum malè pinguis arenæ
 Pœnituit, uentisq; uiam tentasse negatis.
 Quod ne cui serò contingat fortè docenti,
 Continuò poterit certis præsciscere signis.
 Nanq; puer nullis rectorum hortatibus ipse
 Sponte sua exercetur, amatq; rogatq; docentes
 Primus, inardescitq; ingenti laudis amore.
 Prouocat hinc socios pulchra ad certamina primus,
 Exultatq; animo uictor, superatus amaris
 Mordetur curis, laceratq; & sola requirit
 Infelix loca. ad æquales pudet ire, grauesq;
 Vultus ferre nequit cari rectoris inultus.
 Nec lacrymis penitus caruerunt ora decoris.
 Hic mihi se diuis, fatisq; uolentibus affert.
 Huic Musæ indulgent omnes, hunc poscit Apollo.
 At nullam prorsus tibi spem frustra excitet ille,
 Quem non ulla mouet prædulcis gloria fame,
 Et præcepta negat duras dimittere in aures
 Immemor auditi, cui turpis inertia mentem
 Deijcit, atque hebetes torpent in corpore sensus.
 Huic curam moneo ne quisquam impendat inanem.
 Nec placet ante annos uates puer. omnia iusto

Tempore

Tempore proueniant. ah ne mihi olentia poma
 Mitescant prius, autumnus bicoloribus uuis
 Quàm redeat, spumetq; cadis uindemia plenis.
 Ante diem iam lapsa cadent, ramosq; relinquent
 Maternos, calcabit humi proiecta uiator.
 Nec ludos puero abnuimus, subducere mentem
 Interdum studijs liceat, defessus amœna
 Rura petat, sæpe & mores obseruet agrestum,
 Et uenator agat de uertice Tyburtino
 Veloces capreas, aut tendat retia ceruis.
 Non ille interea penitus patietur inanem
 Ire diem, comitum cœtu se subtrahet ultro
 Interdum, & sola secum meditabitur umbra
 Agrestem Faunis laudem, Musasq; sub alta
 Consulet Albunea uitreas Anienis ad undas.
 Nempe etiam alternis requiescere fœtibus arua
 Permittunt sponte agricolæ, & cessare nouales.
 Interea uires tellus inarata resumit.
 Quiq; subit largis respondet frugibus annus.
 Verum non eadem tamen omnibus esse memento
 Ingenia, inuentus sæpe est cui carmina cura,
 Cui placeant Musæ, cui non sit leua uoluntas:
 Nititur ille tamen frustra, & contendit inani
 Delusus studio, uetitisq; accingitur ausis.
 Numina leua obstant, precibusq; uocatus Apollo.
 Orabit melius causas fors ille, animoq;
 Naturam, & cæcos rerum scrutabitur ortus.
 Sæpe tamen cultusq; frequens, & cura docentum
 Imperat ingenijs, naturaq; flectitur arte.

p

Nec

Nec labor ille quidem rectoribus ultimus, acres
 Incauto iuueni stimulos auertere amoris,
 Donec crescentem doceat maturior ætas
 Ferre iugum, atque faces, seu iūq; Cupidinis iras.
 Sæpe etenim tectos immitis in osibus ignes
 Versat amor, mollesq; est intus cura medullas,
 Nec miserum patitur uatum meminisse, nec undæ
 Castaliæ, tantum suspirat uulnere cæco.
 Ante oculos simulacra uolant noctesq;, diesq;,
 Nuntia uirginei uultus, quem perditus ardet.
 Nec potis est aliò fixam traducere mentem
 Saucius. ignari frustra miscere parentes
 Pæonios succos, medicasq; Machaonis artes
 Consulere. interea penitus calor ille reliquit
 Pierius: torquent alij cor molle calores.
 Cum uerò iam pubescens mente altius hausit
 Musarum dulcem, sanctiq; Heliconis amorem,
 Et sese Phœbo addixit, propriumq; sacravit,
 Haud tantum exploret uatum monumenta, sed idem
 Consulat, atque alios autores discat, ut acri
 Nulla sit ingenio quam non libauerit artem.
 Proderit in primis linguam Ciceronis ad unguem
 Fingere, & eloquij per campos ire patentes.
 Ille decus Latij, magnæ lux altera Romæ
 Ore effundit opes fandi certissimus autor,
 Tantum omnes superans præclaræ munere linguae,
 Quantum ijt ante alias Romana potentia gentes.
 Profuit & uarios mores hominumq;, locorumq;
 Explorasse situs, multas terraq;, mariq;

Aut

Aut uidisse ipsum urbes, aut narrantis illas
Ex alijs nouisse, & pictum in pariete mundum.
Quid referam qui ut seua queant aquare canendo
Prælia, non horrent certamina Martis adire,
Per mediasq; acies uadunt, & bella laceffunt?
At quia dura uetant longum nos fata morari
In cunctis, reuocatq; angusti terminus æui,
Vos sat erit pucris tantum omneis isse per artes,
Quarum summa sequi saltem fastigia oportet.
Nec refert rate qui uarias legit æquoris oras,
Mercis ut in patriam referat se diues opimæ,
Si non cuncta oculis lustrauerit oppida passim,
Et circumfusus longum terat otia terris.
Sat fuerit portus, extremaq; littora tantum
Explorasse: secus toto uagus exulet æuo,
Et serus natos dulces, patriamq; reuifet.
Nulla dies tamen interea tibi nulla abeat nox
Quin aliquid uatum sacrorum è fontibus almis
Hauseris, ac dulcem labris admoueris amnem.
Sed tibi præsertim princeps tunc hæreat illa
Cura animo, noctem atque diem te te excitet una,
Omni quam propter libuit perferre laborem.
Non hîc te quibus aut pedibus, spatijꝝ uel monebo
Tendantur ducti uersus, labor iste regentum
Postulat haud multum curæ, qui sepe morando
Ipsa minutatim metiri carmina sectis
In parteis membris, & tempora certa docebunt.
Continuò edico iam tunc animosus alumnus
In numerum incipiat sub leges cogere uerba.

Iam tunc summissa meditetur carmina uoce
 Sermonum memor, antiquis quos uatibus hausit.
 Tum uotis sibi centum aures, tum lumina centum
 Exoptat dubius rerum, metuensq; pericli.
 Diuidit huc, illuc animum, cunctamq; pererrat
 Naturam rerum, uersatq; per omnia mentem,
 Quis rebus dexter modus, aut quæ mollia fandi
 Tempora, uertuntur species in pectore mille.
 Nec mora, nec requies, dubio sententia surgit
 Multa animo, uariatq; omnes conuertitur anceps
 In facies, nescitq; etiam notissima, & heret
 Attonitus. nunc multa animum, nunc consulit aures
 Secum mente agitans siqua olim audita recursent
 Sponte sua, & memorem mentem excitat, atq; repostas
 Thesauris depromit opes, letiusq; laboris
 Ipse sui parto fruitur. multa ecce repente
 Fors inopina aperit cunctanti, aliudq; putanti.
 Iamq; hæc, iamq; illa attentat, textitq; retexitq;,
 Et uarijs indefessus conatibus instat.
 Sæpe etenim occurrunt haud dictu mollia, ubi heret
 Cura diu, multoq; exercita corda labore.
 Nunc hos, nunc illos aditus uestigat, & omnia
 Attentans scopulo longum luctatur iniquo,
 Dum se quâ ostendat facilis, uia denique multa
 Aut ui, aut cœli, & fortunæ munere uictor
 Exultat, domitoq; animis it ad æthera monstro.
 Ast ubi nulla uiam nec uis, nec dextra aperit fors,
 Nec prodest uires fessas renouare, nec aptum
 Nunc hîc, nunc illic captare ad carmina tempus,

Inuitus

Inuitus cura abſiſtit, triftisq; relinquit
 Cœpta infecta, pedem referens, ceu fortè uiator
 Si quis tendat iter campis, cui ſe amnis abundans
 Ecce uia in medio obijciat, ſpumisq; fragoſos
 Poſt imbrem uoluens montis de uertice fluctus
 Horreſcit, ripaq; moratus obambulat anceps.
 Tum demum metuens retro redit æger, iterq;
 Aut alià tenet, aut, cedant dum flumina, differt.
 Sed neque inexpertus rerum iam texere longas
 Audeat Iliadas, paulatim affueſcat, & antè
 Incipiat graciles paſtorum inflare cicutas
 Iam poterit culicis numeris fera dicere fata.
 Aut quanta ediderit certamine fulmineus mus
 Funera in argutas, & amantes humida turmas,
 Ordiri ue dolos, & retia tenuis aranei.
 Conſilijs etiam hîc noſtris, uobisq; docentes
 Eſt monitis opus, ingenijs nam parcere multa
 Fas teneris, donec paulatim attollere ſeſe
 Incipiant animi, uideantq; in carmine labem
 Per ſe ipſi, & tacito rubeant ultro ora pudore.
 Nam maculas ſi fortè omnes per carmina monſtret
 Quæſitor ſeruus, abijciant ſpem protinus omnem,
 Atque alias animo potius uertantur ad arteis.
 Noſtrum igitur ſi fortè adeat puer indole limen
 Egregia, ut conſulta petat parcere paratus,
 Quiq; uelit ſeſe arbitrio ſupponere noſtro,
 Excipiam placidus: nec me iuuenile pigebit
 Ad cœlum uultu ſimulato extollere carmen
 Laudibus, & ſtimulos acres ſub pectore figam.

Pòst tamen ut multa spe mentem arrexit ardens,
 Si quis fortè inter ueluti de uulnere claudus
 Tardus eat uersus, quem non uidet inscius ipse,
 Delususq; sonis teneras fallacibus aures,
 Haud medicas afferre manus, ægroq; mederi
 Addubitem, & semper meliora ostendere pergam.
 Quod superest, etiam moneo, creberq; monebo
 Ne quisquam nisi curarum, liberq; laborum
 Inchoet egregium quicquam, uerum procul urbis
 Attonitæ fugiat strepitus, & amœna silentis
 Accedat loca ruris, ubi Dryadesq; puellæ,
 Panesq; Fauniq; & montiuagi Syluani.
 Hic leti haud magnis opibus, non diuite cultu
 Vitam agitant uates. procul est sceleratus habendi
 Hinc amor, insanæ spes longè, atque impia uota,
 Et nunquam diræ subeunt ea limina curæ,
 Dulcis, & alma quies, ac paucis nota uoluptas.
 At nimium trux ille, ferisq; è cautibus ortus,
 Qui sanctos, genus innocuum, populumq; deorum
 Aut armis audet uates, aut ledere dictis.
 Vidi ego, qui ad summos Musarum munere honores
 Euecti, mox ingratos contemnere Musas,
 Nec uates saltem alloquio dignarier ipsos.
 Parcite mortales sacros uexare poëtas.
 Vltiores sperate Deos, sub numine quorum
 Semper uita fuit uatum defensa piorum.
 Illi omnes sibi fortunas posuere uolentes
 Sub pedibus, regumq; & opes, & sceptræ superba
 Ingenti uincunt animo, ac mortalia rident.

Non

Non illis usquam scelerum mens conscia cecos
 Horrescit cœli crepitus, ignem'ue coruscum,
 Cùm pater omnipotens præruptas fulmine turres
 Ingeminans quatit ac montes deuerberat altos.
 Securi terrorum hilares ad sydera mentes
 Arrexere, Deùmq; agitant sine crimine uitam.
 Dona deùm Musæ: uulgus procul este prophanum.
 Has magni natus Iouis olim dixit ab astris.
 Callidus in terras insigni fraude Prometheus,
 Cùm liquidos etiam mortalibus attulit ignes:
 Quippe rudes hominum mentes, et pectora dura
 Ipse sagax animo miseratus, ubi astra per aurea
 Ire datum, ac superum latis accumbere mensis,
 Miratus sonitum circumuoluentis Olympi
 Ingentem, magniq; argutos ætheris orbes,
 Quos, sua quenque, cient uario discrimine Musæ.
 Continuò utilius ratus est mortalibus adi
 Post ignem nil posse, animumq; ad callida mouit
 Furta uigil. Dij mox cœlestia dona uolentes
 Concessere, doli licet audentissimus ipse
 Autor Caucaseo sæuas det uertice pœnas.
 Quo terrore nisi multò post tempore inertes
 Non ausi dias homines accersere Musas.
 Sed uentura prius pandebant carmine soli
 Cœlicolæ, dubijsq; dabant oracula rebus.
 Ipse pater diuum Dodonæ carmina primus
 Et Libycis cecinit lucis, mox Phocidis antro
 Insonuit Themis alma, suos quoque pulcher Apollo
 Responſis monuit Delphos, nec defuit olim

Antiquis Faunus caneret qui fâta Latinis.
 Tum Solymûm prisci uates, tum sacra Sibyllæ
 Nomina diuinas coeli in penetralia mentes
 Arripuere, Dcûmq; animis hausere furentes.
 Nec mora, quæ primûm Fauni, uatesq; canebant
 Carmina mortales passim didicere per urbes,
 Post epulas laudes heroum, & facta canentes.
 Quid mirandum homini coelo diuinitus æquè
 Concessum? mortale genus tua numina sentit
 Quisquis es ille, Deus certè, qui pectora uatum
 Incolis, afflatasq; rapis super æthera mentes.
 Te sine nil nobis letum, nec amabile quicquam:
 Ipse etiam uolucres uario tua numina cantu
 Testantur, pecudesq; fera, mutaq; natantes
 Ad tua iussa citæ properant. tua munera saxa
 Dura mouent, syluasq; trahunt hinc inde sequentes.
 Te quoque senserunt olim impia Tartara, & umbræ
 Pallentes stupuere. minas tibi ianitor Orci
 Oblitus, seuas posuere & Erynnides iras.
 Tu Iouis ambrosijs das nos accumbere mensis.
 Tu nos Dijs æquas superis. tu blanda laborum
 Sufficis, & duræ præsens solatia uite.
 Salue hominum dulcis requies, diuûmq; uoluptas.
 Ipse tuæ egregios audax nunc laudis honores
 Ingredior uates idem, superûmq; sacerdos,
 Sacraq; dona fero teneris comitatus alumnis.

M. H I E

M. HIERONYMI

VIDAE POETIC.

LIB. II.

233.

Ergite Pierides natæ Iouis: en mihi totum
Nunc fas uenturis. Heliconâ recludere seclis.
Inspirate animum, templa ipse in uestra sa-
cerdos

Sacra ferens iuuenes florentes mollibus annis
Duco audens durum per iter. uos mollia Diuæ
Si qua latent, uobis tantum diuortia nota,
Præsentes monstrate, nouosq; ostendite calles,
Quos teneam. Vos en omnis, uos Itala pubes,
Quæ iuga sub nostris nunc tendit ad ardua signis,
Supplicibus poscit uotis, facilesq; precatur.
Nam mihi nunc reperire apta, atq; reperta docendum
Digerere, atque suo quæque ordine rite locare.
Durus uterque labor: sed quos Deus afficit æquus,
Sæpe suis subito inuenient accommoda uotis.
Altera nempe arti tantum est obnoxia cura,
Vnde solent laudem in primis optare poëta
Vestibulum ante ipsum, primoq; in limine semper
Prudentes leuiter rerum fastigia summa
Libant, et parcis attingunt omnia dictis,
Quæ canere statuere: simul cœlestia Diuûm
Auxilia implorant proprijs nil uiribus ausi.
Quos ores autem non magni denique refert,
Dum memor auspicijs cuiusquam cuncta Deorum
Aggrediare. Iouis neque enim nisi rite uocato

P 5

Numine

Numine fas quicquam ordiri mortalibus altum.
 Nec sat opem implorare semel, Musasq; ciere,
 Sed quoties ueluti scopuli durissima dictu
 Obijcient sese tibi non superanda labore
 Mortali, diuos toties orare licebit.
 Incipiens odium fugito, facilesq; legentum
 Nil tumidus demulce animos, nec grandia iam tum
 Conuenit, aut nimium cultum ostentantia fari.
 Omnia sed nudis propè erit fas promere uerbis.
 Ne si magna sones, cum nondum ad praelia uentum,
 Deficias medio irrisus certamine, cum res
 Postulat ingentes animos, uiresq; ualentes.
 Principijs potius semper maiora sequantur.
 Protinus illectas succende cupidine mentes,
 Et studium lectorum animis innecte legendi.
 Iam uerò cum rem propones, nomine nunquam
 Prodere conueniet manifesto, semper opertis
 Indicijs, longè & uerborum ambage petita
 Significant, umbrâq; obducunt. inde tamen ceu
 Sublustrî è nebula rerum tralucet imago
 Clarius, & certis datur omnia cernere signis.
 Hinc si dura mihi passus dicendus Vlysses,
 Non illum uero memorabo nomine, sed qui
 Et mores hominum multorum uidit, & urbes
 Naufragus euerse post sæua incendia Troiæ.
 Addam alia angustis complectens omnia dictis.
 Ergo age quæ uates seruandi cura fatiget
 Ordinis intentos operi, cum carmine aperto
 Rem tempus narrare, loco ut disposita decenti

Omnia

Omnia sint opere in toto, nec meta laborum
 Vsq̃uam dissideat ingressibus ultima primis.
 Principio inuigilant non expectata legenti
 Promere, suspensosq̃ animos nouitate tenere,
 Atque per ambages seriem deducere rerum.
 Nec, quacunque uiam suadet res gesta, sequuntur.
 Plerunq; à medijs, arrepto tempore fari
 Incipiunt, ubi facta uident iam carmine digna.
 Inde minutatim gestarum ad limina rerum
 Tendentes prima repetunt ab origine factum.
 Hoc faciunt, operum primo ne in limine lector
 Hæreat ignarusq; uia, incertusq; laborum.
 Nanq; ubi eum metam iam tum statuere sub ipsam,
 Latior ingreditur spe mentem arrectus inani,
 Dum putat exigui finem propè adesse laboris.
 Sed portus, quos ante oculos habet usque propinquos
 Approperans, iam iamq; tenet, similisq; tenenti est.
 Longa procul longo uia diuidit inuia tractu.
 Flectendi retro cursus, uia plurima eunti
 Restat adhuc, multumq; illi maris æquor arandum,
 Haud sapiens quisquam, annales ceu congerat, Ilij
 Inchoet excidium ueteri pastoris ab usque
 Iudicio memorans ex ordine singula, quicquid
 Ad Troiam Argolicis cessatum est Hectore duro.
 Conueniet potius prope finem prælia tanta
 Ordiri, atque graues iras de uirgine raptâ
 Auerſi Acacidae præmittere. tum fera bella
 Consurgunt, tum pleni amnes Danaûmq; Phrygumq;
 Xanthusq; Simoisq; & inundant sanguine fossæ.

Haud

Haud tamen interea quæ præcessere silendum,
 Aulide iurantes Danaos, uectasq; per æquor
 Mille rates, raptusq; Helenes, & coniugis iras,
 Quæq; nouem Troia est annos perpeffa priores.
 Atque etiam in patriam si quis deducere adortus
 Errantem Laërtiaden post Pergama capta,
 Non illum Idæo soluentem è littore classem
 Cum socijs primum memoret, Siconesq; subactos,
 Sed iam tum Ogygiam delatum sistat ad alta
 Virginis amissis socijs Atlantidos antra.
 Exin post uarios Pheacum in regna labores
 Infrat hîc positis demum ipse miserrima mensis
 Erroresq; suos narret, casusq; suorum.
 Antè tamen si gesta canunt, ab origine causas,
 Expediunt, quis dehinc status, & quæ tempora rerum.
 Primus at ille labor uersu tenuisse legentem
 Suspensum, incertumq; diu, qui denique rerum
 Euentus maneant, quo tandem durus Achilles
 Munere placatus regi rursum induat arma
 In Teucros, cuiusue Dei Laërtius heros
 Auxilio Polypheme tuis euadat ab antris,
 Lectores cupidi expectant, durantq; uolentes,
 Nec perferre negant superest quodcunq; laborum,
 Inde licet fessos somnus grauis auocet artus,
 Aut epulis placanda fames, Cererisq; libido.
 Hoc studium, hanc operam serò dimittimus ægri.
 Non ne uides ut sæpe aliquis nimis arte superbit
 Improbis, & captis animis illudere gaudet,
 Et nunc huc, deinde huc mentes deducit hiantes,
Suspenditq;

Suspenditq; diu miseros, torquetq; legentes?
 Ille quidem si te magnum certamen Atridæ
 Et Paridis multo promissum carmine nuper
 Expectare auidum, sæuâq; cupidine captum
 Senserit, usq; moras trahet ultro, & differet arma,
 Dum celsa Priamo, patribusq; è turre Lacena
 Nomine quenque suo reges ostendit Achiuos.
 Ipsa procos etiam ut iussit certare sagittis
 Penelope optatas promittens callida tædas
 Victori, per quanta moræ dispendia mentes
 Suspendas trahet antè, uiri quàm proferet arcum
 Thesauris clausum antiquis, penitusq; repositum?
 Haud tamen omnino incertum metam usq; sub ipsam
 Exactorum operum lectorem in nube relinquunt.
 Sed rerum euentus nonnullis sæpe canendo
 Indicijs porro ostendunt in luce maligna,
 Sublustrisq; aliquid dant cernere noctis in umbra.
 Hinc pater Aeneam, multiq; instantia uates
 Fata docent Latio bella, horrida bella manere,
 Atque alium partum Troianis rebus Achillem.
 Spem tamen incendunt animo, firmantq; labantem
 Spondentes meliora, & res in fine quietas.
 Ipse quoque agnouit per se, cum in limine belli
 Nauibus egressus turmas inuasit agrestes,
 Atque (omen pugnae) prostrauit marte Latinos,
 Occiso, ante alios qui sese obiecerat, hoste.
 Fata Menœciades etiam prædixerat olim
 Victori moriens maiori instare sub hoste,
 Quamuis haud fuerit res credita, tu quoque Turne
 Præuidisse

Præuidisse tuos poteras heu perditæ casus
 Longè ante exitium, cum crebrò obscœna uolucris
 Per clypeum, perq; ora uolans stridentibus alis
 Omne turbauit mentem, admonuitq; futuri.
 Hinc tibi tempus erit magno cum optaueris emptum
 Intactum Pallanta, & cum spolia aurea baltei
 Oderis, atque tibi haud stabit uictoria paruo.
 Nam iuuat hæc ipsos inter præcisse legentes,
 Quamuis sint & adhuc confusa, & nubila porro.
 Haud aliter longinqua petit qui fortè uiator
 Mœnia, si positas altis in collibus arces
 Nunc etiam dubias oculis uidet, incipit ultro
 Latior ire uiam, placidumq; urgere laborem,
 Quàm cum nusquam ullæ cernuntur quas adit arces,
 Obscurum sed iter tendit conuallibus imis.
 Tuq; ideo nisi mente prius, nisi pectore toto
 Crebra agites quodcumq; canis, tecumq; premendo
 Totum opus ædifices, iterumq; iterumq; retractes,
 Laudatum alterius frustra mirabere carmen,
 Nec te fors inopina regat, casusq; labantem.
 Omnia consilijs prouisa, animoq; uolenti
 Certus age, ac semper nutu rationis eant res.
 Quandoquidem sæpe incerti huc, illucq; uagamur,
 Inq; alia ex alijs inuiti illabimur orsa,
 Dum multa ac uarians animis sententia surgit.
 Sæpe uides primis ut quidam longius orsis
 Digrediuntur, & obliti quasi cœpta priora
 Longè alijs hærent nulla sermonibus arte,
 Et longos peragrant tractus aliena canentes.

Ac

Ac uelut in patriam peregrina si quis ab ora
Ire cupit post exilium, durosq; labores,
Ille tamen recto non qua uia tramite ducit,
Carpit iter, sed nunc uagus hæc, nunc errat & illac,
Vndiq; dum studio fontes inuisit inani,
Fontesq; fluuiosq; & amœnos frigore lucos.
Nam quid opus gemmis armatos pingere currus,
Multa superq; rotas, super axes multa morari
Tunc, cum bella manus poscunt, atq; arma fremit Mars?
Nec si quem indecoremq; animi, pugnasq; perosum
Egregios inter memoras heroas in armis
Castra sequi, cupidi expectant audire legentes
Qua facie, quibus ille humeris, quali ue capillo
Incedat, captus ne oculo, an pes claudicet alter,
Aut longo uertex ductu consurgat acutus,
Ordine cuncta, aliud quasi nil tibi restet agendum.
Aptior Ausonius Drances, cui frigida bello
Dextra quidem, sed consilijs non futilis autor
Diues opum, pollens lingua, & popularibus auris.
Multa tamen Graiæ fert indulgentia linguæ,
Quæ nostros minus addeceant grauiora sequentes.
Quid tibi nonnullas arteis, studiumq; minorum
Indignum referam? sunt qui ut se plurima nosse
Ostentent, pateatq; suarum opulentia rerum,
Quicquid opum congesserunt, sine more, sine arte
Irrisi effundunt, & uersibus omnia aceruant,
Præcipue siquid summotum, si quid opertum,
Atque parum uulgi notum auribus, aut radiantis
De cæli arcana ratione, Deum ue remota

Natura,

Natura, aut animæ obscuro impenetrabilis ortu.
 Sæpe etiam accumulans antiqua exempla uirorum
 (Carminis ingratum genus) hinc atq; inde petita,
 Quamuis sæpe illis tempusq; locusq; repugnet.
 Ne pueri, ne talem animis inducite morem,
 Nec uos decipiat laudis tam dira cupido.
 Haud sum animi dubius magnos remorare poëtas
 Interdum Solisq; uias, Lunæq; labores,
 Astrorumq; ortus, qua ui tumida æquora surgant,
 Vnde tremor terris, quamuis illi orsa sequantur
 Longè alia, aut duri cantantes prælia Martis,
 Aut terræ mores uarios, cultusq; docentes.
 At prius inuenere locum, dum tempore capto
 Talia subiiciunt parci, nec sponte uidentur
 Fari ea, rem credas hoc ipsam poscere, ita astum
 Dissimulant, aditusq; petunt super omnia molles.
 Cur pater Anchises natum opportuna rogantem
 Non doceat, rursus ne animæ semel æthere cassæ
 Ad cælum redeant, blandiq; ad luminis auras?
 Igneus an' ne ollis uigor, et cœlestis origo
 Seminibus, quantum non noxia corpora tardant?
 Quandoquidem ut uarium sit opus (namq; inde uoluptas
 Grata uenit) rebus non usque hærebis in iisdem.
 Verùm ubi uis animis uariius succurrere fessis,
 Ingredierisq; nouas facies, rerumq; figuras,
 Paulatim capto primis delabere cœptis
 Tempore, nec positus insit uiolentia rebus.
 Omnia sponte sua ueniant, lateatq; uagandi
 Dulcis amor, cunctamq; potens labor occulat artem.

Sic

Sic olim Aeneae uenturi haud inscius aui
 Res Italum in clypeo, Romanorumq; triumphos
 Fecerat ignipotens, pugnataq; in ordine bella,
 Stirpis ab Ascanio quondam genus omne futurum.
 Tum si quis Latio cretus de sanguine uates
 Prosequitur uarias oras, moresq; locorum,
 Medosq; Aethiopsq; & dites arboris Indos,
 Immemor ille nimis patriae, oblitus ue suorum,
 Si non Italiae laudes equauerit astris,
 Cui neq; Medorum syluae, neq; Baetra, neque Indi,
 Totaq; turiferis Panchaia certet arenis.
 Quare etiam egregij uates ego carmina uestra
 Haud equidem arguerim, qui pectora fessa legentum
 Interdum, atque aures recreatis carmine dulci.
 Non ego post Celei crates, post tribula dicta
 Rastraq; plaustraq; & inflexo cum uomere aratra
 Addubitem flere extincti miserabile funus
 Romani ducis, aut ruris laudare quietem
 Post uites dictas Bacchi, & syluestria dona.
 Vidi etiam qui iam perfecto munere longam
 Subicere moram, extremo sub fine uagantes
 Exactores operum, uacua dum carmina musa
 In longum traherent, cuius dulcedine mira
 Fessi animi cuperent iterumq; iterumq; redire.
 Me nulla iccirco quiret uis sistere, quin post
 Naturas & apum dictas, & liquida mella
 Tristis Aristaei questus, monitusq; parentis
 Prosequeretur dulci sermone, & Protea uinctum.
 Addam Threiciæ carmen miserabile uatis

Qualis populea queritur Philomela sub umbra,
 Vt Rhodope, ut Pangea fleant, Rhœsi ut domus alta
 Atque Getæ, atque Hebrus, & Actias Oriithya.
 Non aliam ob causam reges qui in prælia euntes
 Dinumerant, populosq; moram traxere canentes
 Aut Ligurum regi, ob casum Phaëthontis amati
 Dum gemit, & mœstum musa solatur amorem,
 In sylvis cano natas in corpore plumas,
 Aut rursus Hippolytum superas uenisse sub auras
 Pæonijs reuocatum herbis, & amore Dianæ.
 Nec uerò interea quæ cuique insignia, quæ arma
 Prætereunt, pingunt clypeos, atque Hercule pulchro
 Pulcher Auentinus satus olim insigne paternum
 Centum angues, cinctamq; gerit serpentibus Hydram.
 Sæpe etiam loca amœna canunt, & frigida Tempe.
 Nunc uarijs pingunt cum floribus auricomum uer,
 Nunc uirides liquidis inducunt fontibus umbras,
 Crebraq; fluuiorum in ripis spaciantur opacis
 Aut Veneti Eridani, aut Aetoli Acheloi.
 Addunt & Panas, Faunos, Dryadasq; puellas,
 Et centum æquoreas Nereo genitore sorores.
 Sæpe tamem memorandum inter ludicra memento
 Permiscere aliquid, breuiter mortalia corda
 Quod moueat, tangens humanæ commoda uite,
 Quodq; olim iubeant natos meminisse parentes.
 At non exiguis etiam te insistere rebus
 Abnucri, si magna uoles componere paruis,
 Aut apibus Tyrios, aut Troia ex urbe profectos
 Formicis, Libycum properant dum linquere littus.

Sed

Sed non Ausonij rectè scēdissima musca
 Militis æquarit numerum, cū plurima mulctram
 Peruolitat, neque enim in Latio magno ore sonantem
 Arma, ducesq; decet tam uiles decidere in res,
 Nec dictis erit ullus honos si cū actus ab urbe
 Daunius hostili Teucris urgentibus heros
 Vix pugna absistit, similis dicetur asello,
 Quem pueri leto pascentem pingua in agro
 Ordea stipitibus duris detrudere tendunt
 Instantes, quatiuntq; sudes per terga, per armos.
 Ille autem campo uix cedere, & inter eundum
 Sæpe hic, atque illic auidis insistere malis.
 Omnia conueniunt, rerumq; simillima imago est,
 Credo equidem, sed turpe pecus, nec Turnus asellum
 Turnus auis, atauisq; potens dignabitur heros.
 Aptius hanc speciem referat leo, quem neque terga
 Ira dare, aut uirtus patitur, neque sufficit unus.
 Tendere tot contra, telisq; obstare sequentum.
 Hoc quoque non studijs nobis leuioribus instat
 Curandum, ut, quando non semper uera profanur
 Fingentes, saltem sint illa simillima ueris.
 Vidi aliquos, qui, cum Glaucō medio æquore belli
 Tydides ferus occurrit, uix credere possunt
 Tot traxisse moras longis sermonibus usos
 Inter sese ambos, dum feruent omnia cade.
 Alter enim diri narrat fera fata Lycurgi,
 Crimine damnati falso alter Bellerophontis
 Facta refert, magna domitam uirtute Chimeram,
 Et uictos pariter Solymos, & Amazonas armis.

Nam quæ multa canunt ficta, & non credita uates,
 Dulcia, quo uacuas teneant mendacia mentes,
 Illis nulla fides, quam nec sibi denique aperti
 Exposcunt, nec dissimulant, licet omnia obumbrent
 Religione Deum, quæ non credenda profantur.
 Idcirco solis perhibent armenta loquuta
 Mortua, & in ueribus Vulcano tosta columnis,
 Ut minus acris equos itidem miremur Achillis,
 Verbaq; ueliferas rostris fudisse carinas,
 Omnia quæ porta ueniunt insomnia eburna.
 Disce etiam, pulchri tibi si cura ordinis ulla est,
 Res tantum semel effari, repetita bis aures
 Ferre negant, subeunt fessas fastidia mentes.
 Quanquam etiam hic nostris cernes differre Pelasgos.
 Nam tibi non referent semel illi somnia Atridae.
 Nec sat erit si retulerint quid fortis Achilles
 Mente dolens Danaum sese subduxerit armis,
 Ipse iterum Aeacides nisi solo in littore ponti
 Flens eadem æquoreæ narrauerit omnia matri.
 Quin etiam reges cum dant mandata ferenda,
 Cuncta canunt prius ipsi, eadem mox carmine eodem
 Missi oratores repetunt nihil ordine uerso,
 Non sic Ausonius Venulus legatus ab Arpis
 Cum redit Aetoli referens responsa tyranni.
 Altum at ijs assurgat opus: tu nocte, dicq;
 Exiguum meditator, ubi sint omnia culta,
 Et uisenda nouis iterumq; iterumq; figuris.
 Quod si longarum cordi magis ampla uiarum
 Sunt spatia, angustis cum res tibi finibus arcta,

In longum

In longum trahito arte. uia tibi mille trahendi,
 Mille modi. nam ficta potes multa addere ueris,
 Et petere hinc illinc uariarum semina rerum.
 Non ne uides, ut nostra Deos in praelia ducant,
 Hos Teucris, alios Danaïs socia arma ferentes,
 Certantesq; inter se odijs, donec pater ipse,
 Concilium uocet, atque ingentes molliat iras?
 Cum secuta tamen penitus natura Deorum
 Degat, & aspectu nostro summotâ quiescat.
 Addunt infernasq; domos regna inuia uiuis,
 Tartarcosq; lacus, Ditemq; & Erinnydas atras.
 Tum uolucrum captant cantus, atque omina pennæ.
 Sæpe etiam hospitibus conuiuia leta receptis,
 Regalesq; canunt epulas, ubi multa repostis
 Narrantur dapibus uario sermone uicissim,
 Nunc ludos celebrant magnorum ad busta uiro-
 rum, Annua nunc patrijs peragunt dijs sacra periclo
 Seruati quondam, laudesq; ad sydera tollunt
 Aut Phœbi, monstro ingenti Pythone preëmpto,
 Aut magni Alcideæ, Cacus ut uidere iacentem.
 Rege sub Eurysteo tulerit quos ille labores
 Alterni repetunt cantu. super omnia Caci
 Speluncam adiiciunt, spirantemq; ignibus ipsum.
 An memorem, quandoque omnes intendere neruos
 Cum libuit, uerbisq; ipsam rem æquare canendo,
 Seu dicenda feri tempestas horrida ponti,
 Ventorum & rabies, fractæq; ad saxa carinæ
 Aut Siculo angusto, aut impacato Euxino?
 Siue coorta repente lues, cum multa ferarum

Corpora multa hominum leto data, siue Sicana
 Dicendum quantis terra tonet Aetna ruinis
 Prorumpens atram cœli usque ad sydera nubem
 Turbine fumantem piceo, & candente fauilla.
 Vidisti cum bella canunt horrentia, & arma
 Arma fremunt, miscentq; equitum, peditumq; ruinas,
 Ante oculos Martis sese offert tristis imago,
 Non tantum ut dici uideantur, sed fieri res,
 Vnde ipsis nomen Graij fecere poëtis.
 Armorum fragor audiri, gemitusq; cadentum,
 Cadentumq; ictus, & inania uota precantum.
 Quis quoque, cum captas euoluunt hostibus urbes,
 Temperet à lacrymis? tectorum ad culmina sæuas
 Ire faces, passimq; domos inuoluere flammæ
 Cernere erit, trepidosq; senes, puerosq; parentes
 Amplexos, flentesq; ipsas ad sydera matres
 Tollentes clamorem hostes interq; suosq;,
 Abstractasq; nurus adytis, arisq; Deorum
 Et crinem laniare, & pectora tundere palmis,
 Hos fugere, ast illos ingentem abducere prædam,
 Perq; domos perq; alta ruunt delubra Deorum.
 Atque huc, atque illuc tota discurritur urbe.
 Quid cum animis sacer est furor additus, atq; potens uis?
 Nam variant species animorum, & pectora nostra,
 Nunc hos, nunc illos multo discrimine motus
 Concipiunt, seu quot cœli mutatur in horas
 Tempestas, hominumq; simul quoque pectora mutant,
 Seu quia non iisdem respondent sæpe labore
 Sensus effecti, atque animus cum corpore languet,

Seu

Seu quia curarum interdum, uacuiq; doloris,
 Interdum tristes cæco intus tundimur æstu.
 Dij potius nostris ardorem hunc mentibus addunt
 Dij potius, felixq; ideo qui tempora quiuit,
 Aduentumq; Dei, & sacrum expectare calorem,
 Paulisperq; operi posito subducere mentem,
 Mutati donec redeat clementia cœli.
 Sponte sua ueniet iussum (ne accersite) tempus.
 Interdum & syluis frondes, & fontibus humor
 Desunt, nec uictis semper caua flumina ripis
 Plena fluunt, nec semper agros uer pingit apricos.
 Sors eadem incertis contingit sæpe poëtis.
 Interdum exhaustæ languent ad carmina uires,
 Absumptusq; uigor, studiorumq; immemor est mens
 Torpescunt sensus, circum præcordia sanguis
 Stat gelidus. credas penitus migrasse camœnas,
 Notaq; nunquam ipsum rediturum in pectora Phœbum,
 Nil adeo Musæ, nil subuenit autor Apollo.
 Ah quoties aliquis frustra consueta retentat
 Munera, nec cernit cœlum se tendere contra,
 Aduersosq; Deos, atque implacabile numen?
 Quidam autem inuentus, qui sæpe reduceret auras
 Optatas ueterum cantando carmina uatum,
 Paulatimq; animo blandum inuitaret amorem,
 Donec collectæ uires, animiq; refectioni,
 Et redijt uigor ille, uelut post nubila, & imbres
 Sol nucat æthereus, unde hæc tam clara repente
 Tempestas? Deus ecce Deus iam corda fatigat,
 Alius insinuat uenis, penitusq; per artus

Deditur, atque faces seuas sub pectore uersat.
 Nec se iam capit acer agens calor, igneque intus
 Vis seuit, totoque agit at se corpore numen.
 Ille autem exultans iactat iam non sua uerba,
 Oblitusque hominem mirum sonat. haud potis ignem
 Excutere. inuitum miratur se ire, rapique
 Precipitem te Phoebe uocans, te Phoebe prementem
 Vociferans, plenusque Deo, stimulusque subactus
 Haud placidis. non ille dapum, non ille quietis,
 Aut somni memor hanc potis est deponere curam.
 Saepe etiam in somnis memores Phoebeia uersant
 Munera, et inuenti quidam qui saepe sopore
 In medio Musis cecinere, et Apolline digna.
 Tantus amor famae, praesentis tanta Dei uis.
 Ne tamen ab nimium puer o ne fide calori.
 Non te fortuna semper permittimus uti,
 Praesenti que aura, seuum dum pectore numen
 Insidet: at potius ratioque, et cura resistat.
 Fræno siste furentem animum, et sub signa uocato,
 Et premere, et laxas scito dare cautus habenas.
 Atque ideo semper tunc expectare iubemus,
 Dum fuerint placati animi, compressus et omnis
 Impetus. hic recolens sedato corde reuise
 Omnia, quæ cæcus menti subiecerit ardor.
 Præterea haud lateat te nil conarier artem,
 Naturam nisi ut asimulet, propiusque sequatur.
 Hanc unam uates sibi proposuere magistram:
 Quicquid agunt, huius semper uestigia seruant.
 Hinc uarios moresque hominum, moresque animantum

Aut

Aut studia imparibus diuisa ætatibus apta
 Effingunt facie uerborum, & imagine reddunt
 Quæ tardosq; senes deceant, iuuenesq; uirentes,
 Fœmineumq; genus, quantum quoque rura colenti,
 Aut famulo distet regum alto è sanguine cretus.
 Nam mihi non placeat, teneros si sit grauis annos
 Telemachus supra, senior si Nestor inani
 Gaudeat & ludo, & canibus, pictis uè pharetris.
 Et quoniam in nostro multi persepe loquuntur
 Carmine, uerba illis pro conditione uirorum,
 Aut rerum damus, & proprijs tribuuntur honores.
 Cuique suus, seumas, seu fœmina, siue deus sit.
 Semper enim summus diuûm pater, atq; hominum rex
 Ipse in concilio fatur, si fortè coorta
 Seditio, paucis, at non Venus aurea contra
 Pauca refert Teucrûm indignos miserata labores.
 Ingreditur furijs, atque alta silentia rumpit
 Acta furore graui luno ac fœta usque querelis.
 Cumq; etiam iuueni gliscat uiolentia maior,
 Ardens cui uirtus, animusq; in pectore præsens,
 Nulla mora in Turno, nec dicta animosa retractat.
 Stat conferre manum, & certamine prouocat hostem
 Desertorem Asiæ, uerum quantum ille feroci
 Virtute exuperat, tantò est impensius æquum
 Et pietate grauem, & sedato corde Latinum
 Consulere, atq; omnes metuentum expendere casus.
 Multum etiam intererit, Dido ne irata loquatur,
 An pacato animo. Libycas si linquere terras
 Troianus paret, & desertum fallere amorem,

Seuiet, ac tota passim bacchabitur urbe
 Mentis inops, immanis, atrox uerba aspera rumpet,
 Confususq; dabit uoces incertaq;, & anceps
 Quæ quibus antè ferat. quantum ab distabit ab illa
 Didone, exceptit Teucros quæ nuper egentes,
 Soluere corde metum, atq; iubens secludere curas,
 Inuitansq; suis uellent considerare regnis?
 Nec te oratores pigeat, artisq; magistros
 Consuluisse, Sinon Phrygios quo fallere possit
 Arte dolis quocunq; animos impellere doctus,
 Quo ue tenere queat Graios fandi autor Vlysses
 Stante domum Troia tandem discedere certos.
 Quid tibi nunc dulcem præ cunctis Nestora dicam,
 Qui toties inter primores Argiuorum
 Ingentes potuit uerbis componere lites,
 Et mulcere animos, & mollia fingere corda?
 Artibus his certè Cytherea instructa, dolisq;
 Arma rogat nato genitrix, & adultera læsum
 Vulcanum alloquitur, dictisq; aspirat amorem.
 Nam causas petit ex alto indeprenta, uiriq;
 Circuit occulta uerborum indagine mentem.
 Discitur hinc etenim sensus, mentesq; legentum
 Flectere, diuersosq; animis motus dare, ut illis
 Imperet arte potens dictu mirabile uates.
 Nam semper seu leta canat, seu tristia moerens
 Affectas implet tacita dulcedine mentes.
 Quem non Threicij quondam fors aspera uatis
 Molliat, amissam dum solo in littore secum
 Eurydice solans ægrum testudine amorem
Te ueniente

Te ueniente die, te decedente uocaret?
 Quid? puer Euryalus cū pulchros uoluitur artus
 Ah dolor, inq; humeros lapsa ceruice recumbens
 Languescit moriens, ceu flos succisus aratro
 Ardet adire animus lectori, & currere in ipsam
 Volscentem, pueriq; manum supponere mento
 Labenti, ac largum frustra prohibere cruorem
 Purpureo niueum signantem flumine pectus.
 Postremò, tibi si qua instant dicenda, ruborem
 Quæ tenerum incuterent Musis adaperta, chorisq;
 Virgineis, molli uel præterlabere tactu
 Dissimulans, uel uerte aliò, & rem suffice fictam,
 Si pater omnipotens tonitru cœlum omne ciebit,
 Speluncam Dido, dux & Troianus eandem
 Deueniant, pudor ulterius nihil addere curet.
 Nam sat crit tellus quòd prima, & conscius æther
 Connubij dent signum, ululentiq; in uertice Nymphae.
 Né ue alijs impar nimium, ne Troilus armis
 Ah puer infelix facito concurrat Achilli,
 Quàm quibus in Libyco conspexit littore pictum
 Illum Anchisiades heros, dum uictus anhelis
 Fertur equis, curruq; hæret resupinus inani,
 Nec pueri ueros congressus dicere cures.
 Quid deceat, quid non, tibi nostri ostendere possunt.
 Inuenta ex alijs disce, & te plurima Achiuos
 Consulere hortamur ueteres, Argiuaq; regna
 Explorare oculis, & opimam auertere gazam.
 In Latium, atq; domum letum spolia ampla referre.
 Haud minor est adeò uirtus, si te audit Apollo,

Inuenta

Inuenta Argiuū in patriam conuertere uocem,
 Quā si tu te aliquid intactum inueneris antē.
 Aspice ut insignis peregrino incedat in aruo
 Fatidicæ Mantus, & Minci filius amnis,
 Fulgeat ut magni exuias indutus Homeri
 Nec pudet. Egregias artis ostenderit esto
 Græcia, tradiderit Latio præclara reperta,
 Dum post in melius aliunde accepta Latini
 Omnia retulerint, dum longè maxima Roma
 Vt belli studijs, ita doctis artibus omnes,
 Quod Sol cunq; uidet terrarum, anteuerit urbes.
 Dij Romæ indigetes, Troiæ tuq; autor Apollo,
 Vnde genus nostrum cœli se tollit ad astra,
 Hanc saltem auferri laudem prohibete Latinis.
 Artibus emineat semper, studijsq; Mineruæ
 Italia, & gentes doceat pulcherrima Roma,
 Quandoquidem armorum penitus fortuna recessit,
 Tanta Italos inter creuit discordia reges.
 Ipsi nos inter seuos distringimus enses,
 Nec patriam pudet externis aperire tyrannis,
 Spes tamen Italiæ prostratæ affulserat ingens
 Nuper, & egregijs animos erexerat ausis.
 Heu frustra inuidit laudi fors leua Latine,
 Necdum fata malis Italum exaturata quierunt.
 Iam gentes longè positæ trepidare, ducesq;
 Externi. iam diues Arabs, iam Nilus, & Indus
 Audierant longè Tusci decora alta Leonis.
 Audierant Medycumq; genus, stirpemq; Deorum.
 Iam tum ille egregias curas accinxerat ardens

Pro

Pro patriæ decore, pro libertate sepulta
 Antiquæ Ausoniæ germano fretus Iulo,
 Qui cum partitus curarum ingentia semper
 Pondera commissas rerum tractabat habenas
 Idem regnatorq; hominum, diuūmq; sacerdos.
 Iamq; illum Europæ reges, gensq; omnis in unum
 Conuersiq; oculos, conuersiq; ora tenebant.
 Iamq; duces animis illum concordibus omnes
 Velle sequi trepidos in Turcas arma parantem.
 Illum quadrijugo inuectum per mœnia curru
 Roma triumphato uidisses protinus orbe.
 Illum Tybri pater letanti spumeus aluco
 Exciperes Thuscus Thuscum, ueheresq; per undas
 Miratus habitusq; nouos, hominumq; figuras.
 Issent post currus capti longo ordine reges.
 Oblitusq; minas minor iret barbarus hostis,
 Qui uictis Solymis nunc, atq; oriente subacto
 Exultat fidens, orbisq; affectat habenas
 Effusus, atq; Itale iam iam (scelus) imminet ora.
 Visendi studio passim Romana iuuentus
 Per fora, perq; uias festa discurreret urbe.
 Ipse suos solio fulgens pater aureus alto
 Aspiceret ciues longo post tempore uisos,
 Barbaricumq; aurum, prædæq; iuberet acervos
 Sacratæ adytis, penitusq; alta arce reponi.
 Verum heu (Dij uestrum crimen) spes tanta repente
 Italiæ absumpta, ac penitus fiducia cessit.
 Egregius moriens heros secum omnia uertit.

MAR

M. HIERONYMI

VIDAE CREMON.

POETIC. LIB.

III.

Vnc autem linguae studium, moremque lo-
quendi,

Quem uates, Musaeque probent, atque autor
Apollo,

Expediam curam extremam, finemque laborum.

Discendum indicia, et uerborum lumina quae sint

Munere Pieridum lustrandis addita rebus.

Ne te opere incepto deterreat ardua meta,

Audendum puer, atque inuicto pectore agendum.

Iam te Pierides summa ex de rupe propinquum

Voce uocant, uiridique ostentant fronde coronam

Victori, atque animo stimulos hortatibus addunt.

Iamque rosas calathis spargunt per nubila plenis

Desuper et florum placido te plurima nimbo

Tempestas operit, gratumque effusus odorem

Ambrosiae liquor aspirat diuina uoluptas.

Verborum in primis tenebras fuge, nubilaque atra,

Nam neque (si tantum fas credere) defuit olim

Qui lumen iucundum ultro, lucemque perosus

Obscuro nebulae se circumfudit amictu:

Tantus amor noctis, latebrae tam dira cupido.

Ille ego sim, cui Pierides dent carmina Musae

Lumine clara suo, externae nihil indiga lucis.

Nec tamen id uotis optandum denique magnis.

Ipse uolens per te poteris, uis daedala fandi

Tot se adeò in facies, tot se conuertit in ora
 Mille trahens uaria secum ratione colores.
 Mille modis aperire datur mentisq; latebras,
 Quiq; latent tacito arcani sub pectore motus.
 Si tibi, dum trepidas, non hac successerit, & lux
 Non datur hinc, te uerte aliò, lumenq; require
 Nunc hac, nunc illàc, donec diffulserit ultro,
 Claraq; tempestas cœlo radiarit aperto.
 Quin etiam angustas si non urgebere rebus.
 Cum sandi tibi nulle uia, tibi nulle figuræ
 Occurrent, tu mille uias, tu mille figuras
 Nunc hanc, nunc aliam ingredi, & mutare memento,
 Iamq; hos, iamq; alios haud segnis sumere uultus.
 Nempe inde illectas aures immensa uoluptas
 Detinet, & dulci pertentat pectora motu.
 Ergo omnem curam impendunt, ut cernere nusquam
 Sit formas similes naturæ exempla sequuti,
 Dissimili quòd sint facie quæcunq; sub astris
 Vitales carpunt auras, genus omne ferarum,
 Atq; hominum, pictæ uolucres, mutæq; natantes.
 Non ne uides uerbis ut ueris sæpe relictis
 Accersant simulata, aliundeq; nomina porro
 Transportent, aptentq; alijs ea rebus, ut ipse
 Exuiasq; nouas, res, insolitosq; colores
 Indutæ sæpe externi mircentur amictus
 Vnde illi, letæq; aliena luce fruantur,
 Mutatoq; habitu, nec iam sua nomina mallent?
 Sæpe ideo cum bella canunt, incendia credas
 Cernere, diluuiumq; ingens surgentibus undis.

Contrà

Contrà etiam Martis pugnas imitabitur ignis,
 Cùm furit accensis acies Vulcania campis.
 Nec turbato oritur quondam minor equore pugna.
 Confligunt animosi Euri certamine uasto
 Inter se, pugnantq; aduersis molibus undæ.
 Vsque adeo passim sua res insignia læta
 Permutantq; iuuantq; uicissim, & mutua sese
 Altera in alterius transformat protinus ora.
 Tum specie capti gaudent spectare legentes.
 Nam diuersa simul datur è re cernere eadem
 Multarum simulachra animo subeuntia rerum.
 Ceu cùm fortè olim placidi liquidissima ponti
 Aequora uicina spectat de rupe uiator,
 Tantum illi subiecta oculis est mobilis unda,
 Ille tamen syluas, interq; uirentia prata
 Inspiciens miratur, aquæ quæ purior humor
 Cuncta refert, captosq; eludit imagine uisus.
 Non aliter uates nunc huc traducere mentes,
 Nunc illuc, animisq; legentum apponere gaudet
 Diuersas rerum species, dum tædia uitat.
 Res humiles ille interea non secius effert
 Splendore illustrans alieno, & lumine uestit,
 Verborumq; simul uitat dispendia parcus.
 Hunc fandi morem (si uera audiuius) ipsi
 Cœlicolæ exercent cœli in penetralibus altis,
 Pieridum chorus in terras quem detulit olim,
 Atq; homines docuere, Deum præclara reperta.
 Illæ etenim Iouis æthereæ dicuntur in aula
 Immixtæ superis fistas agitare choreas,

Et semper

Et semper canere alternæ, Phœbiq; fruuntur
Colloquio, uatumq; inspirant pectora ab alto.
Nec tamen haud solis fugit hæc me nota poëtis,
Verum etiam autores alij experiuntur, et audent,
Præcipuè orantes causas, fandi; magistri,
Seu fontes tendant legum compescere habenis,
Seu caros cupiant atris è mortis amicos
Faucibus eripere, et defletos reddere luci.
Quin etiam agricolas ea fandi nota uoluptas
Exercet, dum læta seges, dum trudere gemmas
Incipiunt uites, sitientiaq; ætheris imbrem
Prata bibunt, ridentq; satis surgentibus agri.
Hanc uulgo speciem propriæ penuria uocis
Intulit, indiētisq; urgens in rebus egestas.
Quippe ubi se uera ostendebant nomina nusquam
Fas erat hinc, atq; hinc transferre simillima ueris.
Paulatim accreuerunt artes, hominumq; libido,
Quodq; olim usus inops reperit, nunc ipsa uoluptas
Postulat, hunc addens uerborum rebus honorem.
Sic homines primum uenti uis aspera adegit,
Vitandi; imbres stipulis horrentia tecta
Ponere, et infirmi sedem arctam claudere limo.
Nunc altæ æratis trabibus, Parijsq; columnis
Regifico surgunt ædes ad sidera luxu.
Parcius ista tamen delibant, et minus audent
Artifices alij, nec tanta licentia fandi
Cuiq; datur solis uulgo concessa poëtis.
Nempe pedum hi duris cohibentur legibus, et se
Sponte sua spatij angusti temporis arctant:

r

Liberius

Liberior fas campum alijs decurrere apertum.
 Sacri igitur uates facta, atq; infecta canentes
 Libertate palam gaudent maiore loquendi,
 Quæsitq; decent cultus magis, atq; colores
 Insoliti, nec erit tanto ars deprensa pudori.
 Crebrius hi fando gaudent super æthera miris
 Tollere res (nec sit fas tantum credere) dictis.
 It cœlo clamor, tremit omnis murmure Olympus.
 Nec mora, bis uocem ingemunt, urbisq; ruinas,
 Fataq;, præliaq;, & sortem execrantur iniquam,
 O' pater, ô patria, ô Priami domus inclita quondam,
 Clamantes, cecidit pro Iuppiter Ilion ingens.
 Quid cum Neptunum dicunt mare, uina Lyæum,
 Et Cererem frumenta, patrumq; è nomine natos
 Significant, memorantq; urbes pro ciuibz ipsis?
 Atq; ideo timor attonitos cum inuaserit Afros,
 Africa terribili tremet horrida terra tumultu.
 Nec deerit, tibi pro fluuijs, proq; omnibus undis
 Pocula qui pressis Acheloiæ misceat uuis.
 Ecce autem subitis conuersi uocibus ultro
 Sæpe aliquem longè absentem, desertaq; & antra,
 Et solos monteis affantur, sæpe saluant
 Syluasq;, fluuiosq;, & agros, sensusq; carentes
 Speluncas, uelut hæc sint responsura uocata.
 Et uos ô uacui compellant nomine saltus.
 Præterea uerbis inimicos addere sensus
 Oppositis, dum dissimulant, aliudq; uidebis
 Sæpe loqui, atq; aliud simulata condere mente.
 Egregia interea coniux ita nocte suprema

Deiphobo

Deiphobo fidum capiti subduxerat ensem.
 Nec minus insignis Drances, cum stragis acervos
 Tot dedit, & claris insignijt arua trophæis.
 Quid sequar ulterius, quanta dulcedine captas
 Detineant aures, uocem cum rursus eandem
 Ingeminant, modo non uerborum cogat egestas?
 Pan etiam Arcadia neges hoc si iudice præsens,
 Pan etiam Arcadia dicam te iudice uanum.
 Hæc adeo cum sint, cum fas audere poëtis
 Multa modis multis, tamen obseruare memento
 Si quando haud proprijs rem maius dicere uerbis,
 Translatisq; aliunde notis, longeq; petitis,
 Ne nimiam ostendas, quærendo talia, curam.
 Nanq; aliqui exercent uim duram, & rebus iniqui
 Natiuam eripiunt formam indignantibus ipsis,
 Inuitasq; iubent alienos sumere uultus.
 Haud magis imprudens mihi crit, & luminis expers
 Qui puero ingentes habitus det ferre gigantis,
 Quam si quis stabula alta, lares appellet equinos,
 Aut crines magnæ genitricis gramina dicat.
 Præstiterit uero faciem, spolia & sua cuiq;
 Linqvere, & interdum proprijs rem prodere uerbis,
 Indicijsq; suis, ea sint modo digna Camœnis.
 Res etiam poteris rebus conferre uicissim,
 Nominibusq; ambas uerisq; suisq; uocare.
 Quod faciens, fuge uerborum dispendia, paucisq;
 Includas numeris, unde illa simillima imago
 Ducitur, & breuiter confer, ne fortè priorum
 Oblitus sermonum aliò traducere mentem,

r 2

Inq;

Inq; alia ex alijs uideare exordia labi.
 Iamq; age uerborum qui sit delectus habendus,
 Quæ ratio: nam nec sunt omnia uersibus apta,
 Omnia nec pariter tibi sunt uno ordine habenda.
 Versibus ipsa etiam diuisa, & carmina quantum
 Carminibus distant, tantum distantia uerba
 Sunt etiam inter se, quamuis communia multa
 Interdum inuenies uersus diffusa per omnes.
 Multa decent scenam, quæ sunt fugienda canenti
 Aut Diuum laudes, aut Heroum inclyta facta.
 Ergo altè uestiga oculis, aciemq; uoluta
 Verborum sylua in magna: tum accommoda Musis
 Selige, & insignes uocum depascere honores,
 Ut nitidus puro uersus tibi fulgeat auro.
 Reijce degenerem turbam nil lucis habentem,
 Indecoresq; notas, ne sit non digna supellex.
 Quî fieri id possit ueterum te semita uatum
 Obseruata docebit. adi monimenta priorum
 Crebra oculis, animoq; legens, & multa uoluta.
 Tum quamuis, longè si quis supereminet omnes,
 Virtutem ex illo, ac rationem discere fandi
 Te iubeam cui contendas te reddere semper
 Assimilem, atq; habitus, gressusq; effingere euntis,
 Quantum fata sinunt, & non auersus Apollo,
 Haud tamen intereâ reliquum explorare labores
 Abstiteris uatum moneo, suspectaq; dicta
 Sublegere, & uariam ex cunctis abducere gazam.
 Nec dubitem uersus hirsuti saepe poëta
 Suspensus lustrare, & uestigare legendo,

Sicubi

Sicubi se quædam fortè inter commoda uersu
 Dicta meo ostendant, quæ mox melioribus ipse
 Auspicijs proprios possim mihi uertere in usus
 Deterisa prorsus prisca rubigine scabra.
 Flumina sæpe uides immundo turbida limo:
 Haurit aquam tamen inde frequens concursus, & altis
 Important puteis ad pocula. desuper illa
 Occultis diffusa canalibus influit, omnemq;
 Illabens bibulas labem exuit inter arenas.
 Nil adeò incultum, quod non splendescere possit,
 Præcipuè si cura uigil non deficit, & usq;
 Mente premas, multumq; animo tecum ipse uolutes,
 Atq; ideo ex priscis semper, quo more loquamur,
 Discendum, quorum depascimur aurea dicta,
 Præcipuumq; auidi rerum populamur honorem.
 Aspice ut exuias, ueterumq; insignia nobis
 Aptemus. rerum accipimus nunc clara reperta,
 Nunc seriem, atq; animum uerborum, uerba quoq; ipsa:
 Nec pudet interdum alterius nos ore loquutos.
 Cum uerò cultis moliris furta poëtis,
 Cautius ingredi, & raptus memor occule uersis
 Verborum indicijs, atq; ordine fallere gentes
 Mutato. noua sit facies, noua prorsus imago.
 Munere (nec longum tempus) uix ipse peracto
 Dicta recognoscas ueteris mutata poëtæ.
 Sæpe palàm quidem rapiunt, cupiuntq; uideri
 Omnibus intrepidi, ac furto letantur in ipso
 Depressi, seu cum dictis nihil ordine uerso
 Longe alios iisdem sensus mira arte dedere,

Exueruntq; animos uerborum impune priores:
 Seu cùm certandi priscis succensa libido,
 Et possessa diu, sed enim malè condita uictis
 Extorquere manu iuuat, in meliusq; referret:
 Ceu fata, mutatoq; solo felicius olim
 Cernimus ad cœlum translatas surgere plantas.
 Poma quoq; utilius succos oblita priores
 Proueniunt: sic regna Asiæ, Troiæq; penates
 Transtulit, auspicijs Phrygius melioribus heros
 In Latium, quamuis (nam Diuûm fata uocabant)
 Inuitus Phœnissa tuo de littore cœsit,
 Nec connubia lata, nec incepti Hymenæi
 Flexerunt immitem animum. tu uicta dolore
 Occidis, & curæ uix ipsa in morte relinquunt.
 Nunquàm ô Dardaniæ tetigissent uestra carinæ
 Littora, fors nulli poteras succumbere culpæ.
 Ergo agite ô mecum securi accingite furtis
 Vnâ omnes pueri, passimq; auertite prædam.
 Infelix autem (quidam nam sæpe reperti)
 Viribus ipse suis temere qui fesus, & arti,
 Externæ quasi opis nihil indigus abnegat audax
 Fida sequi ueterum uestigia, dum sibi præda
 Temperat heu nimium, atq; alienis parcere creuit,
 Vana superstitio, Phœbi sine numine cura.
 Haud longum tales ideo letantur, & ipsi
 Sæpe suis superant monimentis, illaudatiq;
 Extremum ante diem foetus fleuere caducos,
 Viuentesq; suæ uiderunt funera famæ.
 Quàm cuperent uano potius caruisse labore,

E&

Eq; suis alias didicisse parentibus arteis?
Sæpe mihi placet antiquis alludere dictis,
Atq; aliud longè uerbis proferre sub iisdem.
Nec mea tam sapiens per sese prodita quisquam
Furta redarguerit, quæ mox manifesta probabunt
Et nati natorum, & qui nascentur ab illis.
Tantum absit, poenæ metuens infâmis ut ipse
Furta uelim tegere, atq; meas celare rapinas.
Non tamen omnia te priscis fas fidere, qui non
Omnia sufficient. quarenti pauca labore
Attentanda tuo nondum ulli audita supersunt.
Nos etiam quædam iccirco noua condere nulla
Religio uetat, indictasq; effundere uoces.
Ne uerò hæc penitus fuerint ignota, suumq;
Agnoscant genus, & cognatam ostendere gentem
Possint, ac stirpis nitantur origine certæ.
Vsq; adeò patriæ tibi si penuria uocis
Obstabit, fas Graiugenûm felicibus oris
Deuehere informem massam quam incude Latina
Informans patrium iubeas dediscere morem.
Sic quondam Ausoniæ succreuit copia linguae.
Sic auctum Latium, quò plurima transtulit Argis
Vsus, & exhaustis Itali potiuntur Athenis.
Non ne uides medijs ut multa erepta Mycenis
Graia genus fulgent nostris immixta, nec ullum
Apparet discrimen: eunt insignibus æquis
Vndiq; per Latios & ciuis, & aduena tractus.
Iamdudum nostri cessit sermonis egestas:
Rarò uber patriæ, tibi rarò opulentia deerit.

r 4

ipse

Ipse suis Cicero thesauris omnia promet,
 Autoresq; alij nati felicibus annis
 Omnia sufficient, nec solis crede poëtis.
 Sæpe etiam uidi ueterum inter carmina uatum
 Barbarico uersus cultu, gazaq; superbos:
 Belgicæq; immisit trans alpes effusa Gallus
 In Latium, & longæ Macedum uenere sarißæ.
 Et metuum ne deficiat me larga supellex
 Verborum, angustiq; premat sermonis egestas?
 Quin & uicta situ, si me penuria adasit,
 Verba licet renouare, licet tua sancta uetustas
 Vatibus indugredi sacraria, sapius olli
 Aetatis gaudent insignibus antiquai,
 Et ueterum ornatus induti incedere auorum.
 Non tamen ille uetus squalor fuit undiq; & ater
 Verborum situs. his modus adsit deniq; quando
 Copia non desit, quorum nunc peruius usus.
 Tum quoq; si deerunt rebus sua nomina certa
 Fas illas apta uerborum ambire corona,
 Et latè circumfusus comprehendere dictis.
 Verba etiam tum bina iuuat coniungere in unum
 Molliter inter se uinclo sociata iugali.
 Verum plura nefas uulgò congesta coire,
 Ipsaq; quadrifidis subniti carmina membris.
 Itala nec passim fert monstra tricorpora tellus.
 Horresco diros sonitus, ac leuia fundo
 Inuitus perterricrepas per carmina uoces.
 Argolici quos ista decet concessa libido,
 Talia connubia, & tales celebrent Hymeneos,

Ter

Ter geminas immane struant ad sydera moles
 Pelion addentes Ossa, & Pelio Olympum.
 At uerbis etiam partes ingentia in ambas
 Verba interpositis proscindere, seq; parare,
 Deterere interdum licet, atq; abstraxe secando
 Exiguam partem, & strinxisse fluentia membra.
 Idcirco siquando ducum referenda, uirumq;
 Nomina dura nimis dictu, atq; asperrima cultu,
 Illa aliqui, nunc addentes, nunc inde putantes
 Pauca minutatim leuant, ac mollia reddunt,
 Sichæumq; uocant mutata parte Sicharbam.
 Hinc mihi Titanum pugnæ, & seua Gigantum
 Bella magis libeat canere, Enceladiq; tumultus,
 Quàm populos Itala quondam uirtute subactos,
 Atq; triumphatas diuerso à littore gentes.
 Sed neq; uerborum causa uis ulla canentem,
 Consilium præter, cogat res addere inanes,
 Nomina sed rebus semper seruire iubeto
 Omnia perpendens uersus resonantia membra.
 Verba etenim quædam ignarum te fallere possunt,
 Ni uigiles, mandatum & munus obire recusent,
 Furenturq; operi clàm sese, & inertia cessent,
 Cætera dum labor exercet concordia iussus
 Quæq; suos: tantum illa dabunt numerumq;, sonumq;.
 Atq; ideo quid ferre queant, quid quæq; recusent
 Explorare prius labor esto, & munera iusta
 Mandato, ac proprium cunctis partire laborem.
 Obscuros aliter crepitus, & murmura uana
 Miscebis, ludesq; sonis fallacibus aures.

Nec tamen interdum uacuas, animoq; carentes
 Addubitem ipse uolens incassum fundere uoces,
 Verbaq; quæ nullo fungantur munere sensus,
 Diues ut egregio tantum, & conspectus amictu
 Versus eat, dulcisq; sono demulceat aures.
 Atq; adeò quæ sint, ne uerò quære, profectò
 Illa tibi se sponte dabunt per se obuia passim.
 Sæpe autem ruptis uinclis exempta uolutes
 Membra, & compactum quæsitore disijce uersum,
 Post iterum refice, & partes in pristina redde
 Partibus auulsas: nunquam te libera uinclis
 Incautum fallent resoluta carmine uerba.
 Huc ades, hinc penitus tibi totum Heliconæ recludam.
 Te Musæ puer hinc faciles penetralibus imis
 Admittunt, sacrisq; adytis inuitat Apollo.
 Principio quoniam magni commercia cœli
 Numina concessere homini, cui carmina curæ,
 Ipse Deum genitor diuinam noluit artem
 Omnibus expositam uulgò, immeritisq; patere.
 Atq; ideo, turbam quo longè arceret inertem,
 Angustam esse uiam uoluit, paucisq; licere,
 Multa adeò incumbunt doctis uigilanda poetis.
 Haud satis est illis utcunq; claudere uersum,
 Et res uerborum propria ui reddere claras:
 Omnia sed numeris uocum concordibus aptant,
 Atq; sono quæcunq; canunt imitantur, & apta
 Verborum facie, & quæsito carminis ore.
 Nam diuersa opus est ueluti dare uersibus ora,
 Diuersosq; habitus, ne qualis primus & alter,

Talis

Talis & inde alter, uultuq; incedat eodem.
Hic melior motuq; pedum, & pernicibus alis
Molle uiam tacito lapsu per leuia radit:
Ille autem membris, ac mole ignauius ingens
Incedit tardo molimine subsidendo.
Ecce aliquis subit egregio pulcherrimus ore,
Cui letum membris Venus omnibus afflat honorem.
Contra alius rudis informes ostendit & artus,
Hirsutumq; supercilium, ac caudam sinuosam
Ingratus uisu, sonitu illatibilis ipso.
Nec uero hæ sine lege data, sine mente figura,
Sed facies sua pro meritis, habitusq; sonusq;
Cunctis, cuiq; suus uocum discrimine certo.
Ergo ubi iam nautæ spumas salis ære ruentes
Incubuerè mari, uideas spumare reductis
Conuulsum remis, rostris stridentibus æquor.
Tunc longè sale saxa sonant, tunc & freta uentis
Incipiunt agitata tumescere. littore fluctus
Illidunt rauco, atq; refracta remurmurat unda
Ad scopulos, cumulo insequitur præruptus aquæ mons.
Nec mora, Trinacriam cernas procul intremere omnem
Funditus, & montes concurrere montibus altos.
Cum uero ex alto speculatus cærule Nereus
Leniit in morem stagni, placidæq; paludis,
Labitur uncta uadis abies, natat uncta carina.
Hinc etiam solers mirabere sæpe legendo,
Sicubi Vulcanus syluis incendia misit,
Aut agro stipulas flamma crepitante cremari.
Nec minus exultant latices, cum tædâ sonore

Virgæ

Virgea suggeritur costis undantis aheni.
 Carmine nec leui dicenda est scabra crepido.
 Tum, si læta canunt, hilari quoq; carmina uultu
 Incedunt, lætumq; sonant haud segnia uerba,
 Seu cum uere nouo rident prata humida, seu cum
 Panditur interea domus omnipotentis Olympi.
 Contra autem sese tristes inamabile carmen
 Induit in uultus, si forte inuisa uolucris
 Nocte sedens serum canit importuna per umbras,
 Ut quondam in bustis, aut culminibus desertis.
 Verba etiam res exiguas angusta sequuntur,
 Ingentesq; iuuant ingentia, cuncta gigantem
 Vasta decent, uultus immanes, pectora læta,
 Et magni membrorum artus, magna ossa, lacertiq;.
 Atq; adeo, siquid geritur molimine magno,
 Adde moram, et pariter tecum quoq; uerba laborent
 Segnia, seu quando ui multa gleba coactis
 Aeternum frangenda bidentibus, æquore seu cum
 Cornua uclatarum obuertimus antennarum.
 At mora si fuerit damno properare iubebo.
 Si se forte caua extulerit mala uipera terra:
 Tolle moras, cape saxa manu, cape robora pastor.
 Ferte citi flammæ, date tela, repellite pestem.
 Ipse etiam uersus ruat, in præcepsq; feratur,
 Immenso cum præcipitans ruit Oceano nox,
 Aut cum percussus grauitè procumbit humi bos.
 Cumq; etiam requies rebus datur, ipsa quoq; ultro
 Carmina paulisper cursu cessare uidebis
 In medio interrupta. quierunt cum freta ponti,
 Postquam

Postquàm auræ posuere, quiescere protinus ipsum
Cernere erit. medijsq; inceptis sistere uersum,
Quid dicam, senior cum telum imbelles sine ictu
Inualidus iacit, & defectis uiribus æger?
Nam quoq; tum uersus segni pariter pede languet.
Sanguis hebet, frigent effœta in corpore uires.
Fortem autem iuuenem deceat prorumpere in arces,
Euertisse domos, præfractaq; quadrupedantum
Pectora pectoribus perrumpere, sternere turres
Ingentes, totoq; ferum dare funera campo.
Nulla adeò natum maior prudentia, quàm se
Aut premere, aut rerum pro maiestate canendo
Tollere. nunc illos animum summittere cernas
Verborum parcos, humiliq; obrepere gressu,
Textaq; uix gracili deducere carmina filo.
Nunc illos uerbis opulentos, diuite uena
Cernere erit fluere, ac laxis decurrere habenis
Fluxosq;, ingentesq;. redundat copia læta
Vbere felici, uerborumq; ingruit agmen
Hybernarum instar niuium, cum Iuppiter alpes
Frigidus aëreas, atq; alta cacumina uestit.
Interdum uerò cohibent undantia lora.
Non humiles, non sublimes media inter utrunq;
Littus arant ueluti spatia, & confinia radunt.
Sic demum portu læti conduntur in alto.
Quod superest, quæ postremò peragenda poëtæ
Expediam, postquàm casus euaserit omnes,
Signaq; perpetuum deduxit ad ultima carmen,
Exultans animo uictor, lætusq; laborum

Non

Non totam subito præceptis secura per urbem
 Carmina uulgabit. ab ne sit gloria tanti,
 Et dulcis famæ quondam malesuada cupido.
 At patiens operum semper, metuensq; pericli
 Expectet, donec sedata mente calorem
 Paulatim exuerit, foetusq; abolerit amorem
 Ipse sui, curamq; aliò traduxerit omnem.
 Interea fidos adit haud securus amicos,
 Utq; uelint inimicum animum, frontisq; seueræ
 Dura supercilia induere, & non parcere culpæ
 Hos iterum atq; iterum rogât, admonitusq; latentis
 Grates lætus agit uitij, & peccata fâtetur
 Sponte sua, quamuis etiam damnetur iniquo
 Iudicio, & falsum queat ore refellere crimen.
 Tum demum redit, & post longa obliuia per se
 Incipit hîc illic ueterem explorare laborem.
 Ecce autem ante oculos noua se fert undiq; imago,
 Longè alia heu facies rerum, mutataq; ab illis
 Carmina, quæ tantum antè recens confecta placebant.
 Miratur tacitus, nec se cognoscit in illis
 Immemor, atq; operum piget, ac sese increpat ultro.
 Tum retractat opus commissæ piacula doctæ
 Palladis arte luens. nunc hæc, nunc reiecit illa
 Omnia tuta timens, melioraq; sufficit illis,
 Attondetq; comas stringens, syluamq; fluentem,
 Luxuriemq; minutatim depascit inanem
 Exercens durum imperium, dum funditus omnem
 Nocturnis instans operis, operisq; diurnis
 Versibus elucrit labem, & commissæ piarit.

Arduus

Arduus hic labor. hîc autem durate poëta,
 Gloria quos mouet æternæ pulcherrima fama.
 Tum si qua est etiam pars imperfecta relicta,
 Olim dum properat furor, ingenijq; morari
 Tempestas renuit, suppletq; & uersibus affert
 Inualidis miseratus opem, claudisq; medetur.
 Nec semel attrectare satis, uerum omne quotannis
 Terq; quaterq; opus euoluendum, uerbaq; uersis
 Aeternum immutanda coloribus. omne frequenti
 Sape reuiscendum studio per singula carmen.
 Quod non una dies, fors affert altera, & ultro
 Nullo olim studio, nulla olim in carmine cura
 Deprensæ per se prodentur tempore culpæ,
 Quæq; latent uariæ densa inter nubila pestes.
 Quin etiam doctum multum iuuct ille laborem,
 Qui uarias cœli creber, mutauerit oras.
 Nanq; etiam mutant animi genioq; locorum
 Diuersas species, diuersos pectora motus
 Concipiunt, nostrisq; nouæ se mentibus offert
 Vltro aliquid semper lucis, tenebræq; recedunt,
 Atq; nouos operi semper fas addere flores.
 Verum esto hîc etiam modus. huic imponere curæ
 Nesciuere aliqui finem, medicasq; secandis
 Morbis abstinuissæ manus, & parcere tandem
 Immutes, donec macie confectus, & æger
 Aruit exhausto uelut omnis sanguine foetus,
 Natiuumq; decus posuit, dum plurima ubiq;
 Deformat sectos artus inhonesta cicatrix.
 Tuq; idco uitæ usq; memor breuioris, ubi annos

Post

Post aliquot (neq; enim numerum, neq; tempora pono
 Certa tibi) addideris decoris satis, atq; nitoris,
 Rumpe moras, opus ingentem dimitte per orbem,
 Perq; manus, perq; ora uirum permitte uagari.
 Continuo leto te dulces undiq; amici
 Gratantes plausu excipient. tua gloria cœlo
 Succedet, nomenq; tuum sinus ultimus orbis
 Audiet, ac nullo diffusum abolebitur æuo.
 Et dubitamus opes animo contemnere amari,
 Nec potius sequimur dulces ante omnia Musas?
 O' fortunati, quibus olim hæc numina dextra
 Annuerint præcepta sequi, quæ'ue ipse canendo
 Iussa dedi plenus Phœbo, attonitusq; furore.
 Quando non artes satis ullæ, hominumq; labores,
 Et mea dicta parum profint, ni desuper adsit
 Auxilium, ac præsens fauor omnipotentis Olympi.
 Ipse uiam tantum potui docuisse repertam
 Aonas ad montes, longeq; ostendere Musas
 Plaudentes celsæ choreas in uertice rupis,
 Quò me haud ire sinunt unquam fata inuida, & usq;
 Absterrentq;, arcentq; procul, nec summa iugi unquam
 Fas prensare manu fastigia: sat mihi siquem,
 Siquem olim longè aspiciam mea fida sequutum
 Indicia exuperasse uiam, summoq; receptum
 Vertice, & hærentes socios iuga ad alta uocantem.
 Sed non ulla tamen nostri quoq; gratia facti
 Forsan erit. me fida olim præcepta canentem
 Stipabunt iuuenes denso circum agmine fusi,
 Et uocem excipient intenti sensibus omnes.

Tum

Tum uitæ si iusta meæ procedere lustra
 Fata sinent, nec me uiridi succiderit æuo
 Impia mors, olli gelida tardante senectæ
 Languentem, & sera defessum ætate magistrum
 Certatim presa super alta cacumina dextra
 Sæpe trahent, ultroq; ferent per amœna locorum,
 Et summi inualidum sistent ad limina Phœbi
 Cantantem Musas, uatumq; inuenta piorum.
 Vergilij ante omnes læti hîc super astra feremus
 Carminibus patrijs laudes: decus unde Latinum,
 Vnde mihi uires, animus mihi ducitur unde.
 Primus ut Aonijs Musas deduxerit oris
 Argolicum resonans Romana per oppida carmen,
 Vt iuuenis Siculis syluis inflarit auenas,
 Utq; idem Ausonios animi miseratus agrestes
 Extulerit sacros ruris super æthera honores
 Triptolemi inuectus uolucris per sydera curru,
 Res demum ingressus Romanæ laudis ad arma
 Excierit Latium omne, Phrygumq; instruxerit alas
 Verba deo similis, decus à te principe nostrum
 Omne pater. tibi Graiugenûm de gente trophæa
 Suspendunt Itali uates tua signa sequuti,
 Omnis in Elysijis unum te Græcia campis
 Miraturq; auditq; ultro, assurgitq; canenti.
 Te sine nil nobis pulchrum. omnes ora Latini
 In te, oculosq; ferunt uersi, tua maxima uirtus
 Omnibus auxilio est. tua libant carmina passim
 Assidui, primis & te uenerantur ab annis.
 Ne tibi quis uatum certauerit: omnia cedant

s

Sæcla,

Secula, nec inuideant primos tibi laudis honores.
Fortunate operum, tua præstans gloria fama,
Quò quenquam aspirare nefas, sese extulit alis.
Nil adeò mortale sonas. tibi captus amore
Ipse suos animos, sua munera letus Apollo
Addidit, ac multa præstantem insigniit arte.
Quodcunq; hoc opis, atq; artis, nostriq; reperti
Vni grata tibi debet præclara iuuentus,
Quam docui, & rupis sacre super ardua duxi,
Dum tua fida lego uestigia te sequor unum
O' decus Italiae, lux o' clarissima uatum.
Te colimus, tibi ferta damus, tibi tura, tibi aras,
Et tibi rite sacrum semper dicemus honorem
Carmenibus memores. salue sanctissime uates:
Laudibus augeri tua gloria nil potis ultra,
Et nostræ nil uocis eget. nos aspice præsens,
Pectoribusq; tuos castis infunde calores
Adueniens pater, atque animis te te insere nostris.

F I N I S .

M. HIERONYMI

275

V I D A E C R E M O N .

B O M B Y C V M L I B E R

P R I M V S .

Vos mores, quas aut paruis reptantibus
artes

Iuppiter addiderit, quæ fila tenacia
Serum

Quæ uomunt saturæ, uos mecum euol-

uite Nymphæ

Seriades. uos lanifici gregis aurea nostis

Munera, quæ pater Italiæ prior intulit olim

Serius huc patrijs Serum deuectus ab oris.

Tuq; ades, et nostro succurre Isabella labori

Nympha Padi in ripa magnis è regibus orta,

Quæ gentem pulchra auxisti pulcherrima prole

Gonsagam, exiguis ades huc non aspera cœptis.

Et uos ò placidæ properate, ubi quæq; puellæ.

Vestrum opus, hos uestros faciles hîc discite cultus.

Id tineæ in syluis multis uoluentibus annis

Gentibus ignotum uixit genus. aurea frustra

Edebant opera umbriferis pendentia ramis:

Nam pluuiæ, lateq; immites omnia uenti

Vastabant, tenui nec honos, nec gloria filo

Vlla erat, in syluis ceu quondam more ferarum

Degebant homines antiquo robore nati.

Nondum urbes, nondum certos gens dura penates

5 2

Nouerat

Nouerat, aut ullas uitam excoluisse per arteis.
 Verum postquam homini diuini est muneris usus
 Traditus, in tectis, atque intra septa domorum
 Syluestres tineas alere, atque impendere curam
 Cœpit, opes multi hinc ad summas emergere.
 Quamuis esse aliquas etiam nunc fertur in oris
 Longè alijs gentes, quæ nondum in tecta relatas
 Per lucos errare sinunt, nulloq; labore
 Fila suo carpunt oneratis mollia ramis.
 Nanque malo assuetæ arboribus frondentibus illæ
 Pubcentes syluas, & quæq; tenerrima carpunt,
 Iniussæq; instant operi. non horrida multum
 Flabra nocent, neque prouisi prudentibus imbres.
 Quippe, ubi senserunt in nubes aëra cogi,
 Diffugiunt trepidæ, folijsq; sub omnibus hærent.
 Secureq; hyemis uelut alta ex arce sonantes
 Accipiunt Austros, pulsataq; robora nimbis.
 Sed tu ne, moneo, in syluis permitte uagari
 Incustoditas, nec curam adhibere recusa
 In tectis. huius non gratia parua laboris.
 Haud longum tempus fluet, & iam stamine multo
 Diues eris, filoq; ibis spectabilis aureo.
 Principio ne te lateat quæ tradita agenda
 Sint illis uitæ spatia, breuis omnibus ætas,
 Vix ulli Lunæ completur tertius orbis,
 Et nunquam ex sese prolem uidere creatam.
 Intereunt omnes, pecus occidit omne quotannis,
 Et cunctam euertunt fera fata ab origine gentem.
 Immortale tamen restat genus his, neque morti

E st peni

Et penitus locus, æternum nam semina durant.
 Ceu quondam sylvæ si fortè aut frigore diro,
 Aut æstu arefcant summæ, tamen abdita quædam
 Vitalis superat uis in radicibus imis,
 Et trunco exciso noua uere repullulat arbos.
 Non secus extinctis bombycibus annuus ortus.
 Vsque noua in regnis proles succedit auitis.
 Ne uerò ante diem, sed tempestiua creata
 Sit soboles. ueto ne reuoces in luminis oras
 Progeniem extinctam, attonsis cum gramina campis
 Nondum ulla, aut frondes apparent arbore nullæ.
 Antè noua incipiat morus reuirescere sylua,
 Ne' ue fames teneris, ne' ue obsint frigora alumnis.
 Ipsi etiam morum agricolæ, ne tempora fallant,
 Obseruare solent, nam cum sese illa uirentem
 Induit in frondem, nostris tum protinus oris
 Excessisse hyemem, & manes abiisse sub imos
 Nil dubitant. nec seua ultra pecori ue, satis ue
 Frigora ue, glaciem ue timent, canam ue pruinam.
 Præterea tibi Lunai gelidæ incrementa
 Sunt seruanda. senescentis fuge tempora læua.
 Nec tum etiam liquidis cum sese nuper ab undis
 Extulit Oceani, pallentesq; humida uultus
 Ostendit gracili incedens per inania cornu,
 Vtile erit teneros ouis excludere foetus.
 Expecta cum plena animis, cum lumine largo
 Solis ab igne tumens, altumq; per æthera uecta
 Carpit iter, fratremq; audet se attollere contra.
 Tum fas foetura, tum iustum incumbere tempus,

Quandoquidem ualidas crescenti à lumine uires
 Semina concipiunt genitalia. tum fauet ether,
 Maioremq; trahunt nascentia membra uigorem.
 Quo foueas autem pacto? mos ipse fouendi
 Haud simplex: sunt quæ calido sub Sole relinquunt
 Oua, recens donec fœtus in luminis auras
 Proderit: tu conde sinu uelamine tecta,
 Nec pudeat roscas inter fouisse papillas,
 Si te tangit honos, & flauī gloria fili.
 Cumq; dies, alterq; dies processerit, ecce
 Cernere erit formis animantia fruerē miris.
 Ante opus omne tamen pete matutina Deorum
 Limina, serq; preces supplex, Diuq; litato
 Auspiciis cunctorum operum, cum mane sacerdos
 Synceram Cererem, & Lenæum libat honorem.
 Nec non lanicij florem uelamina prima
 Suspendes templis. auertunt omnia fœtu
 Munere placati superi mala, frigora, & æstus,
 Et quæ multa solent bombyci instare pericla.
 Interea populus sedes, & tecta futuris
 Ipsa nouare iube, tabulataq; uicta senecta.
 Non aptæ sine sole domus, sine luce penates.
 Sed duplices recta lumen regione fenestræ
 Admittant, quarum surgentes altera Phœbi
 Spectet equos, fessos contra altera, iamq; cadentes.
 Tum uiri pellucentes opponere quadras
 Hinc atque hinc iubeo, lini aut firmissima texta,
 Ut neque concutiant uenti, neque nubila nimbis
 Conspargant, obsitq; intus penetrabile frigus.

Nec

Nec postrema fuit cautis prætereunda cura
 Retia rara, auium insidias, & callida furta
 Auertit. illudit passer custodibus olim *
 Improbus illudit chortis cristata uolucris.
 Dant stragem passim rostris immutibus, implentq;
 Ingluuiem, ac uiuo uiua abdunt corpora busto.
 Nec, quibus est tineæ felicitis copia multa,
 Parietibus sedem affigunt, sed quattuor æquis
 Tectorum in medio erectis hinc inde columnis
 Plurima suspendunt tabulata, aulæq; per altos
 Surgunt mille gradus, digestæq; ordine sedes.
 Tuq; etiam, uariæ ut nequeant irrepere pestes,
 Parietis antiqui uitium ne negliges segnis:
 Sed calce, aut creta linito, atque angusta uiarum
 Quæq; time. mus sæpe cauis sese abdidit imis
 Luce latens, at cum in tenebris cinis occulit ignem
 Sopitum, indulgetq; graui custodia somno,
 Improbus egreditur tutis ad furta latebris,
 Et citus irreptat tabulis, seuitq; per omnes
 Cæde madens aulas, prædamq; auertit ab altis
 Porticibus satur, atque cauis epulatur in antris.
 Molire insidias, deceptum carcere claude,
 Ignarusq; doli ipse sibimet uincula nectat,
 Dum petit ostensam confidentissimus escam.
 Quædam etiam trabibus, quibus omnis machina rectis
 Nititur, auxiliantur, & imas sentibus armant
 Sentibus, & tribulis, ac iuniperi hirsutæ
 Vulnificos addunt gladios, circum undique ut hostis
 Indeprensus eat saltem per uulnera mille,

Nec referat captam multò nisi sanguine prædam.
 Verùm age uix tenebras pepulit lux tertia rebus,
 Ecce sinu incipiunt tepido calefacta moueri
 Semina, iam uisenda nouis animalia formis
 Irrepunt, passimq; albis mantilibus errant.
 Ne uerò iam tum hæc thalamis sublimibus infer.
 Exiguus primùm capiet sobolem locus omnem,
 Corpora deinde auctæ cunabula prima relinquent.
 Tum cunctam in populos, in uicos diuide gentem,
 Diuisasq; dabis sedes, secretaq; regna.
 Nec satis hoc semel. at quoties his arcta uidebis
 Esse domus spatia, augentur dum corpora cuiq;
 Has toties legere, inq; nouas diducere sedes
 Ne dubita, donec tabulas impleueris omnes.
 Nec tamen intrea paruas non pascere oportet.
 Vt primùm hauserunt cœli auras, pabula poscunt,
 Assuescunt iam tum dapibus, mensasq; requirunt.
 Sed prodest, nondum thalamos experta puella
 Prima manu tenera teneras si pascat alumnas.
 Primam autem mori pubem, atque tenerrima semper
 Quæq; legunt, dum grex tener est, atque inscius cui.
 Continuò ueterum ueluti memor ille parentum
 Agnoscit uestas frondeis, ipsasq; recentes
 Deposcit. nam si plenis seruentur in horreis
 Hæsternæ, dulcis succi corrumpitur aura,
 Et sopor ingratus subit, atque inamabilis haustu,
 Mane petunt igitur syluas, & quaque reportant
 Pabula lecta die famulæ, gratumq; laborem,
 Sortitæ inter se folia illibata canistris

Expedi

Expediunt, legit illa, domum fert altera lecta,
 Instaurant aliæ mensas, epulasq; ministrant.
 Pabula larga superiâciunt pecus omne tegentes.
 Protinus emergunt tineæ, folioq; iacenti
 Victrices super assistunt, omnisq; iuuentus
 Vescitur, atque avidæ dapibus implentur opimis.
 Fit strepitus, longè qualem olim sæpe solemus
 Cum pluit, in tecto clausis audire fenestris.
 Nec mora nec requies, properant, et grandia morsu
 Attendent folia emensæ, redeuntq; iterumq;
 Incumbunt, longam nequeunt explier alium,
 Dum superant frondes, et plenæ pabula mensæ.
 Tuq; ideo parcas epulas moderare canistris,
 Terq; die tantum pascas, nam prodiga cunctam
 Si frondem simul effundas, sine more, dapesq;
 Accumules, mensasq; oneres, auertitur ultro
 Ingratam saturum morum pecus, atque repente
 Ipsa parit largi fastidia copia uictus.
 Paulatim inuita, metuant sibi pabula semper
 Deficere, expectentq; dapes. prius iniice ludens
 Frondem unam, ac certare sine, illæ protinus omnes
 Arrexere animos cupidae, prædamq; capeffunt
 Certatim, pariterq; ingens subit ardor edendi.
 Tum demum solitas epulas effunde canistris,
 Dum dapis optatæ fuerit compressa libido.
 Sed ne longa fames noceat tamen aspice prudens,
 Dum nimium differs epulas, et gaudia mensæ.
 Nam soliti impastis si desit copia uictus,
 Nulla mora est, miseræ macies deformat iniqua:

Pabula deinde parum exhaustis duplicare iuuabit,
 Et uix longa dies lapsas in pristina reddet.
 Dira fames adeò nocet, ac penuria edendi.
 Quin etiam haud parui mutari pabula refert.
 Est bicolor morus, bombyx uescetur utraque,
 Vtraque grata illi, cui uerò assuerit, eandem;
 Nigra, albens'ue fuit, nullo discrimine amabit,
 Quamuis Ausonijs laudetur nigra puellis.
 Forte etiam si deficient folia omnia mori,
 Et subito syluæ (Dij talcm auertite casum)
 Thybææ arescant nimio aestu, aut frigore, quæris
 Quasnam tum, pereant ne res tibi funditus omnes
 Bombyci iubeam legere, & summittere frondes.
 Orandi superi eueniant ne talia nobis,
 Si tamen urgeris, conscendat robora pastor
 Vlmea per syluas, & summa cacumina carpat.
 His etenim arboribus multum est affinis origo,
 Iamq; ideo agricolæ morum didicere per agros
 Inferere umbrosæ ramis ingentibus ulmi,
 Et steriles syluæ nunc dant bicoloria mora.
 Sunt aliæ, quæ, si foetus sibi nascitur antè,
 Quàm Thybæa nouis adolescat frondibus arbor,
 Vrticamq; rubosq; legunt, dum plurimus humor
 Vere subest, at tu teneris tunc parce puellis,
 Crura, manusq; arment facito, nec robora dura
 Ascendat permittite in syluis innuba uirgo:
 Verum operum patiens anus, & cui durior annis
 Sit cutis (ingratæ facilis iactura senectæ)
 Munere fungatur tali, ne fortè quis altis

Egressus

Egredius syluis Satyrorum è gente procaci
 Suspiciat, teneræq; pudor notet ora puellæ.
 Illa quoque in primis cura est, ut pabula semper
 Sicca legant, nullaq; fluant aspergine syluæ
 Aut pluuiæ, aut roris nocturni. quippe uenenum
 Sæpe fuit quamuis tenuis bombycibus humor.
 Nunquàm igitur, cum nox horis silet intempestis,
 Accedant syluas: expectent dum gurgite Eoæ
 Tethios exierit, sursumq; eduxerit omnem,
 Collectum noctis humorem purpureus Sol,
 Et iam treis scandens supra alta peregerit horas.
 Quòd si fortè etiam fuerit tunc humida sylua,
 Ut potes, è folijs stillantem decute rorem.
 Profuit & si quando matutina pruina
 Perstrinxit teneras frondes, ostendere Soli
 Cratibus impositas, & frigora uincere flammis.
 Cumq; tibi fuerint suspecti denique nimbi,
 Appropera, calathos cape, moros scande, ministras
 Voce uoca, mitte in syluas, sine lege legunto
 Obuia quæque, penum folijs atque horrea comple,
 Ne, dum sæuit hyems, perdant ieiunia pubem
 Laniuomam, at parta securæ fronde fruantur.
 Quòd si adeò subitum citò non præuideris imbrem,
 Ne turpi rigeat, macieq; fameq; senescat
 Omne pecus, ualidos in syluas mitte colonos,
 Qui tibi utraque manu nunc huc, nunc robora & illuc
 Crebra agitent, frondem patulis tu impone canistris
 Rorantem, quando fatis urgemur acerbis.
 At labor intereà famulas exerceat alter.

Cura

Cura sit hesternæ semestas tollere mensæ
 Reliquias, tabulisq; immundam auertere uentris
 Proluuiem. mane antè, pecus quàm pabula gustet
 Tergendæ sedes, & gramina peruerrenda.
 Tum Bacchi irrorant gratum bene olentis odorem,
 Purgatisq; abigunt tabulis tristem omnibus auram.
 Hinc leuiter digito medicatis sedibus omnes
 Traducunt cœtus latos melioribus auris,
 Nec super extremas errare licentius oras
 Permittunt. semper media ad penetralia cogunt,
 Præcipitesq; timent lapsus, altasq; ruinas.
 Huic generi facilis leti uia. protinus ægras
 Delapsæ effundunt animas, lucemq; relinquunt.
 Siqua tamen superest, & cœli uestitur aura
 Post casum, inspicito. nam si pars corporis ulla est
 Læsa tibi deprensa, aliarum sedibus ultro
 Proijce, nec frustra libeat tibi pascere inertem.
 Nullam operam omnino, nullum expectabis ab illa
 Certum opus. ignauum deducet inutilis æuum,
 Et comitum egregias tantum mirabitur arteis.
 Sæpe etiam impastæ auerti pabula cernes,
 Sopitasq; graui ueluti torpere ueterno
 In tabulis: hinc parce metu, ne corpora morbus
 Fortè aliquis, gentemq; lues inuaserit ægram.
 Hunc illis morem, natura hunc ipsa soporem
 Addidit, indulgent somno, stratisq; quiescunt,
 Sopitisq; dies alter transibit, & alter.
 Cum uerò expulerit noctem lux tertia rebus,
 Consurgent, lætæq; ad pabula nota redibunt.

Ergo

Ergo illas tumidas iubeo obseruare. nec ingens
 Nosse labor, ne improuisus sopor occupet. ultro
 Signa dabunt ipsæ. cælo capita ardua tollent
 Arrectæ, spernentq; dapes. tum pigra notabis
 Corda, animos resides insueta silentia mensis.
 Non tamen adueniet somnus simul omnibus idem.
 Insomnes aliquæ uigilant, dum turba quiescit
 Cætera, nondum aptæ, teneros quibus alliget artus
 Irrepens sopor. aduenient sua tempora & illis,
 Atque omnes tandem demittent lumina somno.
 Cura sit interea insomnes legere, atque uagantes,
 Secretasq; alijs aliam citò transfer in aulam.
 Sopitæ stabulent simul: his par omnibus ætas.
 Vnà operi incumbant, & eodem tempore sese,
 Artibus exoluent supra ad conuexa uolantes.
 Dumq; Deus stratis, thalamis'ue silentibus ales
 Regnat Lethæo perfundens corpora rore,
 Pabula subtrahito solita, frondemq; negato.
 Nam tumidæ interea renouant torpentina alumna
 Corpora, & exuias ueteres, ac tegmina ponunt,
 Et nitidam induitur pubes renouata iuuentam.
 Ceu fodere domos serpentum ubi lubrica turba
 Sub terram ueniente hyeme, stant frigore inertes,
 Dum redeat terris tepidi clementia ueris,
 Tum demum egressi, ad solem squalentia terga
 Conuoluunt posita turpi cum pelle senecta:
 Annuus hic illis mos, ab bombycibus ipsis
 Ter pigra, dum uiuent, renouabit corpora somnus.
 Iamq; age, iam grandes foetus, iam ducitur ætas

Vltima,

Vltima, turgenti filum tralucet in aluo
 Omnibus, accingunt alacres, operiq; parant se.
 Pabula iam saturæ fugiunt. noua quærere regna
 Ardor agit. tollunt oculos, arrectaq; terga.
 Omnia uestigant late loca, sicubi ramu
 Arbuti, per quos sua possint tendere fila,
 Atque nouis priscos cupiunt mutare penates,
 Et tabulæ extremis pendentes sedibus hærent.
 Tum famulæ properare, omnes prouisa parare
 Sarmenta, & steriles tectis inferre genistas.
 Iamq; illæ antiquas sedes superâ ardua linquant,
 Atque noua hospitia inuadant per uimina lenta
 Demissa, nisi succurrat nuruum ocyus omnis
 Hinc atque inde manus durum miserata laborem.
 Ipsæ nam manibus secernunt grandia natu
 Corpora iam matura operi, iamq; apta labori;
 Per ramosq; locant arentes agmina densa.
 Summotas alias arcent, dum funditus omnes
 Corporeæ excedant labes, ac temporis orbe
 Perfecto sua cuiq; dies exemerit omnem
 Alui insynceræ illuuiem, purumq; relinquat
 Lanicium, & fili tralucens simplicis aurum.
 Sic ubi mutescunt pendentes uitibus uuæ,
 Paulatim liquor ille intus rarefcit, & aureus
 Accedit color, elucent purissima musta.
 Tum dcum tabulis passim sarmenta relictis
 Complerunt omnes, perq; atria uirgea latæ
 Exercentur, & effundunt quæ sita per cuum
 Stamina ditis opes uteri, suspensa; densos

Fila

Fila regunt inter ramos, atque ordine ducunt.
Mille legunt, releguntq; uias, atque orbibus orbes
Agglomerant, cæco donec se carcere claudant
Sponte sua. tanta est edendi gloria fili.
Mox autem clausæ interius circum undique lecta
Stamina condensant, teretisq; oui instar opus fit.
Nullæ operum imminues. est omneis cernere passim
Noctes atque dies niti præstante labore,
Et quasi de palma summas contendere uires.
Aspicias quasdam incipere, primumq; laborem
Tendere adhuc, quasdam obscuro iam carcere clausas.
Ast aliæ uelut in nebula, fumoq; nigranti
Nunc etiam apparent properantes intus, & omnes
Fas oculis spectare uias, uariumq; laborem.
Quin & nonnullæ paribus communia curis
Associant opera, & nebula clauduntur eadem.
Quædam adeo (uisu miserabile) sæpe repertæ,
Dum tendunt superare alias, instantq; labori,
Vitam opere in medio clausæ sub nocte dedisse
Ante diem: ah miseræ. iacuit labor interruptus.
Parua mora est tamen. ut se aliæ includere latebris,
Extremoq; manum summam imposuere labori,
Exhaustæ intereunt omnes, terrasq; relinquunt.
Ite animæ egregiæ, fortunatæq; laborum
Vltro in fata alacres. uobis nempe altera fato
Corpora debentur, uobis miserrata priorem
Eripiet formam Venus, atque ad dulcia reddet
Lumina, & aëreas rursum reuocabit in auras.
Prima Venus docuit bombycem in tecta referre

Eductam

Eductam syluis, atque hanc impendere curam.
 Antè homines nati durum genus ilice rupta
 In syluis nudi degebant more ferarum,
 Necdum ullus lini, necdum ullus uelleris usus.
 Verùm dura hyemis pellebant frigora, noctisq;
 Humorem fruticum se frondibus inuoluentes,
 Et liquidos imbres uitabant arbore tecti,
 Per noctemq; cauis latitabant rupibus hirti.
 Hic illic mixti latos impune per agros
 Cum nudis nudi iuuenes errare puellis.
 Ast ubi crescenti paulatim cognitus orbi
 Irrepsit pudor, exuijs cœpere ferarum
 Aut tergo bouis, aut uillofi pelle Leonis
 Se tegere, & corijs inuoluere mollibus artus.
 Ipsi etiam nudi degebant æthere in alto
 Cœlicolæ, cœliq; nurus discrimine nullo.
 Prima Deum Pallas docuit committere campo
 Enodis lini segetem, & tondere bidentem
 Lanigeram, ac tenui telas intendere filo.
 Illa quidem primum uario se ornauit amictu
 Egregiam picto pallam circumdata limbo.
 Mox alias etiam textit ditissima diuas.
 Nec mora, deinde nouam ostendit mortalibus artem.
 Tantùm nuda Venus mœrebat muneris expers
 Egregij, ob formam textrici inuisa Mineruæ,
 Atque irrisa diu super Idalium frondosum
 Se natosq; suos in syluis condidit atris,
 Cui post optanti Fors & Deus attulit olim
 Auxilium. nam Peliacis te in montibus altis,

Phyllira

Phyllira Nympharum pulcherrima montanarum,
 Saturnus captus forma, et florentibus annis
 Viderat errantemque, et gramina certa legentem.
 Ah quoties præcipuus Nympham Deus aspernantem *
 Tentavit supplex, ingrataque munera uerbis
 Addidit? ah quoties nimborum montibus errans
 Matutinus iter tulit, et monstrauit in agris
 Præsentem morbis herbas, usumque medendi?
 Illa auersa Deum semper fugiebat amantem.
 Quid faceret? Venerem supplex adit ipse, rogatque
 Auxilium, et meriti promittit præmia tanti.
 Diua monet duræ frustra præcordia Nymphæ
 Tentari, nulli pectus penetrabile amanti,
 Nec precibus: nec muneribus mutarier ullis,
 Fallendamque, dolis tantum, furtisque domandam.
 Ergo se in faciem subito transformet equinam
 Imperat, et pascat qua gramina sueuerat illa
 Querere, ut ignaram furto aggrediatur opertus:
 Nec mora præceptis, hinnitu Pelion altum
 Clausus equo Deus impleuit, uotoque potitus
 Vi tenuit frustra pugnantem, et multa recusantem.
 Exin promerita Veneri pro munere magno
 Semina clausa dedit niueo tenuissima linteo,
 Et meriti memor his, inquit, pulcherrima texes
 Diua tibi insignes tunicas nihil indiga lææ,
 Aut lini, quæ dona negat tibi iniqua Minerua.
 Hinc præcepta dedit, diuinam et prodidit artem,
 Quam primus, nati fugeret cum protinus iras,
 Deprendit solis meditando in montibus olim.

t

Insper

*Insuper admonuit uenturi præscijs cui
Quondam aliquos, sed enim multò post, affore uates,
Qui totum canerent præclara inuenta per orbem
Gratum opus Ausonijs, dum uoluent fila, puellis.*

M. HIERONYMI

VIDAE CREMONEN.

BOMBYCVM LIBER

SECUNDVS.

*Vrsus ades Nympha, inceptum iam per-
fice munus
O' decus Italidûm fortunatissima matrum,
Quæ fastas fessæ Italia miserata ruinas
Haud dubias pulchra spes nobis prole tulisti.
Tu iam læta tuos natos præstantibus ausis
Cœlicolas ipsos supra se ferre uidebis.
Asspice iam quantas ostendet corpore uires
Federicus puer, ut uultu decora alta parentum
Spondeat, ut ueniant scintillæ ardentis ab ore,
Flagrantesq; micent oculi, utq; horrentia semper
Bella sonet, pueriq; agitet se pectore Mauors.
Iamq; adeo nunc arma placent, iam feruidus acri
Gaudet equo, indomitusq; animi, cupidusq; pericli.
Hunc iam regna Asiæ metuunt, oriensq; subactus
Gangesq; Tigrisq; tremunt, atque Indus Hydaspes.
Sæpe hunc Eufratæ propter uaga flumina Eoæ
Bellantem aspicient multa inter millia matres,
Horrescentq; animis hostem, pariterq; timebunt*

Egregio

Egregio iuueni, cæcoq; urcentur amore
 Præstanti captæ forma, & iuuenilibus annis.
 Gaudia mox trepidæ refret tibi quanta reuertens
 Vltus auos Graiûm, Solymorumq; eruta templæ
 Tunc illum Minci in ripis facta ampla canentes
 Carmunibus tollent sublimem ad sydera uates.
 Lanificas nos interea reuocamur ad artes.
 Frondosæ inuitant rursus sub tegmine mori
 Seriadæ, grataq; legunt è fronde coronam,
 Quando nondum ausim laurum sperare superbam,
 Aut caput intonsis hederarum innectere ramis.
 Ergo age, sarmentis dum se super aurea bombyx
 Exercet, nitidumq; edit de pectore filum, *
 Nempe tu interea prorsus nihil indiga curæ est,
 Dum nouies roseus se lauerit æquore Titan,
 Disce laboranti pecori non pigra mederi,
 Tristibus & morbis occurrere. uos quoque nostri
 Paruæ animæ exercent per tot discrimina casus,
 Vestraq; pallentes infestant corpora morbi.
 Corrupta siue illa lues cœli influit aura,
 Seu uitio infectæ frondis, gens labitur ægra,
 Et cœtus subito serpunt contagia in omnes.
 Inuadit mors, intercunt data corpora leto,
 Et thalamis passim tetro manantia tabo
 Fusa iacent: perit omne pecus, spes irrita fili.
 Dij teneros, Dij uos foetus arcete periclis,
 Cum nondum morbis præsentibus omnibus herbas
 Monstrarit natura, hominum'ue industria solers
 Nondum morborum causas deprenderit omnes.

t 2

Multa

Multa tamen, longo quæ nos inuenimus usu,
 Quæq; alij docuere, tibi nunc dicere pergam.
 Nil adeò tineis fuerit præsentius ægris,
 Quàm subito è medio iucundo lumine cassas
 Tollere, ne totam perfusa cadauera tabo
 Latius incestent miserando funere gentem.
 Nec minus inde tibi tristis contagia cœli
 Sit studium uitare. iuuat cùm lucidus æther,
 Cùm noctis gelidum Sol rorem sustulit, & cùm
 Inter se alpinus Boreas, atque humidus Auster
 Pacem agitant, uitro detracto aperire fenestras,
 Quò'ue almam lucem aspiciant, quò'ue æthera purum,
 Aurarumq; leues animas, & frigora captent.
 Nempe intrò ueniens Zephyris uariantibus ær
 Aëra dispellit pigrum nouus, & graue olentes
 Lustrat, agens sese, thalamos, uariatq; saluber,
 Qui nisi mutetur crebrò, corrumpitur, haustusq;
 Inducit uarios reptantum in corpora morbos.
 Ceu puteis pigros latices nisi sæpius urna
 Hauseris, ut subito inde locum nouus occupet humor,
 Continuo sapor immotæ uitiatur aquai,
 Oraq; potantum tristis perturbat amaror.
 Tum uerò ad solem, blandiq; ad luminis auras
 Exultare pecus uideas, & corpora luci
 Pandere. non tamen immisso sub sole iacere
 Securum fuit, aspiciant sed lumina longè.
 Si uerò fuerit gelidis Aquilonibus ær
 Frigidus, aut nimbos spirantibus humidus Austris,
 Protinus in thalamos inferri profuit ignes:

Ne tamen

Ne tamen infestet lachrymosus lumina fumus,
 Ipsos occulere cauis fornacibus ignes,
 Vnde aditus fumo sit nusquam in tecta, sed extra,
 Respirans Vulcanus in aëra fumet apertum.
 At calor interea placidus defunditur intus
 Paulatim, & tepidi calida è fornace uapores.
 Sunt etiam, quæ, cum nigrescit sætibus arbor,
 Incipiunt cum mora rubescere, pabula lecta
 Retibus imponunt raris, in perq; foratis
 Pellibus, in gyrumq; agitant, iactantq; per auras.
 Nanque cadunt ueluti per lata foramina grando
 Nigrantes bacca, uel quicquid inutile mensis,
 Et tantum folia ipsa manent, quod soluere mollem
 Aluum mora ferunt, tristesq; inducere morbos.
 Præterea liquido respargi corpora oliuo
 Mors erit extemplo ab miseris, lucemq; relinquent.
 Ergo ubi nocte gregem famula, & stabula alta reuissent
 Edico procul ardentem deponere testam,
 In tenebris ubi pingue oleum depascitur ignis:
 Ne super incautis gutta stillantis oliui
 Decidat, ac totos deformet peste penates.
 Usque adeo in Venerem longas exercuit iras
 Insensam inuentrix semper frondentis oliuæ.
 Exin cum liquor officiat bombycibus omnis,
 Præcipue sale qui fuerit uitatus amaro
 Cum semel attigerit, miseris erit acre uenenum.
 Protinus elucet languentibus aurea pellis,
 Deinde tument, turpisq; animis ignauia uenit,
 Desidibus tandem rumpuntur, & omnia tetro

Inficiunt tabo: sanies fluit undique membris,
 Nec quicquam falso Venerem æquore profuit ortam.
 Quædam ideo sylvas seruant noctesq; diesq;
 Quandoquidem inuentæ falso quæ pabula rore
 Inuidia infecere (scelus prohibete nefandum
 Dijq; Deaq; omnes) cæcum & liquere uenenum
 In syluis, quod mox folijs bibit inscia bombyx.
 Arce etiam strepitus: cantu caua cornua rauco,
 Fistulaq; horribili procul absit ahenea bombo,
 Tympanaq; & uoces ludentis comprime pubis.
 Inualidas sæpe exanimat leue murmur alumnas.
 Sed neque tum pueri uastantes irrequieta
 Cuncta manu hic illic, stragemq; impune ferentes
 Iamq; has, iamq; illas digitis dum tangere gaudent,
 Introducantur, quos longè arcebis, & ultro
 Absistent, ætas si improvida ludificetur.
 Verbis falle illos: tineas finge acre uenenum
 Inspirare anima, uel spicula linguere caudis
 Atque angues, molubrosq; uoca, diros'ue chelydros.
 Obseruabis item, ne qui gustauerit alij,
 Aut cape, aut acris porri illelabile uirus
 Introëat, ne res pereat tibi funditus omnis.
 Bombycem exanimem uidi sæpe ipse iacere
 Afflatam famulæ grauiter spirantis odore.
 Continuò uis illa subit, naresq; laceßit,
 Intimaq; infestum uenit ad præcordia uirus.
 Non igitur cunctis aditus permiseris, illas
 Spectatum quicumque adeunt, quis spiritus ollis,
 Quis uultus, uocisq; sonus, quis euntibus ultro

Sit

Sit gressus, qui oculi'ue, notes. discrimine nullo
 Limine anus omneis monstra infelicia longè
 Pelle: nocent cantu tristes, oculisq; malignis.
 Intrò autem tantum iuuenes, pulchræq; puellæ
 Ducendæ, queis forma, ætasq; ignara nocendi est.
 Hic impune choros agitent, alternaq; leti
 Idaliæ Veneri, ac Saturno carmina dicant.
 Quandoquidem memini Thusci alta in rupe Viterbi
 Ipse senem uidisse ferum, cui dira rigeant
 Ora, grauesq; oculi suffecti sanguine circum,
 Fronsq; obsœna situ, hirti; in uertice cani.
 Ille truci, scelus, obtutu genus omne necabat
 Reptantum, tenuis animas, paruasq; uolantes.
 Quin etiam si quando hortos ingressus, ubi annus
 Exuit expleto turpem nouus orbe senectam;
 Floribus & passim per agros incanuit arbor,
 Ille hortis stragem dedit, arboribusq; ruinam,
 Spemq; anni agricolæ mœsti fleuere caducam.
 Nam quocunq; aciem horribilem intendisset, ibi omneis
 Cernere erat subito afflatus languescere flores,
 Mox album latè nimbum uolitare per auras,
 Nec tantum noceat raptor ferus Orithyia,
 Si quando iratus malè tutis incubet hortis.
 Nostram igitur si fortè domum prætermeet olim
 Pestis, & ira deum talis, cum plurima reptans
 Compleuit sedes omneis, atque atria circum,
 Non illum affari libeat, longumq; morari.
 Sed properate fores famulæ, properate fenestras
 Claudere, pestiferamq; auertite limine cladem.

Iam promissa diēs terris lucem intulit almam,
 Iam, licet, ingredere, artificum mirare laborem
 Egregium, mirare artes, ut pendula ramis
 Omnibus hæserunt uarij glomeramina fili.
 Qualiter autumnī primo cum frigore in ortis
 Arboribus pendent haud uno poma colore,
 Sic hærent nitidi uario discrimine ramis
 Folliculi. sunt quæ uiridem traxere colorem
 E' folijs, quæ depasta est Saturnia bombyx,
 Fila, auri quædam, electriq; simillima puri.
 Omnibus est reliquis color albi uelleris instar.
 Ergo ubi per ramos iam perfecisse laborem
 Clausas, quanq; suum, uigili exploraueris aure,
 Atque ubi nec strepitus, nec uim datur amplius ullam
 Audiri, sed iam motus requicuerit omnis,
 Pelle moram, exonera ramos, impone canistris.
 Carpe utraq; manu, & famulas properare iubeto.
 Primus deinde labos extrema, & inutile quicquid
 Lanicij detraxe, & luxuriantia circum
 Vellera, quæ stuppæ ueluti nodosa puellæ
 Ruris pensa trahunt torquentes pollice fila,
 Vnde sibi intexant festis gestanda diebus
 Tegmina, cum letas agitant per prata choreas.
 Hinc triplex delectus erit, meliora Deorum
 Imponunt aris, aliqua in spem gentis, & anni
 Venturi ad sobolem seruant de more creandam.
 Cætera dein uarios deuoluunt uestis in usus.
 Quæ uerò in generis spem uis seruare caduci,
 Deligito ex omni numero: neglecta quotannis

D regenerat

Degenerat proles magis ac magis, atque propago
Deterior tibi semper erit labentibus annis.
Sed non ob sobolem multos seruare necesse est
Folliculos, capitum multorum semina partu
Vna dabit mater, centum quæq; ova relinquet.
Quos igitur foetura habiles prouideris, omneis
Connectes ducto per acus uestigia filo.
Sed parcens leuiter terebrato, extremaq; tantum
Tangito acu tenui, ne inclusa cadauera ferro
Ab uioles, & res euertas funditus omnes.
Post hinc consertos ita frigida sub loca conde,
Aut Bacchi in cella sub terram, aut sicubi montis
Exesi specus ardenti impenetrabile Phœbo,
Ne calor absumat defuncta cadauera uita.
Fata dabunt quibus ad iucundum surgere lumen
Rursus, & in paruas uolucrum se uertere formas,
Cum primum cælo stellas aurora fugarit,
Et decies roseos Sol lauerit æquore currus.
Nam quondam (ut perhibent) cum primos aurea foetus
Nutraret Venus umbrosis in uallibus Idæ,
Nuda cohors tenerum circum ludebat amorum,
Et nunc hic manibus tenerè dare pabula blandis,
Nunc illic tractare leui reptantia tactu
Corpora, Acidaliosq; toris diffundere flores.
Dum uero incauti nunc huc, nunc protinus illuc
(Fortè parens aberat) studijs puerilibus errant,
Impliciti inter sese altis in cratibus urgent.
Fit strepitus, pontes uastam traxere ruinam
Lanifici stabula alta gregis: iacet undiq; bombyx

Fusa solo, ex animū ingentes (misérable) acerui.
 Quam cladem accepit rediens ubi mater, & omnem
 Cæde madere locum uidit procul, & genus omne
 Funditus extinctum, totamq; ab origine gentem,
 Et famulas nusquam sibi, nusquam occurrere natos,
 Qui sese abdiderant syluis, tacitiq; latebant,
 Infelix stetit ingenti percussa dolore.
 Tum furijs acta huc illuc clamore supremum
 Idaliū impleuit natos, famulasq; requirens,
 Nulla quies animo, noctesq; diesq; uagatur,
 Incassumq; gemens solos interrogat agros.
 Infernas etiam sedes, atque atria Ditis
 Aegra adiit, quò mortuæ animæ post fata feruntur
 Squamigerum pecudū, atque hominum, uitæq; uolantum,
 Si fortè ipse sibi patruus rex maximus Orci
 Annueret paucas animas in tarda reuerti
 Corpora, ut inde nouam sobolem reuocaret in auras.
 Iamq; ibant umbræ tenues Styga circumfusa
 Obscuram, nigrosq; lacus, & rauca fluentia.
 Tum dominæ aduentu lætæ circum ora uolantes
 Nondum oblita alis plausere, & signa dederunt
 Latitiæ nondum trans liuida flumina uestæ.
 Agnouit Venus, & secum est lætata repertis.
 Quam Saturnius horrentis regnator Auerni
 Vt procul aspexit, multo est dignatus honore,
 Permisitq; animas in corpora tarda reuerti
 Rursus, ut extinctam sobolem reuocaret in auras,
 Seminaq; his generis penitus repararet adempti.
 Utq; sequi possent dominam super alta petentem,
Corporibus

Corporibus geminas renouatis addidit alas.
Hanc legem posuit tamen, ut genus omne quotannis
Alitis in faciem se post opera, atque labores
Verteret, & nigros Orci bis uiseret amnes.
Vt quosdam populos in Hyperborea Pallene
Esse ferunt, qui, se ut nouies Tritonide in unda
Merserunt, natis tollantur in aëra pennis.
Non ne uides, cum carceribus exire reclusis
Instant ardentes, quanta nitantur opum ui?
Clausula obstat domus, & fili densissimus ordo.
Nec mora, nec requies, uestigant omnia circum,
Explorantq; aditus omneis, si quā potis extrā
Rumpere, & optatæ rursus se reddere luci.
Ecce autem ut rostro follem terebrauit acuto
Protinus erumpit (uisu mirabile monstrum)
Alitis in parue bombyx collecta figuram,
Et noua se rerum facies mirantibus offert.
Nam quæ longa fuit tinea olim, fit leuis alis
Papilio, tinea pallentes concolor artus.
Ergo carceribus cum rupit multa uiam uis,
Et sese cæcis populi eripuerunt tenebris
Aligeri, atque iterum lucis uenere sub auras,
Hærent attoniti rerum nouitate, neque audent
Remigio alarum se aperto credere cœlo,
Dissimilesq; sui tacite noua corpora secum
Mirari, forma nec sese agnoscere in illa.
Cornua mirantur fronti, mirantur & alas,
Et uires nil supra audent tentare priores
Diffisi, memoresq; sui, sed tum neque gustant

Pabula

Pabula, nec uitæ quærunt alimenta prioris:
 T antus adhuc memores timor atri detinet Orci.
 Nunc etiam ante oculos Styx liuida, nigraq; regna,
 Tartareiç; canis tria guttura, monstraç; Ditis
 Impacata, breuis ne uitæ gaudia quærant.
 Iccirco aligeræ neque frondem suffice genti
 Incassum, neque potandos admoueris amnes.
 Carpe manu resides, et funibus insidentes,
 In tabulamç; refer stratam uelamine molli.
 Quippe ubi subtracto se rursus ad fata uocari
 Senserunt uictu, turbantur. tum simul omnes,
 Excidium ueluti cœlo, terrisç; propinquum
 Immineat, cum supremo mortalia cuncta
 Vna dies dabit exitio, multosç; per annos
 Sustentata ruet perituri machina mundi,
 Attoniti dubijs properant succurrere rebus.
 Concubitu indulgent omnes, ut semina gentis
 Munere defuncti uitæ post fata relinquant,
 Et seruare genus ualeant, stirpemç; tueri.
 Nec uerò, uelut in syluis genus omne ferarum,
 Alituumç; uagos passim furantur amores,
 Sed connubia certa, sed electi hymenæi.
 Ille suam tenet, illa suum, dulciç; fruuntur
 Amplexu caudis ambo per mutua nexis.
 Instant, et ualidis iuncti compagibus hærent.
 Nec Veneris breuis usus erit, uidere reuincti
 Quartam sæpe diem: nec quas legere relinquent,
 Donec uterq; cadat. neque enim, si uiribus haustus
 Mas prior occiderit, longum tamen ipsa superstes

Formina

Foemina erit: sed ubi concepta effuderit oua,
 Nulla mora, amplexu nondum diuulsa sequetur.
 Idem omni interitus generi, fata omnibus æqua.
 Aspicias miserans confusa cadauera passim
 Procubuisse toris genialibus, omnia primùm
 Sedibus exportato, & tristia funera ducito.
 Illis nanq; operum est cunctorum finis, & æui.
 At uerò quæ infusa uides mantilibus albis
 Semina, ceu nuli exigui tenuissima coge.
 Hæc tibi post annum sobolis spes certa creandæ.
 His etenim sese reparat moribunda quotannis
 Seminibus, sobolesq; uenit noua semper ad auras.
 Abde domo, his aptam super omnia delige sedem,
 Qua neque sint aditus torrenti æstate calori,
 Nec Boreæ, bruma in media. contraria uis est
 Vtraque seminibus seruandis: frigora dira
 Vim genitalem omnem perimunt, frustra q; fouebis
 Semen inane: calor uerò si admissus in oua
 Paulatim sese insinuet, parua est mora, proles
 Ante diem superas incassum rumpet in auras,
 Cum frondes iam consumptæ, cum pabula syluæ
 Deficiunt, & tonsa comam Thysbeia nudos
 Ostentat ramos populatis frondibus arbor.
 Quod si spes generis defecerit omnis ubiq;
 Seminaq; aruerint Iouis implacabilis ira,
 Sicut apes, teneri reparantur cæde iuueni.
 Hic super accedit tantum labor. antè iuuenus
 Bis denosq; dies, bis denasq; ordine noctes
 Graminis arcendus pastu, prohibendus ab undis.

Interea

Interea in stabulis tantum illi pinguia mori
 Sufficiunt folia, & lactenti cortice ramus.
 Viscera ubi cæsi fuerint liquefacta, uidebis
 Bombycem fractis condensam erumpere costis,
 Atque globos toto tinearum efferuere tergo,
 Et ueluti putres passim concrefcere fungos.
 Quod superest moneo generis tibi semina sunt
 Annua: degenerant supra annum condita, & inde
 Omnis abit uigor, atque intus uitalis hebet uis.
 Tum uerò lætas exercent fila puellas,
 Haud breuis hic labor, exhausti cui nil satis unquam,
 Dum redeat moro attonse noua uere iuuentus.
 Folliculos primùm domitant feruentibus undis,
 Filasq; deuoluunt nigris fumantia ahenis.
 Tum currente rota torquent, eademq; retorquent,
 Stameneq; implicito cura est dissoluere nodos.
 Hinc uocat extremum tandem textura laborem,
 Intenduntq; nurus discretas pectine telas
 Multifido, radijsq; sonantibus intertexunt
 Lactantes dextra, læuaq; sequentia fila,
 Alternisq; suos pedibus labor additus, atque
 Desuper acta gemit tereti rota garrula neruo.
 Nec mora, certantes properant, falluntq; laborem
 Aut cantu, aut Veneris curæ narrantur inanes.
 Nec modus est simplex texendi, nec genus unum
 Telarum, nunc rassa uides, & læuia texta
 Nunc pexis, leuiterq; attonsis mollia uillis.
 Quin etiam uarios tenui subtegmine pingunt
 Nexilibus flores hederis, syluasq; uirentes,

Pomaq;

Pomaq; graminaq; & ceruos, capreasq; fugaces,
 Adde uelut nebulas tenues uelamina textu
 Rara, quibus matres crines, & tempora uelant,
 In templisq; Deum prohibent à puluere uultus.
 Vidi etiam uarium quæ mutant texta colorem,
 Eludantq; oculos, ut discolor aura refulsit.
 Quid sequar ulterius? nil uis humana reliquit
 Intactum, filum tunicis includitur aureis,
 Indutæq; rigent fuluo subtegmine uestes:
 Vt quondam Phrixi de finibus Aetæis
 Vecta ouis aurato fulgebat pectora uillo,
 Pectoraq; & pexo pallentia terga metallo.
 Et dubitant matres pinguem serere undiq; morum,
 Aut inter teneras bombycem ferre papillas?
 Quid mirum, si iam totum diffusa per orbem
 Saturni & Veneris pascunt pecora aurea gentes?
 Mollia nec soli nouerunt stamina Seres,
 Lanioum ipsa genus Saturni manere magno
 Iandudum super Idaliū, super alta Cythera
 Transtulit & Venus, & nostras penetrauit ad oras.
 Quippe olim (sed fama annis obscura) regebat
 Felices Seras lati ditissimus agri
 Serius, antiquo patriæ de nomine dictus.
 Mox acri infelix Phaëthusa incensus amore
 Italiam petijt. postquam illam ad flumina magni
 Audiit Eridani correptum fulmine fratrem
 Flere diem, noctemq;, Iouis fera tela querentem.
 Sed uix Ausonios fines, Oenotriaq; arua
 Attigerat, nouus ecce illi cum perculit aures

Rumor

Rumor, uirgineam formam amississe puellam,
 Protinus & longos ad cœlum tendere ramos
 Pro manibus, duroq; includi pectora libro
 Ah miseram. subito stetit acri corda dolore
 Saucius, insignemq; à pectore rupit amictum,
 Pictus acu molles tunicas opera aurea Serum,
 Tum uiridi in ripa, caræ sub uirginis umbra
 Impleuit cœlum questu, dilectaq; frustra
 Robora complexus tereti dabat oscula ligno,
 Et tenero ereptos in cortice flebat amores
 Infelix: non sceptrâ animum, non regna parentum
 Alta mouere queunt, nec opimæ copia gazæ.
 In patriam negat ire, placet tantum Itala tellus.
 Nec procul Eridani ripis absistit, & omnem
 Vitam agit in lachrymis. bis senos ordine menses
 Illum adeò perhibent solos fleuisse per agros,
 Et tandem superos extrema uoce precatum,
 Ne uè oculis lachrymæ, neu deesset luctibus humor
 Perpetuus, superis quæ uota audita repente.
 Perstat in incepto. gemitu nemora omnia complet.
 Non oculis lachrymæ, non defit luctibus humor.
 Soluunt se in lachrymas artus, & corpore toto
 Linquitur humor, abitq; omnis conuersus in undas,
 Fit fluuius, cursuq; breuissimus exit in alueum
 Abdua magne tuum, & tecum in uada soluitur alti
 Eridani, atq; pedes Phaëtusæ humectat amata
 Flumine turrigeræ radens sata culta Cremonæ.
 Mansit amor, ueteres anni mansere calores.
 Sæpe illum fama est clausam sub cortice Nympham

Tentasse

Tentasse, optatum mox ascendisse cubile.
 Tandem iuncta Dryas fluuio est, licitisq; hymenæis
 Egressam rupta diuam Deus arbore duxit,
 Cui picturatas uario subtegmine uestes,
 Illusasq; auro tunicas, & tenuia late
 Texta dedit missa à patrijs sibi munera terris.
 Paucaq; præterea bombycis semina donis
 Addidit, ostendens huius quis muneris usus.
 Ipsa eadem egregias longo post tempore natas
 Seriadas docuit patris de nomine dictas.
 Mox illæ Ausonias passim sparsere per urbes,
 Et morum umbrosam latos seuere per agros,
 Vnde sacri uiridem uates petiere coronam,
 Et meritis gratas sibi deuinxere puellas.

MAR·HIERO

NYMI VIDAE CREMO=

NENSIS,

SCACCHIA,

LVDVS.

Vdimus effigiem belli, simulataq; ueris
 Prælia, buxo acies fictas, & ludicra
 regna.

Vt gemini inter serereges albusq; nigerq;
 Pro laude oppositi certent bicoloribus

armis.

Dicite Seriades Nymphæ certamina tanta

u

Carminī

Carminibus prorsus uatum illibata priorum.
 Nulla uia est, tamen ire iuuat, quò me rapit ardor,
 Inuiâq; audaci propero tentare iuuenta.
 Vos per inaccesas rupes, & inhospita euntem
 Saxa Deæ regite, ac secretum ostendite callem.
 Vos huius ludi in primis meminisse necesse est.
 Vos primæ studia hæc Italis monstrastis in oris
 Scacchidis egregiæ monimentum insigne sororis.
 Iuppiter Aethiopum sedes, & Memnonis arua
 Iuerat, Oceani mensas dignatus amici,
 Qui sibi tum optatis iunxit Tellurem Hymenæis,
 Affuit unâ omnis superûm chorus: omnia festo
 Aequoris immensi resonabant littora plausu.
 Vt dapibus compressa fames, mensæq; remotæ,
 Quò superûm mentes ludo mulcret inani,
 Oceanus tabulam afferri iubet inter pictam.
 Sexaginta insunt & quatuor ordine sedes,
 Octono parte ex omni uia limite quadrat
 Ordinibus paribus, nec non forma omnibus una
 Sedibus, æquale & spatium, sed non color unus,
 Alternant semper uariæ, subeuntq; uicissim
 Albentes nigris, testudo picta supernè
 Qualia dcuexo gestat discrimina tergo.
 Tum superis tacitè secum mirantibus inquit:
 Marti aptam sedem, ludicraq; castra uidetis.
 Hoc campo aduersas acies spectare licebit
 Oppositis signis belli simulachra ciere,
 Quæ quondam sub aquis gaudent spectacula tueri
 Nereides, uasti q; omnis gens accola ponti,

Siquando

Siquando placidum mare, et humida regna quierunt.
 En uerò simulata adsunt qui praelia ludant.
 Sic ait, et uersa in tabulam deprompsit ab urna
 Arte laboratam buxum, simulataq; nostris
 Corpora, torno acies fictas albasq; nigrasq;
 Agmina bina pari numeroq; et uiribus equis,
 Bis niuea cum ueste octo, totidemq; nigranti.
 Ut uarie facies pariter sunt, et sua cuiq;
 Nomina diuersum munus, non equa potestas:
 Illic et reges paribus capita alta coronis,
 Et regum pariter nuptas in bella paratas
 Cernere erat. sunt qui pedibus certamina inire
 Sueti, sunt et equis qui malint, quiq; sagittis,
 Nec deest quæ ferat armatas in praelia turres
 Bellua, utrinq; Indos credas spectare Elephantes.
 Iamq; aciem in uersum statuunt, structaq; cohortes
 Procedunt campo, castrisq; locantur utrisq;
 Linea principio sublimes ultima reges
 Parte utraq; capit, quartis in sedibus ambos
 Tractu eodem aduersos inter se, sex tamen equis
 In medio sedes spatij hinc inde relictæ.
 Sede albus sese nigra tenet, ater in alba.
 Proxima reginas capit orbita, regibus ambæ
 Hærent quæq; suo, dextrum latus altera, leuum
 Altera lege datis tangunt stationibus, atrumq;
 Atra tenet campum, spatio stat candida in albo,
 Et proprium seruant prima statione colorem.
 Inde sagittiferi iuuenes de gente nigranti
 Stant gemini, totidem pariter candore niuali,

Nomen Areiphilos Graij fecere uocantes,
 Quòd Marti ante alios cari fera bella laceſſant.
 Continuò hos inter rex, nec non regia coniux
 Clauduntur medijs. duo dehinc utrinq; coruſci
 Auratis equites ſagulis, criſtisq; decori
 Cornipedes in aperta parant certamina Martis.
 Tum geminae uelut extremis in cornibus arces
 Hinc atq; hinc altis ſtant propugnacula muris,
 Quas dorſo immanes geſtant in bella Elephanti.
 Poſtremo ſubeunt octo hinc, atq; inde ſecundis
 Ordinibus pedites, caſtrisq; armantur utriſq;
 Armigeri partim regis, partimq; miniſtrae
 Virginis armifonae, quae prima pericula belli,
 Congreſſusq; ineant primos, pugnamq; laceſſant.
 Non aliter campis legio ſe buxea utrinq;
 Compoſuit duplici digeſtis ordine turmis,
 Aduerſisq; ambae fulſere coloribus aë,
 Quàm Gallorum acies alpino frigore lactea
 Corpora ſi tendant albis in praelia ſignis
 Aurorae populos contra, & Phaëtonte peruſtos
 Inſano Aethiopaſ, & nigri Memnonis alas.
 Tum pater Oceanus ruruſus ſic ore locutus.
 Coelicolae, iam quænam acies, quæ caſtra uidetis
 Diſcite nunc (neq; enim ſunt hæc ſine legibus arma)
 Certandi leges, nequeant quas tendere contra.
 Principio alterni reges in praelia mittunt
 Quem pugnae numero ex omni elegere ſuorum.
 Si niger arma ferens primus proceſſit in æquor,
 Continuò aduerſum ſemper ſe candidus offert,

Nec

Nec plures licet ire simul factò agmina in hostem.
 Propositum cunctis unum, studium omnibus unum
 Obsessos reges inimicæ claudere gentis,
 Nequò impune queant fugere, atq; instantia fata
 Euitare, etenim capiunt ita prælia finem.
 Haud tamen intercà cuneis obstantibus ultro
 Parcunt, sed citius quo regem sternere leto
 Desertum eualeant, cædunt ferro obuia passim.
 Agmina. rarefcunt hîc illic funere semper
 Vtraq; castra nouo, magis ac magis area belli
 Picturata patet, stertuntq; caduntq; uicissim.
 Sed cadentem opus est sublatis protinus hostis
 Successisse loco, & conatus uindictis alæ
 Sustinuiffe semel. mox si uitauerit ictum,
 Inde referre licet se in tutum præpete planta.
 At pedites prohibent leges certaminis unos,
 Cùm semel exierint (facilis iactura) reuerti.
 Nec uerò inceffus cunctis bellantibus idem,
 Pugnandi'ue modus. pedites in prælia cuntes
 Eualeant unam tantum transmittere sedem,
 Inq; hostem tendunt aduersi, & limite recto.
 Congressu tamen in primo fas longius ire,
 Et duplicare gradus concessum. at comminus hostem
 Cùm feriunt, ictum obliquant, & uulnera furtim
 Intentant semper lateri, cauaq; ilia cædunt.
 Sed gemini claudunt aciem qui hinc inde Elephantî,
 Cùm turres in bella gerunt, ac prælia miscent,
 Recta fronte ualent dextra, læuaq; retroq;
 Ferre aditum contrà, campumq; impune per omnem

Proruere, ac totis passim dare funera castris.
 Ne tamen obliquis occultent nixibus ictum,
 Qui tantum mos concessus pugnantibus arcu
 Dilectis Marti ante alios. nam semper uterq;
 Fertur in obliquum spatij nigrantibus alter,
 Alter candenti semper se limite uersat,
 Directisq; ineunt ambo fera bella sagittis,
 Nec uariare licet, quamuis fas ire per omnem
 Hinc atq; hinc campum, atq; omnes percurrere sedes.
 Insultat sonipes ferus, atq; repugnat habenis.
 Nunquam continuo stipata per agmina ductu
 Procurrit. tantum sursum sese arduus effert
 Semper, & in gyrum gressus magno impete lunat
 Curuatos, duplicemq; datur transmittere sedem.
 Si nigrante prius campo expectauerit, album
 Mox petere, & sedis semper mutare colorem
 Lex iubet, ac certo semper se sistere saltu,
 At regina furens animis pars optima belli
 Infrontem, in terga, ac dextram, leuamq; mouetur,
 Itq; iter obliquum, sed semper tramite recto
 Proccedit, neq; enim curuato insurgere saltu
 Cornipedum de more licet. non terminus olli,
 Nec cursus meta ulla datur, quocunq; libido
 Impulerit, licet ire, modò ne ex agmine quisquam
 Hostili'ue, suo'ue aditus occludat eunti.
 Nulli ctenim super educto fas agmina saltu
 Transilijisse, equiti tantum hæc concessa potestas.
 Cautius arma mouent gentis regnator uterq;,
 In quibus est omnis spes, ac fiducia belli.

Om nibus

Omnibus incolumi rege stat cernere ferro,
 Sublato, pugna excedunt, & castra relinquunt:
 Ille adeo in bello captus secum omnia uertit.
 Ergo hærens cunctatur, eum uenerantur, & omnes
 Agmine circumstant denso, mediumq; tuentur.
 Utq; armis sæpe eripiant, sua corpora bello
 Obijciunt, mortemq; optant pro rege pacisci.
 Non illi studium feriendi, aut arma ciendi,
 Se tegere est satis, atq; instantia fata cauere.
 Haud tamen obtulerit se quisquam impunc propinquum
 Obuius, ex omni nam summum parte nocendi
 Ius habet. ille quidem haud procurrere longius ausit,
 Sed postquam auspicijs primis progressus ab aula
 Mutauit sedes proprias, non amplius uno
 Vltius fas ire gradu, seu uulneret hostem,
 Seu uim tela ferant nullam, atq; innoxius erret.
 Hic mos certandi, hæc belli antiquissima iura.
 Nunc aciem inter se certantes cernite utranq;
 Sic ait. at quoniam, quoties fera bella fatigant
 Mortales, superi studijs diuersa fouentes
 Ipsi etiam inter sese odijs bellantur iniquis,
 Maximaq; interdum toto ardent prælia cælo,
 Iuppiter omnipotens folio rex fatus ab alto
 Omneis abstinuisse iubet mortalibus armis,
 Atq; minis, ne quem foueant, perterret acerbis.
 Tum Phœbum uocat intonsum, Atlantisq; nepotem,
 Egregium furto peperit quem candida Maia,
 Insignes ambos facie, & florentibus annis.
 Nondum Mercurius leuibus talaria plantis

¶

Addiderat

Addiderat: nondum Titania lumina agebat
 Per liquidum curru gemmato Phœbus Olympum,
 Tantum humeros pharetra insignis, & crinibus aureis.
 Hos pater aduersis solos decernere iussit
 Inter se studijs, & ludicra bella fouere,
 Ac partes tutari ambas, quas uellet uterq;:
 Nec non proposuit uictori præmia digna.
 Dij magni sedere, Deum stat turba minorum
 Circumfusa: cauent sed lege, & fœdere pacto,
 Ne quisquam uoce, aut nutu ludentibus ausit
 Præuisos monstrare ictus, quem deniq; primum
 Sors inferre aciem uocet, atq; inuadere Martem.
 Quæsitum, primumq; locum certaminis albo
 Ductori tulit, ut quem uellet primus in hostem
 Mitteret. id sanè magni referre putabant.
 Tum tacitus secum uersat quem ducere contra
 Conueniat, peditemq; iubet procedere campum
 In medium, qui reginam dirimebat ab hoste.
 Ille gradus duplices superat, cui tum arbiter ater
 Ipse etiam aduersum recto de gente nigranti
 Tramite agit peditem, atq; iubet subsistere contra
 Aduenientem hostem, paribusq; occurrere in armis.
 Stant ergo aduersis inter se frondibus ambo
 In medijs campi spatijs, ac mutua tentant
 Vulnera nequicquam. neq; enim uis ulla nocendi est
 Armigeris, tractu dum miscent prælia eodem.
 Subsidio socij dextra, læuâq; frequentes
 Hinc atq; hinc subeunt, late & loca milite complent,
 Alternantq; uices. necdum tamen horrida miscent
Prælia,

Prælia, sed placidus medijs Mars ludit in armis,
 Excursusq; breues tentant, tutiq; tenent se.
 Iamq; pedes nigri rectoris, qui prior hostem
 Contra ijt, obliquum læua clam strinxerat ensem,
 Atq; album è medijs peditem citò sustulit armis,
 Illiusq; locum arripuit præstantibus ausis,
 Ah miser instantem lateri non uiderat hostem.
 Ipse etiam cadit, & pugnas in morte relinquit.
 Tum cautus fusca regnator gentis ab aula
 Subduxit sese media, penitusq; repostis
 Castrorum latebris extrema in fauce recondit,
 Et peditum cuneis stipantibus abditus hæsit.
 Nec mora, surgit eques bellator læuus utrinq;
 Et medijs hinc inde insultant cœtibus ambo,
 Alterniq; ruunt, & spargunt fata per hostes.
 Sternuntur pedites passim miseranda iuuentus,
 Quòd nequeant reuocare gradum. sonat ungula campo
 In medio, & totis miscentur funera castris.
 Dum uerò peditum intentus Latonius heros
 Cædibus instat atrox, equitemq; per agmina uersat
 Vastatorem alæ piceæ, longè Arcada maior
 Ardor agit tacitis iandudum inuadere furtis
 Magnum aliquid, peditum ultro sæpe obuia transit
 Agmina, cornipedum ducens in prælia lauum,
 Qui regi insidias tendens huc uertitur, atq; huc,
 Per mediosq; hostes impune infrænis oberrat.
 Constitit, optataq; diu statione potitus
 Letum intentabat pariter regi, Elephantiq;
 Alæ qui dextro cornu turritus in auras

u s

Attollens

Attollens caput ingenti se mole tenebat.
Deliu ingemuit clauso succurrere regi
Admonitus: nanq; indefensum in morte Elephantem
Linquere se uidet, atq; ambos non posse periclo
Eripere, & satis urgeri cernit iniquis.
Cura prior, sed enim est trepidum defendere regem,
Quem rapit in dextrum latus: at niger emicat ense
Stricto eques, & magnis Elephantem intercipit ausis,
Damnum ingens: neq; enim est sœuæ post uirginis arma
Bellantum numero ex omni magis utilis alter.
Non tamen impune euades ait acer Apollo,
Et peditum cuneis, densaq; indagine cingit.
Ille igitur trepidare metu, certiq; pericli
Frustra uelle fugam, nam hinc fâta minatur Amazon,
Inde obstat conferta phalanx. tandem altius acto
Virginis ense cadit, pulchræ solatia mortis.
Aestuat alba cohors latere heu minus utilis uno,
Et magis, atq; magis furit acri accensa dolore.
Sicut ubi dextrum taurus certamine cornu
Amisit, dum se aduerso fert pectore in hostem,
Sæuior in pugnam ruit armos sanguine, & altè
Colla animosa lauans: gemitu omnis sylua remugit.
Talis erat facies, cæsi post fâta Elephantis,
Candentis turmæ. hinc furijs maioribus ardet
Phœbus, & ultrices hortatur in arma cohortes
In ferrum, & cædes pronus, cupidusq; nocendi,
Incautusq; ambas perdit sine lege phalangas.
Dumq; hostes pariter cernat procumbere uictos,
Ipse suos morti indefensos obijcit ultro.

Mercurius

Mercurius melior furto cunctatur, & hærens
 Vsq; alium ex alio spectando præuidet ictum.
 Sæpe ille ex longo meditatus fata superbæ
 Reginæ peditem perdendum comminus offert,
 Dissimulatq; dolos, mox poenitet, & trahit alto
 Improbus, errorem fingens, suspiria corde.
 Iamq; sagittiferi è dextro spicula cornu
 Virginis in latus albentis tendebat, id hostis
 Haud primum sensit, peditemq; trahebat in atram
 Læua aciem, rerum ignarus. uerum improba cladem
 Et tantas Erycina Venus miserata ruinas
 Incauto iuueni furtim tacito innuit ore,
 Atq; oculis (Phœbo nam fortè aduersa sedebat)
 Nulla mora, ad nutus diuæ tremefactus Apollo
 Constitit, atq; oculis latè agmina circumspectit,
 Et subito insidias sensit, peditemq; retraxit,
 Quem contra impulerat dextra impiger, atq; periculo
 Reginam eripuit. tum Maia Atlantide cretus
 Littoreum caueæ confessum uocibus implet,
 Reginam captam ingeminans. fremit undiq; turba
 Cœlicolũ studijs uarijs, seseq; tuetur
 Phœbus, & his alto fatur de littore uerbis.
 Quæ porro inuidia est dextram ludicra petenti
 Præmia corrigere incautam, in meliusq; referre,
 Cum nec pacta uetent? Quòd si Maia sate posthac
 Id sedet omnino prohiberi: lege caueto,
 Quiq; prior fuerit digitis impulsus in hostem,
 Siue albus, piceusue fuat, discrimine nullo
 Ille eat, & dubij subeat discrimina Martis.

Dixit,

Dixit, & hæc toto placuit sententia circo
 Cœlicolis. Venerem obtutu clam uersus acerbo
 Iuppiter increpuit, nec sensit filius Arcas.
 Sed puer ingemuit labefactus corda dolore
 Ingenti. uix se tenuit quin ludicra castra,
 Iniectisq; acies manibus confunderet ambas.
 Tum secum statuit furtis certare, dolisq;
 Omnibus, ac totis fraudes innectere castris.
 Iam tum igitur iuuenem pharetratum in prælia ducens
 Cornipedis simulare gradus iubet. ocyus ille
 Emicat, atq; albæ reginæ fata minatur.
 Non Phœbum latuere doli, subrisit, & ore
 Versus ad astantes: quamuis accommoda furtis
 Mercurio sit dextra, inquit, fraudiq;, dolisq;
 Callide Atlantiada inuigiles, haud me tamen ultra
 Fallere erit: iamq; improbe iniquam corrige dextram.
 Spectantum cunei ingenti risere theatro,
 Atq; Arcas, ueluti deceptus imagine falsa,
 Summisit buxum concessso in prælia gressu
 Arcum intendentem, uigilat iam cautus Apollo
 Fraudesq;, insidiasq; timens, occultaq; furta.
 Ille etenim persæpe manu dum ducit in hostes
 Alternam buxum, ius contra, & fœdera pacta
 Implicitans celeres digitos duo corpora bello
 Obijciat simul, obseruet nisi prouidus hostis.
 Iamq; equitem contra nigrantem candidus arcum
 Intendens sese opposuit pharetratus, & arcet
 Reginæ iugulo intentum. tum dexter oberrat
 Huc, atq; huc Elephas, niueisq; exultat in armis.

Hæscrat

Hæserat in medio, dominæ, regiꝑ; minatus
 Albus eques ratus impune, & etiam sorte superbus
 Nequicquam spoliolum animum pascebat amore.
 Non tulit hanc speciem iuuenis pharetratus, & arcu
 Contendit calamus, seseꝑ; immittit in hostem,
 Fata licet pedes intentet, moriturus in armis
 Insigni pro laude, aluo mediæ hæsit arundo
 Stridul. i, & ima chalybs descendit in ilia adactus.
 Voluitur ille excussus humiꝑ; & calcibus auras
 Verberat: in uentos uita indignata recessit.
 Inde sagittiferum sternit pedes. hunc pedes alter
 Hostili de plebe necat. pugna aspera surgit.
 Turribus occurrunt ingenti mole Elephanti.
 Sæua pharetrigcri contendunt spicula neruis,
 Quadrupedumꝑ; gemit bicolor sub uerbere campus.
 Incaluere animi parte ex utraq; & in armis
 Concurrunt densi simul omnis copia gentis
 Albæꝑ; piceæꝑ; duces, ambæꝑ; phalanges,
 Confusæꝑ; acies magno certamine totis
 Densantur campis, uirtus fortunaꝑ; in unum
 Conueniunt. hi nunc uictores agmina uersa
 Aequore agunt toto, uersis referuntur habenis
 Nunc iidem, uariantꝑ; uices, & fluctuat omnis
 Area bellorum: uasti uelut æquoris undæ
 Siquando inter se recluso carcere sæua
 Bella cient animosi Euri, uertuntꝑ; profundum
 Ionio in magno, aut undifono Atlanteo,
 Alternos uoluunt procurua ad littora fluctus.
 At medias acies inter crudescit Amazon

Candida

Candida plena animis, multisq; in millibus ardet.
 Nanq; sagittiferum incursans, rediensq; Elephantem
 Nigrantes sternit. dextra, læuq; per alas
 Fulminat, atq; manu spargens hastilia seuit.
 Bellanti dant tela locum, retroq; residunt
 Hinc, atq; hinc inimicæ acies: per tela, per hostes
 Illa ruit pulchram in mortem, simul ultima tentat
 Castra fugæ fidens, animosq; in bella uiriles
 Sæua gerit: penetrat cuneos, aperitq; uiam ui.
 Tandem fusca cohors, nigrantisq; arbiter alæ
 Ipse etiam arma suæ trepidus uiresq; animosq;
 Virginis implorat. nulla est mora, feruida Amazon
 Emicat, atq; ardens, paribus se sistit in armis.
 Quem primum hasta, aut postremum bellica uirgo
 Demetis, aut quot humi candentia corpora linquis?
 Semianimes uoluuntur equi niueiq; nigriq;
 Et peditum cunei, dilectaq; pectora Marti
 Aligera iuuenes incuntes bella sagitta.
 Quis cladem fando illius, quis funera pugnae,
 Prostratosq; duces speret se æquare canendo?
 Sternitur omne solum buxo, atq; miserrima cades
 Exoritur. confusa inter sese agmina cædunt,
 Implicitæq; ruunt albæ, nigræq; phalanges.
 Sternuntur pedites, et corpora quadrupedantum.
 Nam uersæ inter se iactantes mutua tela
 Fœmineis ambæ nituntur Amazones armis
 Usq; adeo certæ non cedere, donec in auras
 Aut hæc, aut illa effundat cum sanguine multo
 Sæuam animam, sola linquentes prælia morte.

Interea

Interea amborum populorum rector uterq;
 Captiuos hostes, & uicta cadauera bello
 Carcere seruabant castris uicina, cauentes
 Ne capti semel, aut obita iam morte iacentes
 In uitam reuocati iterum certamina inirent.
 At lateri innixus Phœbo Threicius Mars
 Iunctus amicitia puero Arcadi, si quid amico
 Fata sinant prodesse, animum per cuncta uolunt,
 Obseruatq; omnes casus, tum corpora bina
 Capta, pharetratum iuuenem, peditemq; nigrantes
 Cœtibus è functis iam uita, atque æthere casis
 Surripit, & castris rursus clam immittit apertis.
 Ergo iterum gemini captiui prælia inibant.
 Miscebantq; manus animosi, atque arma ferebant.
 Haud secus (ut perhibent) cum Colchis nacta cadauer,
 Aut uirgo Maßylla recens cantuq; triformem
 Sæpe ciens Hecaten, ac magni numina Ditis,
 Falsam animam insinuat membris, aurasq; loquaces,
 Continuo erigitur corpus, loquiturq;, uidetq;,
 Et uiuos inter fruitur cœlestibus auris.
 Non tulit indignum facinus Iunonia proles
 Mulciber (ille dolum solus deprendit) & ore
 Inclamat, Phœbumq; monet. Thrax palluit heros
 Deprensus, Phœbo exarsit dolor ossibus ingens.
 Tum Marti pater omnipotens iratus iniqua
 Præsidia abduci, atque indebita corpora bello
 Protinus è castris iubet, atque retexere falsos
 Hinc atque inde ictus, & cuncta in pristina reddit.
 Iamq; duces furijs ambo maioribus instant,

Reginasq;

Reginasq; ambas conuersa per agmina mittunt.
 Cæde madent illæ, toto æquore fata serentes.
 Confidunt tandem obuersæ, regesq; tuentur
 Quæq; suum. ecce autem bellatrix agminis albi
 A' tergo ferro inuasit, strauitq; nigrantem
 Ignaram. uerum ipsa etiam cadit icta sagitta
 Ah misera, & spolijs haud longum exultat opimis.
 Conuertere oculos ambæ hinc, atque inde cohortes,
 Atque acies lacrymis, & foemineo ululatu
 Ambas incubuisse putes, dum funera ducunt.
 Tum reges mæstos ipsa ad prætoria densi
 Agglomerant sese circum, timor omnibus idem
 Incumbit, par tempestas, par hausit utrosq;
 Diluuium populos, & sunt sua uulnera cuiq;
 Haud prorsus tamen ambobus defecerat omne
 Robur. opes restant, & adhuc intacta iuuentus,
 Tres pedites tibi Phœbe, sagittifer alter, & ingens
 Bellua turrito dorso. totidemq; tibi Arcas
 Excepto elephante, alta qui nuper in aula
 Pace fruens cecidit positus inglorius armis
 Eminus aligera percussus arundine pectus.
 Sed dexter tibi restat eques, imperditus: hausit
 Cetera bellantum Mars impius agmina, belliq;
 Alea florentes & desolauerat aulas.
 At Cyllenæo iuueni spes occidit omnis.
 Aestuat amissæ gentis memor, & suspirat
 Heroas magnos tot fato corpora functa.
 Non tamen excedit pugna, fracta agmina bello
 Reliquias tenues immitis Apollinis astu

Cautior

Cautior in pugnam mittit, post funera tanta
 Siqua fata sinant gentis sarcire ruinas.
 It nigrum campis agmen, stat ubique morari,
 Fortunamq; omnem tentare, aditusq; nocendi.
 Exultat contra non æquo prælia motu
 Cynthius inuadens facies indigna cohortum,
 Heu facies miseranda ducum, raro agmine aperta
 Castra patent latè, uiduatæ & ciuibus aulæ.
 Mœrebant uacuis thalamis regnator uterque
 Iandudum exosi sine coniuge tædia lecti.
 Primus amor maneat quamuis immotus utrisque,
 Sors tamen ad noua coniugia, atque novos hymenæos
 Flebit iniqua. igitur primum rex agminis albi
 Reginae comites olim, fidasq; ministras
 Regali inuitat thalamo, quæ funera mœstæ
 Post fera bellatricis heræ tela irrita bello
 Iactabant acies inter, cuneosq; nigrantes
 Oppetere amissæ dominæ pro cæde paratæ.
 Sed prius explorare ausus sedet, atq; uiriles
 Cunctarum spectare animos, ut digna cubile
 Intret. in hostiles sedes, atque ultima castra
 Hortaturq; iubetq; supremam apprehendere metam.
 Nulli fas etenim regis sperare cubile
 (Pacta uetant) nisi quæ per tela inuecta, per hostes
 Transactis spatijs cunctis impune suprema
 Attigerit prius aduersi penetralia regis.
 Arrexere animos famulæ, pariterq; per hostes
 Limitibus properant rectis, tamen ocyor antè it
 Tertia, quam dextro ducebat semita cornu,

x

Exultatq;.

Exultatq̃, agitatq̃; animo connubia regis:
 Nam comites spe sublapsa cessere uolentes.
 Illa uolat cœptis immanibus, addidit alas
 Gloria præpetibus plantis, & plurima merces.
 Nulla obstat mora, nec facinus prohibere tyranno
 Cura nigro est, nouaq̃; ipse etiam connubia tentat,
 Et uacuis thalamus alias inducere nuptas.
 Ergo iter alternæ accelerant, famulamq̃; sinistram
 Quarto limite agit, saltu sed tardior uno
 Parrhasius iuuenis. iamq̃; imperterrita uirgo
 Candida, facta potens uoti, penetrauerat omnes
 Sedes, atque alacris meta confederat alta.
 Tum rector iubet afferri sellamq̃; tiaramq̃;
 Extinctæ ornatus, necnon fulgentia sceptrâ,
 Dignaturq̃; toro meritam, optatisq̃; hymenæis.
 Gaudet cana cohors, insultatq̃; eminus atræ.
 Haud lacrymas cohibet Maia satius æthera uoce
 Incessens, pictosq̃; à pectore rupit amictus.
 Nigranti famula tantum gradus unus ad ipsam
 Restabat metam ah misera, sed limite recto
 Turritus fera fata Elephas impune minatur
 Insurgens, si supremam contingere sedem
 Audeat, & toto castra obsidet ultima tractu,
 Et pavidam obseruans extremis sedibus arcet.
 Interea noua regali dignata uirago
 Connubio exultans, toto dat funera campo.
 Illam tollit honos nouus, & fortuna tumentem.
 Fulminis in morem ruit, atque nigrantia sæuit
 Castra per, & sedes, ac sydera terreat armis.

Horrescunt

Horrescunt faciem inuisam nigra agmina crude
 Virginis, atque imæ exoptant telluris hiatus.
 Diffugiunt trepidi vasto irrumpente fragore
 Hoste, metuq; omnes acti glomerantur in unum
 Aulai in medio iuxta latera ardua regis.
 Haud secas alta boues sparse per pascua quondam,
 Ut sensere lupum uenientem, protinus omnes
 Conueniunt trepida, & fortem facto agmine taurum
 Ductorem armenti implorant, ipsiq; propinquant
 Certatim inter se trudentes cornua rauco
 Murmure: mugitu longè nemora alta resulant.
 At regina furens trepidos toto agmine uictrix
 Impingens in terga, ipsiq; ante omnia regi
 Fata parans, pugnas alta ad prætoria muscet,
 Nunc ruit huc, nunc huc, tunc & nisi læua fuisset
 Mens illi, poterat candentem inuadere sedem
 Limite in obliquum quarto, & concludere fauces.
 Vltimus ille labor regi, gentiq; fuisset
 Nigranti, & satis Arcas lugeret iniquis.
 Nempe erat hinc leti facilis uia in ilia regis,
 Nec poterat quisquam se tantæ opponere cladi.
 Sensit Atlantiades tacitus, dubioq; tremebant
 Corda metu. accelerare hostem iubet improbus, ictum
 Ne uideat, uerbisq; rapit per inania mentem,
 Castigatq; moras. adeon' iuuat usque morari,
 Nec pudor est? quæ tanta animis ignauia? sic nos
 Increpitas semper cunctantes impiger ipse?
 Scilicet expectas dum nox certamina tollat?
 His actus, peditem imprudens dum captat Apollo

x z

Præterijt

Præterijt fortunam. alacer uocem extulit astris
 Lætitiā exiliens Cyllenius. inde periclo
 Regem ipsum eripiens opponit Amazonis armis
 Haud inuitum equitem qui sæuos arceat ictus.
 Tum secum meditans candenti letum Elephanti,
 Qui meta arcebat famulam, ne regis iniret
 Concessos thalamos, curuato perculit arcu.
 ● Concidit, atque ictu tellurem bellua uasto
 Pulsauit moriens, dum regi intentat Apollo
 Nequicquam exitium. tum metam impune ministra
 Nigra tenet (nec Phœbus obest) iam regia coniux.
 Iamq; alacres paribus certamina uiribus ambo
 Rursum incunt, nuptasq; ferunt in bella secundas.
 Tum, quanquā ambiguae spes sint, incertaq; belli
 Alea adhuc, tamen ac si palmæ certus, et omne
 Discrimen positus sit supra, gaudia ficto
 Ore puer Maïæ simulat, uerbisq; superbit
 Improbis insultans, astus genus, et sua creber
 Vocibus extollens, albæ premit arma cohortis.
 Quem sic deprensa iuuenis Latonius arte
 Increpitat: nondum extremam dubio ultima bello
 Imposuit fortuna manum, et iam uoce superbis.
 Proinde mihi insulta, et tumidis reple omnia uerbis
 Certa tuum annuerit tibi cū uictoria Martem.
 Sed iam nulla mora est, tua nunc, nunc irrita faxo
 Dicta manu. hæc fatus reginam hortatur in hostes.
 Continuò exoritur magnum certamen, et ingens
 Hinc atque hinc rabies, dum fixum uincere utrisq;
 Audentes in tela ruunt: stat multus ubique

Terror,

Terror, ubique pavor, mortisq; simillima imago.
 Nituntur cuncti aduersi, seseq; uiro uir
 Obtulit. inuigilant castris auertere pestem
 Quisque suis, hostemq; fugant, hostiliaq; ipsi
 Castra petunt, uariantq; uices, fortunaq; ludit
 Spe cupidos, & corda moræ impatientia torquet.
 Funera spargebat fuscae regina cohortis
 Per medias animosa acies. non æmula contrà
 Opposuit sese uirgo, sed calle per hostes
 Secreto interea regis tendebat ad alta
 Limina. dein subito captis custodibus arcis
 Irruit, atq; aditus irrumpens obsidet aulam,
 Intentatq; necem regi. tum nigra uirago,
 Postquam altis uidit canam in penetralibus hostem,
 Cede madens strages citò linquit, & imperfecta
 Funera, & acta pedem retro exanimata repressit,
 Nec timuit mediam se certæ opponere morti,
 Et patriæ, & trepido properans succurrere regi.
 Hic aliud maius Phœbo, grauiusq; dolendum
 Obijcitur. nam cornipedem Cyllenius atrum
 Huc illuc agitans campo insultabat aperto.
 Ardet equus, saltuq; furit: nec destitit ausis,
 Donec reginæ pariter, regiq; minatus
 Optatam tenuit sedem, exitioq; futurus
 Aut huic, aut illi nigrantibus obsistit armis.
 Ut uidit, tristi turbatus pectus Apollo
 Ingemuit, largusq; genis non defuit humor.
 Et iam iam labi atque retro sublapsa referri
 Spes omnis, fluxæ uires, auersa deum mens.

Arcas successu exultans, ac munere diuū
 Latus, ouansq; animum, uocemq; ad sydera tollit,
 Et tandem redijt uigor in præcordia uictō.
 Protinus inclusam feriens sub tartara mittit
 Reginam, & spolijs potitur non segnis opimis:
 Tantum olli bellator equus cadit ilia fossus
 Vltoris ferro regis, nondum tamen expes
 Phœbus abit, sed pugnat adhuc, atque agminis albi
 Reliquæ pedites duo, & arcu insignis eburno
 Martis amor iuuenis nequicquam bella laceffunt.
 Audentes facit amissæ spes lapsa salutis.
 Succurruntq; duci labenti in funera, sed non
 Talibus auxilijs, nec defensoribus istis
 Tempus eget, toto Maia satus æquore seuit.
 Instat ui multa nigra uirgo, septaq; regis
 Circuit excidium intentans, hæc par furit, atque hæc
 Nec requieuit enim, donec certamine iniquo
 Reliquias gentis candentis, & ultima bello
 Auxilia absumpsit. medio rex æquore inermis
 Constitit amissis socijs, uelut æthere in alto
 Expulit ardentes flammæ ubi lutea bigis
 Luciferis aurora, tuus pulcherrimus ignis
 Lucet adhuc Venus, & cœlo mox ultimus exit.
 Nulla salus illi superat, spes nulla salutis,
 Non tamen excedit uictus, sed claudere sese
 Hostiles inter cuneos impune per enses
 Actus auet, donec nusquam spatia ulla supersint
 Effugijs. nam si nemo illi fata minetur,
 Nec superet sedes, quam impune capeffere possit,

Nil

Nil tantorum operum impensis foret omnibus actum,
 Sed labor effusus frustra, uiresq; fuissent,
 Nec titulos quisquam, aut uictoris nomen haberet.
 Ergo per uacuas sedes, desertaq; castra
 Nunc huc, rursus illuc, incertos implicat orbes
 Diffugiens, niger insequitur rex æquore toto,
 Atque fugæ semper spatiumq;, abitumq; relinquit.
 Post ubi supremo tendentem limite gressum
 Vidit, reginam sedes seruare secundas
 Iussit, ab angustis ne se ille abducere posset
 Ordinibus, tantumq; fugæ misero ultima restat
 Linea, tam sese contra niger æmulus infert
 Dux gentis propiore gradu, sedes tamen unâ
 Alterum ab alterius contactu summouet usque.
 Ut uerò contra exultantem uictus, & expes
 Constitit inuitus, fortunam nacta uirago
 Extremam infiliit sedem, totoq; minatur
 Limite, nec misero restat locus amplius usquam.
 Tandem illum surgens uirgo crudelis in ensem
 Immolat, & finem imposuit sors aspera pugnae
 Ingenti superum plausu, & clamore secundo.
 Victor Atlantiades exultat littore toto
 Improbus, & uicto insultat, rictusq; dolentem:
 Quem pater omnipotens ad se uocat, & dat habere
 Felicem uirgam, qua purus euocet umbras
 Pallenti Styge, ut infectum scelus eluit ignis,
 Quâq; Erebo damnet fontes, & carcere cæco,
 Detq;, adimatq; oculis somnos, & funere in ipso
 Lumina Lethæo claudat perfusa sopore.

Mox uerò gratum ludum mortalibus ipse
Ostendit Deus, & morem certaminis huius
Italiae primum docuit celebrare colonos.
Nanq; olim, ut perhibent, dilectam Scacchida, qua non
Inter Seriadæ præstantior altera Nymphas,
Compreßit ripa errantem, & nil tale putantem,
Dum pascit niueos herbosa ad flumina olores.
Tum bicolorem illi buxum dedit, atque pudoris
Ampli pretium uario ordine picturatum
Argentiq; auriq; grauem tabulam addidit, usumq;
Edocuit, Nymphæq; etiam nunc seruat honorem,
Et nomen ludus, celebrat quem maxima Roma,
Extremaq; hominum diuersa ad littora gentes.
Omnia quæ puero quondam mihi ferre solebant
Seriadæ, patrij canerem dum ad flumina Serij.

F I N I S.

M A R C I H I E

RONYMI VIDAE CREMON.

HYMNI, CVM NON

NVLIS ALIIS.

DIVO AVGVSTINO CANONICO

rum regularium institutori, apud quos

ipse Vida sanctissime edu-
catus est.

T te Diue potens Libyæ nunc pectore
toto

Accipio, patiorq; libens, me numine
quando

Afflasti, uates olim diuûmq; sacerdos,

Nunc ipsos inter diuos stellantis Olympi

Templa tenens. audi, atque tuas ne despicie laudes,

Dum nos mortali facta immortalia uoce

Libamus, sacrosq; aris adolemus honores.

Huc omnis chorus, huc pariter iuuenesq; senesq;

Ferte pedem, lætoq; fauentes agmine adeste.

Hæc est illa dies, penitus caligine merfis,

Quæ claram rebus lucem attulit, atq; nigrantem

Eloquio noctem insigni, tenebrasq; resoluit.

Nam cui non notum quanta percussa iacerent

Olim corda patrum formidine. queis pia cordi

Religio? quem non Tyriæ telluris alumnus

Terruerat linguae confusus fallere doctæ?

x s

Cui

Cui non audacis, cui non audita furentis
 In superos, superùmq; ipsum conuitia regem?
 Non tulit omnipotens genitor miseratus ab alto,
 Et iuueni immisit mentem se pectore toto
 Diffundens. subito est oculis densissima nubes
 Discussa, & ratio manifesta in luce refulsit.
 Quos ab tum gemitus, quæ tum suspiria ab imo
 Pectore iam culpam fassus dedit? Haud mora uictus
 Exiit hostilesq; animos, mentemq; benignam
 Accipit in ueros diuos, diuumq; parentem
 Iam melior, iam noster, amans quos oderat antè.
 Protinus illa animi uis uiuida, & aurea lingua,
 Quæ modò cœlicolas toties exercita contra est,
 I nuigilat ueterum pro religione parentum.
 Ille quidem in medijs hominum conuentibus ore
 Incipit effari immortalis gaudia uitæ
 Ostendens, aliq; acie penetralia cœli
 Mentis adit. sed quæ nunc prima exordia sumam?
 Nam modò nascentis canit incunabula mundi,
 Quis rerum sator immensum per inane, quis autor
 Terrarum ualidis uinclis liberauerit orbem.
 Nunc docet obliquos Solis, Lunaq; meatus,
 Astrorumq; uices, pascentiaq; æthera dium
 Sydera inexhaustis flammis, laticesq; coactos
 Astra super, quæ dehinc liquidi ignis semina, quæ uis
 Torqueat immensi irrequieta uolumina Olympi.
 Addit cœlicolû sedesq; domosq; quietas,
 Agminaq; alituum superùm ter terna recenset.
 Quin etiam ulterius solertis lumina mentis

Sustollit,

Sustollit, figitq; oculos in luce suprema.
 Qua ratione animæ nascentibus insinuentur,
 Quæ ue animus natura, quis & uigor omnia dictis
 Illustrans. tum nescio qua dulcedine mentem
 Captus, uitam aliam post secula sera futuram,
 Atq; alios populos, noua regna, noua arua, nouū æquor,
 Aeraq; stellasq; alias, renouandaq; Lunæ
 Lumina, nec motu uoluendos ætheris orbes
 Perpetuò canit: at tempus iam iam affore, cum Sol
 Aureus, atque suos dediscent sydera cursus.
 Tum canit ut multum miserans incommoda nostra
 Vera Dei soboles cœlo diuinitus olim
 Demissus Deus intemeratæ uirginis aluum
 Implerit clausus. mox ut mortalis in auras
 Proderit puer, utq; patres eduxerit antris
 Morte obita infernus, magna & ui strauerit hostem
 Regnatorem Erebi, spolijsq; animosus opimis
 Victor ouans rursus astra petiuerit, addit & olim
 Affore cum terras iterum idem uiset ab aula
 Sydereæ, ut uitas hominumq; & crimina discat
 Quæsitior, damnetq; Erebo (miserabile) fontes,
 Atq; pios cœli uocet alta ad sydera manes.
 Nempe iterum uita functis, ac lumine caßis
 Pristina deberi sua corpora cuiq; ferebat.
 Atq; ideo contemnere opes, & gaudia uitæ
 Mortalis lapsu subito peritura monebat,
 Iustitiamq; animisq; deum, & uirtutis amorem
 Infundens ueris purgabat pectora dictis.
 Continuò in melius mores formauit, & artes

Humanas,

Humanas, legesq; dedit, quas mille sequuntur
 Nunc etiam gentes, obseruabuntq; minores,
 Dum circum astriferi uoluetur machina mundi.
 Quid mirum, illius si Sol quacunq; recurrens
 Aspicit extremum Oceanum, citò dedita porro
 Exiit immensum terrarum fama per orbem?
 Quis nescit quantos etiam mox ille labores
 Pertulerit sacra pro re, pro regis amore,
 Cœlicolũ obijciens certis sese usque periculis?
 Vt formidatos toties superaucrit hostes
 Fandi ope? ut auersumq; Deum mortalibus ægris
 Assidua supplex prece conciliauerit? utq;
 Excidium patriæ belli flagrantibus armis
 Inconcusso animo tulerit, plebenq; patresq;
 Solatus, neque enim quisquam certauerit unquam
 Laudibus Augustine tuis. Tu maximus ille es,
 Nobis labentem qui uerbis restituis rem.
 Tempa tibi, tibi religio non perdit debet.
 Te nunquam ullius fando uiolentia uicit.
 Te nulla incautum ueri sub imagine fugit
 Pellacis hostis fallacia. soluere nodos
 Tu bonus, atque dolos uerborum aperire latentes.
 Se tibi se ratio ostendit, tibi sæpe futura
 Nosse datum, et uera populis prædicere uoce.
 Tu mulcere potens hominum fera pectora dictis
 Exacuens, animosq; rudes formare colendo.
 Nunc meritò cœlum mortali corpore functus
 Incolis, æthereaq; plagæ iuga læta, tibi omnis
 Astrorum chorus assurgit, tibi lucidus æthra

Siderea

Siderea applaudit polus, altum nubila longè
Te nigra, te fugiunt nimbiq; Austriq; madentes,
Terrores, metusq; & inexorabile letum
Sub pedibus iacet, aëreis tibi carmina campis,
Perpetuasq; canunt laudes uatum chorus omnis,
Cœlestum uatum chorus omnis, amœna per arua
Qui te incedentem medium comitantur ouantes,
Sublimemq; humeris attollunt, atque beatos
Per cœli populos alacres arcana canentem
Magna ferunt, sistuntq; supremi ante ora parentis.
Salue inter summos numen uenerabile Diuos
Magne pater: facilis precibus nunc annue nostris,
Dum tibi solennem de more nouamus honorem,
Et cœtum celebramus, adi hæc tibi sacra secundo
Templa pede, & proprias tibi quas ereximus aras,
Seu Libyam patriæ captus telluris amore
Nunc colis, atque Hippona tuam: seu propter amœni
Ticini ripas Insubrum respicis urbes.
Da deinde auxilium pater. en nunc aspice quantis
Degitur hoc æui in tenebris, uitæq; periclis,
Vt curæ nostra assidue præcordia carpant,
Vtq; auri malesuada fames, & dirus habendi
Ducat amor captos, ueræ & rationis egentes.
Eripe nos his sancte malis: sit nescia uita
Culpæq; fraudisq; & prorsus criminis expers.
Suffice dehinc animis uisum, da tollere mentes
Ad cœleste iubar, fontemq; ad lucis, ut artus
Exuerimus ubi moribundos, tartara fontes
Impia non subeamus, & illecebile regnum.

Hoc

Hoc saltem pater hoc prohibe, per si qua parentis
 Longæuæ est pietas, quæ te terrâq; mariq;
 Sola, anus ausa sequi per mille pericula quondam
 Finibus excessit Libycis, patriâq; relicta
 Littoris Ausonii ignotas penetrauit ad oras.
 Nostrâq; nunc etiam tellus complectitur ossa
 Illius, & proprias Diuæ sacrauimus aras.

DIVO STEPHANO MARTYRI,
 pro Io. Matthæo Gyberto.

D iis alij laudes alijs, & carmina dicant,
 Te te ego sancte puer, qui post fera funera regis
 Cœlicolûm insignem meruisti morte coronam
 Primus, & effuso tinxisti saxa cruore,
 Dum iuuenem immerita testaris cæde peremptum,
 Te Stephane ipse canam. tu, dum mihi uita manebit,
 Muneribus semperq; meo celebrabere honore.
 Non tua nequicquam Leo mi delubra tuenda
 Crediderit pater, atque tuæ præfecerit aræ.
 Huc ades ô, seu felix te regia cœli
 Nunc habet, & superûm semper iuuat ora tueri,
 Seu iuuat interdum mortalia uisere templa,
 Et patrias Solymorum arces lustrare, ubi quondam
 Te perhibent sese indignæ uidisse per udas
 Iordanis ripas prima sub luce sedentem,
 Dum liquido solus sacrum lauis amne cruorem.
 Huc ades indignæ relinquens loca conscia cædis.
 Hic tibi digna domus, melior (ne despice) sedes.
 Hanc patrio antiqui Ligures in littore molem

Ingentem

Ingentem posuere, tibiq; hæc templa sacrarunt.
Hic tibi ture calent, æternisq; ignibus aræ.
Hic patrio de more canunt tua maxima facta,
Alterniq; tuas iactant ad sydera laudes.
Ipse audis, tacitusq; lates, nec cerneris ulli,
Et tibi tranquillam demulcent gaudia mentem.
Huc olim quicumque tuam miser imploratum
Venit opem supplex, uoti reus usque recessit,
Donaq; seruati tibi soluunt debita nautæ.
Salue sancte puer cœli decus, haud tibi quisquam
Cœlicolas inter diuos certarit honore.
Tu procures longè ante omnes, qui sanguine fuso
Ante diem ueræ pro religionis amore
Proiecere animas meriti post funera cœlum,
Incedis Tyrio chlamydem spectabilis ostro,
Purpureamq; aciem ducis per lucida Olympi
Atria. ductorem te cuncti sponte sequuntur,
Et tibi præcipuum non inuidet alter honorem.
Nam quis non magno te afflitum numine quondam
Protinus obstupuit mira, atque insueta loquentem.
Dum patrum intrepidus semper mandata facessis,
Quos olim comitesq; uiæ, sociosq; laborum
Bis senos numero ipse omni delegerat heros?
Illi etiam tua sepe adeo tua maxima facta
Mirati stupuere, sacro dum numine plenus
Illa audesq; potesq; puer, quæ scilicet æquæ
Paucis posse datum est. cœlo diuinitus antè
Non ullus potuit tua contra tendere dicta,
Dum canis inuictumq; ducem sine crimine morti
Demissum,

Demissum, regemq; ipsum testaris Olympi.
 Fortunate puer, tibi sese regia cœli
 Omnis, cœlicolũmq; domus patefacta reclusit.
 Mortali tibi fas superũm uidisse parentem
 Immensum, ingentem, qualis dijs cernitur unis,
 Et quantus rutilans flammis, radijsq; coruscus.
 Ecce autem inuidiæ stimulus exercita iniquis
 Effera te insurgit subito Solyma omnis in unum.
 Saxa frenitq; rapitq; simul commota iuuentus,
 Præcipitemq; agitant, atque extra mœnia pellunt
 Infontem, & meritis non præmia digna ferentem.
 Hinc atque inde sonat circum caua saxæus imber
 Tempora, & inscribunt sacram fera marmora frontem.
 Ipse te rupes, ipsa & te flumina mœsta
 Labentem uidere, animaq; extrema trahentem.
 Tunc & te Libani flerunt palmeta propinqui,
 Eq; sacro aëreæ lacrymarunt uertice cedri.
 Tu tamen attollens passas ad sydera palmas,
 Immotosq; oculos, media ipsa in morte rogabas
 Multa deum regem, crudeli parceret hosti,
 Cum ferus interea non ille absisteret ictu,
 Sed magis atque magis stimulus agitatus iniquis
 Sæuiret, donec lapidum sub grandine dira
 Efflasti felicem animam, cœlumq; petisti,
 Vnde hominum curas rides miseratus inanes,
 Supplicibusq; faues, tua qui prece numina poscunt.
 Me nunc, qui nouus ingredior tua templa sacerdos,
 Et tibi sacra fero puero puer, aspice præsens,
 Da fraudis, scelerumq; exortem ducere uitam,

Da contem

Da contemnere opes, & uulgi gaudia honores,
Et casto usque tuis operari pectore sacris.

DIVAE MARGARITHAЕ
VIRGINI.

Nunc te diua canam, quando tua templa sacerdos
Ingredior, custosq; tuæ nouus en dicor aræ.
Nympha decus cœli, quam latè fama sequuta est
Per gentes seuum non expauisse Draconem
Squamigerum, ingentem, & cristis capita alta ferentem,
Non te uesani ualuit uis ulla tyranni
Vertere, non diræ ue minæ flexere, preces ue,
Non ingens auri pondus, non munera opima.
Ille tuo ardebat nimium crudeliter igni,
Optabatq; tuos thalamos accensus amore,
Quando tibi Armenias par forma inuenta per urbes
Nulla, licet multæ Armenias uigueret per urbes.
Mortales sed enim tu non dignata Hymenæos,
Cœlesti face flagrabas, & regis amore
Cœlicolum, cui formam uni, mentemq; sacraras,
Pro quo etiam tantos uoluisti ferre labores.
Hunc unum suspirabas, hunc scilicet unum
Noctes atque dies infixum mente gerebas.
Quin etiam uera pro relligione, pudoreq;
Ultro leta dares gladio cùm colla secanda,
Hunc unum exiliens caput à cervice uocabat.
Ille igitur tibi, conditio ut mortalis adempta est,
Pro uita moribunda, & pro spretis Hymenæis
Continuò dedit æthereas regnare per oras,

y

Felices

Felices populi degunt ubi morte carentes
 Aeternum, pascuntq; optato lumina uultu
 Numinis immensi, superum quæ immensa uoluptas,
 Hic tibi celsa domus, molemq;, et corporis artus,
 Hic habitas exuta, tibi mortalia regna
 Sub pedibus, tu coeliuagis immixta puellis
 Aethera per, superiq; incedis sydera Olympi
 Nempe choros siquando uocat, festasq; choreas
 Siderei regina poli, ueniuntq; uocatae
 Mille nurus, cinctaq; olea felice puellæ.
 Secreti quæ læta magis plaga lucida coeli,
 Ipsa uenis forma ante alias spectabilis omnes,
 Nympha decus coeli ò pulcherrima Margarithe,
 Omnis te sequitur chorus, omnes lilia matres
 Cana tibi sternunt, tibi narcissosq; rubentes
 Sub pedibus, capitiq; addunt redolentia ferta,
 Ipsa suas tibi partitur sanctissima curas
 Aeterni regis genitrix domina ætheris alti.
 Cum mortale genus coeli miseratur ab arce,
 Atque iras nati meditatur flectere iustas,
 Nos ambæ aspicitis simul, arcetisq; periclis,
 Nec tua adorauit frustra unquam numina quisquam,
 Te matres facilem partus iam mensibus actis
 Implorant, mediaq; uocant in morte iacentes,
 Ipsa faues Lucina, tuo se munere lætæ
 Incolumes testantur, adit tua protinus omnis
 Hinc delubra chorus matrum, et tibi sacra quotannis
 Dona ferunt, gnatasq; docent, connubia nondum
 Expertas, primis tua templa inuisere ab annis,

Et uotis

Et uotis uenerari, & sacras dicere laudes.
 Salue coelicolûm uirgo, decus innuptarum.
 Huc ades, & quamuis alibi maioribus aris
 Tempia tibi fumant, cœloq; minantia tecta,
 Ne tamen ex longo addictam tibi sperne Cremonam:
 Sed quoties hanc tura tibi incendemus ad aram,
 Leta ueni, & facilis dea nostris annue uotis.
 Aspice ut Italiæ felicem hanc diuitis oram
 Seruitio usque premant externi, ut finibus hostes
 Nunc hi, nunc illi in nostris æterna fatigent
 Bella, nec Italia possunt decedere uicta.
 Nos fessi rerum interea uictoris iniqui
 Præda sumus, coram aspiciamus populatibus arma
 Nostra rapi, nostros maculari cæde penates.
 Pingua iam squalent adductis arua iuuenis.
 Vndique præcipientesq; fugam petiere coloni.
 Ciuibus ô tandem lucem da cernere nostris,
 Et populis redeat uetus in præcordia uirtus,
 Inter se ut positis ultro ciuilibus armis
 Pacem agitent, unaq; uelint occurrere pesti
 Communi, atque ferum diuellere uiribus hostem.

DIIS COELITIBVS.

Qui cœli colitis domos
 Dij post funera lucidas
 Laudi si sua præmia
 Sunt hic pro benefactis:
 Henrici accipite inclyta
 Regis donata ter optimi.

y 2

Mœrentem

Mœrentem aspiciat, aurea
 Eius pro pietate.
 Hic aras opibus quibus
 Vestras cumq; potest iuuat,
 Nec uestrum decus impiger
 Solis protegit armis.
 Lingua dimicat acrius,
 Nouis dum rationibus
 Doctus sacrilegos premit
 In uos ore furentes.
 Quis unquam fuit, aut erit,
 Qui regi meritis tot huic,
 Tot uirtutibus enitens
 Comparari ausit?
 Huic omnes igitur boni
 Quod optat date cœlites.
 Hunc (nam cætera suppetunt)
 Prole augete uirili.
 Tantum sit procul orbitas.
 Sit cui leta Britannia
 Post huc pareat ultimas
 Ad usque Oceani oras.

IOAN. MATTHÆO GY-
 berto, Ode prima.

MEme rura iuuant mea,
 Optatoq; diu perfruor otio,
 Per te quod peperî mihi
 Gyberte ô animi sola quies mei,

Pro

Pro quo mille adeam neces.

Nunc æstus uacuum glandifera iuuat
Euitare sub ilice,

Nunc audire Noti murmura garruli
Densas per nemorum comas,
Haud longè scatebris fontis ab algidi.
Nec me desidiæ tamen,

Aut tu me argueris turpis inertiae.
Canto nam modò carmina,
Ad præscripta modò me sapientium
Emendans animum colo.

Princeps te interea detinet urbium
Roma principibus uiris
Gratum, inter proceres nobilem honoribus.
Suffiras tamen, & doles

Fortunam cupiens per similem meæ
Mecum ut sæpe negotia

Urbana, ac uarias sollicitudines
Detestaris, & angeris,

Felicemq; uocas me ter, & amplius.
Vt uerum fatear tibi,

Permutare negem. tu tamen hæc cape
Hæc solatia amiculi,

Sortem æqua ut leuius mente feras tuam.
Sunt mortalibus omnia

Diuisa studia, & munera disparis
Vitæ, ut quisque humeris ualet,

Diuis cuique suum distribuuntibus
Æquo iudicio omnibus.

2 3

Non

Non foſſor'ue ouium'ue arbiter horridus
Clauum tempret urbium.

Non,quem templa iuuant,curia'ue,aut forum,
Mulcet diuite mercium

Mutator pelagus Carpathium rate.
His tu temporibus datus,

Eſſes ut patriæ præſidium,ac bonis.
Hæc natura tibi dedit

Arteis.hoc dederint dij ſtudium tibi.
Ten' dices miſerum rogo?

Nec contentus eris ſorte tua dolens?
Vrbs te magna Quiritium

Mirata eſt puerum,publica munera
Traſtantem grauiter diu

Vix nunc quarta tibi condita olympias,
Regum conſilij tamen

Iandudum grauibus conſcius interes.
Omnes Italiæ angulos

Feciſti meritis iam memores tui.
Omnis iam tibi Gallia,

Germanuſq; ſerox funera nil pauens
Debet.debet atrox Geta,

Debent Sauromateq;, & Morini ultimi,
Debent inſtabiles Scythæ,

Et tellus ubicunque eſt habitabilis.
Sed nil eſt quoque,ſi ſapis,

Quod noſtra hæc inhies uſque adeo ocia.
Ipſi querimus in dies

Doctrina ſtudioq; hanc ſapientiam,

Quam

Quam nec forsitan assequi
 Vnquam fata dabunt, aut labor irritus.
 Huius tu nihil indiges.
 Fers tecum puer hanc matris ab ubere
 Raro munere coelitus,
 Externaq; tibi nulla opus est ope.

LEONI X. PONT. MAX.

Ode Secunda.

ECquis ò letam Leo gratus urbem
 Erigit rumor fera te parare
 Barbare iamiam Latio imminenti

Funera genti?

Macte qui tantos animos superbus
 Concipis. magnis noua te triumphis
 Gloria inuitat, noua laurus, ò ter

Maxime regum.

Ò diem illam, qua rediens in urbem
 Arduis figes spolia ampla templis,
 Quem duces omnes sacra Vaticani ad

Limina ducent.

Ante deiecti capita alta reges
 Efferi incedent. minor ibit ille,
 Qui modò deuictò oriente Romæ

Dira minatur.

O' ubi hîc captas numerabis urbes,
 Et ducum uita exuias carentum,
 O' tuum quæ tunc meritò laceffent

Gaudia pectus.

7 4

Ergo

Ergo age arrectam Ausoniam, & paratos
 Publica Europæ uoca ad arma reges,
 Iamq; spumosum uideam latere
 Classibus æquor.

Hoc auent omnes Itali, exteriq;
 Gestiunt cunctis animi, paratur
 Martis ad præclara opera, & labores
 Pulchra iuuentus.

Ipsè ego quamuis alia nitere
 Mens erat lauro, ardeo nunc amore
 Martis, armorumq; tui relinquunt
 Phœbe calores.

Nunc uocant artes aliæ. iuuet me
 Iam grauem ferri strepitum, tubasq;
 Horridas audire, iuuet ruenteis
 Cernere turmas.

Iam mihi densum uideor per agmen
 Cæsides inclusus caput insuetum
 Funera horrendum fera fulminanti
 Spargere dextra.

Non ego pro te, laribusq;, & aris
 Horream extremos penetrare ad Afros,
 Non ego Xanthum galea caua po-
 tare, nec Indum.

Pulueris multum, patiensq; Solis
 Ibo quò Bellona uocabit, & Mars,
 Hostium irrumpens cuneos athena
 Luce coruscus.

Et mihi pectus, mihi sanguis, & uis.

Vinida

Viuida, est præsens animus. trementi
Barbari tellure cadent mea sub

Cuspide reges.

Ante me haud alter uacuus timoris
Audeat muros superare capti
Oppidi, nemo prior obstinatas

Rumpere in arces.

Forſan & uestros aliquis triumphos
Dum canet uates Aſiam, Africamq;
Cedere, & uictum iuga ueſtra ferre

Protinus orbem,

Me quoque heroas memorabit inter
Maximos. noſcent animæ in periclis
Prodigum, expertemq; metus futura
Secula Vidam.

IO. MATTHÆO GYBER.

to, Ode Tertia.

HOc eſt olorum, dulcius ut canant
Gyberte ſemper, quos ſenium premit,
Illisq; ſolis eſt ſenectus
Vſque adeo potior iuuenta.

Non id ſacratæ uatibus accidit
Placere cantu Muſa quibus dedit.
His obſtat uſque obliuiosa
Conſilijs melior ſenectus.

Vbi ligatus ſanguis habet gelu,
Languentq; uires, mentem aliæ ilico
Curæ fatigant, ſuntq; ſemper

y s

Poſtera

Postera deteriora primis.

Natura rebus, cuique suum, dedit

Tempus, quod ultra non bene progredi est.

Non semper idem floret annus,

Aut folijs sylvæ uirescunt.

Letis nitorem tristis hyems agris

Aufert procellis, atque gelu potens.

Nec se recognoscit sepulta, &

Sub niuibus stupet alma tellus.

Quid? qui ruenti non semel obstitit

Hosti, ut trementem destituit uigor,

Sedet sacramento solutus,

Et pueris sua facta narrat.

Tu me tamen uis uersibus immori

Aeue reclamante, & iuueni aptius

Subire discrimen, meamq;

Sollicitans hyemem fatigas.

Nec coge, si quâ fortè nitescimus,

Luci priori inspergere nubila.

Iam fas Camœnis abdicato

Sit mihi ponere plectra, & artem.

Vos ô, quibus uis, & uigor integer,

Dum seruet intus laudis adhuc amor,

Perstate, certatimq; leti

Vela date egregio labori.

Mollem senectam me deceat magis

Traducere intra Socraticam domum,

Dum cogito quæ sit beatis

Post cineres animis uoluptas.

FINIS.

M. HIERONY

MI V IDAE CREMO-
NENSIS BVCCO-
LICA.

*

ECLOGA I.
DAPHNIS.

LYCIDAS, AMYNTAS.

Absentem Daphnim Lycidas, & pul-
cher Amyntas
Pastores ambo, pueri ambo, ad Thy-
bridis undam

Flebant, & querulo mulcebant flumi-
na cantu.

Dicite uos Musæ, & iuuenum memorate querelas,

Dicite: nam motas ipsas ad carmina cautes:

Et requiesse suos perhibent uaga flumina cursus.

Incepit Lycidas: Lycidæ nam cedit Amyntas.

Has ò qui saltem uoces tibi uentus ad aures

Daphni ferat, nostrum Daphni absens nosce dolorem,

Nunc seu te immemorem nostri, pecorùq; relictì

Oblitum patria arua iuuant, & pascua tantum

Thusca tibi cordi Latij pro pinguibus agris

Antiqui Latij, & pro flauo Tiberino

Dilecti ripas formosas accolis Arni:

Seu tibi (quando urgent sic Diuùm tristia iussa)

Seps

Sæpe animo occurrit quàm pinguis liqueris arua,
 Dumq; acrem frustra querens lenire dolorem
 Secretos lucos solus secreta pererras
 Littora, ad hos cœli conuertis lumina tractus,
 Et tacitus tecum dicis: mea gaudia tellus
 Illa habet, illa meos longè plaga seruat amores.
 Daphni tuos abitus nostris in montibus urfi
 Informes gemuere: særa lustra alta tenentes
 Audite aëreis in uerticibus ululasse.
 His passim audiri læta olim carmina in oris,
 Carminaq; & dulces pastorum semper amores.
 Nunc circum silet omnis ager, nunc pascua muta.
 Hæc subito liquit tecum omnis rura uoluptas.
 Hic aderas, aderant simul & fluuialia Nymphæ
 Numina, Nympharumq; timor per littora Fauni:
 Hinc labe, hinc absunt, simul, & fluuialia Nymphæ
 Numina, Nympharumq; timor per littora Fauni.
 Formosi hinc tecum montes, formosaq; prata.
 Te sine deformes montes, deformia prata.
 Non horti flores apibus, non sidera rorem
 Sufficiunt, gelidæ non linguunt arua pruina.
 Vix paucas ager deserto in littore Amyntas
 Ducit oues, paucas deserta in rupe capellas,
 Horrentiq; rubo, & carice pascit acuta.
 Ah puer infelix: cui tu dum pascua cara
 Commendas, & oues fido, atq; armenta recedens,
 Et tristis, dilecte uale, uix inquis, Amynta,
 Nil potuit contrà præ largo reddere fletu.
 illum, singultus dum non compescere longos,

Aut

Aut lacrymas ualet, aprico de collo iuuençæ
 Fluminis immemores, & graminis admiratæ
 Indigno flentis pueri doluere dolore,
 Sic Lycidas subito, sic deinde sequutus Amyntas.
 Illa luce & oues, fluuios, ac pabula læta
 Fugere, & saturis ipsi præsepibus ultro
 Abstinuere boues clausi fœnilibus, & uos
 Tardius ab miseræ rediistis monte capellæ.
 Vt fontes sine aquis, uario ut sine gramine prata,
 Vt sine Sole dies, Lunæ ut sine lumine noctes,
 Hæc ita mœsta suo squalet sine Daphnide tellus.
 Daphni decus ruris, pastorum Daphni uoluptas,
 Quæ modò surgebant tuguri tua culmina ad auras
 Thybridis in ripa, nunc semistructa uidentur,
 Ipsa etiam absentem dominum deserta morari,
 Illac præteriens subsistit sæpe uiator,
 Siue uiam carpit pedibus, seu puppe per undas,
 Et secum admirans, quondam hæc felicia tecta
 Felices inquit horti, cum Daphnis adesset:
 Nunc infelices horti, infelicia tecta.
 Parcite custodes pecoris, cohibete capellas,
 O uos o cohibete & oues, hœdos uel petulcos,
 Ne uites carpant immiti dente nouellas
 Quas posuit modò discedens hic ordine Daphnis,
 Et dixit: tamen ista mei monimenta manebunt.
 Crescetis uites, uobiscum consita crescet
 Vlmus, & exilij nostri numerabitis annos.
 Sic ait, & dulci sese diuellit ab ora
 Inuitus, tristisq; tamen subsistit, & hæret

Hic

Hic illic, colles & respiciebat amatos,
 Optabatq; oculos in cara linquere terra.
 Pastores aderant, omnes de collibus illum
 Spectabant mœsti procul, ac discedere fiebant,
 At tu uiue memor saltem pulcherrime nostri,
 Viue tui memorò Lycide pulcherrime Daphni.
 Forsitan & si quis cœlo Deus aspicit alto
 Pastorum curas, nostri miserabitur olim
 Mitior, & caris reddet te protinus oris.
 Sic pueri paribus se dum solantur auenis,
 Illorum sera Thybris sub nocte querelas
 Miratus flauum uitreis caput extulit antris,
 Et uos ex imo genuistis Naides amne.

E C L O G A I I.

C O R Y D O N.

HOc mihi uos etiam Nymphæ concedite carmen
 Seriadès, uestris ueniens quod nuper ab oris
 Cantabat Corydon, grata dum textit in umbra
 Fiscellam, amissi gregis immemor. ilicet illum
 Cantantem nostri densa cinxere corona
 Pastores admirati. Fauniq; secuti,
 Et uos uicinis Dryades properastis ab antris.
 Nam Satyrum bifores audentem inflare cicutas,
 Ipsum dum cantu uocat in certamina Phœbum
 Nunc canit, & dempta uiuos cute detegit artus
 Cernenti. sparse rorabant sanguine syluæ,
 Narcissi dein formosi meditatur amorem.

Ab

Ah puer infelix, quis te nouus error adegit?
 Aut nihil est quod amas, et fallax ludit imago,
 Aut tibi tute ignis, teq; ardes nescius ipsum.
 Tu tamen hanc tenero malè sanus pectore curam
 Noctes, atq; dies uersas. tibi flamma medullis
 Altius insedit, seq; ossibus implicat ignis,
 Parcite fallaces puero iam parcite lymphæ.
 Ipse etiam parcut Nymphæ, quas lusit amantes,
 Ipsi etiam parcut iuuenes, quos torfit amantes
 Durus, communis Diuûm puer, atq; hominum fax.
 Illum etiam montesq; feri, desertaq; latè
 Fleuerunt nemora, umbrosisq; in uallibus amnes
 Dum iacet in ripis, nec fonte recedit amato,
 Et moriens cura extremum tabescit inani.
 Hec felix Corydon. dehinc addit Arionæ cantu
 Insignem. resonant omnes et Arionæ saltus,
 Et nemora, et montes, atq; umbrosæ conualles.
 Vos quoq; muscosi meministis Arionis amnes.
 Quæ uos Nercides tenuit mora? nam properarunt
 Aequoris excitum pecus omne, armenta q; Protei,
 Et curuam phocæ infirmes cinxere carinam,
 Cum nautæ insidijs sibi fata instantia cernens
 Extremum caneret tristis solatia leti,
 Qualis Mæandri queritur moriturus ad undam
 Canus olor, qualis rauci per stagna Caystri.
 Vos tamen ô tandem traxerunt carmina Nymphæ
 Nercides, tutam cum per uada salsa secaret
 Supposito delphine uiam, in patriamq; rediret
 Dulce etiam nunc fila mouens testudinis aureæ.

Quid

Quid caneret, nisi cæruleos per cærulea Diuos?
 Oceanum in primis, cuius sanctissima ubiq;
 Iura tremant undæ, tumidiq; sub æquore fluctus,
 A quo principium deducunt omnia passim
 Flumina sub terram occulto labentia tractu,
 Mox eadem longo redeunt exercita cursu.
 Addit ut & cœlum, cœliq; nitentia tecta
 Contemnat, liquidasq; domos præponat Olympo
 Detentus blandis amplexibus Amphitrites.
 Interea uitrea auricomus depascitur igni
 Arua die, uitreo Sol nocte expectat in antro
 Hospitis Oceani mensis exceptus amicis.
 Interea roseis satura ad præsepia glauca
 Sufficiunt, & flumen equis, & pabula Nymphæ
 Diuina, ambrosiamq; & Pæoniam panaceam,
 Cetera dehinc etiam canit alti numina ponti
 Cum Nereo, Glaucoq; tridentiferum Neptunum.
 Addit Nereidas centum, centum addit amores
 Nereidum: toto responsant æquora ponto.
 Huc ades ò Galatea, ades huc Pisæa Aretusa,
 Nerine Galatea, argentea Neptunine.
 Restabat, nautam infandum quæ poena sequuta
 Dicere, quos laqueos tulerit, quos perfidus ignes:
 Pergebatq; canens Corydon, dum cuncta referret:
 Sed non Sicanium, non ille oblitus Amyntam,
 Omnes quem puerum pastores protinus, omnes
 Depereunt Nymphæ. Nympharum semper amores
 Ille habet, ille ipsas urit sæuo igne Napeas.
 Huc ades ò formose puer. tibi carmina amantes

Grata

Grata canunt Musæ. tibi magno captus amore
 Ipse suos numeros addit, sua munera Apollo,
 Eque sua uiridem texit tibi fronde coronam.
 Hæc Corydon Tiberi nuper mirante canebat.
 Cætera pastores meminere ad flumina Melle.

E C L O G A   I I I .

N I C E .

COniugis amissi sinus pulcherrima Nice
 Flebat, et in solis errabat montibus ægra,
 Atque homines fugiens mœsto solatia amanti
 Nulla dabat, luctu sed cuncta implebat amaro
 Flens noctem, flens lucem. ipsi iam funera montes
 Lugebant Dauli, Daulum omnia respondebant.
 Interea Nymphæ Damon correptus amore,
 Vicina ut paucas seruabat rupe capellas,
 Omnibus ab demens syluis errabat, et agris,
 Atque hæc nequicquam uacuas iactabat ad auras.
 O quis te nostris oculis pulcherrima uirgo
 Obiecit Deus, et uisam te protinus idem
 Eripuit nobis, seu ut consumerer igni?
 Siue dea es nemorum (certè dea) siue tibi alta
 Vndarum dominæ parent maris æquora, et amnes:
 Illa meo nunquam facies de pectore abibit.
 Illam uos etiam mecum discetis amare
 Intonsi montes, uos umbriferæ conualles.
 Siue greges inter captabo frigus, et auram,
 Flumina seu propter salices in ualle putabo,

x

Aut

Aut agitans instabo aliud quodcunq; tibi antè
 Carmina pauca canam, & te pectore suspirabo,
 Toto unam te corde. prius dediscet amare
 Gramina ouis, nemora alta fere, uaga flumina pisces,
 Quàm tua de nostris uellatur cura medullis.
 Si nec erunt Fauni, si nec mihi Oreades ulle,
 Montibus, & solis dicam mea carmina syluis.
 Ardebunt syluæ, montes ardebitis alti.
 Quò fugis ah? Daulus non hæc post funera curat.
 Siste gradum, atq; oculis rursus Dea reddere nostris.
 O tibi si tantum hæ syluæ, si mollia prata
 Hæc placeant, lubeatq; his mecum in uallibus esse,
 O has felices syluas, felicia prata,
 Formosas nimium syluas, formosaq; prata,
 Formosas ualles, sed tu formosior illis.
 Coniugis hîc mecum dum carpent grata capellæ.
 Gramina, facta canes ingentia, ut hostibus anus
 Obstiterit sæpe, & prostratas ceperit urbes,
 Utq; duces uictos tot magnis ceperit ausis
 Vna eademq; die, tecum omnia quæ modò montes
 Cantabant ipsi. Daulum omnia respondebunt.
 Alma suum hîc tecum non dedignetur Adonim
 Flere Venus, tecumq; suas sociare querelis.
 Ipse autem interea tecum proiectus in herba
 Insignem calathum tibi iunco, & uimine texam,
 Et totum miris pergam uariare figuris.
 Primus erit labor hic, primum hîc tamen argumentum
 Coniugis extincti funus, miserabile funus,
 Dum queritur se non bello, non fortibus armis
Oppetere

Oppetere, ab lento paulatim cedere morbo.
 Pallor erit gelido iuuenis morientis in ore,
 Et sensim placida claudentur lumina morte.
 Abdua aquas iuxta fundet mœstissimus urna,
 Et circumfusa tudent sua pectora Nymphæ
 Spargentes stratis uiolam, mœstumq; hyacinthum.
 Exanimum circumstabunt, regesq; ducesq;
 Mœrentes, largoq; undabunt omnia fletu.
 Parte alia heroum multis comitatibus addam
 Longum iter ingressam te, si quod numen eunti
 Coniugis annueret cari producere fata.
 Quos non interea Diuos in uota uocabis?
 Quas non muneribus cumulabis grandibus aras?
 Omnes sed frustra diuos in uota uocabis.
 Muneribus frustra cumulabis grandibus aras.
 Ibis multa metu suspensa: è montibus altis
 Occurrent Dryades, & Oreades admirate:
 Nympharumq; tibi passim chorus omnis eunti
 Floribus è uarijs, uiridiq; è fronde coronas
 Intexent seui solatia uana doloris.
 Cum uerò extinctum Daualum seuissimus aures
 Nuncius implebit, uotis nihil omnibus actum,
 Pallentem heu subito faciam, ingentiq; dolore
 Exanimem labi stabunt circum ilicet omnes
 Collapsam famulæ, gelidamq; à flumine lympham
 Rorabunt, gelida uix tu reuocabere lymphæ.
 Quos ah dein gemitus, quæ tum lamenta referrem,
 Si possent gemitus iunco, aut lamenta referri?
 Crudeles diuos, crudelia fata uocares,

Crudelem terram, quod non sponte hisceret, & non
Te subito orantem miserata hauriret hiatu.
Haud aliter tantum finiri posse dolorem
Hetrusci montes, testes uos omnia scitis.
Omnia uos mœstæ lamenta audistis, & ipsi,
Dum miseret, celsis de uerticibus ululastis.
Nam mihi cuncta senex puero prædixerat olim,
Dum moriens teneros commendat Tityrus agnos.
Sic Damon, simul ibat. eum uidere uagantem,
Atque hæc nequicquam fera sub nocte canentem
Carmina nimbofis stabulantes montibus urfi
Montibus, & syluis, ac littoribus desertis.
Illa autem prærupta legens, atq; inuia saxa
Nunc hæc, nunc illac fugere indeprensa, nec usquam
Apparere freti hyberna surdior unda.
Illam uos amnes, uos o, genus annibus unde,
Sistite, correptamq; domum deducite Nymphæ.
Sola dies poterit tantum lenire dolorem.

E I V S

EIVSDEM EPISTO.

LAADIOAN. MAT=

THAEVM GY=

BERTVM.

Cilicet hæc etiam nostrorum summa malorum

Defuerat Gyberte, mea ut tu sola uoluptas

Eriperere mihi longinquas missus in oras?

Saltem ego si tecum consors, sociusq; laborum

Venissem, non infelix mihi, dijsq; uiderer

Inuisus penitus. tibi si non utilis essem

Consilijs, quando ante alios te maxima Pallas

Edocuit, mentemq; aspirat Iuppiter altam,

Attamen hæsissem lateri fidissimus unus

Vsque tuo, quascunq; oras tecum ire paratus.

Ipse ego prima uiae tentare pericula possem,

Perq; niues altas uestigia figere primus,

Quæ tutò mox tu quires seruare sequendo.

I tamen, et magnis de rebus comminus altos

Pro patria intrepidè reges affare, decusq;

Tutare Italie, libertatemq; tuorum,

Teq; adeò egregijs clarum ser. ad æthera factis.

Intereà solis agitans in montibus æuum

Infelix egrum Musis solabor amorem,

Si te absente tamen uenient ad carmina Musæ,

Nec mihi longè abiit tecum irreuocatus Apollo.

Nempe canam semper Medycum facta tuorum

2 3

Præclare

Præclare decora alta domus, qua sospite nunquam
 Italiam amissam, libertatemq; fatebor.
 Fata licet semper cœptis ingentibus obstant.
 Atq; ideo Leo mortales modò liquerit auras
 Ereptus medijs (sic dii uoluere) triumphis.
 Inuidit libertatem fors læua ruenti
 Italia, inuidit partum decus. omnis in illo
 Spes penè extincta, & moriens secum omnia uertit.
 Tu tamen interea tanto Gyberte dolori,
 Tam iusto parce ò gemitu, & mortalia tecum
 Versa animo, cautusq; uia te crede periclis,
 Nec tibi tam uilis uitæ sit facta cupido.
 Forsitan & si qua est benefactis gratia, & usquam
 Præmia sunt laudi sua, reges aduena amicos
 Inuenies, tua magna quibus notissima uirtus.
 Ne tamen ò dulcem Ausoniam regionibus ullis
 Posthabeas, caram ne uè obliuiscere Romam.
 Rumpe moras omneis, & caris reddere amicis.
 Ipse tuum expectans reditum his in montibus aras
 Muneribus cumulo magnis, Nymphasq; precatus
 Omnibus intacto uoueo de flore coronas.
 O illum mihi si concedant cernere amica
 Astra diem, cum tu extremis mihi redditus oris
 Narrabis moresq; hominum, diuersa locorumq;
 Ingenia, atq; exhausta uia quæcunq; pericla.
 Si uerò ante tuos reditus me corpore fata
 Exoluent isto, fert ut præsaga mihi mens,
 Dum desiderio, magnoq; absentis amore
 Tabescens longum nequeo perferre dolorem,

Tecum

Tecum erit hæc anima, & passim te amica sequetur
Perq; niues altas, perq; aspera frigora Rheni.
Sic saltem tua me tunc cernere facta iuuabit.
Tu demum rediens nostrum si fortè sepulchrum
Aspicias, præter penitus non immemor ibis.
Non lachrymas (neq; enim tanti mea funera) posco.
Misat erit, tacito tecum si pectore dices,
Et nostri non est expers hic puluis amoris.
Tum mihi terra leuis, placida tum in morte quiescam.

F I N I S.

VILLE DE LYON

Biblioth. du Palais des Arts

